

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

*Збірник наукових праць
Випуск 3*

Полтава – 2019

**УДК 373.2 «712»(08)
Д55**

*Рекомендовано до друку вченою радою Полтавського
національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
(протокол № 5 від 28.11.2019 р.)*

Рецензенти:

Л.П. Клевака – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Полтавського інституту економіки і права Університету «Україна».

Є.А. Починок – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкового навчання, природничих і математичних дисциплін та методики їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Д55 Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі : зб. наук. праць / за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. – Полтава: ФОП Цьома С.П., 2019. Вип. 3. – 240 с.

ISBN _____

У збірнику вміщені статті з актуальних проблем дошкільної освіти, професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Автори ознайомлюють читачів з положеннями та висновками дослідження актуальних проблем навчання та виховання дітей дошкільного віку у сучасних умовах.

Видання адресоване науковцям, викладачам закладів вищої освіти, аспірантам, вихователям, магістрантам, студентам.

УДК 373.2 «712» (08)

Відповідальність за автентичність цитат, правильність фактів та посилань несуть автори статей.

© Колектив авторів, 2019
© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019
© ФОП Цьома С.П., 2019

ISBN _____

ПЕРЕДМОВА

У третьому випуску збірника наукових праць «Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі» кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка розкрито теоретико-практичні аспекти освітньої діяльності закладів дошкільної освіти, представлено дослідження у галузі професійної підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

До авторського колективу увійшли науковці з Польщі та Німеччини, викладачі, аспіранти, магістранти, студенти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Комунального вищого навчального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка», завідувачі та вихователі-методисти закладів дошкільної освіти, вихователі дітей дошкільного віку, практичні психологи, логопеди.

У збірнику представлено результати пошуків за широким спектром проблематики сучасної дошкільної галузі. Ряд наукових досліджень торкнулися проблем організації освітнього процесу не лише в Україні, а й за її межами, зокрема, у Фінляндії, Німеччині.

Авторами розкрито тенденції реалізації в умовах сучасних закладів дошкільної освіти нетрадиційних технологій, серед яких, використання QR-квест технологій, впровадження едьютейнменту в навчальну та ігрову діяльність дітей дошкільного віку, технології психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого і дитини, фізкультурно-оздоровчі технології, технології формування творчих здібностей дітей дошкільного віку.

У низці статей висвітлено актуальність традиційних підходів до організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Молоді дослідники торкаються проблем організації фізичного виховання дітей дошкільного віку, характеризують особливості використання степ-платформи, доводять необхідність використання нестандартного фізкультурного обладнання у закладах дошкільної освіти.

Розкриваючи специфіку національно-патріотичного виховання, автори звертають увагу на українське народно-прикладне мистецтво, українську народну іграшку, українські народні традиції.

Характеризуючи особливості логіко-математичного розвитку сучасних дошкільників, науковці досліджують окремі аспекти взаємодії та співпраці сім'ї і закладу дошкільної освіти у процесі навчання дітей елементам математики, доводять ефективність використання інтелектуальних ігор Б. Нікітіна, дають характеристику конструктору Lego в освітньому процесі ЗДО.

У центрі уваги науковців залишається проблема формування у дітей комунікативної компетентності, об'єктивна вимога сьогодення, яка полягає в оволодінні дошкільниками іноземною мовою.

У статтях науковців-практиків висвітлено окремі аспекти співробітництва вихователів із родинами дітей, які відвідують заклад дошкільної освіти, окреслюються окремі аспекти вказується на особливості діяльності сімейних вихователів.

Проблеми дошкільної педагогіки окреслено в працях присвячених висвітленню досвіду роботи закладів дошкільної освіти міста та області, обґрунтуванні необхідності дотримання принципу гендерної рівності у процесі формування уявлень у дошкільників про професії дорослих, виховання чуйності у дітей дошкільного віку. Незмінно актуальною для науковців залишається проблема організації ігрової діяльності дошкільників.

Необхідність формування креативності як необхідної здатності дітей дошкільного віку доведено у дослідженнях присвячених використанню пластичного матеріалу, висвітленню значення лялькового театру, організації хореографічної роботи у закладах дошкільної освіти,

Значна кількість досліджень присвячені актуальним питанням дитячої психології. Наші автори розкрили теми: впливу насилля на формування особистості, формування статево-рольових уявлень у дітей дошкільного віку, міжособистісних взаємини з ровесниками, соціалізації дошкільників в умовах сім'ї, проявів та причин тривожності у дітей дошкільного віку. Було досліджено розвиток емоційної культури дитини дошкільного віку, ефективність використання елементів казкотерапії в забезпеченні емоційного комфорту дітей дошкільного віку.

Сучасні тенденції професійної освіти окреслені авторами у дослідженнях, які обґрунтовують необхідність підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми шляхом пошуків нових форм формування компетентностей майбутнього вихователя дітей дошкільного віку.

Збірник наукових праць буде надзвичайно корисний науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, аспірантам, вихователям, магістрантам, студентам спеціальності 012 Дошкільна освіта.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В ФІНЛЯНДІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

У статті проаналізовано освітню політику Фінляндії, спрямовану на забезпечення якості дошкільної освіти. Розглянуто окремі аспекти порівняльного аналізу педагогічно цінного досвіду організації дошкільної освіти в Україні і Фінляндії. Висвітлено особливості організації дошкільної освіти Фінляндії, а саме сформульовано її мету, принципи, зміст, розкрито основні принципи і пріоритети освітньої діяльності дошкільних закладів з догляду за дітьми, акцентовано увагу на ролі вихователя та освітнього середовища у вихованні маленьких громадян Фінляндії.

Ключові слова: дошкільна освіта, Фінляндія, дитячий садок, дитина дошкільного віку, дошкільник.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Відкриття нових перспективних напрямів реформування і подальшого розвитку сучасної системи освіти, пошук нетрадиційних підходів у роботі з дітьми спонукає до ознайомлення з системою дошкільного виховання різних розвинених країн світу. Зарубіжні системи дошкільної освіти мають багатовікові традиції виховання та освіти на засадах загальнолюдських і національних цінностей, дають вагомі результати як у житті цілої країни, так і у становленні окремої особистості. Тому вважаємо, що ґрунтовний аналіз зарубіжного педагогічного досвіду виховання і навчання дітей дошкільного віку є доцільним і необхідним у процесі реформування сучасної освіти в Україні. Відкритість сучасного українського суспільства, розширення діапазону його спілкування з іншими народами, входження України до системи світового цивілізаційного процесу дають можливість національній системі виховання збагатитися кращими, перевіреними часом здобутками світової культури.

Для оцінки стану, можливостей і перспектив впровадження нових форм і методів роботи з дітьми в Україні розглянемо практику дошкільної освіти Фінляндії, яка, на нашу думку, є унікальною у своєму сталому прогресі. Вона пройшла шлях від системи, яка ледве сягала середніх міжнародних показників, до однієї з найуспішніших державних систем освіти сучасності. Фінляндія є цікавим і значущим джерелом натхнення для інших країн, які шукають способів удосконалювати освітні системи. Вивчення фінського педагогічного досвіду може надихнути освітян інших країн глибше осмислювати свої школи й культури. Вивчення зарубіжного досвіду дозволить нам проаналізувати і виявити все цікаве, корисне,

доречно, але при цьому створити власний спосіб побудови нинішньої освітньої системи. Виважене осмислення і творче застосування зарубіжного досвіду може стати також важливим чинником зміцнення інституту української сім'ї, удосконалення всієї системи дошкільної освіти у нашій державі, що є особливо актуальним в умовах національно-культурного відродження України.

Студіюванню зарубіжного досвіду дошкільної освіти присвячені праці В. Зебзеєвої, Ю. Калічака, Л. Козак, Л. Парамонової, К. Протасової, Т. Фуряєвої та ін. Проблеми професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в країнах Європи досліджують Л. Зданевич, Н. Карпенко, Н. Мельник, М. Олійник. Окремі питання організації дошкільної освіти у Фінляндії розглядають у наукових публікаціях Л. Лохвицька, О. Подоляк, К. Хаврикіна.

Фінське освітнє диво висвітлювало чимало поважних світових мас-медіа. Десятки освітніх делегацій відвідали фінські установи, школи й громади, щоби довідатися, що є рушійною силою їхньої освітньої досконалості. Російський лікар Є. Комаровський, заінтригований фінськими дитячими садками, розповів про них у тематичній освітній серії авторської програми «Школа лікаря Комаровського» на Інтері. Проте, конкретизації потребує специфіка організації фінської дошкільної освіти з метою запозичення позитивного педагогічного досвіду.

За сприяння Польсько-Української фундації «Інститут Міжнародної академічної і наукової співпраці» (ІМАНС) автор статті взимку 2019 року відвідала заклади освіти Фінляндії, особисто мала можливість спостерігати за організацією освітнього процесу в дошкільних установах м. Гуйтінен, виявити специфіку дошкільної освіти у державних і приватних дитячих садках і має намір поділитися враженнями від побаченого.

Мета статті полягає у здійсненні порівняльного аналізу специфіки організації дошкільної освіти в Україні та Фінляндії та виокремленні провідних домінант, які забезпечать якість дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Нині дошкільна освіта є складовою загальної фінської освітньої системи. З початку 2013 року відбулося виведення дошкільної освіти зі сфери управління соціальними питаннями, щоб вона стала невід'ємною складовою державної системи освіти [4, с.69]. Доти нею опікувалися органи соціального управління й охорони здоров'я. Дошкільна освіта у Фінляндії – це навчання й догляд дітей до семи років: далі вони йдуть у початкову школу. Педагогічні працівники дошкільних установ спираються на нормативний документ «Керівництво з реалізації державної програми «Освіта і догляд за дітьми в ранньому дитинстві» (2013 р.), який виконує роль стандарту дошкільної освіти і визначає принципи і зміст освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку [8].

Система дошкільної освіти Фінляндії базується на таких базових принципах: доброзичливе ставлення персоналу до дитини; безпечне зростання, розвиток і навчання; безпечне і здоров'язберігаюче середовище для ігор і різноманітних видів діяльності; можливість вільно висловлювати свої погляди та думку відповідно до віку дитини [4, с. 5]. Дотримання цих принципів дозволяє дитині почувати себе комфортно під час спілкування з іншими дітьми і вихователями, відчувати радість і свободу дії в атмосфері комфорту і безпеки.

Дошкільна освіта є обов'язковою у Фінляндії, виключення становить останній рік перед школою. Її мета полягає у забезпеченні особистого благополуччя дитини, розвитку її самостійності, формуванні доброзичливого і уважного ставлення один до одного. Дошкільна освіта здійснюється у державному і приватному секторах у дитячих садках і закладах сімейного типу. На противагу українській системі дошкільної освіти, дітей віддають до ясельних груп дитячих садків уже в 9 місяців, що пов'язано з тривалістю післяпологової відпустки для матерів.

У Фінляндії система соціального забезпечення надає батькам новонароджених право на батьківську відпустку, щоби бути вдома з дитиною. Переважно матері йдуть у відпустку приблизно за два місяця до очікуваних пологів і можуть продовжувати її ще п'ять місяців після народження немовляти. Після материнської відпустки надається приблизно вісім місяців загальної батьківської відпустки, яку обоє батьків мають розділити між собою. У ці періоди батьки отримують звичайну заробітну плату від фінської державної страхової установи Kela. Татусів постійно заохочують брати батьківську відпустку й проводити час удома із сім'єю. Тому більшість дітей першого року життя не відвідують дитячі садки.

Родинне виховання є першою і постійно діючою ланкою виховання. Сім'я – це природне середовище соціалізації дитини, де вона отримує захист, підтримку і допомогу в особистісному розвитку, де формується її первинна когнітивна база. Міцна, дружна, працьовита родина є основою будь-якого суспільства та запорукою його подальшого успішного розвитку і процвітання. Духовні якості особистості формуються у фінських родинах в умовах батьківської любові, довіри й емоційної близькості, коли сім'я створює в дитини потребу бути визнаною, здатність співпереживати і радіти іншим людям, нести відповідальність за себе і стати самостійною. Відбувається це насамперед у взаєминах з батьками, оскільки характер батьківського ставлення та їхні взаємини з дитиною є основною умовою психічного, фізичного та духовного її розвитку. Тому провідними чинниками у формуванні дитячої особистості у Фінляндії виступають моральна атмосфера, що панує в сім'ї, спосіб внутрішньо сімейного життя та його стиль. Для фінів характерне своєрідне гуманне ставлення до дітей. За нашим переконанням,

всесвітньо відомий фінський педоцентризм є однією з найцікавіших особливостей культурної традиції етносу. І якщо для української педагогіки ідеї педоцентризму є порівняно новими, то для Фінляндії вони є природними, культурно зумовленими.

Кожна дитина дошкільного віку має право на денний догляд у дитячому садку чи закладі сімейного типу. Це означає, що за місцем проживання сім'ї місцева влада мусить запропонувати дитині місце в дитячому садку чи закладі денного догляду сімейного типу. Заяву про потребу надання місця у закладі дошкільної освіти батькам необхідно подати за три місяці до бажаного дня відвідування дитячої установи. Муніципалітет протягом 3-4 місяців задовольняє заявки батьків.

Вагомою рисою фінської дошкільної освіти є те, що освітні послуги у дошкільних закладах є платними. Це єдина платна ланка фінської освітньої системи. Оплата фінського дитячого садка залежить від доходів родини, кількості дітей, наявності пільг і становить від 25 до 300 €. Платежі батьків покривають тільки 15% витрат на перебування дітей в дошкільному закладі. Все інше – за рахунок муніципалітету. Батькам, які готові самостійно виховувати дитину в сім'ї, муніципалітет надає матеріальну допомогу (500 €).

Загалом є різні види закладів денного догляду: муніципальний, приватний і приватний сімейного типу. За даними національного інституту здоров'я та соціального захисту 2012 року, заклади денного догляду відвідувало приблизно 40% дітей віком від одного до двох років та 75% дітей віком від трьох до п'яти років [4, с. 71].

Головна освітня мета щодо дітей віком від року до п'яти – зміцнення здоров'я та добробуту кожної дитини [4, с. 72]. Завдання фінської дошкільної освіти полягають у соціалізації особистості, у навчанні дітей жити добрим життям, роблячи внесок у стале майбутнє. Вихователі роблять акцент на емоційному благополуччі дитини, на її фізичному і творчому розвитку. Головне завдання – забезпечити, щоб кожна дитина була щасливою та відповідальною особистістю. Основний зміст дошкільної освіти має шість напрямів: математичний, природничий, історичний, естетичний, етичний і релігійний. У Фінляндії діти різного віку відвідують одну групу. Є групи з дітьми від 0 до 3 років і від 3 до 6 років. На думку фінів це сприяє розвитку співробітництва і навичок комунікації. Діти 6 і 7 років ходять в так званий нульовий клас, де готуються до школи.

У системі фінської дошкільної освіти відсутні фронтальні заняття. На відміну від української, фінська система освіти найбільш індивідуалізована у світі, тому що враховує задатки, здібності, нахили, інтереси, бажання кожної дитини. У фінському дитячому садку панує дух свободи. Заохочується дитяча творчість, самостійність, висувається менше правил і обмежень, до дитячої думки прислухаються, до дітей ставляться з повагою як до

особистостей. При цьому діти не розпечені. Якщо педагог вважає, що малюк заслуговує якогось покарання, про це в першу чергу сповістять батьків і отримують у них згоду. Навіть можливість забрати дитину від колективу і відвести в іншу кімнату під час неадекватної поведінки вимагає узгодження з батьками.

У фінських дитячих садках дітям надається максимальна самостійність і свобода вибору, до дітей відносяться як до маленьких особистостей, які мають власну думку, характер і манеру поведінки. Навіть, якщо дитина вередлива, негарно поводить себе і не слухається її ніколи не посварять і не скажуть, що вона зробила не правильно.

Велика увага у Фінляндії приділяється особистості вихователя, його внутрішньому світу та людським якостям. Основні ролі, які виконує вихователь у фінському дитячому садку – це помічник, друг, партнер у грі. Ніякої авторитарної позиції – лише співдружність і рівність. Вихователі мають повну автономію у плануванні своєї роботи, свободу обирати методи виховання і навчання, які вони вважають найрезультативнішими. Станом на 2014 рік третина педагогічних працівників у фінських дитсадках мала вищу освіту. Вони закінчують університети і здобувають кваліфікацію «вихователь дитячого садка». У останні роки Міністерство освіти і культури Фінляндії збільшує набір на освітні програми з підготовки педагогів для дошкільнят. У такий спосіб за останні 5 років відсоток вихователів з вищою освітою у фінських дошкільних закладах стрімко зріс.

Важливою є роль вихователя в організації дошкільної освіти, який не тільки має вищу освіту, але постійно займається самоосвітою і самовдосконаленням, підвищує свій професійний рівень, стежить за останніми тенденціями, технологіями і новими вимогами. На одного вихователя припадає не більше 4 дітей до трьох років і максимум 7 дітей старше шести років. У одній групі одночасно працює 3-4 вихователя. Керівник дошкільного закладу несе відповідальність лише за дітей та їхнє виховання, матеріальним забезпеченням займається держава в особі муніципалітетів. Вихователі створюють сприятливу атмосферу, в якій діти відчувають спільність, свою причетність до подій і залученість в процес діяльності, підтримують розвиток дружніх відносин між дітьми, що виникають в процесі щоденної освітньої діяльності.

Фінська система освіти пропонує всім дітям до шести років можливість передшкільної підготовки. Передшкільні заклади у Фінляндії мають на меті не «готовність до школи», а швидше сприяння зростанню дітей як людських особистостей і етично відповідальних членів суспільства через скеровування їх до відповідальних дій, дотримання загальноприйнятих правил і поваги до інших людей [4, С. 72-73]. Освітні заходи спрямовано на розвиток

мислення, мовлення, спілкування, фізичне вдосконалення, формування елементарних математичних уявлень, опанування етики і релігії, ознайомлення з проблемами довкілля, мистецтвом й культурою. Фінська дошкільна освіта не встановлює пріоритетності читання, письма й математики як базових умінь задля успішного вступу до початкової школи. 98% шестирічних дітей проходять передшкільну підготовку. Здебільшого заняття відбуваються вранці, а тому решту дня 70 % шестирічних дітей перебуває в закладах денного догляду. Загалом такі заклади відвідує 63 % усіх дітей віком від одного до шести років, із них 92 % ходить до державних, 8 % – до субсидованих державою приватних закладів. Працюють дитячі садки у Фінляндії зазвичай 5 днів на тиждень. Діти перебувають у них по 6 годин на день. В окремих дошкільних закладах діти перебувають цілодобово, проте це є скоріше винятком, ніж правилом.

Ще у Фінляндії вихователі часто водять дітей починаючи з 3-х річного віку на екскурсії в музеї, кіно, аеропорт, на заводи. Діти старшого дошкільного віку відвідують разом з вихователями басейн і каток. При цьому дозволу в батьків не питають і спеціальних автобусів не замовляють – користуються громадським транспортом.

Організація навчально-виховного процесу в фінських дитячих садочках дещо відрізняється від українських. Перевага надається індивідуально-груповим заняттям. З кожною підгрупою працює один із вихователів. У рамках певних меж дитині дозволено все. Панує дух свободи. Можна не малювати з усіма, але сидіти за столом під час занять обов'язково; можна ходити по калюжах і сидіти в бруді, але після цього обов'язково відмитися.

Впровадження особистісно-орієнтованого підходу простежується не лише в організації освітньої роботи, але і в усіх режимних моментах. Фінська дошкільна освіта особлива цікава тим, що в дитячому садку до кожної дитини підходять індивідуально. Меню може бути вегетаріанським, без риби або без свинини. Якщо у дитини алергія, для неї приготують окремо. На сніданок пропонують каші, м'ясну нарізку, фрукти, молоко. Каша – основне у сніданку. Обід різний, але традиції харчуватися супами в Фінляндії немає.

Основне правило фінського дитячого садка звучить так: «у природи немає поганої погоди, є невідповідний одяг». Фінські діти не бояться ні снігу, ні бруду, ні морозу і гуляють в будь-яку погоду. Для цього малюків одягають в спеціальний водонепроникаючий одяг восени і навесні, а взимку в теплі комбінезони та вовняні шапки і рукавиці. Дітей вчать ходити на лижах, кататися на ковзанах, плавати. Такі заходи забезпечують збереження і зміцнення фізичного здоров'я малюків.

Під час прогулянки вихователі організують дітям дозвілля: ігри, розваги, навчальні заняття. Крім того, якщо хтось з дітей не

засвоїв матеріал на занятті (відволікався, або взагалі не брав участі), то вихователь приділяє цій дитині увагу під час прогулянки, і в ігровій формі намагається допомогти їй засвоїти матеріал.

Після прогулянки діти потрапляють в передпокій з душем. Тут діти відмивають від бруду водонепроникаючий одяг і гумові чобітки. Після чого одяг і взуття сушаться в спеціальних шафах, а задоволена дитина продовжує грати. Фінські дітлахи з раннього віку привчаються до піших походів на природу. Це можуть бути прогулянки до лісу або читання в парку. Свіжим повітрям фінські діти дихають не тільки на прогулянках. У садах є система клімат-контролю, яка регулює температуру і вологість в групі.

Середовищний підхід у освіті Фінляндії займає панівне місце. Приміщення дитячих садків відрізняються від українських інтер'єрною простотою, стриманістю і багатофункціональністю. У фінських дошкільних закладах простір практичний і функціональний, все трансформується і займає мінімум місця. Кожна група займає декілька кімнат. Приміщення спалень теж використовується як розвивально-ігровий простір, оскільки дитячі ліжечка трансформуються у шафочку або складаються у стопочки. Освітнє середовище дитячих садків сприяє навчанню, привертає увагу і викликає у дітей інтерес і цікавість, тим самим спонукаючи їх до експериментування і до здобуття усвідомленого досвіду.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Можна стверджувати, що досвід Фінляндії у галузі дошкільної освіти є позитивним прикладом для удосконалення системи виховання дітей дошкільного віку в Україні. Фінська система дошкільного виховання розвивається стрімко, змінюючи свої орієнтири та підходи до організації роботи з удосконалення першої ланки освіти. Освітня політика Фінляндії виразно демонструє, що система дошкільної освіти оптимально відповідає інтересам дитини і сім'ї. Якість дошкільної освіти досягається шляхом розвитку мережі установ дошкільної освіти, появою нових дошкільних навчальних закладів сімейного типу і приватної форми власності. Відмінними рисами фінської системи дошкільної освіти від української є: всеохоплюючий педоцентризм, особистісно-орієнтований підхід до вихованців, перевага індивідуально-групових занять, роль і місія вихователя в освітньому процесі, домінування фізкультурно-оздоровчих заходів у виховній роботі з дошкільниками, усвідомлення дорослими дитинства як самоцінного, унікального періоду формування особистості дитини, протягом якого відбувається інтенсивний фізичний, психічний, моральний і духовний розвиток.

Список використаних джерел

1. Лохвицька Л. Дошкільна освіта Фінляндії: погляд з середини / Л. Лохвицька // Дошкільне виховання : Науково-методичний журнал для педагогів і батьків. 2017. № 6. С. 13-16.

2. *Образование в Финляндии. Как устроен и сколько стоит финский детский сад [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://rebenok.by/articles/stature/study/24236-obrazovanie-v-finlyandy-kak-ustroen-i-skolko-stoit-finsky-detsky-sad.html>*
3. *Папа – домохозяйка в Финляндии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://finland.fi/ru/zhizn-i-obshhestvo/papa-domohozyajka-v-finlyandii>*
4. *Салберг Пасі Фінські уроки 2:0. Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії. / Пасі Салберг; пер. з англ. А.Р. Шиян; наук. ред. Р.Б. Шиян. Харків: Ранок, 2017. 240 с.*
5. *Три цели дошкольного образования в Финляндии // Дитячий садок. 2013. № 34. Вкладка. С. 1 – 2.*
6. *Чем хорош финский садик? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://biz.totosha.kiev.ua/2017/04/chem-horosh-finskij-sadik/>*
7. *Фінські секрети якісної освіти / Ксенія Хаврикiна, Марина Пристiнська // Дошкiльне виховання. 2017. № 5. С. 16-17.*
8. *Хейккила М. Руководство по государственной программе образования и ухода в раннем детстве (Финляндия) / М Хейккила, А-Л. Валимаки // Дитячий садок 2013. № 34. С. 3 – 20.*

Dr Magdalena Płotczyk (główny autor)
Agnieszka Gregier
Aneta Wiśniewska

Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu

PRZEMOC JAKO DESTRUKCJA I NARUSZENIE PRZESTRZENI LUDZKIEGO OSOBOWEGO ISTNIENIA – ASPEKTY FILOZOFICZNE, PSYCHOLOGICZNE I PRAWNE

Przemoc jest problemem, z którym muszą mierzyć się przedstawiciele różnych instytucji i środowisk. Dotyka ona wielu wymiarów życia społecznego. Jest to także problem filozoficzno-etyczny. Niejednokrotnie bowiem problematyką przemocy zajmowali się myśliciele występujący z postulatem promowania praw człowieka. Niektórzy z nich, jak np. John Lock, opracowali nawet teorie, które przekuto później w akty prawne. /Stradowski M., Przemoc jako przejaw słabości, Fides et Ratio 3 (15) 2013, s. 183/. Jednakże żadne rozwiązania formalno-prawne nie są w stanie wyeliminować tego negatywnego zjawiska z życia społecznego, lecz jedynie zniwelować jego skutki. Przemoc zawsze pozostanie wyzwaniem dla prawodawców, tym bardziej że, jak pokazują badania, przemoc staje się coraz groźniejszą chorobą społeczeństw – chorobą, która stała się zaraźliwa, niczym dżuma./Romejko A., Teoria mimetyczno-ofiarnicza – wprowadzenie do antropologii Rene Girarda, Studia Gdańskie XV-XVI (2002-2003), s. 58/. Problematyka przemocy wymaga tym samym wszechstronnej analizy pozwalającej na uwzględnienie jej wszystkich wymiarów.

W prezentowanym artykule problematyka ta jest poruszana w aspekcie destrukcyjnego wpływu przemocy na ludzkie istnienie przejawiającego się w naruszaniu indywidualnej, autonomicznej przestrzeni człowieka. Ukazanie wspomnianego destrukcyjnego wpływu przemocy na ludzkie osobowe istnienie stanowi zasadniczy cel artykułu. Cel ten zostanie osiągnięty z uwzględnieniem określonych aspektów psychospołecznych, socjo-kulturowych, jak również prawnych.

Punktem wyjścia rozważań podjętych w artykule jest przedstawienie najogólniejszych cech charakterystycznych zjawiska przemocy. W wersji encyklopedyczno-słownikowej wyróżnia się cztery sposoby rozumienia słowa «przemoc»: 1) przemoc rozumiana jako siła fizyczna przewyższająca czyjąś siłę, 2) przemoc rozumiana jako bezprawnie narzucona komuś władza lub panowanie, 3) przemoc rozumiana jako bezprawnie dokonany czyn z użyciem siły, 4) przemoc będąca synonimem słowa gwałt - w sensie seksualnym, jak również poza tą sferą./Kotkowski J., Interdyscyplinarność i złożoność pojęć agresja i przemoc, Forum Teologiczne XVI, 2015, s. 94/.

Zgodnie z powyższym przemoc to przede wszystkim przejaw nadużywania siły fizycznej. Niejednokrotnie prowadzi ona do zabójstwa, stąd sprawcy przemocy często są skazywani na najwyższą z możliwych kar pozbawienia wolności. Przemoc nie jest jednak tylko bezprawnym użyciem agresji fizycznej, lecz również określonym rodzajem stanów psychicznych, takich jak m.in. nienawiść./Wiszowaty E., Agresja i przemoc jako problem duszpasterski, Studia Warmińskie XLIII (2006), s. 204; Konisiewicz K., Filozofia pokoju M.L. Kinga, w: Pacyzizm czy zagłada, pr. zb. pod red. M. Szyszkowskiej, Warszawa 1996, s. 59/. To także pewne działania werbalne prowadzące do poniżenia i upokorzenia. Dlatego «przemoc należy rozumieć jako każde świadomie urzeczywistniane zachowanie fizyczne lub werbalne, które narusza zdrową psychiczną lub fizyczną integrację innej osoby, aż do pozbawienia jej życia włącznie» /Wiszowaty E., dz. cyt., s.204; Gładowa A., Psychologia przemocy. O potrzebie sformułowania psychologicznej teorii przemocy, w: Agresja i przemoc w świetle nauk przyrodniczych i humanistycznych, pr. zb. pod red. M. Machinka, Olsztyn 2002, s. 75/.

Z powyższych analiz można wyciągnąć wniosek, iż przemoc jest również zjawiskiem negatywnym z punktu widzenia psychospołecznego ze względu na to, że powoduje wewnętrzne rozbicie człowieka (ofiary przemocy). Wspomnianemu rozbiciu towarzyszy poczucie bezradności, bezsilności i niemocy. W pewnym stopniu podważona więc zostaje sensowność jego aktywności, za pośrednictwem której wyznacza on sobie konkretne cele, a następnie dąży do ich realizacji. Z powyższego względu przemoc poniekąd utrudnia spełnienie ofiary przemocy jako aktywnej osoby, okradając ją z tej przestrzeni, na której możliwe jest kreowanie rzeczywistości i najbliższego otoczenia społecznego zgodnie z jej wolą - tak jak ona chce, a więc zgodnie z tym, co podpowiada jej

właściwe Ja, wyróżniający ją charakter oraz temperament. Ta zdolność kreowania rzeczywistości to właśnie zasadniczy przejaw wolności, będącej kwintesencją indywidualnego, ludzkiego, osobowego istnienia.

Warto zwrócić uwagę na to, iż sprawca przemocy, podejmując próbę sprowadzenia swojej ofiary do niższego niż ludzki poziomu istnienia, sam do takiego poziomu się zniża, gdyż akt przemocy jest czymś w rodzaju zezwierżenia, a przynajmniej prymitywizmu. Rene Girard twierdzi, zgodnie z duchem myśli twórcy psychoanalizy - Zygmunta Freuda, że akty przemocy wynikają z obecności, już w hipotetycznej istocie przedludzkiej, pewnego kwantum przemocy, tzn. skłonności do agresji odziedziczonej po zwierzęcych przodkach, stanowiącej rodzaj instynktu./Kociuba M., Przemoc według Rene Girarda. Struktura teorii i konteksty recepcji, *Ethos* 27 (2014), nr 2 (106), s. 256/. Jak wynika z powyższych badań, jest to instynkt znajdujący się jeszcze, czy może już, poza granicami życia w «cywilizowanym świecie». Jednakże to właśnie ten «cywilizowany świat» stanowi scenę, na której na co dzień rozgrywają się akty przemocy. Problem przemocy jest i powinien więc być rozpatrywany przez psychologię, ale i inne dziedziny wiedzy.

Przemoc należy rozumieć jako podstawową formę łamania praw człowieka głównie dlatego, iż jest ona przymusem oznaczającym (z opisanych wcześniej powodów) pozbawienie człowieka wolności./M. Stradowski, Przemoc jako przejaw..., dz. cyt., s. 183; I. Berlin, Dwie koncepcje wolności, przeł. H. Bartoszewicz, D. Grinberg, S. Kowalski, M. Tański, Warszawa 1991, s. 113./ Każda refleksja o przemocy odsyła (bezpośrednio lub pośrednio) do refleksji o wolności pozwalającej być człowiekiem (a nie zwierzęciem) i, paradoksalnie, nie być człowiekiem, a przynajmniej kimś, kto traci swe ludzkie oblicze z powodu bycia sprawcą przemocy, czy wręcz katem. Większość aktów przemocy wynika właśnie z nadużywania własnej wolności, będącego niewłaściwym używaniem wolności, a więc czymś, co niewiele ma już wspólnego z wspomnianym przez Freuda porządkiem zwierzęcym, choć do jakiegoś rodzaju zezwierżenia prowadzi. Odpowiadając na pytanie o źródła przemocy należy więc zastanowić się nad tym, co ludzie mogą zrobić ze swoją wolnością i jakie są jej granice? Innym nasuwającym się pytaniem jest pytanie, czy można doszukiwać się źródeł przemocy w jakimś konkretnym sposobie myślenia o rzeczywistości i, czy przemoc właściwie zaczyna się już w ludzkim umyśle, a nie dopiero w konkretnym czynie albo słowu.

Podjęcie się próby wpływania na myślenie sprawców przemocy, a na pewno refleksja nad tym, jaki sposób myślenia ich wyróżnia, może okazać się skutecznym instrumentem rozwiązywania problemu przemocy. Powyższa refleksja ma istotne znaczenie. Odgrywa też ważną rolę w procesie resocjalizacji i jest pomocna w odkryciu samego mechanizmu przemocy oraz jego różnych przejawów. Warto

zatem spróbować rozświetlić, przynajmniej w ograniczonym zakresie, związek aktów przemocy z rodzajem stanów mentalnych, jakie wyróżniają ich sprawców. Warto też zastanowić się, czy stany te są wrodzone, czy może wynikają z wywierania określonego rodzaju wpływu, z pewnych uwarunkowań środowiskowych, kulturowych, społeczno-politycznych, religijnych.

Niektórzy (jak np. współczesny słoweński filozof Slavoj Žižek) uważają, iż akty przemocy wynikają z pewnych, właściwych kapitalizmowi, mechanizmów ekonomicznych i społeczno-politycznych i to one sprawiają, iż próby złagodzenia zjawiska przemocy nie skończą się trwałym sukcesem/P. Michalik, *Przemoc w oczach rewolucjonisty*, www.racjonalista.pl; S. Žižek, *Przemoc. Sześć spojrzeń z ukosa*, przeł. A. Górny, Warszawa 2010, s. 6/. Inni wierzą w sensowność takich prób, stając się orędownikami zakorzenienia filozofii non-violence w świecie. Powyższa filozofia jest szczególnie głęboko zakorzeniona w chrześcijaństwie/K. Ciesiołkiewicz, *Przemoc jest stanem serca i umysłu. Prorocki charyzmat Martina Luthera Kinga*, www.wiez.com.pl/. Akty przemocy są bowiem przejawem nieprzestrzegania norm prawa bożego i sprawiedliwości, której ideałem jest Bóg. Wyraża ona moralną konieczność poszanowania uprawnień drugiego człowieka jako osoby, oddania każdemu człowiekowi tego, co mu się należy./S. Olejnik, *Teologia moralna*, t. 6, Warszawa 1990, s.198/.

Powyższa koncepcja sprawiedliwości, szczególnie popularna w średniowieczu, zaczyna wyczerpywać się w dobie renesansu. Klasyczny przykład tego wyczerpywania odnajdujemy m.in. w myśli społeczno-politycznej Niccollo Machiavellego. Jego zdaniem w imię pomyślności określonej zbiorowości władca powinien stosować przemoc. Jak argumentuje Machiavelli, musi on sięgnąć do zwierzęcej przemocy oraz połączyć siłę lwa z przebiegłością lisa./O. Hoffe, *Mała historia filozofii*, Warszawa 2004, s.121./

Należy także podkreślić, iż w refleksji na temat stanów mentalnych szczególnie sprzyjających przemocy nie można pomijać kwestii uprzedzeń i stereotypów jako częstych źródeł aktów przemocy. Są one tym bardziej niebezpieczne dla właściwego funkcjonowania społeczeństw i jednostek, gdy współwystępują z mową nienawiści. Przykładów tego negatywnego zjawiska można mnożyć wiele i niestety przemawiają one za tym, iż «cywilizowany świat», jak określany jest często świat zachodni, długo jeszcze nie będzie mógł pozbyć się go - trzeba bowiem zmienić myślenie jednostek. Jak to jednak uczynić?

Przedstawiciele nurtu tzw. filozofii dialogu (zwanej też filozofią spotkania), próbując znaleźć sposób rozwiązania problemu przemocy, wskazują właśnie na zmianę sposobu myślenia. Jednocześnie, źródła przemocy wobec innych doszukują się w pewnej ontologii, tj. w określonym modelu spostrzegania rzeczywistości (bytu). Model ten polega – w najbardziej syntetycznym ujęciu – na spoglądaniu na

innych przez pryzmat siebie i własnego sposobu myślenia. Powyższy model myślenia staje się podłożem ideowej walki o to, kto ma być tym, który dopasowuje «innych», a kto ma być tym, który musi się dopasować. Jak podkreślają twórcy filozofii dialogu, z takiego właśnie myślenia zrodziła się ideologia i totalitaryzm hitlerowski. Stał się on niestety dowodem na to, iż wspomniana «ideowa walka» nie była tylko «marzeniem świętej głowy», lecz przekształciła się w naznaczony krwią i przemocą podbój./ J. Tischner, *Myślenie według wartości*, Kraków 2011, s. 185-201; J. Tischner, *Filozofia dramatu*, Kraków 2006, s. 41-44; E. Levinas, *Całość i nieskończoność. Esej o zewnętrznosci*, przeł. M. Kowalska, Warszawa 1998/

Zakończenie. Problem przemocy jest problemem, z którym muszą mierzyć się przedstawiciele różnych środowisk i dziedzin nauki. Jest to także skomplikowany problem filozoficzny, psychologiczny oraz prawny, dlatego przemoc wymaga wrażliwości na los jej ofiar, ale i specjalistycznej wiedzy. W prezentowanym artykule akt przemocy został przedstawiony jako akt, na który należy spojrzeć dwojako: jako na akt pozbawiający osobowej godności ofiarę przemocy, oraz jako na zasadniczy przejaw kryzysu człowieczeństwa sprawcy przemocy. Kryzys ten jest zarazem kryzysem wolności. Nie jest to jednak kryzys tzw. wolności negatywnej rozumianej jako autonomia wyróżniająca człowieka na tle pozostałych bytów (m.in. zwierząt)/A. Węgrzecki, *Zarys filozofii*, Kraków 2002 (Rozdział Wolność negatywna i wolność pozytywna, s.153-155)/. Z powyższego względu przemoc jest, paradoksalnie, czymś zarazem ludzkim (tzn. wynikającym z wolnej decyzji, która wyróżnia tylko człowieka) i nieludzkim.

Bibliografia

1. Berlin I., *Dwie koncepcje wolności*, przeł. H. Bartoszewicz, D. Grinberg, S.Kowalski, M. Tański, Warszawa 1991, s. 113.
2. Gładowa A., *Psychologia przemocy. O potrzebie sformułowania psychologicznej teorii przemocy*, w: *Agresja i przemoc w świetle nauk przyrodniczych i humanistycznych*, pr. zb. pod red. M. Machinka, Olsztyn 2002.
3. Hoffe O., *Mała historia filozofii*, Warszawa 2004.
4. Kociuba M., *Przemoc według Rene Girarda. Struktura teorii i konteksty recepcji*, *Ethos* 27 (2014), nr 2 (106).
5. Konisiewicz K., *Filozofia pokoju M. L. Kinga*, w: *Pacyfizm czy zagłada*, pr. zb. pod red. M. Szyszkowskiej, Warszawa 1996.
6. Kotkowski J., *Interdyscyplinarność i złożoność pojęć agresja i przemoc*, *Forum Teologiczne* XVI, 2015.
7. Levinas E., *Całość i nieskończoność. Esej o zewnętrznosci*, przeł. M. Kowalska, Warszawa 1998.
8. Michalik P., *Przemoc w oczach rewolucjonisty*, www.racjonalista.pl.
9. Olejnik S., *Teologia moralna*, t. 6, Warszawa 1990.
10. Romejko A., *Teoria mimetyczno-ofiarnicza – wprowadzenie do antropologii Rene Girarda*, *Studia Gdańskie* XV-XVI (2002-2003).
11. Tischner J., *Filozofia dramatu*, Kraków 2006.
12. Tischner J., *Myślenie według wartości*, Kraków 2011.
13. Węgrzecki A., *Zarys filozofii*, Kraków 2002.

14. Wiszowaty E., *Agresja i przemoc jako problem duszpasterski, Studia Warmińskie XLIII (2006)*.
15. Žižek S., *Przemoc. Sześć spojrzeń z ukosa, przeł. A. Górný, Warszawa 2010*.

УДК 373.2(430)

Katrin Bogenschütz-Langanki

*Pädagogische Fachberaterin beim Amt für Familie,
Schulen und Vereine
(Німеччина, Фільдерштадт)*

FILDERSTADT, EINE STADT, VIELE MÖGLICHKEITEN

У статті описано досвід організації роботи дитячих садків та освітніх дошкільних закладів у Фільдерштадті (земля Баден-Вюртемберг, Німеччина). Авторка визначає специфіку різних освітніх закладів для дітей дошкільного віку, розглянувши особливості процесів «освіти» та «виховання» у них. Описує розроблену концепцію організації освіти та виховання дошкільників, зокрема аспекти роботи з інклюзивними дітьми: їх мовленнєвий розвиток, співпрацю з батьками тощо.

Ключові слова: *дитячий садок, дошкільний заклад, орієнтовний план освіти та виховання дітей у дитячих садках та інших дошкільних закладах землі Баден-Вюртемберг, інклюзія.*

Filderstadt ist die zweitgrößte Stadt im Landkreis Esslingen. Sie ist umgeben von vielen Streuobstwiesen, sowie Feldern und liegt direkt am Flughafen Stuttgart, der B 27, Autobahn A 8, der Landesmesse und nahe der Landeshauptstadt Stuttgart.

Filderstadt besteht aus 5 Teilorten: Bernhausen, Bonlanden, Harthausen, Plattenhardt und Sielmingen.

In jedem dieser Teilorte gibt es Kindergärten und Kindertageseinrichtungen. Insgesamt sind es 34 Einrichtungen, davon sind 13 Einrichtungen in städtischer Trägerschaft.

Die Öffnungszeiten liegen in der Regel in den Kindergärten zwischen 7:00 und 14:00 Uhr, in den Kindertageseinrichtungen zwischen 7:00 und 17:00 Uhr.

Jeder/Jede Mitarbeiter(in) verfügt, über 80% Arbeit am Kind und 20% Vor- und Nachbereitungszeit. Da nicht jeder Tag gleich aussieht und wir bedarfsgerecht arbeiten, wird dies dem täglichen Bedarf angepasst. Dies nennt sich pädagogische Arbeitszeit. Sollte z. B. in einer Woche eine Kollegin krank sein, wird die Betreuungszeit erhöht, so dass alle Kinder gut betreut sind. Steht eine Woche an, in der z.B. ein Elterngespräch stattfindet, wird dann eben diese Zeit zusätzlich genommen um dieses gut vorbereiten zu können.

Die Leitungen sind zu je 20% pro Gruppe bei Ganztageseinrichtungen (GT) freigestellt, in Kindergärten mit Veränderten Öffnungszeiten (VÖ) sind sie zu 10% je Gruppe freigestellt.

Die kirchlichen und freien Einrichtungen liegen z.B. in der Hand der Kirchen, Elternvereinen oder Waldorfkindergärten. Somit haben sie zum Teil auch andere pädagogische Vorgaben. Jedoch der «Orientierungsplan für Bildung und Erziehung in baden-württembergischen Kindergärten und Kindertageseinrichtungen» ist für alle Einrichtungen in Baden Württemberg die Grundlage für die Arbeit mit den Kindern.

Im «Orientierungsplan für Bildung und Erziehung in baden-württembergischen Kindergärten und Kindertageseinrichtungen» wird deutlich, dass das Kind im Mittelpunkt von Bildung und Erziehung steht.

Die Begriffe Bildung und Erziehung werden im deutschsprachigen Raum unterschieden.

«Bildung» meint die lebenslangen und selbsttätigen Prozesse zu Weltaneignung von der Geburt an [1, S. 22]. Es ist mehr als angehäuften Wissen über die Welt. «Kinder erschaffen sich ihr Wissen über die Welt und sich selbst durch ihre eigenen Handlungen. Kindliche Bildungsprozesse setzen verlässliche Beziehungen und Bindungen zu Erwachsenen voraus. Bildung ist ein Geschehen sozialer Interaktion [1, S. 22].

«Erziehung» meint die Unterstützung und Begleitung, Anregung und Herausforderung der Bildungsprozesse, z.B. durch Eltern und pädagogische Fachkräfte. Sie geschieht auf indirekte Weise durch das Beispiel der Erwachsenen und durch die Gestaltung von sozialen Beziehungen, Situationen und Räume. Auf direkte Weise geschieht sie beispielsweise durch Vormachen und Anhalten zum Üben, durch Wissensvermittlung, sowie durch Vereinbarung und Kontrolle von Verhaltensregeln [1, S. 22].

Der Orientierungsplan ist in 2 Teile aufgeteilt. Im Teil A werden die pädagogischen Grundlagen des Orientierungsplans beschrieben. Im Teil B findet sich die Bildungs- und Erziehungsmatrix mit den Motivationen des Kindes und den Bildungs- und Entwicklungsfeldern, auf die, die Einrichtung Einfluss nimmt.

In Filderstadt ist zudem der Ansatz der Vorurteilsbewussten Bildung und Erziehung Grundlage für die Arbeit mit den Kindern. Ein Ansatz, welcher das Recht auf Bildung mit dem Recht auf Schutz vor Diskriminierung verknüpft.

In Deutschland wurde er seit 2000 als Praxiskonzept für Kindertageseinrichtungen erprobt und verbreitet und als «Vorurteilsbewusste Bildung und Erziehung» übersetzt, bei der es darum geht, sich der Ursachen und Wirkungen von Vorurteilen und Diskriminierung in Kindertageseinrichtungen bewusst zu werden und pädagogische Praxis gezielt zu verändern. Gemeint sind Vorurteile und Abwertungen aller Art, die an den unterschiedlichen Merkmalen von Menschen festgemacht werden: an Hautfarbe, Herkunft, Sprache wie auch Religion, Geschlecht, sozialer Schicht, sexueller Orientierung, Alter, Behinderung [2, S. 2].

Erziehungs- und Bildungsmatrix

Bildungs- und Entwicklungsfelder Worauf nimmt der Kindergarten Einfluss ?	1. Körper	2. Sinne	3. Sprache	4. Denken	5. Gefühl und Mitgefühl	6. Sinn, Werte und Religion
Motivation des Kindes Was will das Kind? Was braucht das Kind?						
A. Anerkennung und Wohlbefinden erfahren!	●	●	●	●	●	●
B. Die Welt entdecken und verstehen!	■	■	■	■	■	■
C. Sich ausdrücken!	◇	◇	◇	◇	◇	◇
D. Mit anderen leben!	○	○	○	○	○	○

Orientierungsplan für Bildung und Erziehung in baden-württembergischen Kindergärten und weiteren Kindertageseinrichtungen, Herderverlag (2014, Seite 103)

Respekt für die Vielfalt findet eine Grenze, wo unfaire Äußerungen und Handlungen im Spiel sind. Interventionen sind gefordert, mit denen man sich deutlich gegen Abwertung und Ausgrenzung ausspricht [2, S. 2].

Sie wollen nicht neben bestimmten Kindern sitzen, sie nicht an der Hand halten oder schließen sie von ihrem Spiel aus, weil sie dick sind, «komisch reden»,...

Die Auswirkungen solcher Ein- und Ausschlusspraxen unterscheiden sich je nachdem, welcher sozialen Gruppe ein Kind angehört. Für Kinder aus diskriminierten oder benachteiligten Familien können abwertende Urteile über ihre soziale Gruppe zu Beschädigungen ihres Selbstbildes führen, die ihre Lernbereitschaft ernsthaft gefährden [2, S. 2].

Auf dieser Basis sowie dem Orientierungsplan für Bildung und Erziehung in baden-württembergischen Kindertageseinrichtungen wurde ein Qualitätshandbuch in Filderstadt entwickelt. Es beschreibt in seinen Qualitätsfeldern wie z.B. Beziehungsgestaltung, Inklusion, Partizipation, Zusammenarbeit mit den Eltern/ Erziehungsberechtigten und weiteren, welche Standards für die pädagogische Arbeit gelten.

Das Thema Inklusion im Bereich der Behinderung und von Behinderung bedroht beschäftigt uns alle. Für Kinder, die eine Behinderung haben oder davon bedroht sind, gibt es die Möglichkeit eine Eingliederungshilfe zu beantragen. Das bedeutet, dass für ein Kind, welches die Förderkriterien erfüllt eine zusätzliche Person im Umfang von 20 Std (kleine Maßnahme) oder 40 Std. (große Maßnahme) eingestellt wird. Der Stundenumfang hängt

von der Schwere der Behinderung ab. Die Aufgabe der Eingliederungshelfer(innen) ist es mit dem Kind und der Kindergruppe zu arbeiten, damit das betroffene Kind im Kindergartenalltag ankommen kann und eine Gruppe aus allen Kindern entsteht.

Die Sprache der Kinder wird durch eine alltagsintegrierte Sprachförderung unterstützt. Dabei werden Kinder in ihrem alltäglichen Tun sprachlich durch eine Erzieherin begleitet und gefördert. Alltäglich wiederkehrende Abläufe werden sprachlich angeregt und begleitet, so lernen die Kinder sehr schnell die Sprache zu verstehen und zu nutzen. Dies ist die Aufgabe des gesamten Teams. Zudem gibt es in der Einrichtung zusätzlich eine Sprachförderkraft, die das Team und die Kinder fachlich unterstützt.

Eine Zusammenarbeit mit Eltern die beiderseitig auf Vertrauen basiert, ist die Basis für eine gute Arbeit mit dem Kind. Eine gute Zusammenarbeit setzt eine gelingende Kommunikation voraus. Diese gelingt, wenn man sich in die Situationen der Anderen hineinversetzen kann und weiß wer unser Partner/Partnerin ist. Deutlich wird, dass es nicht die Eltern gibt, sondern sich alle unterscheiden. Dies muss für die Zusammenarbeit klar sein und beachtet werden.

Filderstadt, wie man in den letzten Ausführungen sehen konnte, eine Stadt mit vielen Möglichkeiten, die Kindern und deren Familien große Chancen ermöglichen.

Quellennachweis

1. *Orientierungsplan für Bildung und Erziehung in baden-württembergischen Kindergärten und weiteren Kindertageseinrichtungen*, Herderverlag 2014.
2. *Vorurteilsbewusste Bildung und Erziehung als inklusives Praxiskonzept*, Petra Wagner, Juni 2014, Fachstelle Kinderwelten für Vorurteilsbewusste Bildung und Erziehung im Institut für den Situationsansatz in der Internationalen Akademie Berlin gGmbH.

УДК 373.2.091.33-027.22:796]:502/504

Бараннік Л.В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

Науковий керівник – к.п.н., доц. Карапузова І.В.

ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ІГОР У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ

У статті розглядаються особливості організації і проведення ігор в різних вікових групах ЗДО у процесі ознайомлення дітей з природою.

У дошкільному віці гра має найважливіше значення в житті маленької дитини. За її допомогою дошкільнята пізнають себе та навколишній світ.

Вплив ігрової діяльності на виховний процес дітей було розкрито в роботах педагогів (А.Я. Коменський, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та ін.), психологів (Ю.А. Аркін, М.Я. Басов, П.П. Блонський, Л.С. Виготський, Н.Д. Виноградов, Д.Б. Ельконін, С.Л. Рубінштейн, Д.Н. Узнадзе та ін.), сучасних педагогів (Л.В. Артемова, А.К. Бондаренко, В.Г. Захарченко, Т.О. Маркова, Д.В. Менджерицька, О.І. Сорокіна, О.П. Усова, Г.С. Швайко, К.І. Щербакова та ін.

Характер гри цілком визначається логікою побудови заняття. Тому від початку й до кінця хід гри регламентований, його визначає вихователь: він заздалегідь продумує, готує, організовує і скеровує гру в потрібне русло.

Зокрема, предметні ігри особливо широко використовуються в молодшій і середній групах. Вони дають можливість дітям оперувати предметами природи, порівнювати їх, відзначати зміни окремих зовнішніх ознак. Такі ігри можна проводити як з усією групою, так й індивідуально, ускладнюючи зміст із урахуванням віку. Ускладнення включає розширення знань і розвиток розумових операцій і дій [1, с.12].

Розучування природознавчої словесної гри здійснюється за правилами, загальним для всіх дидактичних ігор. З дітьми молодшого дошкільного віку на першому етапі вихователь програє гру разом з дітьми, у грі він повідомляє одне правило й відразу його реалізує. При повторі гри – повідомляє додаткові правила. На другому етапі вихователь виходить з активної участі в грі, тільки скеровує ігрову діяльність дітей. І вже на третьому етапі діти грають самостійно. З дітьми середнього дошкільного віку методика навчання гри вже інша. Спочатку вихователь розповідає зміст гри, попередньо виділяє одне-два важливі правила, у ході гри ще раз підкреслює ці правила, показує ігрові дії, дає додаткові правила. Далі діти грають самостійно, а вихователь спостерігає за грою, виправляє помилки, розв'язує конфлікти. Коли інтерес до гри спадає, вихователь пропонує інший її варіант [1, с.12].

Дошкільникам дуже подобається грати у ігри-подорожі («Поїздка на виставку», «Експедиція до Африки», «Екскурсія в зоосад», «Подорож до моря»), але вони вимагають особливої уваги вихователя, оскільки це сюжетно-дидактична гра, включена в заняття, спостереження чи працю. У кожному конкретному випадку сюжет гри передбачає: діти відвідують нові місця, знайомляться з новими явищами й об'єктами як екскурсанти, туристи, відвідувачі тощо. У рамках рольової поведінки діти розглядають, слухають пояснення, а вихователь, взявши на себе роль екскурсовода, керівника туристичної групи досвідченого мандрівника тощо, розповідає й показує дошкільникам те нове, заради чого вони мандрують [1, с.13]. У формуванні в дітей емоційного зацікавленого

ставлення до природи вихователь використовує не лише дидактичні й сюжетно-рольові, але й інші види ігор.

Значну групу ігор із правилами становлять рухливі й рухливо-дидактичні ігри. Наприклад: «Квочка й курчата», «Миші й кіт», «Сонечко й дощик», «Вовк і вівці» та інші. В їх основі лежать різноманітні рухи – ходьба, біг, стрибки, лазіння, метання тощо. Методика проведення рухливих ігор аналогічна методиці проведення дидактичних ігор і спрямована на поступове формування в дітей уміння, самостійно організовувати ці ігри. З молодшими дошкільниками вихователь проводить дуже прості по змісту рухливі ігри, які закріплюють перші знання, які вони одержують у спостереженнях. Старшим дітям подобаються ігри-імпровізації, у яких вони можуть за допомогою рухів зобразити крону дерева, порив вітру. Такі ігри можливі тільки після кількарядових спостережень і апробацій різних рухів. Після екскурсії до лісу, можна зображувати лісових звірів, рослинність (високе дерево, широкий кущ, маленьку квіточку); якщо були на лузі, то передати політ метеликів, жучків тощо [2, с.18].

Самостійний характер творчих ігор не дає можливості вихователям використати їх як метод навчання дітей новим знанням, навичкам й умінням. Однак вони повинні уважно придивлятися до творчих ігор, щоб урахувати, які знання засвоєні дітьми досить повно, які ще слід уточнити, закріпити, розширити. Збагачуючи творчі сюжетно-рольові ігри природознавчого змісту, вихователь розширює коло уявлень дітей про працю дорослих на екскурсіях, прогулянках, показуючи мультфільми, читаючи книги. Особливо на розвиток творчих ігор впливає живе спілкування з дорослими, що викликає інтерес у дітей до праці й збагачує зміст ігор. Для організації творчих ігор природознавчого змісту необхідно мати набори іграшок – сільськогосподарські машини, тварини тощо [4, с.78].

Важливим елементом ігор природничого змісту є використання іграшок-аналогів природних об'єктів. Іграшка нарівні із твариною (або рослиною) певною мірою є змістовним елементом навчання. Важливо, щоб використання іграшки на занятті повністю відповідало її функціональному призначенню: іграшка допомагає створювати ігрові ситуації, відтворювати ігрові дії, рольові взаємини. Присутність іграшок-замінників доречна щоразу, коли розмова на занятті будується на базі отриманих у процесі спостережень конкретних знань. Це особливо ефективно, коли із твариною неможливо безпосереднє спілкування. Діти із задоволенням тримають у руках іграшкову рибку, пташку, зайчика, тому що можливість взяти в руки живих таких тварин не можлива.

Одним з видів творчих ігор є будівельні ігри із природним матеріалом: піском, снігом, глиною, дрібними камінчиками,

шишками тощо. У кожній віковій групі створюються умови для цього виду ігор відповідно до пори року. Це можуть бути піскові дворики й піскові столи, набори формочок для ігор з піском і снігом, гумові фігурки людей і тварин, фанерні силуети будинків, дерев, шишки, гілочки, жолуді, металеві каркаси, що служать основою для ліплення фігурок, печатки для створення «картин» на снігу, обладнання для виготовлення кольорового льоду. Вихователь допомагає дітям у підборі природного матеріалу в іграх, показує способи його використання [7, с.22]. Водночас дуже важливо, щоб гра не нав'язувалась дітям, і вони відтворювали в ній тільки те, що самі сприйняли.

Поряд з перерахованими іграми в роботі з дітьми використовують значну кількість ігрових вправ та ігор-занять. Зокрема ігрові вправи («Пізнай на смак», «Знайди таку ж квіточку», «Принеси жовтий листочок» та інші) допомагають розрізнити предмети за якістю і властивостями, розвивають спостережливість. Проводять їх з усією групою дітей або із частиною її. Особливе значення ігрові вправи мають у молодшій і середній групах. Ігри-заняття («Чарівний мішечок», «Квітковий магазин» й інші) мають певний програмовий зміст. Ігрова форма надає іграм-заняттям цікавості, навчання відбувається через ігрові правила та дії. Використаються ігри-заняття в молодших і середніх групах, у старших групах – як частина заняття [6, с.49].

У свою чергу, ігри екологічного змісту дозволяють змістити акцент із засвоєння дошкільниками готових знань на самостійний пошук рішень запропонованих ігрових завдань, що сприяє розумовому вихованню. Як зазначає В. Матвійчук, використання в іграх природних об'єктів, їх зображень створює позитивне емоційний фон для формування естетичних почуттів дітей. Співвіднесення дошкільниками своїх дій у природному оточенні з етичними еталонами, представленими в ігрових завданнях, сприяє моральному вихованню. Усвідомлення себе як частини природи, ціннісне ставлення до себе, так само як і до інших живих організмів, сприяє гармонійному розвитку особистості. Щоб підтримати прагнення дошкільників відобразити отримані в дидактичних іграх екологічні уявлення й ігрові навички самостійної ігрової діяльності, у групах в окремих куточках доцільно розмістити матеріал для організації дітьми ігор еколого-природничого змісту (планшети із зображенням природних зон, муляжі, картинки із зображенням рослин, тварин, гербарії тощо). Таким чином, буде задовольнятися зростаючий інтерес дошкільників до природи, будуть конкретизуватися отримані раніше уявлення [5, с.21].

Отже, використання ігор у освітньому процесі ЗДО надає широкі можливості для ознайомлення дітей з природою. Вивчення природи рідного краю в процесі ігрової діяльності дозволяє здійснити

принцип єдності навчання й виховання, активізувати освітній процес, підвищити загальноосвітній кругозір дошкільників, розширити й конкретизувати їхні знання.

Список використаних джерел

1. Бурова А. *Дидактичні ігри: Організація та керівництво. Дошкільне виховання.* 2007. № 7. С. 12-13.
2. Бурова А. *Рухливі ігри: Організація та керівництво. Дошкільне виховання.* 2008. № 1. С. 18-19
3. Веретенникова С.О. *Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою.* К.: Вища шк., 1979. 248 с.
4. Гринченко И. С. *Игра в теории, обучении и воспитании: учебно-методическое пособие.* М.: «ЦГЛ», 2006. 211 с.
5. Матвійчук В.А. *Екологічні ігри. Граємо разом у природі-2.* К.: Всеукраїнська дитяча спілка «Економічна варта», 2006. –С.20-22.
6. *Природа навколо нас. Розкажіть онуку.* 2009. №9-10. С. 25-60.
7. Рыжова Н. *Песок, глина, камни. Дошкольное воспитание.* 2003. №7. С.16-30.

УДК 373.2.015.31:502/504

Бастракова Т.О.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

Науковий керівник – к.п.н., доц. Карапузова І.В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розкриваються сучасні проблеми екологічного виховання дітей дошкільного віку. Визначено компоненти психологічної природи екологічних поглядів і переконань.

Серед важливих проблем сучасності, що турбують людство, особливо виділяються екологічні. Увесь світ зіткнувся з глобальною екологічною кризою і ця проблема потребує негайного вирішення. Тому серед багатьох напрямів освітньої роботи з дітьми дошкільного віку екологічна освіта набуває дедалі більшої актуальності. Стає зрозумілим, що сфера природокористування повинна служити об'єктом пильної уваги кожної людини. Лише за такої умови можна вивільнити раціональні, гуманістичні принципи, які сприяють розв'язку екологічних проблем.

Сучасний ЗДО є першою сходинкою збагачення дітей знаннями про природне і соціальне оточення, знайомство з загальною, цілісною картиною світу та формування науково обґрунтованого, морального й естетичного ставлення до нього. Зростає роль закладу дошкільної освіти у формуванні відповідальності особистості за історичну долю країни та всебічний прогрес українського суспільства.

Проблемі формування екологічної компетентності в науково-педагогічній літературі приділяли багато уваги відомі вчені Г.Беленька, С.Бондар, О.Кононенко, Л.Лепіхова, Л.Хоружа, С.Шмалей. Цілеспрямований процес формування відповідального ставлення дошкільників до природи в усіх видах навчальної суспільно корисної діяльності та спілкування з природою складають сутність екологічної освіти і виховання, які конкретизують і поглиблюють основну ціль – формування екологічної культури, екологічної відповідальності.

Принципове значення в педагогіці і психології має положення про те, що ставлення до природи набуває риси відповідального тільки при умові всебічного екологічного виховання особистості з дошкільного віку до глибокої старості [1, с.87]. У системі екологічного освіти дошкільників педагоги враховують той факт, що ставлення до природи включають такі аспекти. Перший виражає ставлення до природи як предмета матеріального виробництва, об'єкта праці та життєдіяльності людини. Другий – як ставлення до особистих природних даних, до свого організму, який включений в систему екологічної взаємодії. Третій показує ставлення людей до діяльності, пов'язаної з вивченням і охороною навколишнього природного середовища [2, с.86].

Зазначимо, що відповідальність, як внутрішня якість особистості, є поєднання раціонального й емоціонального, гармонійний зв'язок розуму і почуття. Екологічна відповідальність пов'язана з такими якостями дитини, як цілеспрямованість, зібраність, вміння мобілізувати свої можливості, самоконтроль, передбачення наслідків своїх дій в природному середовищі, критичне ставлення до себе та інших. Вихователю необхідно знати, що екологічна відповідальність та інші явища соціальної відповідальності, виражається в таких емоційних станах: турбота, занепокоєння, старанність, тривога, напруженість, хвилювання, зосередженість, сумнів тощо [3, с.35].

Відповідальне ставлення дитини дошкільного віку до природи ми розглядаємо як аспект утвердження відповідальності в якості стійкої риси характеру особистості. Екологічна відповідальність як внутрішня якість, як елемент свідомості є формою прийняття системи відповідальної залежності людини та природи. Вона характерна у вищій мірі позитивним відношенням до суспільних потреб і заснована на глибокому розумінні своїх вчинків, в усвідомленні цінності та соціальної ролі в екологічній ситуації [4, с.20].

Система потреб складає ядро особистості. Покликання до спілкування з природою властиве людині органічно, адже усім своїм минулим, сучасним і майбутнім вона пов'язана з природою. Покликання до природи включає всі прояви активності: чисто біологічну активність темпераменту, і соціальну активність переконань. Необхідність спілкування з природою включена в структуру

біологічних і пов'язаних з ними матеріальних потреб, та ідеальних (духовних, культурних) потреб пізнання природи, сенсу життя, існування. Зростає значення розвитку потреб нового типу – в цілісному відтворенні освоєного світу, у відповідальності за духовний розвиток людини в поєднанні з розвитком навколишнього середовища. Для педагога важливо, щоб потреба спілкування з природою впливала на соціальні потреби дошкільника, наприклад, постати певне місце в колективі, користуватися прив'язаністю друзів, увагою вихователя. Потреба в спілкуванні з природою, в її збереженні включається в систему мотивів індивідуальної поведінки. Відповідальність на рівні мотивів виступає як соціально збуджуючий стимул. Виділяють такі мотиви: громадсько-патріотичні – що ґрунтуються на бажанні примножити багатства природи і пов'язані з почуттям обов'язку перед суспільством з охорони природи своєї Батьківщини; гуманістичні – виражаються в прагненні проявити добро, співчуття у відношенні до живого, бажання захищати; естетичні – виявляються у потребі зберегти красу навколишнього середовища; науково-пізнавальні – виражаються у розумінні складних зв'язків суспільства, людини і природи, прагненням пізнати її закони; гігієнічні – виходячи з розуміння значення природи для здоров'я людини і бажання зберегти її оптимальні біофізичні та хімічні параметри; економічні – засновані на визнанні природи як джерела ресурсів для розвитку продуктивних сил суспільства, науково-технічного прогресу [3, с.35].

Звідси, розуміємо, що свідомість – це єдність знання і переживання. Засвоєння екологічних знань, звичайно, повинно супроводжуватися емоційними переживаннями дошкільника і сприяти становленню його екологічних переконань як стержневого компонента екологічної відповідальності.

Екологічні переконання – це суб'єктивне відношення людей до природи, яке розкриває знання про її значення для людини, про організованість та еволюцію природи, чуттєво пережиті і включені в ті аспекти свідомості, що пов'язані з розумінням ідей бережливого гуманного ставлення до природи. Як будь-які моральні переконання, екологічне переконання сучасної дитини дошкільного віку повинно будуватися на основі принципів загальнолюдської свідомості [5, с.44].

Моральне формування особистості, а також її формування відповідального ставлення до природи, базується не тільки на вимогах, а і на знанні взірців моральної поведінки, на порівнянні своїх дій і вчинків з такими зразками та їх оцінкою. Цей внутрішній процес приводить до створення оцінних відносин, зумовлюючих моральні, естетичні, юридичні та інші критерії вчинків і переживань людини. Отож формування у дошкільників відповідального ставлення до природи досягається за умови їх участі в

різноманітних навчальних та життєвих ситуаціях, де необхідно приймати екологічно правильне рішення [7, с.65].

Психологічна природа екологічних поглядів і переконань, які впливають на формування відповідальності, включає три основні компоненти: інтелектуальний (екологічні знання та інтелектуальні вміння світоглядного характеру, володіння прийомами причинно-наслідкового мислення); персональний (мотивація, відношення і оцінка, віра в необхідність охорони природи і т.п.); внутрішню готовність (бажання, намір, потреба реалізації своєї позиції у вчинках діяльності по охороні природи.

Відповідно педагогічний освітній процес повинен бути спрямований на формування таких психологічних властивостей особистості, як потреба в спілкуванні з природою, інтерес до пізнання її законів, мотиви поведінки і діяльності по охороні природи, переконання – в соціальній обумовленості відношення людини до природи, в необхідності управління природними явищами.

Слід комплексно реалізовувати завдання екологічного виховання, а саме: виховування гуманного ставлення до природи; формування системи екологічних знань та уявлень про природу; розвиток уміння бачити і відчувати красу, привабливість кожного елемента довкілля; милуватися і захоплюватися ними; включення у посильну еколого-зорієнтовану діяльність. Вирішення цих завдань забезпечить активне спілкування дошкільнят з природним довкіллям і сприятиме їх соціалізації.

Отже, екологічне виховання – це систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток в дітей екологічної культури. Завдання вихователя – допомогти маленькому досліднику розібратись у розмаїтті об'єктів і явищ природного середовища, викликати інтерес до нього, навчитись бачити духовне благородство, милосердя і на основі цього виховувати прекрасне в собі, почуття любові до всього живого, бажання охороняти й примножувати все, чим багата рідна земля.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О.А. *Екологічна мандрівка. Бібліотечка вихователя дитячого садка*, 2013. № 3-4. С. 87-89.
2. Воронкова Л. *Дошкільне виховання в системі неперервної екологічної освіти й виховання в умовах НВК. Сучасна школа України*, 2011. № 12. С. 86-88.
3. Гамаюнова І. *Юні екологи. Тривалий дослід природоохоронної тематики для старших дошкільнят. Дошкільне виховання*, 2011. № 6. С. 35.
4. *Дитячими долоньками зберігай своє майбутнє та рідний край. Бібліотечка вихователя дитячого садка*, 2011. № 1. С. 20-36.
5. *Заповідники. Бібліотечка вихователя дитячого садка*, 2012. № 21-22. – С. 30-44.
6. Нестеренко М. *Природа планети Земля. Посібник для старших дошкільнят. Палітра педагога*, 2012. № 5. С. 26-27.
7. Тищенко Т.І. *Маленькі екологи (Гурткова робота). Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2012. № 21-22. С. 65-81.

Васіна Л.П.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*
Науковий керівник – к.п.н., доц. Манжелій Н.М.

ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті обґрунтовано роль народних традицій та їх педагогічний вплив на виховання дітей дошкільного віку. Акцентовано увагу на формах і методах роботи по використанню народних традицій в умовах закладу дошкільної освіти.

***Ключові слова:** традиції, народні традиції, дошкільник, виховання, заклад дошкільної освіти.*

Постановка проблеми. Перед сучасною системою освіти стоїть завдання залучення нових поколінь до історичної пам'яті народу, а значить і збереження її в наших дітях. Знання традицій і обрядів, нашої культурної спадщини необхідно кожному народу, адже наше минуле – це фундамент стабільного, повнокровного життя в сьогоденні і запорука розвитку в майбутньому.

Одним із важливих завдань, визначених Законом України «Про дошкільну освіту», є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй та народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля.

Кожна нація, народ мають свої традиції, звичаї, обряди та свята, становлення яких відбувалося протягом багатьох століть. Українські народні традиції – це надзвичайно багата скарбниця українського народу, саме в народній творчості є надзвичайно глибокі джерела народної мудрості. Величезна кількість український народних пісень, легенд, приказок, прислів'їв не тільки містять у собі відомості про історичне минуле нашої країни, а з самого дитинства закладають у дітей основні якості характеру громадянина України: працьовитість, доброту, благородство, допитливість, тактовність, ввічливість, толерантність, а також повагу до свого народу, старших, любов до своєї родини [6, с.127].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У національно-культурних традиціях вбачали загальнолюдські цінності, розглядаючи національні здобутки українського народу як складову золотого фонду вселюдської культури Б.Грінченко, М.Костомаров, П.Куліш, І. Нечуй-Левицький, І.Франко, Т.Шевченко та інші прогресивні представники українського народу. Г. Ващенко, О. Духнович, А. Макаренко, В.Сухомлинський, К.Ушинський

стверджували, що педагогічний вплив національно–культурних традицій на формування особистості дитини неперевершений.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки окремі аспекти виховання підростаючого покоління на національно-культурних традиціях українського народу розглядались у дослідженнях А. Бойко, Р. Дзвінки, П. Ігнатенко, В. Кузя, Ю. Руденко, М. Стельмаховича, В. Струманського, В. Попружного, Г. Шевченко.

Мета статті: висвітлити особливості впливу народних традицій на виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Основу національних традицій нашого народу складають узагальнені якості ідеалу українця: людини лагідної і щирої, дотепної і жартівливої, талановитої і працюючої, правдолюбивої і доброзичливої, витривалої і терпеливої, з її високою емоційністю, чутливістю та ліризмом, що виявляється, зокрема, в естетизмі українського народного життя, у звичаєвості та обрядовості, у прославленій пісенності, у своєрідному гуморі, в яскравості ужитково–прикладного мистецтва. Ці якості визначають особливості характеру, певне світобачення і життєдіяльність народу – «дух нації» або українську ментальність [5, с.34].

Педагогічна сутність національно-культурних традицій полягає у відтворенні в наступних поколіннях того кращого, що вироблено українським народом упродовж усієї історії свого існування. Виховання дітей дошкільного віку на національно-культурних традиціях українського народу забезпечує їх прилучення до високих духовних і матеріальних надбань свого народу, засвоєння і примноження кращих звичаїв, моральних норм, естетичних цінностей та інших елементів культурної спадщини, кращих психічних якостей українського народу, специфіки його емоційної та інтелектуальної сфери, що зберігаються нацією, розвиваються і передаються протягом століть.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що національні почуття у дітей дошкільного віку не виникають самі, вони є результатом цілеспрямованого впливу на дитину політики, мистецтва, суспільного устрою, виховної роботи закладу дошкільної освіти і сім'ї. Дошкільний вік відрізняється підвищеною сприйнятливістю до соціальних впливів. Дитина постійно опановує норми життя в людському суспільстві: способи спілкування, поведінки, ставлення, використовуючи для цього власні спостереження, емпіричні висновки та умовиводи, наслідування дорослих. Це робить дошкільний вік найбільш сприятливим для всебічного розвитку, залучення дітей до народної творчості, мистецтва, національної культури [1, с.9].

Засобами залучення дошкільників до вивчення української обрядовості є народна творчість, декоративно–прикладне мистецтво, у тому числі різні жанри усної народної творчості. За допомогою

прислів'їв, приказок та казок здійснюється патріотичне, трудове виховання, вони відбивають такі моральні норми, як честь, гідність, обов'язок, щирість, добро. На основі народних казок виховуються ввічливість, працелюбність, любов до рідної землі, розуміння понять добро і зло. Використання українських народних пісень у навчально-виховній роботі сприяє вихованню у дитини любові до рідної землі, батьків і праці, поваги до старших, щирості, довір'я, інтересу до культурної спадщини українського народу. За допомогою українського народного мистецтва – ткацтва, вишивання, писанкарства виховується зосередженість, уважність, повага і любов до традицій свого народу. Українська національна символіка прищеплює приналежність до незалежної держави, виховує гордість за свою Батьківщину [3, с.63].

З метою прищеплення дітям любові до рідного краю, поваги до національної культури, національних звичаїв під час занять вихователями активно використовується народознавчий матеріал (віночки, свищики, гончарні вироби, український одяг, засоби для проведення народних ігор). Заняття з елементами народознавства сприяють вихованню у дітей духовності на національному ґрунті, доброзичливості, чесності, взаємоповаги, поваги до культури інших народів, вшанування їх традицій, оберегів.

Оскільки у дітей дошкільного віку переважає конкретно-образне мислення, то основне місце у виховній роботі відводиться ігровим методам і прийомам роботи: сюжетно-рольовим іграм, методам аналізу життєвих ситуацій, іграм-драматизаціям, іграм-мандрівкам, інсценуванням, екскурсіям, розвагам, вечорницям, святкам. Наповнені народознавчим змістом в закладах дошкільної освіти проводяться заняття «Щедрик-ведрик», «Веснянки», «Весну зустрічаємо», «Гарна писанка у мене», «Свято врожаю», на яких вихователі використовують різноманітні методи та засоби навчання: цікаві розповіді, розглядання виробів, картин і бесіди про них, загадки, приказки, вірші, ігри, народні пісні, художні твори, сучасні мультимедійні засоби.

Організуючи народознавчу роботу, вихователі комплексно розв'язують пізнавальні, навчальні, виховні та мовленнєві завдання. Проведення інтегрованих занять народознавчого змісту сприяє формуванню у дошкільників перших наукових народознавчих понять про національний одяг, національні прикраси, традиції; розвитку елементарних трудових навичок: плетіння віночків, виготовлення свищиків, розписування писанок, ліплення українських іграшок. Діти вчаться самостійно аналізувати, зіставляти, порівнювати народні звичаї, обряди, прикмети, вивчають прислів'я, приказки, веснянки, заклички, примовки. Крім того, їх словник постійно поповнюється новими словами, образними виразами. Кожне заняття супроводжується цікавими розповідями та переказами про народні свята, особливості їх проведення у різних регіонах країни [4, с.287].

Дошкільники поступово утверджуються у думці, що кожен народ, у тому числі й український, має звичаї, які є спільними для всіх людей. Пізнаючи традиції, народну мудрість, народну творчість (пісні, казки, прислів'я, приказки, ігри, загадки тощо), розширюючи уявлення про народні промисли (вишивка, петриківський розпис, решетилівські килими, яворівська, опішнянська іграшка), вони отримують цілісне уявлення про втілену в художній і предметній творчості своєрідність українського народу. Водночас у дітей розширюються знання про характерні для рідного краю професії людей, про конкретних їх представників. При цьому вихователь повинен не стільки піклуватися про збагачення знань, скільки про їх творче засвоєння і використання, розвиток почуттів дітей. У дошкільному віці вони залюбки беруть участь у народних святах і обрядах, пізнаючи їх зміст, розвиваючи художні здібності, навички колективної взаємодії. Діти вивчають щедрівки, колядки, у яких прославляють господаря, бажають йому здоров'я, достатку. Щедрівки супроводжують музикою, танцями, що сприяє піднесенню позитивного настрою дітей.

Своєрідною формою, яка об'єднує в собі декілька жанрів народної творчості, засобом залучення дошкільників до української обрядовості є свято. У закладах дошкільної освіти традиційно проводяться такі народні свята та обряди відповідно до календарної сезонності: свято Андрія, Святого Миколая, Різдвяні свята, Водохреща, Стрітєння, зелені свята, Івана Купала, Покрова. Безпосередня участь дошкільників у національних святах виховує у них моральні почуття, розвиває художнє світобачення, наповнює емоційну сферу дитини радістю, піднімає настрій, формує естетичний смак. Особливо важливо з дитячих років прищепити кожній дитині любов до Батьківщини, повагу до її славного минулого, гордість за сьогодення та бажання жити, працювати в своїй країні, примножувати красу рідного краю, розмовляти рідною мовою та передати її у спадок прийдешнім поколінням [2, с.137].

Висновки. Отже, вироблені й успадковані українським народом на протязі віків, національні традиції виконують важливу роль у вихованні справжнього українця, починаючи з дошкільного віку. Використання їх у навчально–виховному процесі закладу дошкільної освіти сприяє формуванню у дітей національної свідомості і почуття власної гідності, вихованню любові до рідного краю, родини, поваги до традицій, звичаїв, культурного спадку свого народу.

Список використаних джерел

1. Газіна І.О. Формування в дошкільників першооснов національної самосвідомості. Педагогіка. 2015. №1. С. 8–10.
2. Грицик Л. Виховання дітей на традиціях рідного народу. Молодь і ринок. 2011. №12. С. 137–141
3. Калуська Л.В. Народні ремесла у дитячому садку. Бібліотека вихователя дитячого садка. 2015. №8. 63–64с.

4. Стаєнко О. Традиції рідного краю як засіб громадянського виховання дітей старшого дошкільного віку. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2013. Випуск 47. С. 283 – 288
5. Туженкова Ю. Духовно-моральне виховання дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу: спеціаліз. журн. 2016. № 9. С. 31–36.
6. Фролова А. Доторкнутися до витоків культури предків. Дошкільне виховання. 2015. № 5. С. 127–128.

УДК 373.2.091.36:614]:796.412

Васюта Н. Г.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – ст. викл. Бурсова С.С.*

ВИКОРИСТАННЯ СТЕП-ПЛАТФОРМИ В ОЗДОРОВЧІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автором висвітлено особливості використання степ-платформи з метою зміцнення та збереження здоров'я дітей дошкільного віку. Розкрито основні вимоги до проведення занять з використанням степ-платформи та правила техніки виконання степ-аеробіки.

Ключові слова: *степ-аеробіка, степ-платформа, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Проблеми фізичного розвитку дітей дошкільного віку, зміцнення та збереження їхнього здоров'я ніколи не втрачають своєї актуальності. Особливо це стосується умов сьогодення, оскільки в умовах активного впровадження комп'ютерних технологій різко знизилась рухова активність дітей, як наслідок – підвищився відсоток дітей з ослабленим здоров'ям.

З метою оптимізації рухового режиму вихователі великої уваги приділяють добору фізкультурного обладнання, яке буде сприятливим для зміцнення всіх груп м'язів, безпечним, розвиватиме рухові навички та викликатиме неабиякий інтерес у дошкільників.

Мета статті полягає у тому, щоб висвітлити особливості використання степ-платформи з метою зміцнення та збереження здоров'я дітей дошкільного віку.

Вперше поняття «степ-аеробіка» (тренування, в основу якого покладено різні способи спуску та підйому на спеціальну степ-платформу) було введена наприкінці ХХ ст. американським фітнес-інструктором Джин Міллер. Після тривалої реабілітації в домашніх умовах вона побачила цілющий вплив ритмічного спуску та підйому по сходинкам власного будинку на розвиток рухливості суглобів, удосконалення рівноваги. Тоді нею і була розроблена спеціальна «степ-платформа», або «степ-дошка», за допомогою якою можна не тільки зміцнювати кістково-м'язовий пояс нижніх

кінцівок, але і весь організм в цілому. А комбінація фізичних вправ та музичного супроводу піднімає настрій та прищеплює любов до фізичної культури [1; 5].

Заняття з використанням степ-платформи дають змогу вирішувати низку завдань: формування правильної постави і зміцнення кістково-м'язового корсета; формування зводу стопи; розвиток координації рухів, здатність управляти власними рухами; розвивати почуття ритму й уміння узгоджувати рухи під музику; зміцнення серцево-судинної й дихальної системи; розвитку окоміру та орієнтування в просторі; формування вольових якостей – наполегливість, витривалість; виховання дружніх стосунків між дітьми.

Такі заняття схожі за своєю структурою до класичних занять з фізичного виховання в ЗДО. Вони складаються з вступної частини (вправи для «розігрівання» організму), основна частина (безпосередні вправи зі степ-платформою), заключна частина (вправи з низьким рівнем інтенсивності та вправи для медитації). Проте мають ряд особливостей [1; 2; 3; 6]:

- степ-платформа повинна бути висотою не більше 8 см, шириною 25 см, довжиною 40см; виготовлена з легкого і міцного матеріалу, обтягнута м'яким дерматином;
- перед проведенням вправ з степ-платформою діти мають оволодіти технікою: крок виконувати в центр степ-платформи, при підйомі на неї ставити всю підшву ступні, а спускаючись – з носка на п'ятку, кроки робити з легкістю, не вдаряти по степ-платформі ногами;
- для збереження правильної постави необхідно тримати плечі розправленими, уникати перенапруги в колінних суглобах, уникати зайвого прогину спини;
- заняття з використанням степ-платформи можна проводити у різних формах: як частина фізкультурного заняття (10-15хв), заняття оздоровчо-тренувальної спрямованості з дітьми старшого дошкільного віку (25-35хв), комплекс вправ ранкової гімнастики, виступ дітей на святах, степ-розваги.
- на заняттях не допускається займатися дітям босоніж, необхідне спортивне взуття, яке фіксує стопу;
- для кожного заняття потрібно підбирати музику відповідного темпу і тривалості (завищений темп музики може призвести до збільшення ризику травм);
- важливим прийомом на заняттях зі степ-аеробіки є словесні команди. Вони повинні бути короткими й чіткими. Вони застосовують при перешикуваннях, зміні вихідного положення, а також у випадках, коли більшість дітей припускається однієї й тієї самої помилки, скажімо: не тримають спину рівно, відходять від степ-платформи тощо.
- вправи повинні мати фізіологічний характер: підніматися на степ-платформу можна вперед лицем або боком. Ні в якому

разі не можна підніматися і спускатися з степ-платформи, стоячи до неї спиною.

Продумуючи зміст занять зі степ-аеробіки, необхідно враховувати вікові особливості дошкільників, рівень їх фізичної підготовленості і розвитку, дотримуючись при цьому основних фізіологічних принципів: раціональний підбір рівномірний розподіл навантаження на організм; поступове збільшення об'єму та інтенсивності навантаження.

Висновки. Отже, підбиваючи підсумки впровадження степ-аеробіки, можна впевнено сказати, що використання в роботі даної здоров'язберігаючої технології позитивно впливає на рухову та силову підготовленість дітей, їх працездатність, на гнучкість і розвиток координаційних здібностей дошкільників. За допомогою організації ефективної оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку у них розвиваються почуття ритму, координаційні здібності, фізичні якості. У дітей, що займаються оздоровчою степ-аеробікою підвищуються адаптивні можливості організму завдяки регулярній спрямованій руховій активності, позитивним емоціям. Використання степ-платформи підвищує результативність освітнього процесу, забезпечує індивідуальний підхід до кожної дитини, дозволяє сформувати у дітей стійкий інтерес до занять фізичною культурою, що є однією з найважливіших умов формування мотивації здорового способу життя.

Список використаних джерел

1. Александровская М. *Детский степ: липецкий вариант нового вида спорта. Дошкольное образование: Прилож. к газ. «Первое сент.»*. 2007. № 12. С. 2-3.
2. Антоненко-Миргородська А. М. *Заняття степ-аеробікою як засіб мотивації студентів до занять фізичними вправами. Імідж сучасного педагога*. 2016. № 3. С. 34-36.
3. Арапов О. В. *Здоров'язбережувальні технології як один з аспектів в освітньому процесі ЗДО. Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej «Pedagogika. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki» (30.03.2017 – 31.03.2017) Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. 25-28pp. URL: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/scientific_conference_63/63-31.pdf#page=25 (дата звернення 07.12.2019).*
4. Лимаренко Н. *Здоров'язбережувальні технології в дошкільному закладі фітнес-програми. Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 4. С. 34 – 39.
5. Раскова Г., Белова Т. *Використання степ-платформи в оздоровчій роботі з дітьми. Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2011. № 3. С. 66–71.
6. *Степ-аеробіка. ЗДО ясла-садок-центр розвитку дитини м. Первомайськ : веб-сайт*. URL: http://pv-sonchko.ucoz.ua/publ/step_aerobika/1-1-0-9 (дата звернення 07.12.2019).
7. Терещенко І. *Використання степ-сходинки як засобу розвитку координації рухів дошкільнят. Дошкільна освіта*. 2010. № 3. С. 71-74.

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

У статті висвітлена проблема національного виховання. Представлено науковий аналіз з проблеми дослідження. Наголошується на важливості викладання українського народознавства, дошкільної етнопедагогіки у закладах вищої освіти. Підкреслюється роль народознавчих дисциплін у формуванні національного світогляду та самосвідомості у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Ключові слова: національне виховання, національна самосвідомість, професійна підготовка майбутніх вихователів, професіоналізм вихователя, професійні вміння і навички.

Постановка проблеми. У наш час, головне завдання професійної підготовки майбутніх педагогів полягає не тільки у тому, щоб сформувані у них фахову компетентність, а й піднести на значно вищий рівень їх національну самосвідомість, культуру та гідність – важливі критерії у подальшому вихованні дітей дошкільного віку. Це підтверджено і у законі України «Про дошкільну освіту». У документі, з найважливіших пріоритетів визначено виховання у дітей любові до України, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та родинної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів. Реалізація цих завдань можлива за умови високої професійної підготовки майбутніх вихователів до національного виховання підростаючого покоління, до вивчення традицій, звичаїв, обрядів та культури українського народу. Це є надзвичайно складною задачею, адже на перешкоді стають як об'єктивні так і суб'єктивні фактори, породжені формалізмом існуючої системи професійної підготовки майбутніх педагогів. Актуальність цієї проблеми зумовили необхідність її дослідження.

Мета статті полягає у доведенні важливості національного виховання як складової професійної компетентності майбутніх вихователів.

Виклад основного матеріалу. Успіх педагогічної діяльності значною мірою забезпечує професіоналізм вихователя – висока професійна кваліфікація і компетентність, володіння ефективними професійними вміннями і навичками, способами успішного розв'язання завдань з національного виховання. Проте, у сучасних умовах конкурентоспроможним ресурсом діяльності майбутнього

педагога є не стільки спеціальні знання, володіння інформацією, освоєні ним технології навчання і виховання, скільки загальна і професійно-педагогічна культура, професійна компетентність, високий рівень національної самосвідомості, культури, що забезпечує особистісний розвиток, вихід за межі нормативної діяльності, здатність створювати і передавати вихованцям загальнолюдські та національні цінності українського народу. Тому, з огляду на те, що сучасна освіта має набувати й реалізовувати нову функцію – стимулювати та активізувати внутрішнє життя дитини і самобутність її духовного світу та національної самосвідомості, майбутній вихователь набуває статусу важливої постаті у подальшому формуванні особистості. Наявність професійної педагогічної компетентності дозволить йому виконувати відповідну діяльність у сферах власної професійної компетенції. Щоб досягти поставленої мети національного виховання у майбутніх вихователів необхідно формувати такі риси громадянина патріота, як гордість за свою національну історію, культуру, мистецтво, прагнення примножувати культурно-історичні здобутки народу, вміння відстоювати свою честь і гідність, свою землю і народ від всяких посягань.

Аналіз останніх досліджень. Проблемі національного виховання підростаючого покоління присвячували свої дослідження ціла плеяда науковців як минулого так і сучасності. Серед них можна виділити М. Драгоманова, М. Грушевського, О. Духновича, Ю. Федьковича, Т. Лубенця, С. Русової, Г. Ващенко, М. Стельмаховича, В. Мосіяшенко, Н. Лисенко та інших.

Виклад основного матеріалу. Фундамент національної системи виховання було закладено у творчості великого українського поета і мислителя Т. Шевченка, який виховним ідеалом вважав людину з різнобічними знаннями і високими моральними якостями, здатну застосовувати знання в житті, цінувати мистецтво, проїняту любов'ю до праці. Такого ідеалу, за його переконаннями, можна досягти тільки належним вихованням [3, с. 37].

Становленню і розвитку української народної системи виховання присвячена творча спадщина М. Драгоманова. Видатний діяч розробляв концепцію духовного розвитку української нації, національного компонента у вихованні, а також виступав на захист прав українського народу щодо розвитку рідної мови і літератури, навчання дітей мовою свого народу [3, с. 52].

Серед визначних ідей національної системи виховання, були ідеї, сформульовані педагогом і просвітником О. Духновичем. Зокрема – це народність виховання, прищеплення любові до Вітчизни, життєствердність принципу природовідповідності як «живого рецепту» того, як зберегти та удосконалити змолоду «сили людські, тілесні та духовні, від природи дані». Всі ці ідеї О. Духнович розвивав на засадах народності, демократизму і гуманізму [3, с.40].

Ідею народності простежуємо у творчій спадщині видатного українського діяча Ю. Федьковича. Зокрема, у статті «Про школу і шкільні підручники» громадській діяч зазначав, що головним критерієм народності є народна мова, народні звичаї, народна поезія. Автор був переконаний, що в навчанні варто використовувати методи, які розвивають і збагачують дітей. На його думку, методи навчання мають забезпечити самостійність «бачити, думати, говорити» [3, с. 24].

На думку Т. Лубенця, характерними рисами народної школи повинен бути принцип народності. Видатний педагог вважав, що в освіті й вихованні, навчання повинно відбуватися рідною мовою, а діти обов'язково мають вивчати історію народу, розумітися на природних багатствах батьківщини і свого краю, що сприятиме зв'язку навчання з життям та підготувати їх до трудової діяльності. Він виступав за запровадження в країні загального навчання, поширення освіти серед дорослого населення, розвиток ініціативи вчителів та підвищення їх педагогічної майстерності [3, с. 24].

Авторка концепції національного виховання С. Русова, у своїх працях неодноразово наголошувала на питанні національного виховання дітей: «Національне виховання забезпечує кожній нації найширшу демократизацію освіти, коли його творчі сили не будуть покалічені, а, навпаки, дадуть нові оригінальні, самобутні скарби задля вселюдського поступу: воно через повагу до свого народу виховує в людях пошану до інших народів...» [3, с. 135].

Ідеал національного виховання найглибше розкрито у педагогічній спадщині українського педагога Г. Ващенко. У працях відомого діяча міститься чимало ідей про дошкільну освіту й дошкільне виховання, які в критичному осмисленні можуть бути успішно використані в сучасних умовах розвитку дошкільної освіти в Україні. У всіх формах виховання, зазначав Г. Ващенко, необхідно чітко усвідомлювати його мету, або той виховний ідеал, який має бути реалізований у процесі виховання. Таким ідеалом для українців є всебічно розвинена людина, український патріот, що любить свою Батьківщину, переконаний християнин, що щиро дотримується християнської моралі, має міцну волю, керується у своєму житті й діяльності певними нормами в дусі християнської моралі й українського патріотизму, працездатний, наполегливий у досягненні поставленої перед собою мети [5, с. 31].

Сучасні наукові дослідження головною метою національного виховання визначають передачу молодому поколінню соціального досвіду, багатой духовної культури народу, його національної ментальності, спорідненості світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і талантів.

Аналіз категоріального апарату дослідження свідчить, що існує декілька визначень поняття «національне виховання». Узагальнюючи їх, ми будемо дотримуватися такого визначення: національне виховання – це цілеспрямований, систематичний, регульований виховний процес, що спрямований на утвердження у свідомості дошкільників національної, культурної, мовної єдності, своєї неповторності, значимості.

Виховний процес у закладі дошкільної освіти, реалізується через систему завдань, які спрямовується на формування в дітей світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, інших соціально значущих надбань вітчизняної і світової духовної культури та виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу. Тому важливим завданням є залучення майбутніх вихователів до вивчення у закладах вищої освіти таких важливих курсів як краєзнавство, народознавство, дитинознавство, народна педагогіка. Адже найбільш ґрунтовні знання вони зможуть отримати тільки у процесі навчання та під час різних форм самостійної діяльності. Окрім того, тут є можливість поділитися досвідом зі іншими студентами. Тому, з метою підвищення рівня знань, національної самосвідомості, культури, а також формування національного характеру студенти спеціальності 012 Дошкільна освіта Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, неодноразово приймали участь у різних виховних заходах. Під час вивчення народознавчих дисциплін, майбутні вихователі могли залучитися до вивчення історії та походження рідного краю, міста, річок, автобіографії односельчан, розробки краєзнавчо-туристичних стежин для дошкільників, виготовлення авторських «Родинних дерев». Великий виховний потенціал мають українські народні традиції, свята та обряди. Тому студенти, розробляючи тематичні сценарії, виготовляли різноманітні вишиті рушники, писанки, віночки, сорочки та інші речі. Останні роки, майбутні вихователі приймали активну участь у творчому проєкті «Люби Україну. Шануй батьківщину». Власноруч, студентами були виготовлені проєкти, де вони розповідали про рідну землю, архітектуру, пам'ятки, видатних людей та інше. Найцікавішою роботою, було виготовлення регіональних іграшок тієї місцевості, звідки походять їх пращури. У переважній більшості це були ляльки-мотанки, дерев'яні іграшки та різдвяні іграшки-пряники. Така робота спонукала майбутніх вихователів до глибшого пізнання національної історії, традицій та культури рідного краю, України.

Враховуючи вищесказане, ознайомлення студентів з народознавством, дитинознавством, українською етнопедагогікою повинно переконати їх у тому, що дитина з найдавніших часів завжди була у

центрі уваги наших пращурів. Способи і засоби для її гармонійного розвитку формувалися у процесі детального вивчення психологічних особливостей й потреб дитини з народження і до її повноліття. Тоді народознавчі курси зможуть посісти важливе місце в забезпеченні професійного та громадянського зростання майбутніх педагогів. Прилучення до народного виховного досвіду, до традицій родинного життя, трудового виховання, звичаїв, обрядів, народних духовних цінностей будуть сприяти вихованню патріотизму, демократизму та гуманізму, закладених в основі народної педагогіки, пошани до духовних надбань свого й інших народів, розвитку творчого педагогічного мислення, новаторським пошукам у галузі виховання.

Висновки. Таким чином, українська етнопедагогіка є власне національною виховною системою, що сформувалася завдяки поєднанню народного, національного і загальнолюдського, завдяки зв'язку минулого і загальнолюдського, минулого з сучасним в історії нашого народу. Ця система є сьогодні надійним фундаментом національного реформування нашої освіти і виховання, розв'язання тих завдань формування особистості громадянина України.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гаєриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – Видавництво, 2012. 26 с.
2. Бабаєва Т. М. Національно-культурні традиції українського народу у вихованні дошкільників. Шкільний бібліотекар. 2013. № 7. С. 5–7.
3. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Д.: Коло, 2003. 528 с.
4. Відмиш Л. І. Система національного виховання: шляхи та засоби реалізації. Виховна робота в школі. 2011. № 8. С. 7–19.
5. Концепція національно-патріотичного виховання, схвалена Всеукраїнською педагогічною радою працівників освіти 16 червня 2015 р. Освіта. 2015. №6. С.18–25
6. Паламарчук Л.Б. Хрестоматія з етнопедагогіки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / уклад.: Л.Б. Паламарчук, Т.О. Горохова. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 416 с.
7. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посіб. для дошк. закл. Львів: Оріяна-Нова, 2008. – 208с.
8. Джерело: <http://deep.kiev.ua/~malvin/embroid/1.htm>.
9. Джерело: <http://www.umoloda.kiev.ua>.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми формування емоційної сфери дитини. Розкрито особливості емоційного розвитку на етапі дошкільного дитинства. Проаналізовано наукові підходи до вивчення емоційної культури як важливої умови соціалізації дітей дошкільного віку.

Ключові слова: емоції, емоційна сфера, емоційна культура, соціалізація, дошкільний вік.

Постановка проблеми. Дошкільний вік – період інтенсивного становлення емоційної сфери, яка є важливою системою регуляції поведінки людини, виявляється в її ставленні до явищ дійсності та дозволяє адекватно взаємодіяти з іншими. Успішність емоційного розвитку дошкільника визначає успішність його психічного розвитку, а відповідно, якість соціального життя.

Однак, результати досліджень свідчать про зростання негативних тенденцій у формуванні емоційної сфери дитини (нездатність адекватно виражати свої почуття, реагувати на емоційні переживання інших, зростання проявів емоційного неблагополуччя, підвищення емоційної напруги та ін.), що неминуче позначається на взаєминах з іншими (конфліктність, агресивність, відчуженість, невміння взаємодіяти, домовлятися, поступатися) та соціалізації в цілому. Саме тому проблема формування емоційної сфери дошкільника є актуальною.

Аналіз останніх досліджень. Психологічні механізми емоцій, фактори формування, їх сутність стали предметом багатьох наукових досліджень (Л. Аболін, І. Васильєв, В. Вілюнас, В. Вунд, К. Ізард, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, П. Симонов, О. Чебикін та ін.). Проблема формування емоційної сфери знайшла своє відображення у працях Г. Бреслава, Л. Виготського, Н. Денисової, О. Ізотової, О. Запорожця, О. Кононко, О. Кравцової, О. Кульчицької, О. Никифорової, І. Сопрун, Г. Урунтаєвої, П. Якобсона та ін.

Мета статті – проаналізувати особливості емоційного розвитку дошкільника та визначити роль емоційної культури у процесі соціалізації.

Виклад основного матеріалу. Емоції людини – одна з найважливіших сторін психіки та форм відображення об'єктивної дійсності. Емоції в психічному розвитку людини відіграють істотну роль. Вони впливають на становлення особистості, розвиток

пізнавальних процесів, регулюють активність суб'єкта через оцінку значущих зовнішніх та внутрішніх сигналів, є невід'ємним компонентом життєдіяльності, могутнім засобом активізації сенсорно-пізнавальної діяльності особистості, набуття індивідуального досвіду [7, с.119].

Кононко О. наголошує, що емоційне життя особистості – це сукупність емоційних станів, які переживаються нею. Це особлива форма існування дитини в навколишньому світі, коли вона класифікує об'єкти реальної дійсності на «приємні» і «неприємні». Пізнаючи світ і певною мірою змінюючи його, вона переживає все те, з чим стикається: відчуває задоволення і незадоволення, радість і горе, обурення і захоплення, гнів і сором, упевненість у собі і ніяковість та ін. Різноманітні переживання дитини, в яких виявляється її ставлення до того, що діється навкруги, відображаються в її емоціях і почуттях [3].

Емоційний розвиток є вагомою частиною загального психічного розвитку перших семи-десяти років життя, а емоційність – психофізіологічною особливістю дитячого віку. Її вікові зміни зумовлюють своєрідну поведінку дітей на ранніх етапах розвитку. Дитина живе емоціями, керується ними при виборі способів поведінки. Вони панують над усіма сторонами її життя. Емоції супроводжують дитячі відчуття, практичні дії, регулюють розумову діяльність. У дошкільників почуття поступово стають глибшими, стійкішими, раціональнішими. Найсильніше і найважливіше джерело переживань дитини – це її взаємини з іншими [5, с.232].

Дитина народжується з потенціалом емоційної сенситивності, емоційної пам'яті, емоційної обробки та емоційного навчання. Такі вроджені компоненти формують її емоційну культуру. Вона поступово навчається розуміти, аналізувати й контролювати власні почуття та емоції, відчувати і розуміти настрої людей довкола. Саме в дошкільному віці її буття організовується таким чином, щоб запобігти проявам інертності, байдужості, емоційної глухоти, щоб її активність проявлялася через розвиток емоційного життя [2, с. 311].

Високий рівень розвитку емоційної сфери і, зокрема, емоційної культури дитини є однією з умов ефективності процесу соціалізації дошкільника, оскільки сприяє формуванню емпатії, рефлексії, емоційно-комфортної взаємодії і спілкування у всіх сферах життя. Розвиток емоційної культури впливає на формування моральної поведінки, соціальної активності, ефективної взаємодії дитини з дитячим колективом та педагогами.

П. Якобсон зазначає, що емоційна культура включає здібність цінувати і поважати почуття іншої людини, здібність до «співпереживання» з почуттями інших, уміння ділитися своїми переживаннями з іншими [10].

В. Поплужний наголошує, що емоційна культура – складне динамічне утворення з багатою емотивністю – великою кількістю різних переживань і емоційних відгуків, розвинутою здатністю усвідомлювати свої почуття, свою емоційну поведінку, розуміти почуття інших людей і нести відповідальність за власні [6].

І. Розова, характеризуючи емоційну культуру, вказує, що вона є частиною базової культури, важливою якістю особистості, яка виявляється в знаннях, уміннях, навичках розуміння, вираження та оцінки своїх емоцій, адекватних способах емоційного реагування, емпатії, рефлексії [8, с.140].

Л. Груша під емоційною культурою розуміє здатність особистості до повноцінного сприймання, аналізу емоцій, настроїв, емоційних станів; усвідомлення та визнання значущості емоційного аспекту життя, необхідності адекватного емоційного реагування і орієнтації на моральні норми; співвіднесення своїх дії, вчинків та поведінки із зазначеними нормами [1, с.117].

В. Поплужний зауважує, що емоційна культура включає в себе безліч почуттів, їх відтінків і способів емоційного реагування. Проте, емоційну культуру не можна ототожнювати з емоційною вихованістю, оскільки перша відображає міру вдосконалення, досягнуту в процесі розвитку емоційного життя особистості, а друга – відповідність рівня сформованості емоційної сфери віковим можливостям. Емоційна культура не розвивається сама по собі, вона перетворюється разом із зміною потреб, інтересів, установок особистості [6].

Емоційна культура – це поєднання культури, інтелекту та емоцій, завдяки яким особистість здатна якомога точніше усвідомлювати, розуміти, оцінювати та регулювати свої та чужі почуття, зважати на погляди оточення й будувати взаємини на основі довіри та співпереживання. Емоційна культура – це характеристика базових емоцій та цінностей, які типізують поведінку дошкільника. Формуючи емоційну культуру, дитина вчиться бути господарем свого життя – не дозволяти емоціям, особливо негативним, управляти словами, думками, вчинками [4, с. 267].

Несформованість емоційної культури, що виявляється в підвищеному рівні тривожності, у ригідності уміння виявляти співчуття, підтримку іншому, у низькому рівні емоційної грамотності, нездатності ідентифікувати як власні емоційні стани, так і стани інших, призводить до конфліктності, несприятливого психологічного клімату в групі [9, с.282].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз результатів наукових досліджень дозволив констатувати, що у процесі становлення особистості розвиток емоційної сфери має суттєве значення. Проблема формування емоційної сфери та, зокрема емоційної культури є особливо актуальною щодо дітей

дошкільного віку, оскільки саме в цей віковий період дитина активно входить в соціальне середовище, здобуває досвід взаємодії та спілкування. Розвиток емоційної культури як здібності до сприймання, розуміння, вияву емоційних станів, адекватного реагування на них є однією із найважливіших умов соціалізації дітей. Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні ефективних шляхів формування емоційної культури дошкільника.

Список використаних джерел

1. Груша Л. О. *Методика та зміст роботи з виховання емоційної культури дітей 6-10 років. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. 2009. Випуск 47. С.117-120.*
2. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.*
3. Кононко О.Л. *Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). К.: Освіта, 1998. 225 с*
4. Олійник О. *Емоційна компетентність: шляхи реалізації якісного розвитку дитини дошкільного віку. Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський, 2018. Випуск 24 (1–2018). Частина 2. С.265-270*
5. Павелків Р.В., Цигипало О.П. *Дитяча психологія: навч.посіб. Київ: Академвидав, 2011. 376 с.*
6. Поплужный В.Л. *Эмоциональная культура школьников: метод. пособ. Новгород: Изд-во ГПИ, 1993. 43 с.*
7. *Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. Х.:Прапор, 2009. 672 с.*
8. Розова И.Н. *Развитие эмоциональной культуры детей 5 – 8 лет как необходимое условие их социализации. Педагогические науки. Вестник Череповецкого государственного университета. 2013. № 3. Т. 2. С.139-144.*
9. Сергеева О.А. *Способы воспитания эмоциональной культуры школьников. Молодой ученый. 2009. №4. С.282-285. URL: <https://moluch.ru/archive/4/155/>*
10. Якобсон П.М. *Чувства, их развитие и воспитание. М.: Знание, 1976. 64 с.*

УДК 373.2.015.31:793.31

Вільхова О. Г.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті схарактеризовано особливості дитячої народної хореографії, яка є невід'ємною ланкою в системі неперервної хореографічної освіти, спрямованою на самовдосконалення дітей. Проаналізовано вплив народного танцювального мистецтва як могутнього фактору естетичного і культурного виховання особистості дитини дошкільного віку.

***Ключові слова:** народна хореографія, діти дошкільного віку, танцювальні здібності, шляхи активації творчої діяльності.*

Постановка проблеми. Розвиток творчих здібностей дітей та молоді, збагачення їх духовного світу, формування сучасного світогляду, виявлення їх обдарувань, збагачення творчого потенціалу є одним із пріоритетних напрямів сучасної системи виховання в Україні. Хореографія в нашій країні набуває все більшої популярності, стає одним із найдієвіших чинників формування всебічно розвиненої, духовно багаті особистості. Формування хореографічної культури як гармонії фізичного, психічного, духовного та культурного розвитку особливо набуває значущості у закладах дошкільної освіти, з огляду на психо-фізіологічні потреби дитини в процесі пізнання, розвитку і трансформації, становлення її як особистості. Дослідження проблеми всебічного розвитку дошкільників засобами хореографічного мистецтва зумовлюється такими факторами:

- потреба у зростанні творчих ресурсів в умовах глобалізації суспільства;
- необхідність постійного росту творчої активності у всіх сферах конструктивної діяльності;
- провідна роль творчості як суб'єктивного і об'єктивного факторів розвитку загальної культури особистості.

Необхідно усвідомлювати, що оновлення всіх сфер діяльності суспільства породжує потребу в переоцінці світоглядних орієнтацій, пошуку нових форм та методів навчально-виховної роботи з дітьми. Дитячий танцювальний колектив у цьому відношенні виступає найважливішою ланкою, без якої фактично не можливий цілісний розвиток танцювального мистецтва в нашій країні. Він є основним джерелом для самодіяльної і професійної хореографії. З усіх напрямків хореографічної діяльності навчання проводиться у спеціально організованих колективах, де діти дошкільного віку вивчають тренувальні вправи систем класичного і народно-сценічного танців, що допомагають їм технічно і виразно виконувати як українські танці, так і танці різних народів, інсценізації пісень, сюжетні та ігрові танці тощо

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукової літератури свідчить про посилений інтерес педагогів-хореографів до різноманітних аспектів означеної проблеми: історія становлення хореографії, тенденції і перспективи танцювального мистецтва, функції української хореографії, опис народних танців (В. Авраменко, Г. Березова, О. Бердовський, К. Василенко, В. Верховинець, П. Вірський, А. Гуменюк, П. Григор'єв, Ю. Громов, Р. Захаров, Є. Зайцев та ін.); програми та навчально-методичне забезпечення гурткової роботи, значення, місце й роль мистецької освіти в системі навчання та виховання, поради керівникам дитячих хореографічних гуртків, аматорських колективів (І. Антипова, Л. Бондаренко, та ін.), сучасні історико-мистецтвознавчі й педагогічні

проблеми танцювальної культури, виховний потенціал хореографічного мистецтва (Л. Андрощук, Т. Благова, О. Жиров, В. Кирилюк, П. Коваль, С. Легка, Т. Луговенко, О. Мартиненко Т. Сердюк, О. Таранцева, Т. Черніговець, Д. Шариков, В. Шевченко, А. Шевчук, та ін.).

Метою статті є здійснення комплексного аналізу впливу хореографічного мистецтва на всебічний розвиток дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Важливу роль у процесі виховання дошкільників відіграє хореографія, тому що танець за своєю природою є синтетичним видом мистецтва, який поєднує в собі духовно-культурний і тілесно-культурний компоненти, що сприяє різнобічному розвитку дитини. Хореографічне мистецтво є частиною дієвого засобу формування творчих якостей особистості. Танець містить у собі розвиток можливостей розумового, естетичного й етичного виховання дітей, координації їхніх рухів, пластики, граціозності та гнучкості, є засобом формування творчих здібностей дитини [6, с. 7].

Особлива активізація свідомості засобами хореографічного мистецтва зумовлюється тим, що танець (як художній твір) – явище соціальне, яке відтворює дійсність і оцінює зображуване, прагнучи виявити його сутність. Така передача цінності буття, на думку В. Рагозіної, не тільки збагачує дітей життєвим досвідом, але й спонукає до його ціннісного переживання, яке є важливим компонентом світоглядної позиції [3, с. 17].

Перед педагогом-хореографом стоїть складне і важливе завдання – виховати якщо не професійного танцівника, то здорову і всебічно розвинену творчу особистість. Адже мистецтво танцю має надзвичайно великий вплив на загальний розвиток дошкільника. Необхідно пам'ятати, що надзвичайно важливим для кожної людини є процес її входження у соціальне середовище (соціалізація), який проходить більш успішно тоді, коли діти відвідують творчі колективи, особливо хореографічні. Соціальний розвиток особистості засобами хореографічного мистецтва забезпечується рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів і передбачає глибокий інтерес до цього жанру мистецтва та активну участь особистості в художньо-творчій діяльності [5, с. 10].

На жаль, деякі люди скептично ставляться до використання танцю для розвитку не лише фізичних, але й інтелектуальних здібностей дошкільників. Тоді як наукові дослідження свідчать про те, що існує тісний зв'язок між розвитком рухових здібностей дитини і розвитком її мови та інтелекту. Тому таке важливе значення мають заняття хореографією для розумового розвитку дитини дошкільного віку. Навчання у хореографічних студіях розвиває не тільки спеціальні, а й загальні здібності, які стануть у пригоді для будь-якої творчої діяльності.

Розвиток особистості, зокрема творчий, відбувається у процесі її навчання і виховання, під впливом різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів. Однак саме хореографія – комплексний вид мистецтва – сприяє цьому якнайкраще. Танець поєднує в собі і музику, і театральне мистецтво. У сучасних умовах творчий розвиток особистості має дуже важливе значення і вимагає пошуку нових шляхів і методів, розробки та впровадження передових інноваційних технологій. У процесі занять хореографією дитина набуває рис і якостей, за допомогою яких можна творчо мислити у будь-якій ситуації.

Одним із найважливіших чинників творчого розвитку дітей є створення умов, що сприяють формуванню їх творчих здібностей. Виділяють такі умови їхнього розвитку:

- ранній фізичний розвиток,
- створення обстановки випереджаючого розвитку,
- забезпечення максимальної напруги сил під час виконання творчих завдань,
- надання дитині свободи (у розумних межах),
- комфортна психологічна обстановка [7, с. 16].

У загальній системі фізичного виховання дітей танець посідає значне місце. Торкаючись проблеми фізичного виховання В. Верховинець писав: «Дітям потрібна гімнастика, але така, яка б не розстроювала б їх нервів, а заспокоювала, приносила все нові враження і непомітно, без відома дітей, розвивала б у них не тільки силу фізичну, але єднала в собі виховання тіла і розуму» [2, с. 19].

У процесі хореографічної роботи з дошкільниками, педагогу обов'язково необхідно використовувати ігри під час занять, адже завдяки їм можна розвинути у дитини пізнавальний інтерес до танцювального мистецтва і виховати найкращі людські якості. Граючись, дитина зосереджує увагу, а це вже є початком виховання сильної волі. Важко переоцінити значення ігор та забав у справі формування фізично здорового, етично стійкого та інтелектуально розвиненого майбутнього члена суспільства. [4, с. 6].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасний стан розвитку хореографічної освіти в Україні можна схарактеризувати як етап пошуку шляхів і методів, які б давали змогу краще розкрити і розвинути здібності кожної дитини. Організація творчого процесу передбачає створення умов, які стимулюють дії дошкільників: підготовка до нової діяльності, наявність позитивно забарвленої, доброзичливої атмосфери, імітаційна гра, зміна та ускладнення завдань, поєднання індивідуальної та колективної діяльності тощо.

Окремі висновки та узагальнення нашої статті можуть бути використані як основа для подальших напрацювань у даній сфері.

Список використаних джерел

1. Березова Г. Хореографічна робота з дошкільнятами. 2 -е вид. К.: Муз. Україна, 1989. 208 с.
2. Верховинець В. Теорія українського народного танцю. К.: Муз. Україна 1989. 111 с.
3. Рагозіна В. З історії хореографічного виховання. Мистецтво та освіта. №2. 2006. С.15-19.
4. Роговик Л. Танець і практична психомоторика. К.: Міжрег. ін-т удоск. вчителів. 2007. С.3-11.
5. Тараканова А. Танці – зцілюють. Освіта. № 9. 2006. С.10.
6. У барвистому віночку. Збірник дит. танців. /Упорядник Л. Бондаренко. К.: Мистецтво, 1984. 145 с.
7. Фриз П. Зміст, форма і сутність хореографічної культури та її вплив на творчий розвиток особистості дитини. Музикознавчі студії : Наукові збірники ЛДМА імені М. Лисенка. Львів. 2007. Вип. 16. С. 15-23.

УДК 37.018.1.064 – 055.52-055.62

Воєвода С. В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Ковалевська Н. В.*

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДОРΟΣЛОГО І ДИТИНИ В УМОВАХ СІМ'Ї

У статті розглянуто особливості впровадження технологій психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого і дитини в умовах сім'ї . Автором висвітлено теоретико-методичні аспекти впровадження домашнім (сімейним) вихователем технологій у роботу з дітьми дошкільного віку.

***Ключові поняття:** педагогічна технологія, метод проектів, педагогічне проектування, сім'я , домашній (сімейний) вихователь, дитина дошкільного віку.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У Законі України «Про дошкільну освіту» зазначена необхідність модернізації першої освітньої ланки, вдосконалення її змісту, осучаснення навчально-виховних технологій, приведення їх у відповідність до вимог сьогодення. У Коментарі до «Базового компонента дошкільної освіти в Україні» окреслено оновлену мету і пріоритети розвитку дошкільної освіти, а саме – «Сучасна дошкільна освіта повинна носити характер інноваційної діяльності. Використання сучасних виховних і навчальних технологій є пріоритетним напрямом розвитку» [1, с. 16].

Аналіз останніх досліджень. Все частіше на сторінках педагогічних періодичних видань методисти, вихователі діляться власним досвідом у продуктивному використанні методу проектів,

серед них: З. Плохій, Н. Ярушева, Г. Градецька, А. Ромашкіна, В. Кочергіна, Л. Новіцька, М. Веракса, Г. Пантелєєв.

Наукові розробки Н. Лисенко, Л. Калуської, М. Отрощенко, Л. Фесюкової, О. Марінушкіна, Г. Шубіної, І. Дичківської визначають метод психолого-педагогічного проєтування одним з перспективних у розвитку сучасної дошкільної освіти.

Мета статті – є розкриття та аналіз сучасних технологій психолого-педагогічного проєктування взаємодії дорослого і дитини, що застосовуються у роботі сімейного педагога.

Виклад основного матеріалу. Метод проєктів не є принципово новим у світовій педагогіці. Автором теорії психолого-педагогічного проєктування для дітей дошкільного віку є вчені Т. Піроженко та С. Ладивір. Згідно даної технології, психолого-педагогічне проєктування – це проєкт (форма перспективного планування) діяльності дітей, в якому об'єднані: бажання й прагнення дітей; завдання педагога, які випливають із галузевої програми; варіативність форм, методів і засобів розвивальних дій вихователя; психологічні закономірності природного розвитку спільної діяльності дітей і дорослого (від бажання - до творчого рівня реалізації задуму) [2, с. 8-13].

Дана технологія передбачає наявність у дітей можливостей: самостійного пошуку засобів досягнення мети партнерів, часу й місця реалізації задуму; випробовувати свої сили, поєднуючи їх з бажаннями; практично застосовувати набуті знання й навички у взаємодії з дорослими та ровесниками; реалізовувати своє природне прагнення діяти творчо, активно виявляти своє ставлення до людей і середовища; діяти із проявами обдарованості реалізувати себе в умовах співпраці з однолітками, які здатні їх зрозуміти [2, с. 8-13].

Діяльність педагогів разом з дітьми може уточнюватися доповнюватися впродовж усього процесу. Методика передбачає систему поетапної діяльності дітей і педагога за алгоритмом. На першому етапі педагог має найбільшу активність. Він створює ситуації, які викликають зацікавленість наміченою темою та емоційний підйом дітей. Після цього з'ясовує, що відомо і освоєно в діяльності дітьми з цієї теми. Перший етап закінчується визначенням мети.

На другому етапі виникають у дітей різні пропозиції, спрямовані на вирішення поставленої проблеми. На цьому етапі планується робота над проєктом, яка розширює знання, вдосконалює навички у дітей, визначається місце кожного учасника проєкту в ньому [3, с. 13].

На третьому етапі відбувається практичне втілення проєкту. Діти працюють індивідуально, в підгрупах з матеріалами з різних видів діяльності за власним вибором. Під час роботи за темою проєкту може відбуватися корекція задуму у зв'язку з появою несподіваних перешкод або знахідок не прогнозованих заздалегідь.

Четвертий етап проекту – презентація продукту. Форма презентації повинна бути яскравою, цікавою і продуманою таким чином, щоб висвітлити внесок кожної дитини, а також батьків та педагогів. На дійство можна запросити гостей (родичі: бабусі, дідусі, брати, сестри). Саме на цей момент припадає найвища точка емоційного напруження, її необхідно посилити соціальною значущістю проекту.

П'ятий етап – завершальний етап проекту. Він присвячений аналізу того, як відбувався проект. Але це не звіт перед педагогом та іншими дітьми «що я зробив чи запам'ятав», а скоріш згадування з опорою на символи і продукти проекту про те, як працював кожний над ним, самоаналіз своєї роботи, відкриттів, виявлення бажань і нових можливостей, задоволення від праці, колективної діяльності. В процесі обговорення можуть виникнути нові проблеми, які є поштовхом до нового проекту [3, с. 13].

Використання проектної технології в роботі вихователів дошкільних навчальних закладів, сімейних педагогів сприяє комплексній реалізації завдань дошкільної освіти, дає можливість кожному учасникові виявити свою індивідуальність, дозволяє залучити до активної співпраці батьків. Ця технологія має перспективи реалізації не лише в ЗДО, але й в умовах сім'ї.

Повне, ґрунтовне використання педагогічних технологій в роботі з дітьми можливе лише тоді, коли домашній (сімейний) вихователь налагодить взаємодію з сім'єю дитини, з'ясує рівень розвитку дитини. Важливо, щоб батьки дитини виявили інтерес до технології психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого й дитини, всіляко сприяли її реалізації. Чітко виконували рекомендації сімейного педагога в процесі роботи з дитиною сімейного педагога.

Нами було здійснено обстеження рівня сформованості базових компетенцій дитини, яка здобуває домашню освіту за участі сімейного вихователя. Аналіз був здійснений на підставі результатів традиційних методів діагностики: спостереження за дитиною, бесіди з дитиною та батьками.

Результатом дослідження стали висновки про середній рівень сформованості базових компетенцій. Критерієм їх сформованості стали задекларовані Базовим компонентом дошкільної освіти узагальнені визначення результату освітньої роботи — сформовані компетенції певного виду, наприклад здоров'язбережувальна компетенція, особистісно-оцінна компетенція, природничо-екологічна компетенція, родинно-побутова та інші. Своєю увагу ми зосередили на родинно-побутовій компетенції.

Компетентнісний підхід до виховання дітей дошкільного віку передбачає набуття ними різних видів компетенцій, серед яких і родинно-побутова, що охоплює обізнаність дитини «із нормами та правилами сімейного (родинного) співжиття; здатність їх

дотримуватися; уміння підтримувати доброзичливі, дружні, довірливі стосунки в родинному колі, виявляти турботу і любов до рідних та близьких членів родини» [1, с. 10].

Ми використали кваліметрію. Після проведення діагностики та обчислення результатів, ми зробили висновок, що в досліджуваній дитині, родинно-побутова компетенція сформована посередньо та становить 2,43 бали.

З метою підвищення рівня сформованості базової якості, нами було розроблено ряд проектів за технологією Т. Піроженко ПЗ. Серед проектів нами були реалізовані: «Сімейне дозвілля», «Братики і сестрички», «Я старанний помічник».

Одним із таких проектів, став проект присвячений родинним традиціям «У вашій родині є традиції? Ні? Створюємо!». Після впровадження технології нами було проведено повторну діагностику з використанням методу експертної оцінки за кваліметричною моделлю. Після підрахунків ми дійшли висновку, що рівень сформованості родинно-побутової компетенції значно підвищився з 2,43 до 3,62 що дає підстави стверджувати про ефективність обраної технології.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, педагогічна технологія психолого-педагогічного проектування об'єднала багато відомих і нових методів та прийомів (тематичне планування, творчі завдання, мотивація діяльності, узагальнення, проблемні ситуації) в гнучку систему. Реалізація всіх етапів проектної діяльності сприяє гармонійному збалансованому розвитку дитячих фондів «Хочу», «Можу» і «Буду».

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Нова редакція URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf> (дата звернення 16.11.19)
2. Піроженко Т.О. Життєдіяльність дитини як цікава та змістовна подія. Дошкільне виховання. 2006. № 9. С. 8–13.
3. Проектна технологія або Настільна книга педагога. Харків: Видавнича група «Основа». 2006. 168 с.

Гришко О. І.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

Клевака Л. П.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

ВЗАЄМОДІЯ ТА СПІВПРАЦЯ СІМ'Ї І ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ЕЛЕМЕНТАМ МАТЕМАТИКИ

У статті розкрито взаємодія та співпраця сім'ї і закладу дошкільної освіти у навчанні дітей елементам математики. Визначено вплив вихователя на покращення педагогічних знань батьків. Висвітлено засоби широкої педагогічної просвіти батьків.

***Ключові слова:** дошкільна освіта, взаємодія та співпраця вихователя з батьками, математика, форми спільної роботи ЗДО і сім'ї, математичний розвиток дітей.*

В останні роки державою все більше уваги приділяється питанням зміцненню сім'ї і створенню сприятливих умов для виконання нею завдань всебічного і гармонійного розвитку дітей.

З кожним роком виховні функції батьків розширюються, їхній освітній рівень та педагогічна культура підвищуються. У сучасному суспільстві батьки повинні спиратися на гуманну педагогіку, яка пов'язана з самоактуалізацією дитячої особистості та її само-реалізацією. Ідеї такої педагогіки передбачають усвідомлення дорослими сукупності фізичних і психічних особливостей, з яких складається особистість дитини, визнання унікальності дитячого сприйняття навколишнього світу. Пояснити значення такої педагогіки батькам повинен вихователь закладу дошкільної освіти (ЗДО). Саме тому в наш час все більшої актуальності в процесі виховання набуває проблема взаємодії та співпраці вихователя ЗДО з батьками дошкільнят.

Під дошкільною освітою сьогодні розуміють не тільки підготовку дитини до навчання в початковій школі, але й її підготовку до життя в соціумі. Говорячи про готовність дитини до навчання у школі, не можна не зупинитися на її математичному розвитку. Саме логіко-математичний розвиток дошкільника у ЗДО допоможе у подальшому подолати негаразди у навчанні, буде сприяти розвитку таких якостей особистості, як наполегливість, активність, працездатність, дисциплінованість.

Ефективність роботи вихователя з розвитку дитини дошкільного віку, у тому числі з логіко-математичного розвитку, багато в чому

залежить від його успішної роботи з батьками. Учені-практики зазначають, що сучасний педагог повинен не лише давати конкретні поради стосовно математичного розвитку дітей, але й сприяти покращенню педагогічних знань батьків. Перш ніж переходити до спільної роботи вихователя із батьками з питань математичного розвитку дітей, педагогу варто зупинитися на тенденціях виховання дошкільника у сучасному соціумі.

Вихователь повинен наголошувати батькам щодо їхньої концентрації уваги на тому, щоб дитина була щаслива в даний час і вдало могла реалізуватися в майбутньому. Також треба звернути увагу на ментальне і емоційне здоров'я дітей. Важливо повідомити батькам про сучасні дослідження психологів та методистів щодо врахування унікальності дитинства при вихованні та навчанні маленької людини. Далі зупинимось на деяких теоретичних положеннях засновників дошкільної педагогіки та дитячої психології, з якими повинен ознайомити вихователь батьків.

Ганна Фрейд (дочка Зигмунда Фрейда) виділяє «чотири основні сфери, в яких діти відрізняються від дорослих настільки, що нам доводиться знову вчитися розуміти їх емоційний світ:

1. Для дітей характерний егоцентричний спосіб бачення, у зв'язку, з чим нічого в світі не відбувається поза їх власними почуттями, бажаннями, переживаннями. Почуття інших людей дітьми не враховуються.
2. Поведінка дошкільнят підпорядковується страхам, бажанням, імпульсам і фантазіям. Дитині завжди необхідно діяти миттєво, для неї не існує відстрочки, вона не може чекати.
3. У всіх маленьких дітей сприйняття часу зовсім інше, ніж у дорослих. Дорослі звертаються до дитини з позицій свого відчуття часу, тоді як повинні це робити з позицій маленької дитини.
4. Мова дитини відмінна від мови дорослого» [2, с. 79].

Проблемами навчання і виховання дітей цікавилися дослідники різних часів. Основним філософським імперативом педагогічної теорії ХХ ст. стали такі положення: дитина – це індивідуальність, яка дана дорослим на виховання; дитина, що народилася – це вже «людина в дії», а не тільки «людина в перспективі»; діти не неактивні (вони просто активні не так, як дорослі; їх активність має інші форми та іншу інтенсивність) [2, с. 251].

Важливими прогресивними досягненнями, які придбало людство у своїх пошуках шляхів виховання та освіти дітей дошкільного віку є система Марії Монтессорі, вальдорська педагогіка, рекомендації Нікітіних та інші педагогічні системи. Для того, щоб батьки могли щось обирати для себе при вихованні дитини, вони повинні бути ознайомлені з різними варіантами роботи педагогів.

Арсенал сучасної дошкільної педагогіки має різні способи та прийоми впливу на дитину – це може бути і прийом непрямої

дії, і зауваження, які мають емоційний відтінок (звертання до почуттів дитини), і роз'яснення наслідків певних агресивних і неконструктивних дій, і організація середовища, яке сприяє розвитку дитини, і використання розвивального матеріалу, і так звані «не фіксовані» іграшки.

Зауважимо, що у на сьогодні склалися концепції «дитинства» та «батьківства». Сучасна педагогіка – це гуманістична педагогіка, у центрі якої стоїть дитина. Найбільш важливі положення цієї концепції – це усвідомлення дитиною своєї унікальності, адекватний рівень самооцінки, емоційна стабільність, високий рівень соціальної адаптації. У ній передбачено формування емоційної чуйності дорослих, що передбачає здатність до емпатії, позитивного бачення своєї дитини, усвідомлення унікальності дитячого сприйняття світу.

Аналіз наукових розвідок засвідчує, що у процесі взаємодії з батьками вихователю необхідно використовувати індивідуальний підхід до кожної сім'ї, в якій ростуть і виховуються дошкільнята. Не варто забувати, що на відносини між дітьми і дорослими в сім'ї впливають різні чинники: склад сім'ї, матеріальна забезпеченість, традиції виховання.

Основними формами спільної роботи ЗДО і сім'ї з питань математичного розвитку дітей є доповіді й повідомлення на батьківських зборах і конференціях; організація виставок наочних посібників з описанням їх використання; відкриті заняття з математики для батьків; групові та індивідуальні консультації, бесіди, фліпчарти тощо.

Основні напрями у роботі з батьками, у тому числі й ті, що стосуються формування у дітей елементарних математичних уявлень, подано у річному плані ЗДО. При його складанні беруть до уваги конкретні умови життя й виховання дітей у сім'ях, вікові та індивідуальні особливості. План роботи обговорюється і затверджується на педагогічній раді закладу. Питань математичного змісту в ЗДО небагато, але висвітлення рівня математичного розвитку дітей передбачається включати при обговоренні різних проблем. Це можуть бути такі проблеми: підготовка дітей до школи, організація прогулянок та екскурсій з дітьми, вікові та індивідуальні особливості дітей молодшого (середнього або старшого) дошкільного віку; значення гри у житті дитини тощо.

Докладніше роботу з батьками відображено в календарних планах вихователів, які щодня спостерігають за дітьми, та можуть дати поради батькам. Крім того, систематичне спілкування з батьками дає змогу вихователю поповнити відомості про дитину, знайти справжні причини певних труднощів, в тому числі й у її математичному розвитку [8; 9].

Найпоширеніша форма індивідуальної роботи з сім'єю – бесіди. Їх можна проводити, коли батьки приводять і забирають дітей, а

також під час відвідання вихователем сім'ї дитини. Ця форма роботи вимагає від педагога великого такту, вміння, компетентності. Щоб викликати довіру у батьків і бажання прислухатися до порад педагога, бесіду варто розпочинати з констатації успіхів дитини. При цьому висловлення педагога мають бути аргументованими, доказовими, а ще краще – наочними. Можна показати зошит з математики, навчальну карточку, заповнену самою дитиною тощо.

У розмові з батьками вихователь з'ясовує, з ким із членів сім'ї дитина перебуває найчастіше, які методи використовуються в сімейному вихованні, зокрема, з формування елементарних математичних уявлень. Ненав'язливо педагог повинен дати свої конкретні рекомендації, як ефективніше ознайомлювати дітей з такими поняттями, як кількість, розмір, простір, час. Для цієї бесіди він готує спеціальну літературу, навчальні посібники і залишає їх на певний час у сім'ї дитини для вивчення батькам [3; 4; 5; 6; 7]. Зазначимо, що розмовляючи з батьками, вихователь уважно прислухається до того, що їх турбує та що є незрозумілим.

Поряд з цими формами спільної роботи ЗДО та сім'ї велике значення має відвідання батьками занять і різних режимних моментів у дитячому садку. На заняттях з математики педагог дає змогу батькам побачити досягнення своєї дитини, її знання і вміння, а також оволодіти окремими методичними прийомами з формування у дітей елементарних математичних уявлень. Після занять треба обговорити з батьками, що варто перенести в практику сімейного виховання, які ще методики можна використовувати в індивідуальній роботі з дитиною вдома.

Підвищенню педагогічної культури батьків сприяють батьківські збори і конференції, на яких з відповідями виступають не тільки педагоги, а й батьки. Темі виступів добирають заздалегідь і розкривають певну актуальну проблему. Наприклад, з теми «Підготовка дітей до навчання в умовах школи» можна підготувати такі виступи батьків: «Які математичні уміння можна сформувати у дитини під час прогулянок?» або «Як використовуються ігри з дітьми для формування у них умінь рахувати?», «Як навчити дитину добре слухати і розуміти дорослого?». До конференції варто було б приурочити виставку дитячих робіт, методичних посібників, книг тощо.

Зазначимо, що засобами широкої педагогічної просвіти є лекції і доповіді на підприємствах, по радіо і телебаченню та ін.

Математична підготовка дитини в сім'ї здійснюється під керівництвом дорослих поступово, в процесі систематичних занять з нею, спрямованих на ознайомлення з кількісними, просторовими, часовими відношеннями. Заняття можуть відбуватися у формі гри, бесіди, розповіді і пояснень дорослого, а також організації практичних дій самих дітей (накладання, прикладання, вимірювання, вирізування, спорудження, перелічування, письма, штриховки тощо).

У результаті цього у дитини формуються знання про те, що довкілля сповнене безліччю звуків, рухів, предметів. Усі ці множини відрізняються за своєю природою, а саме: кількістю, формою, розміром, розміщенням у просторі. Чим точніші у дітей ці знання, тим глибше вони розуміють навколишню дійсність.

Водночас з набуттям знань у дитини розвиваються уміння порівнювати окремі предмети і множини, виділяти їхні основні властивості і якості, узагальнювати (об'єднувати) за цими ознаками. Оперуючи різними множинами (предметами, іграшками), дитина навчається виявляти рівність і нерівність множин, називати кількість певними словами: більше, менше, порівну. Порівняння конкретних множин готує дитину до засвоєння у майбутньому поняття числа.

Зміст і методика проведення занять з математики залежать насамперед від віку і рівня розвитку дитини. Основні принципи організації занять з дитиною в сім'ї – це систематичність у роботі, послідовність, широке застосування наочності, доступність пропонованого матеріалу, зацікавленість і активність самих дітей [1]. Для занять з дітьми у батьків має бути такий матеріал: дрібні предмети, іграшки (мотрійки, кубики, качечки, зайчики, гудзики та їх зображення); картки, а також силуети пташок, тварин, комах, фруктів, овочів; геометричні фігури (кулі, куби, круги, квадрати) різні за кольором і розмірами

Матеріал для кожного заняття батьки добирають відповідно до мети навчання і пропонують дитині саме той, який потрібен для цього заняття.

Ситуацій, в яких батькам дається змога виявити рівень математичних знань і умінь дитини, багато. Наприклад, мама (бабуся) на кухні готує обід. Дитина поруч з нею, «Подай мені найбільшу морквину..., і ще одну маленьку морквинку. Дякую!» При цьому дорослий голосом, інтонацією виділяє слова «одну велику», «одну маленьку». Дитині подобається така спільна діяльність з дорослим. Ось так ненав'язливо батьки допомагають дитині здобути знання про розміри предметів. Або: збираючись на прогулянку, можна запропонувати дитині підібрати одяг для ляльки відповідно до її розміру. Гуляючи по доріжках, дорослий говорить про їхню довжину й ширину: широкою доріжкою зручно йти поруч і при цьому не заважати зустрічним людям, а вузькою – краще йти один за одним, по одному. Розглядаючи на вулиці або на малюнку будинки, дитина дає характеристику розмірів вікон, дверей. У магазині вікна й двері широкі, а в житловому будинку – вузькі. Під час прогулянок за містом можна звернути увагу малюків на гарненьку шишку. «Скільки ти знайшов шишок?» – «Одну». «А поглянь під цим деревом скільки їх!» – «Багато». «Давай всі зберемо... Скільки залишилось під деревом?» – «Жодної не залишилось». І так далі.

Щодня батьки можуть знайти різні можливості для розвитку у дітей орієнтування в часі і просторі. Для цього їм не треба багато часу, головне у тому, щоб батьки розуміли значення таких занять, а в цьому їм мають допомогти вихователі.

Отже, дитина, яка готується стати школярем, обов'язково має володіти елементарними навичками самоорганізації. Ці навички надалі стануть її «помічниками» у навчальній діяльності, ефективному використанні часу, вмінні чергувати працю, навчання, гри, відпочинок. Важливо, щоб батьки спонукали дитину до самостійної розумової діяльності, вчили її логічно мислити. А для цього зовсім не обов'язково спеціальні вправи. Можна використати будь-які спостереження, різноманітні ігри, бесіди з дитиною. Ставлячи дитину перед необхідністю самостійно мислити, важливо враховувати наявний у неї досвід і знання.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Бєленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2012. 26 с.
2. Білецька С. В. Дитиноцентрована педагогіка: теорія і практика західних країн: навч. посіб. Харків, 2008. 255 с.
3. Венгер Л. А., Венгер А. Л. Домашня школа мышления. Москва, 1994. 293с.
4. Звонкін, О. Малюки і математика. Дитячий садок. 2010. №11. С. 1–4.
5. Машовець М. А., Стеценко І. Б. Навіщо дошкільнику математика. Київ, 2009. 128 с.
6. Старченко В. Шукайте красу в математиці! Дошкілля. 2010. № 4. С. 7–9.
7. Терещенко І. Цікава математика надворі і вдома. Поради батькам щодо розвитку логіко-математичного мислення дітей. Дошкільне виховання. 2011. № 6. С. 30–31.
8. Щербакова К. Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч. посіб. Київ, 1996. 240 с.
9. Щербакова К. Й., Брєжнєва О. Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб. Мелітополь, 2019. 200 с.

УДК 373.2.015.31:111.852:745/749(477)

Демченко Є. В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Манжелій Н. М.*

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена проблемі використання народно-прикладного мистецтва у освітньому процесі закладів дошкільної освіти. Особлива увага акцентується на обґрунтуванні педагогічної цінності народно-прикладного мистецтва у естетичному розвитку особистості, наголошується на

специфіці ознайомлення дітей дошкільного віку з народно-прикладним мистецтвом.

Ключові слова: *естетичне виховання, народно-прикладне мистецтво, діти дошкільного віку, заклад дошкільної освіти (ЗДО).*

Постановка проблеми. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття» визначає стратегічні напрямки розвитку освіти та забезпечення постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу – найвищої цінності нації. На сьогоднішній день проблема гармонійного розвитку дитини як основа формування майбутньої особистості має всеохоплюючий характер. Воно залежить від успішного вирішення багатьох виховних завдань, серед яких особливе місце займає питання естетичного виховання, яке передбачає розвиток здатності сприймати прекрасне в природі, навколишньому світі, творах мистецтва, пробудження та формування у дітей естетичних почуттів і смаку, умінь і навичок у творчій діяльності.

Особливо зростає роль народно-прикладного мистецтва, яке тісно пов'язане з життям людини, адже побут українців завжди був максимально естетизований. Сьогодні декоративно-прикладне мистецтво розглядається як важлива художньо образна цілісність, що виконує численні функції. В освітньо-виховному процесі використання функціонального потенціалу декоративно-прикладного мистецтва і, зокрема, народної творчості набуває особливого значення. Людина народжується і проживає в соціальному середовищі, яке є невичерпним джерелом для її творчості і культурно-естетичного розвитку. Декоративно-прикладне мистецтво визначає художню специфіку народної культури і є одним із важливих засобів національного відродження та естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Питання використання декоративно-прикладного мистецтва як засобу виховання духовності українців знаходимо у наукових працях Б. Бойчука, Г. Івашківа, О. Ковальчук, М. Левицької, М. Станкевича, у яких описані види та жанри декоративно-прикладного мистецтва, що сприяють відродженню національно-виховних традицій і культури особистості.

Проблемі використання народно-прикладного мистецтва у навчанні й вихованні дітей присвячені праці класиків педагогічної думки (О. В. Духновича, Я. А. Коменського, С. Ф. Русової, В. О. Сухомлинського, К. Д. Ушинського). До питання естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами народної художньої творчості звертались і сучасні дослідники (Е. Белкіна, О. Поліщук, Л. Шевчук та ін.), які обґрунтували роль народного декоративно-прикладного мистецтва у збагаченні естетичних почуттів

дошкільників, розвитку їхніх оцінних суджень, стимулу до організації дитячої творчості.

Мета статті: обґрунтувати педагогічну цінність українського народно-прикладного мистецтва як ефективного засобу естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Культуру України важко уявити без народного мистецтва, яке розкриває витoki духовного життя українського народу, демонструє його естетичні цінності, художні смаки і є частиною його історії.

Сьогодні елементи національної творчості широко присутні в побуті, одязі, предметах декоративно-прикладного мистецтва. З раннього дитинства вироби народних майстрів природно входять у наше життя і залишаються в пам'яті надовго. Тому ніхто не потребує гармонійності естетичного виховання так, як діти дошкільного віку [7].

Естетичне виховання розглядається вченими, як розвиток здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті і мистецтві, як виховання прагнення самому брати участь у перетворенні навколишнього світу за законами краси, як залучення до художньої дійсності і розвитку творчих здібностей [4, с.20].

Здійснення естетичного виховання та розвиток дітей засобами народно-прикладного мистецтва необхідно будувати на таких основних принципах:

- підбір різних видів народно-прикладного мистецтва при умові їх тісного взаємозв'язку та врахування вікових можливостей дітей;
- інтеграція різних напрямків виховної роботи і видів діяльності;
- активне включення дітей у різноманітну художньо-творчу діяльність;
- врахування їх індивідуальних інтересів, нахилів;
- створення естетичного середовища в повсякденному житті;
- бережливе й шанобливе ставлення до дитячої творчості в різних формах її прояву.

Народно-прикладне мистецтво може використовуватись у педагогічному процесі ЗДО за трьома напрямками:

- для оформлення інтер'єра закладу дошкільної освіти, свят, відпочинку, що у свою чергу сприяє створенню естетичного середовища;
- з метою ознайомлення дітей із народно-прикладним мистецтвом (розгляд народних виробів, іграшок, створення ляльки-мотанки, витинанок, розгляд розписів, вишивок);
- для розкриття дитячої творчості в якості зразків-еталонів спочатку для прямого відтворення, а потім і для творчого осмислення й застосування [3, с.17].

У якості ефективного засобу естетичного виховання дошкільників у ЗДО педагоги використовують народно-прикладне мистецтво, яке здійснює сильний естетичний і емоціональний вплив на особистість, а також наділене високими пізнавальними, розвивальними і виховними можливостями. Крім того, воно за своєю природою близьке дитячій творчості: його відрізняє простота, завершеність форм, узагальненість образів, передача навколишнього світу умовними символами, відмова від надмірної деталізації [8, с.38].

Народно-прикладне мистецтво покладено в основу різних видів художньо-творчої діяльності й ефективно сприяє розвитку психічних процесів дошкільника: сприйняття, образного мислення, уяви та позитивного ставлення до об'єктів естетичного змісту [3, с.17].

Відповідно до програми розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» ознайомлення з народно-прикладним мистецтвом починається з молодшого дошкільного віку. На четвертому році життя дітей вихователі ознайомлюють їх з інтер'єром української оселі, з глиняними опішнянськими та косівськими свистунцями (пташка, баранець, півник), дерев'яною яворівською іграшкою (коник, пташка, колиска), із чарівною українською вишивкою (рушники, серветки, сорочки тощо), розповідають про звичай прикрашати предмети побуту розписом, вишивкою, звертають увагу на яскравий колорит розпису іграшок [1, с.69-70].

У середньому дошкільному віці дітям дають уявлення про українську садибу, у процесі проведення занять вихователі заохочують дошкільників до малювання простих візерунків на площинних формах іграшок, прилучають їх до краси української вишивки, ознайомлюють із характерними її особливостями відповідно до регіону; розширюють знання дітей про витинанку та специфіку її виготовлення [1, с.123-125].

У старшому дошкільному віці дітей ознайомлюють із традиціями оздоблення оселі зовні та всередині. Вихователі залучають дошкільників до виготовлення ляльки-мотанки, продовжують знайомити з вишивкою, навчають дітей розуміти символічне значення деяких візерунків та кольорів [1, с.189-192].

Висновки. Таким чином, українське народно-прикладне мистецтво є ефективним засобом естетичного виховання дошкільників. Естетичний розвиток дітей у процесі взаємодії із виробами народних майстрів набуває особливих рис у зв'язку з освоєнням етнокультурного досвіду. Інтеграція народно-прикладного мистецтва з різними видами художньо-творчої діяльності дозволить успішно вирішувати завдання естетичного розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku->

- ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf* (дата звернення: 02.11.2019).
2. Захарчук-Чугай Р. Українське народне декоративне мистецтво: навч. посіб. Київ. 2012. 342с.
 3. Котелянець Н. Значення народного мистецтва для виховання та розвитку дітей дошкільного віку. Трудова підготовка в закладах освіти. 2010. № 5. С. 16–18.
 4. Куземко Л., Мурга Л. Малювання за мотивами українських народних розписів як засіб естетичного виховання. Дитячий садок. 2012. № 10. С.20–24.
 5. Огурцова С. Формування естетичної культури у дошкільному дитинстві. Дитячий садок. 2004. №8. С. 10.
 6. Українське народне декоративно-прикладне мистецтво URL: http://mystectvo.ru/narodne_mystectvo.htm (дата звернення: 02.11.2019).
 7. Ярыгина Н. А. Декоративно-прикладное искусство как средство эстетического воспитания дошкольников. Начальная школа: Плюс до и после. 2008. №4. С.38–40.

УДК 373.2.035:305

Діхтяренко Т. С.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц.Пасічніченко А.В.*

ФОРМУВАННЯ СТАТЕВО-РОЛЬОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті окреслено актуальність проблеми гендерного виховання дітей дошкільного віку. Висвітлено особливості формування статево-рольових уявлень. Визначено роль сюжетно-рольової гри у формуванні статево-рольових уявлень у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: *гендерне виховання, статево-рольові уявлення, дошкільний вік, сюжетно-рольова гра.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства відбуваються зміни у змісті теоретико-методологічних і практичних підходів в освітній галузі, зокрема повному визначається мета навчання і виховання з урахуванням соціокультурних особливостей статі. На думку більшості дослідників, дошкільний вік – початковий етап соціалізації дитини, становлення важливих рис та якостей. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях дедалі частіше розглядається процес формування особистості як представника певної статі, носія певних вихідних якостей, що визначають зміст поведінки індивіда як чоловіка або жінки, хлопчика або дівчинки.

Гендерний підхід в освіті – це індивідуальний підхід до прояву дитиною своєї ідентичності, що дає надалі особистості велику свободу вибору, можливості для самореалізації, допомагає бути досить гнучкою і уміти використовувати різні можливості поведінки [6, с.124].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичний аналіз проблеми гендерного виховання показав, що увага науковців спрямовувалася на вивчення багатьох аспектів, зокрема психологічних статевоїх відмінностей дітей (В. Васютинський, Ю. Приходько, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін.), соціалізацію дошкільників різної статі (Т. Говорун, І. Рогальська та ін.), статево диференціацію і міжособистісні взаємини (В. Абраменкова, А. Арушанова, Я. Коломінський, О. Кононко, М. Лісіна, Т. Рєпіна, Є. Суботський та ін.). Питання формування статево-рольових уявлень, їх вплив на формування статево-рольових цінностей і орієнтацій, мотивів поведінки, системи ставлень особистості до себе, як представника певної статі, і до оточуючих стали предметом багатьох наукових досліджень (В. Гарбузов, Д. Ісаєв, В. Каган, І. Лунін, А. Палій, Т. Рєпіна, Ю. Савченко та ін.). Однак, незважаючи на велику кількість праць та наукових доробок, проблема гендерного виховання дітей залишається актуальною та недостатньо вивченою.

Мета статті: здійснити теоретичний аналіз проблеми формування статево-рольових уявлень у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У контексті нашого дослідження ми погоджуємось з дослідниками, які інтерпретують *гендерне виховання* як цілеспрямований, чітко організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих та жіночих ролей, поведінки, діяльності, психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством своїм громадянам залежно від їх біологічної статі [4, с. 147]. Особлива роль у процесі формування статевої самосвідомості належить статево-рольовим уявленням. Вони є механізмом становлення уявлень особистості про себе, способом фіксації на суб'єктивному рівні тих особистісно значущих для дитини стосунків, які закріплюються у внутрішньому світі і стають цінностями. У словнику статево-рольові уявлення визначають як сукупність зразків поведінки і характеристик, що широко розглядають як типові чоловічі або жіночі та бажані для чоловіків або жінок. До характеристик, які охоплюють статево-рольові уявлення відносяться риси характеру особистості, цінності, навички і здібності, інтереси та види діяльності, що виконуються в рамках сімейних або професійних ролей. У вузькому значенні статево-рольові уявлення описано, як психологічні і поведінкові особливості людини певної статі; ототожнення себе з людиною певної статі і набуття психологічних рис і особливостей поведінки тієї ж або протилежної статі, включаючи типову рольову поведінку [8, с. 731].

Як зазначає Л. В. Градусова, дошкільний вік є сенситивним віком для гендерних взаємовідносин дітей, адже в цей період формуються задатки, здібності і всі найважливіші якості особистості [1, с. 131].

Організуючи гендерне виховання, важливо розуміти, що психологічні відмінності формуються під впливом суспільного середовища і виховання. Виховання дівчаток і хлопчиків – результат складної взаємодії природних задатків і відповідної соціалізації, з урахуванням індивідуальних особливостей кожної конкретної дитини [9, с. 125-126].

Головними агентами статевої соціалізації дошкільнят, крім однолітків, є брати, сестри, вихователі і особливо батьки. Адже провідними детермінантами розвитку рольової диференціації статі дітей дошкільного віку є диференційоване підкріплення типових для статі форм поведінки батьками і моделювання поведінки батьків. Статеворольове виховання дитини розпочинається вже з моменту її народження і триває впродовж усього життя. Насамперед від сім'ї, від тих стереотипів, що панують і виявляються в її повсякденному житті залежить, які особливості статевої поведінки, які уявлення про себе та про інших як про представників певної статі засвоїть дитина [7, с. 136].

Одним із засобів формування статево-рольових уявлень дітей дошкільного віку є сюжетно-рольова гра, яка є їх провідною діяльністю, що задовольняє вікові потреби та допомагає оволодіти знаннями і вміннями [5, с. 206]. Як зазначають О. С. Єрмакова та О. Ф. Горбунова, саме у грі відбувається формування і засвоєння дітьми статево-рольових уявлень та гендерної поведінки. У ній є можливість реалізувати свої інтереси, фантазії, бажання, набути досвід взаємодії з дорослими та однолітками.

Варто зазначити, що більшість дослідників, спостерігаючи за грою у дошкільному віці прийшли до висновку, що в хлопчиків інколи відсутня маскуліність (такі риси характеру, як надійність, рішучість, повага до дівчат), а у дівчат – фемінність (доброта, ніжність, турботливість). Автори наголошують, що цей факт обумовлений насамперед тим, що дітям, з ще не сформованими уявленнями про статево-рольову приналежність складно розібратися в поведінці людей різної статі, оскільки немає розуміння як має поводити себе жінка і якими якостями має бути наділений чоловік [2, с. 46].

Науковці зазначають, що у дошкільному віці діти через гру наслідують поведінку і взаємини дорослих. В іграх хлопчики наслідують чоловіків зі своєї сім'ї: тата, дідуся, а дівчата – мам та інших жінок, що викликають у них зацікавлення. Під час гри, діти досить часто групуються за ознакою статі. Рівень сформованості уявлень про гендерні особливості у дітей дошкільного віку є достатнім, вони диференціюють чоловіків і жінок за різними ознаками, пишаються своєю гендерною приналежністю і можуть продемонструвати переваги своєї статі, старанно намагаються виконувати власну гендерну роль у соціумі. Окрім цього, на думку О.О. Нагель, у грі закладаються основи моралі: сміливість, рішучість, відпові-

дальність, надійність повага до дівчаток – у хлопців; доброта, вірність, терпіння і повага до хлопців – у дівчат [6, с. 35].

Як зазначає Я.Л. Коломинський зміст та стиль гри у хлопчиків і у дівчаток відрізняються. Для хлопчиків характерні шумні і рухливі ігри, що віддзеркалюють чоловічі риси (інтерес до машин, зброї), для дівчаток – більш тихі, що відображають жіночі інтереси (мода, ляльки, сім'я). Ігри хлопчиків більш предметні, побудовані на зоровому сприйнятті, у дівчаток вони більш словесні, побудовані на основі слухового сприйняття. Хлопчики збирають конструктор, водять автомобілі, будують житло тощо. Дівчатка сліdkують за будинком, піклуються про дітей, виходять заміж [3, с. 165-166].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, гендерний чинник у вихованні важливий насамперед тому, що розвиток особистості не може відбуватися гармонійно без формування статево-рольових уявлень. Одним із засобів їх формування є сюжетно-рольова гра, яка сприяє розвитку чоловічої та жіночої поведінки в сім'ї та суспільстві, умінь взаємодіяти з представниками протилежної статі, будувати з ними тривалі доброзичливі взаємини, а також здійснює позитивний вплив на загальний розвиток особистості в цілому. Результати дослідження спонукають до подальших наукових розвідок у цьому напрямку.

Список використаних джерел

1. Градусова Л.В. *Гендерная педагогика: учеб. пособие.* М.: Флинта, Наука, 2011. 175 с.
2. Ермакова О.С. *Гендерные особенности воспитания детей старшего дошкольного возраста средствами игровой деятельности.* Интерактивная наука. 2016. (№ 2). С. 45-46.
3. Коломинский Я.Л. *Мальчики и девочки. Знание сила.* М.: Владос, 2001. 289 с.
4. Кулаченко О. В. *Формування статевої поведінки у дошкільників.* Харків: Видавнича група «Основа», 2012. 203 с.
5. Лисенко Н. В. *Педагогіка українського дошкілля: у 3-х ч.* Київ: Видавничий дім «Слово», 2016. 376 с.
6. Нагель О. *О гендерном образовании дошкольников. Дошкольное воспитание.* 2008. (№ 4). С. 33-38.
7. Пасічніченко А., Атаманчук Н. *Сім'я як чинник формування статево-рольових уявлень дітей дошкільного віку. Сучасні тенденції розвитку теорії і практики дошкільної освіти: зб. наук. праць за матеріалами Всеукраїнської наук.-практич. конференції, 19- 20 травня 2010 р. Полтава, 2010. С. 133-136. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10722/1/25.pdf>*
8. *Словарь психолога-практика/ Сост. С. Ю. Головин.* Мн: Харвест, М.: АСТ, 2001. 976 с.
9. Шулигіна Р.А. *Гендерне виховання дітей дошкільного віку: досвід співробітництва учасників педагогічного процесу.* Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. 2014. (№35). С. 124-131.

Зімакова Л. В.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

«ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ КОНСТРУКТОР» – ДІЛОВА ГРА НА ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО

У статті розглянуто проблему формування проектно-прогностичних умінь у професійно-мовленнєвій підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Автором запропоновано навчати студентів планування навчально-мовленнєвої діяльності у ЗДО за допомогою ділової гри «Лінгводидактичний конструктор». Подібний інноваційний педагогічний конструктор дозволить викладачам дошкільної лінгводидактики легко та ефективно навчати майбутніх вихователів складати конспекти занять з розвитку мовлення, розвине у них педагогічне мислення та уяву, закріпить теоретичні знання з педагогічних дисциплін.

Ключові слова: майбутній вихователь дітей дошкільного віку, професійно-мовленнєва підготовка, дошкільна лінгводидактика, проектно-прогностичні уміння, ділова гра, лінгводидактичний конструктор, план-конспект, заняття з розвитку мовлення, дитина дошкільного віку.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливим напрямом загальної професійної підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта є формування професійно-мовленнєвої готовності до навчання дітей рідної мови, тобто формування системи сформованих професійно-мовленнєвих знань, умінь і навичок та комплексу особливих індивідуально-психологічних властивостей особистості [1, с.20-21]. А. Богуш до системи компонентів професійно-мовленнєвої готовності відносить проектно-прогностичні знання, уміння та навички, тобто здатність планувати різні види роботи з розвитку мовлення та навчання мови дітей дошкільного віку. Майбутній вихователь дітей дошкільного віку, готуючись у закладі вищої освіти до практичної діяльності, повинен оволодіти уміннями планувати роботу з розвитку мовлення у різних вікових групах, з дітьми різного рівня мовленнєвого розвитку, з дітьми різних категорій і за різних соціальних умов (обдаровані діти, діти з тимчасовими затримками мовленнєвого розвитку, з мовленнєвими вадами, або, які виховуються в закладах дошкільної освіти різного типу – у дитячих будинках та будинках немовлят, у сім'ї) [1, с. 20].

Аналіз останніх досліджень. Серед останніх соціальних та науково-практичних досліджень актуальним питанням вищої освіти є практична підготовка студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, Г. Беленька та інші). Багато теоретиків і практиків професійної освіти досліджують проблему

вибору доцільних форм та методів формування у майбутніх фахівців дошкільної освіти практичних умінь: вміння застосовувати на практиці основні положення методичної науки про навчання дітей мови; вміння планувати майбутню навчально-мовленнєву діяльність у ЗДО; вміння оцінювати та коригувати мовленнєвий розвиток дітей від народження до досягнення ними 6-7 річного віку тощо. Сучасна педагогіка вищої школи (Л. Артемова, Л. Загородня та інші) пропонує використовувати інтерактивні та практико-ігрові методи, коопероване навчання тощо.

Мета статті – висвітлити особливості навчання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку за допомогою гри «Лінгводидактичний конструктор».

Виклад основного матеріалу. Одним із результатів професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів є вміння скласти конспект заняття з розвитку мовлення дітей у ЗДО. Воно формується впродовж вивчення навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика». Дошкільна лінгводидактика (методика навчання мови) – це педагогічна галузь науки, що вивчає закономірності розвитку мовлення дітей на різних вікових етапах; специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування мовленнєвих навичок у дітей; засоби, форми, методи і прийоми навчання дітей мови (рідної, іноземної), що відображає і лінгвістичні, і педагогічні аспекти сучасного стану науки [1, с. 18].

Завдання з навчання мови дошкільників є центральним і домінуючим у ЗДО, тому вітчизняні вчені А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій [1; 2; 3] та закордонні науковці О. Ушакова, Є. Струніна виокремлюють заняття як основну форму організації роботи з розвитку мовлення дітей. Це зумовлено й тим, що складні мовленнєві уміння необхідно формувати в організованій діяльності вихователя і дітей, що відбувається в оптимальний для інтелектуального навантаження час, методично правильно, цілеспрямовано та упорядковано, із врахуванням сучасних педагогічних підходів (особистісно-орієнтованого, комплексного, комунікативного, інтегрованого тощо) та вимог програми, що відповідають базисній характеристиці мовлення дошкільників.

У дошкільній лінгводидактиці для навчання студентів складати конспекти заняття використовуються традиційні словесні та практичні методи: зразок конспекту в підручнику та методичних рекомендаціях, аналіз конспекту заняття з визначенням методів і прийомів навчання мови [1, с. 577], завдання продовжити конспект тематичного заняття [1, с. 450], розробка конспекту заняття за темою, за художнім твором, за дидактичною метою тощо.

Ми пропонуємо у навчанні студентів складати конспект заняття з розвитку мовлення використовувати ігровий метод – «Лінгводидактичний конструктор» (*авт.*). Мета гри «Лінгводидактичний

конструктор» – закріпити у майбутніх вихователів знання завдань та змісту навчально-мовленнєвої діяльності вихователя у ЗДО, основних методів та прийомів навчання мови та розвитку мовлення, навчити komponувати їх у ході заняття в залежності від вікової групи, етапу навчання, вимог програми, дидактичної мети, кількості дітей, їх індивідуальних особливостей тощо; розвивати аналітико-синтетичні здібності, педагогічну уяву, мовлення тощо; виховувати толерантність, відповідальність тощо.

Матеріал: 5 кишень «Нормативні дані», «Звукова культура», «Словник», «Граматична будова», «Зв'язне мовлення»; у кожній кишені смужки з назвами методів та прийомів відповідних мовленнєвих завдань.

Хід гри: студент отримує різні за характером пізнавальної діяльності (пояснювальні, репродуктивні, проблемні, частково-пошукові тощо) завдання скласти (сконструювати) план-конспект із смужок-назв методів та прийомів.

Наведемо приклад завдання репродуктивного характеру: за зразком розгорнутого конспекту мовленнєвого заняття в підручнику або методичних рекомендаціях (збірці конспектів) скласти план-конспект. Це завдання дозволить закріпити у студентів знання навчально-мовленнєвих методів та прийомів, сприятиме розвитку педагогічного мислення, зокрема аналізу, синтезу та узагальненню.

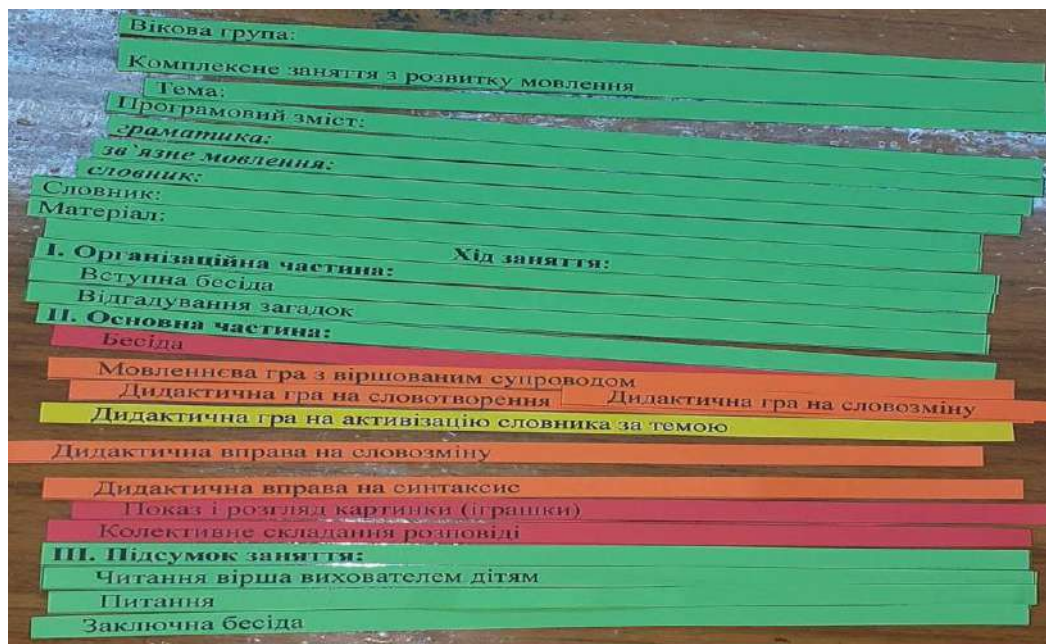

Фото 1. План-конспект, укладений студенткою третього курсу за «Лінгводидактичним конструктором»

Висвітливо завдання проблемного характеру: викладач формулює тему або навчально-мовленнєву мету заняття з розвитку мовлення у ЗДО, або навчально-мовленнєву ситуацію у віковій групі дітей з певними мовленнєвими проблемами. Після цього сам її розв'язує, але при цьому демонструє шлях розв'язання через

складання плану-кошпекту заняття за допомогою послідовно викладених смужок-назв методів та прийомів.

Ми розробили приклади завдань проблемного характеру зі складання плану-конспекту заняття з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Наведемо їх приклади:

1. Діти середньої групи «Ромашка» у повсякденному житті не характеризують предмети навколишнього середовища за формою, кольором, величиною, кількістю та функціональним призначенням. Доберіть усі можливі педагогічні засоби на закріплення знань дітей про осінній одяг, умінь описувати його, узгоджувати числівники з іменниками у множині в родовому відмінку. Деякі діти середньої групи під час розповідання вірша вдихають майже перед кожним словом, навіть посередині слова. Складається враження, що дитина захлинається, ковтає закінчення слів, невиразно читає вірш. Поясніть причину цього фізіологічного та мовленнєвого явища. Доберіть систему вправ на усунення цього недоліку та змоделюйте його. Розробіть конспект комплексного заняття, на якому б вирішувалася викладена вище лінгводидактична проблема.
2. У деяких дітей другої молодшої групи спостерігається нечітка вимова звуків у словах. Поясніть причину цього мовленнєвого явища. Доберіть та змоделюйте систему артикуляційних вправ на розвиток м'язів мовленнєвого апарату. Розробіть конспект тематичного заняття зі звукової культури, який би включав розроблену вами артикуляційну гімнастику.

Також ми розробили частково-пошукові завдання зі складання конспекту заняття за «Лінгводидактичним конструктором», при яких викладач організовує участь слухачів у розкритті тих чи інших навчально-мовленнєвих проблем, що вивчаються. Студент встановлює причини цих проблем, висуває гіпотези, обґрунтовує їх, пропонує шляхи її вирішення, формулює лінгводидактичні завдання за педагогічною ситуацією, добирає тип та вид заняття, методи та прийоми розвитку мовлення дітей дошкільного віку, складає план-конспект. А саме:

1. Діти першої молодшої групи (третього року життя) вивчили назви іграшок. Доберіть усі можливі педагогічні засоби на закріплення назв п'яти іграшок (котика, собачки, ведмедика, зайчика, поросятка). Використайте з цією метою твори художньої літератури. Розробіть план-конспект заняття.
2. Діти середньої групи плутають узагальнюючі поняття «овочі», «фрукти», «посуд», «іграшки», «одяг». Доберіть усі можливі педагогічні засоби з картинками на закріплення уміння визначати предмети, що входять до цих узагальнюючих понять, називати їх одним словом. Розробіть за цим навчально-мовленнєвим завданням план-конспект тематичного заняття зі словникової роботи.

3. Діти середньої групи вже ознайомлені зі змістом багатьох народних казок та ілюстраціями до них. Доберіть та змоделюйте дидактичну гру на закріплення знань дітей про зміст художніх творів, уміння стисло переказувати за ілюстрацією до казки. Складіть план-конспект заняття з переказу однієї з казок за ілюстраціями, використовуючи «Лінгводидактичний конструктор».
4. Діти старшої групи ознайомлені зі змістом багатьох народних та авторських казок (О. Іваненко «Бурулька», І. Франка «Лисичка і журавель», Г. Андерсена «Дюймовочка», Шарля Перро «Хлопчик-мізинчик»). Доберіть та змоделюйте дидактичну гру на розвиток у дітей уміння складати творчі розповіді за змістом відомих казок. Укладіть план-конспект заняття для старшої групи з навчання дітей складати творчі розповіді.
5. Діти молодшої групи плутаються у вживанні прийменників. Доберіть та змоделюйте дидактичну гру на вживання прийменників. Розробіть план-конспект комплексного заняття з розвитку мовлення, частиною якого буде згадане вище завдання з «Граматичної будови». Продемонструйте його, використавши «Лінгводидактичний конструктор».
6. Діти старшого дошкільного віку важко змовляються на гру. Поясніть психологічну, лінгвістичну та лінгводидактичну причину цієї проблеми. Доберіть систему заходів з усунення цієї проблеми упродовж цілого року навчання. Розробіть план-конспект тематичного заняття з розвитку зв'язного мовлення на усунення комунікативно-мовленнєвої проблеми у дітей старшої групи (відсутність умінь складати тексти-пояснення до гри та домовлятися у розподілі ролей).

Фото 2. Студентка третього курсу складає презентує план-конспект за «Лінгводидактичним конспектом»

7. Діти другої молодшої групи відповідають на питання словами, іноді фразами. Доберіть усі можливі педагогічні засоби, які б сприяли розвитку розмовного мовлення дітей, вчили їх будувати розповідні прості речення, правильно сполучати слова в реченні, вживати різні частини мови, іменники, дієслова, прийменники. Складіть план-конспект комплексного заняття, що мало б згадані вище навчально-мовленнєві завдання, використавши «Лінгводидактичний конструктор».

Студенти «конструюють» план-конспект заняття як індивідуально, так і групами з подальшим моделюванням заняття або його фрагментів; обґрунтовують доцільність добору методів, відповідність їх навчально-мовленнєвим завданням, що формулювалися у меті конспекту заняття; готують розгорнутий конспект заняття з представленням наочного матеріалу до нього.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, розроблена нами ділова дидактична гра на формування проектно-прогностичних умінь у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку «Лінгводидактичний конструктор» дозволить ефективно здійснювати їх практичну підготовку до вирішення виробничих завдань. Подібна інноваційна розробка може бути використана у роботі методиста ЗДО із формування у молодих вихователів уміння складати конспекти заняття з розвитку мовлення. Перспективами нашої роботи є створення комп'ютерної гри для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта подібного змісту.

Список використаних джерел

1. *Дошкільна лінгводидактика: теорія та методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник. За ред. А.М. Богуш. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.*
2. *Крутій К. Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції та інновації? Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. 176 с.*
3. *Сучасне заняття в дошкільному закладі : навчально-методичний посібник. За ред. Н. В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.*

УДК 37.015.31:008–055.52–053.5

**Іванова А. І.,
Манжелій Н. М.**

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті визначена сутність поняття «педагогічна культура батьків» як складника загальної культури, її компоненти, описані шляхи взаємодії ЗДО та сім'ї у формуванні педагогічної культури батьків дітей дошкільного віку.

Ключові слова: педагогічна культура, батьки, сім'я, дошкільник, заклад дошкільної освіти (ЗДО), формування, компетентність.

Постановка проблеми. Модернізація сучасної системи дошкільної освіти спрямована виховання дитини як особистості, здатної орієнтуватися в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовленої до життя і праці в суспільстві. У цьому процесі сім'я виступає важливим соціальним інститутом, що забезпечує формування кожної особистості. Батьки є першими вихователями дитини, саме від них залежить наскільки гармонійним буде її розвиток та виховання. Ефективність впливу батьків значною мірою залежить від їх загальної та педагогічної культури.

У суспільстві існує думка, що педагогічну культуру варто формувати у вихователів, учителів і керівників навчальних закладів, проте вона має бути невід'ємним складником у батьківському житті. Педагогічна підготовленість родини виявляється у використанні психолого-педагогічних, правових, фізіологічних знань на практиці. Сім'я та заклад дошкільної освіти повинні реалізовувати різні напрями виховання, вони є помічниками у соціалізації дитини, факторами її становлення та розвитку, джерелами підтримки та засобами передачі суспільних цінностей. Саме тому об'єднання освітнього закладу з родиною, їх тісна співпраця допоможе виховати відповідальних, педагогічно підготовлених батьків.

Аналіз джерел та публікацій. Аспекти вивчення родини відображено в дослідженнях Т. Барінової, О. Данілова, А. Корецької, Т. Руденко, Н. Семенової та О. Спір'євої. Питання співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї описані в працях науковців (Т. Даниліна, О. Долинна, Т. Доронова, Г. Лактіонова, Р. Овчарова та М. Спичак). Першу програму підготовки матері до виховання й навчання маленьких дітей запропонував Я. А. Коменський у книзі «Материнська школа». Важливу роль у формуванні педагогічної культури батьків доводили видатні педагоги (А. Коменський, П. Лесгафт, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський).

Проблема формування усвідомленого батьківства знаходиться в полі зору багатьох сучасних науковців (Т. Алексеєнко, Т. Бахуташвілі, А. Кокоєвої, А. Кузьмінського, І. Кульчицької, В. Омеляненка, Є. Сорокіної, О. Хартман, С. Щербакової), які наголошують, що вдосконаленню сімейного виховання значною мірою сприяє діяльність вихователів закладу дошкільної освіти, спрямована на підвищення педагогічної культури батьків.

Мета статті: висвітлити особливості формування педагогічної культури батьків дітей дошкільного віку, визначити шляхи співпраці та форми взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Сім'я для дитини – перше середовище, у якому проходить процес соціалізації, закладаються

основи її світогляду, добра й справедливості. Батьківська любов забезпечує дітям емоційний захист і психологічний комфорт, дає життєву опору, а любов і безмежна довіра дитини до батьків роблять її особливо сприйнятливою до їхнього впливу. Характер взаємодії у родині залежить від бажання батьків пізнавати, розуміти своїх дітей, знаходити шляхи взаєморозуміння з ними [2, с.46].

У Законі України «Про охорону дитинства» зазначено, що батьки мають готувати дитину до свідомого життя в суспільстві в дусі взаєморозуміння, миру, милосердя, забезпечення рівноправності всіх членів суспільства, злагоди та дружби між народами, етнічними, національними та релігійними групами. Держава надає батькам або особам, які їх замінюють, допомогу у виконанні ними своїх обов'язків щодо виховання дітей, захищає права сім'ї, сприяє розвитку системи послуг із підтримки сімей з дітьми та мережі дитячих закладів [3].

Сучасна реальність висуває до особистості більш жорсткі вимоги, зумовлює ускладнення змісту виховання. За такої ситуації здійснення батьками виховної діяльності лише базуючись на власній інтуїції і досвіді попередніх поколінь, стає майже неможливою без оволодіння ними специфічними знаннями педагогічного характеру.

Заклад дошкільної освіти – це перша позасімейна установа, яка здійснює виховання підростаючого покоління суспільством. Одним із важливих завдань є формування педагогічної культури батьків, адже компетентні фахівці покликані допомогти, підтримати, спрямувати й на професійному рівні доповнити розвивальну та виховну діяльність сім'ї [7, с.103].

Сучасні науковці по-різному трактують поняття «педагогічна культура». Нам імponує твердження І.Сідач, яка зазначає, що педагогічна культура батьків – це компонент загальної культури, який акумулює в собі накопичений попередніми поколіннями досвід виховання дітей у сім'ї. Він виявляється в усвідомленні батьками своєї відповідальності за виховання дітей, у ставленні до них, в оцінюванні їхньої поведінки, у реальній діяльності та спілкуванні з ними, у здійсненні продуктивних зв'язків з іншими виховними інститутами, зокрема із ЗДО. Педагогічна культура, на думку автора, є складною та динамічною системою, це осмислений, а іноді й неусвідомлений досвід власного дитинства, результат освіти, самоосвіти, психологічного розвитку особистості, основними компонентами якої є:

- психолого-педагогічні знання – уявлення батьків про вікову динаміку розвитку дитини, самоцінність періоду дошкільного дитинства, про основні завдання виховання;
- педагогічна й психологічна компетентність – здатність зрозуміти потреби дітей, раціонально спрямувати зусилля й засоби на уміння бачити перспективи розвитку дитини,

- будувати безконфліктні стосунки з дітьми;
- психолого-педагогічна рефлексія – уміння батьків аналізувати, критично оцінювати власну виховну діяльність, знаходити причини своїх педагогічних помилок;
 - емпатія – співпереживання, адекватна реакція батьків на вчинки й почуття дітей;
 - педагогічна підготовленість, що характеризується певною сукупністю психолого-педагогічних, фізіологічних та гігієнічних і правових знань, а також уміннями й навичками батьків, виробленими в процесі практики виховання дітей [8, с.56].

Результатом формування педагогічної культури є батьківська відповідальність, компонентами якої, на думку О. Ю. Хартман є:

- мотиваційний (моральна свідомість, емоційна зрілість, ціннісні орієнтації, любов до дітей, психологічна готовність бути батьками, виконувати батьківські обов'язки та функції);
- когнітивний (батьківські позиції стосовно розвитку дитини, уявлення батьків про способи взаємодії з дитиною, усвідомлення значення періоду дошкільного дитинства в процесі формування особистості дитини, усвідомлення впливу власних дій на розвиток дитини, психолого-педагогічні знання батьків, психолого-педагогічна культура батьків);
- поведінковий (взаємодія з дитиною, її стиль, тип виховання, ставлення батьків до дитини, врахування потреб дитини, врахування індивідуальних особливостей з дитиною, гармонізація внутрішньо-сімейних відносин). Науковець наголошує, що діяльність педагогів повинна сприяти формуванню педагогічної просвіти родини та цілеспрямовано, поступово розвивати усі компоненти батьківської відповідальності [10].

Процес формування педагогічної культури батьків дітей дошкільного віку має ґрунтуватися на принципах демократизації й гуманізації, покликаний зміцнити віру батьків у професійну компетентність вихователя, його вміння зрозуміти їх та допомогти у вирішенні конкретних ситуацій. У своїй педагогічній освіті батьки повинні побачити можливості розвитку, спілкування й спільної діяльності з дитиною, зробити свою педагогічну позицію більш

Не менш важливо, щоб стосунки батьків і педагогів вибудувалися на партнерських засадах, оскільки успішно виховувати дітей можуть лише батьки, які поважають себе. Це вимагає від педагогів поваги до них і створення умов, за яких батьки зможуть максимально виявити свої позитивні якості та здібності, звільнитися від хибних поглядів щодо виховання своєї дитини. Саме за таких умов педагог зможе пробудити у батьків інтерес до самопізнання і самовиховання.

Сучасні заклади дошкільної освіти стають більш відкритими для батьків, дітей, громадськості. Вони прагнуть значно більше надавати уваги освіті і вихованню батьків, вважають це одним із принципово важливих чинників успішного виховання і розвитку дітей. Співпраця вихователя з батьками передбачає організацію комфортного освітнього середовища, саме тому важливо проводити традиційні та інноваційні форми роботи з сім'єю. Серед різних форм співробітництва ЗДО із родинами, які сприяють розвитку педагогічної культури батьків, виділяють:

- індивідуальні – консультації, відвідування сім'ї, індивідуально-педагогічна бесіда, індивідуальна педагогічна допомога;
- групові – групові бесіди, консультації, батьківські консилиуми.
- колективні – бесіди, науково-практичні конференції, батьківські дні, вечори запитань і відповідей, загальні та групові батьківські збори, конференції з обміну досвідом виховання, диспути, зустрічі за круглим столом, педагогічний всеобуч та усні журнали.
- інноваційні – педагогічний десант (виступ педагогів в організаціях, де працюють батьки), дерево родоводу (зустрічі поколінь, роздуми над проблемами виховання), у сімейному колі (індивідуальна допомога родинам, організація зустрічей з лікарями, юристами, психологами), родинний міст (збори батьків, дітей, членів родини), Дні довір'я (у визначені дні батьки–лікарі, батьки–юристи і т. д. проводять консультації для бажаючих), День добрих справ (спільна трудова діяльність вихователів, батьків і дітей), сімейна скринька (добірка матеріалів з позитивним досвідом виховання культури взаємин з дітьми), народні світлиці (спільне проведення традиційних святкувань), аукціони педагогічних ідей (обмін досвідом з виховання культури взаємин у сім'ї), батьківські педагогічні ринги (спільне розв'язання педагогічних задач) та батьківські педагогічні «табу» (спільне обговорення шляхів виходу із кризових ситуацій) [1, с.5].

Н. Семенова та А. Сільчук до індивідуальних форм роботи з батьками з метою підвищення їхньої педагогічної культури відносять телефонні дзвінки, тестування, проведення анкетування, створення папок-пересувок та надання доручень батькам. До колективних та групових форм варто додати створення батьківських куточків і стендів, проведення тренінгових занять, ділових ігор та організація фотовиставок з дітьми. Науковці вказують на особливості організації форм роботи ЗДО та родини, які слід враховувати для налагодження плідної співпраці. Вони зазначають, що консультації для батьків можуть бути плановими та позаплановими, на деякі з них запрошують батьків з усіх вікових груп (наприклад, якщо це бесіда лікаря з приводу дефектів мови й зору, порушення постави чи

алергії в дітей). Для всіх батьків доцільним є проведення групових консультацій лікаря та дієтолога, індивідуальні проводяться для молодих батьків чи батьків, що мають одну дитину, позапланові – призначаються як за ініціативою керівника ЗДО, вихователя, так і на прохання самих батьків [6, с.117].

Ефективними формами взаємодії ЗДО з сім'єю є групові семінари, практикуми, тренінги, які передбачають як теоретичне ознайомлення з проблемою, так і практичні завдання на розв'язування конкретних педагогічних ситуацій. Цікавою є також паралельна робота і з дітьми щодо відповідної теми. На цій основі можна наочно розглянути подвійність ситуації, виявити позицію дитини й дорослого. Робота тренінгової групи передбачає серію занять–практикумів. Деякі з них можуть включати спільну творчість дітей і батьків. Заняття, що проводяться разом із дітьми, мають на меті розвиток інтересу, уважного ставлення до членів своєї родини й емоційне зближення сім'ї. Простором для творчої взаємодії з сім'ями є ділові ігри, які максимально наближають учасників гри до реального стану, формують навички швидкого прийняття педагогічно доцільних рішень і уміння вчасно побачити та виправити помилку [5, с. 97].

Однією з традиційних форм роботи по формуванню педагогічної культури батьків є батьківські збори. Доречними темами для їх проведення у ЗДО є: «Позитивний вплив ігор на розвиток дітей», «Секрети сенсорного виховання дошкільників», «Як зміцнити здоров'я дитини?» тощо. Для батьків, які мають дітей середнього і старшого дошкільного віку цікавими та актуальними будуть такі теми: «Роль моторики у психічному розвитку дитини», «Умови зростання гармонійної особистості», «Методи розвитку комунікативних умінь дошкільників», «Розвиток цілеспрямованості як вольової якості дитини», «5-й рік життя дітей: особливості розвитку і виховання», «Упевнена підготовка дитини до школи».

З метою розкриття тих аспектів, які цікавлять батьків, вважаємо за доцільне використання таких нетрадиційних форм роботи з батьками: формування скриньки ідей, порад та пропозицій, ведення батьками індивідуальних зошитів, у яких зазначаються успіхи дітей, перегляд на зустрічах з батьками соціальних та мотивуючих відеороликів. Також вихователю варто надавати рекомендації про книги, електронні джерела або журнали для батьківської просвіти. Групові форми роботи передбачають створення клубу взаємодопомоги чи школи молодих батьків, проведення зустрічей з цікавими людьми, психологами, педагогами, презентація цікавих ідей родинного виховання та обмін думками. Вихователь ЗДО також може формувати батьківську педагогічну культуру під час розмов по телефону, при листуванні в соціальних мережах та за допомогою служби Viber.

Найпоширенішими наочно-інформаційними формами в умовах ЗДО є виставки дитячих робіт, реклама книг, публікації у періодиці, в системі Інтернет з проблем сімейного виховання. Очікувану ефективність забезпечує раціональне проєднання різних форм роботи з батьками.

Досягти поставленої мети у взаємодії з сім'єю педагог зможе за умови правильно налагодженого педагогічного спілкування з нею, яке повинно відбуватися за дотримання таких правил: щирий інтерес до батьків вихованців, особистісний підхід до проблем сімейного виховання у спілкуванні з ними; залучення батьків до оцінювання успіхів дитини, прогнозування перспектив її розвитку; заохочення родини до участі у спільній роботі з дитиною й педагогом, колективом дошкільного закладу; уміння вислухати батьків, намагання зрозуміти їхні проблеми, допомогти прийняти обґрунтоване педагогічне рішення; доброзичливість, оптимістичність та привітність у стосунках з батьками [9, с.7].

Для реалізації успішної взаємодії родини та ЗДО важливо дотримуватися індивідуального та диференційованого підходу до сім'ї, мотивувати батьків до самовдосконалення та поважати їх. Діяльність закладу дошкільної освіти матиме кращі результати, якщо будуть спрямовані зусилля на інтеграцію й гармонізацію взаємин вихователів та батьків щодо створення оптимальних умов для розвитку і виховання дітей.

Важливим аспектом роботи вихователів є корекція виховної діяльності сімей із різним типом сімейного неблагополуччя. Низька педагогічна культура батьків спричиняє їх безвідповідальне ставлення до виконання виховної функції, мотиваційну обмеженість щодо розв'язання проблем, пов'язаних із вихованням і розвитком дитини, формалізацією батьківсько-дитячих взаємин, збільшення дефіциту теплоти, уваги і поваги між членами родини, що призводить до формування у дитини низької самооцінки, невпевненості у своїх силах.

Висновки. Отже, одним із основних напрямів діяльності сучасного ЗДО є організація ефективної просвітницької роботи з батьками дітей, спрямованої на формування їхньої педагогічної культури. Педагогічна культура батьків – це складова загальної культури, що виявляється в розумінні вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку, організації їхнього дозвілля, побуту, спілкування та формування успішних взаємин з членами сім'ї. Цілеспрямована, систематична, просвітницька діяльність батьків допоможе сформувати педагогічні компетентності, збагатити їх досвід, буде мотивувати до вивчення та аналізу дитячих особливостей, сприятиме становленню позитивної атмосфери співпраці.

Список використаних джерел

1. *Бабенко Н. Г. Педагогічна культура батьків та сучасні освітні тенденції. Дошкільний навчальний заклад. 2015. № 1. С. 2-8*

2. Дуб Н. Щаслива дитина - благополучна родина. Тренінгове заняття з батьками. *Дитячий садок*. 2015. № 12 С. 46–49.
3. Закон України «Про охорону дитинства» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 22.04.2019).
4. Макаренко А. С. Книга для батьків. К. : Радянська школа, 1978. 327 с.
5. Родинна педагогіка : навч.-метод. посіб. / А. А. Марушкевич, В. Г. Постовий, Т. Ф. Алексеєнко та ін. К. : Видавець ПАРАПАН, 2002. 216 с.
6. Семенова Н., Сільчук А. Формування педагогічної культури батьків як основа взаємодії дошкільного навчального закладу та сім'ї. *Гірська школа українських Карпат*. 2016. № 14. С. 114-118
7. Сідач І. Культура взаємин батьків та дітей, її суть та зміст. *Освіта й управління*. 2003. № 4. С.102-109.
8. Сінельнікова Н. О. Педагогічна культура батьків як умова ефективного виховання дітей. *Імідж сучасного педагога*. 2015. № 5. С. 56–58.
9. Цимбалюк І. Психологічні аспекти педагогічної культури батьків. *Вісник кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти*. Випуск 21. Рівне, 2017. С.4-12.
10. Хартман О. Ю. Психологічні чинники становлення відповідальності батьків за розвиток дитини дошкільного віку URL: <http://lib.iitta.gov.ua/5055/1/aref%5B1%5D.Pdf> (дата звернення: 21.04.2019).

УДК 373.2.016:81'233]:796

Кесарєва А. А.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Науковий керівник – к.п.н., доц. Зімакова Л.В.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ СЛОВА В ЗДО

У статті розкривається значення звукового аналізу слова в мовленнєвому розвитку дошкільників. Розглядаються основні етапи підготовки дошкільників до звукового аналізу слова, а також наводяться приклади ігор для навчання звукового аналізу слів старших дошкільників.

***Ключові слова:** фонематичне сприйняття, звуковий аналіз слів, голосний звук, приголосний звук, склад, слово.*

Постановка проблеми. Запорукою когнітивного розвитку дитини дошкільного віку є оволодіння мовою та основами повноцінного спілкування з оточуючими людьми. Різні відхилення мовного розвитку негативно позначаються на сприйманні мови, висловлюванні власних думок, оволодінні знаннями, а також на формуванні особистості дитини. Останнім часом учителі початкових класів та шкільні логопеди відмічають зростання кількості дітей з вадами письма та читання (дисграфія, дислексія). Одна з причин пов'язана з несформованим фонетичним слухом у старших дошкільників. У зв'язку із цим більше уваги необхідно приділяти

формуванню звукової культури мовлення та навчанню елементів грамоти старших дошкільнят у ЗДО. Заняття з навчання елементів грамоти у ЗДО допомагають підготувати дітей до навчання мови в школі, роблять їх перехід із дитячого садка до школи більш природним, підвищують інтерес дітей до процесу пізнання навколишнього світу, допомагають розвинути більш стійку увагу до мови, сформуванню емоційно-вольові зусилля у дітей, вміння виконувати дидактичні завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади та практичні рекомендації з проблеми дослідження висвітлюються в працях багатьох відомих українських та зарубіжних педагогів, зокрема А. Богуш, Т. Александрової, Т. Ткаченко, С. Гордєєвої, О. Наумової, Г. Леушиної, Д. Ельконіна та інших.

Мета статті – висвітлити роль ігрової діяльності у формуванні фонетичного сприйняття та звукового аналізу слова дітьми дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка до навчання елементів грамоти дошкільника вважається одним із найскладніших завдань у діяльності педагога ЗДО. Як показує практика, діти старшого дошкільного віку вже здатні правильно вживати терміни «звук», «склад», «слово», «речення», розрізняти і давати характеристику приголосним і голосним звукам [3, с. 3]. Робота з дітьми старшого дошкільного віку з навчанням звукового аналізу слів має підготовчий етап. На нашу думку, у цей віковий період головним є підготувати їх до оволодіння грамотою в школі. Він включає в себе наступні компоненти: робота над звуковимовою; розвиток фонематичного слуху; удосконалення лексико-граматичної будови мовлення; розвиток зв'язного мовлення. Жоден із вищезазначених процесів не обходиться без участі в ньому звука як найменшої одиниці мови [5, с. 3].

Як свідчать численні психолого-педагогічні дослідження, у дітей 4-6 років з'являється прагнення до звукового аналізу мови, інтерес до звуків та букв. Незалежно від того, навчаємо ми їх читати чи ні, деякі діти самостійно починають засвоювати окремі букви і складати з них слова. Щоб уникнути стихійності у засвоєнні грамоти, науковці радять своєчасно починати організоване навчання. Дослідники (К. Ушинський, Л. Виготський, Н. Красногорський, Д. Ельконін та інші) твердять, що навчання грамоти доступне для дітей уже в 5-6 років [4, с. 12].

Отже, процес навчання звукового аналізу слів здійснюється в безперервному взаємозв'язку з розвитком звуковимови, фонематичного сприйняття, складової структури слова, просторової орієнтації. У ході навчання застосовуються різні види наочності, ігрові методи та прийоми, дидактичні вправи.

Т. Ткаченко представляє підготовку дошкільників до звукового аналізу слова у чотири етапи:

I етап. Уточнення артикуляції звуків [у, а, о], які використовуються для найбільш легкої форми аналізу – виділення першого голосного звуку на початку слова. На матеріалі цих же звуків дітям дається перше уявлення про те, що звуки можуть бути розташовані в певній послідовності. Діти, артикулюючи, вимовляють зазначені звуки, наприклад: «ау» або «уа», потім – визначають їх кількість і послідовність.

II етап. Це аналіз і синтез зворотного складу типу ап, ут, ок. У цей час діти засвоюють звуки [п, т, к], вчать виділяти останній приголосний звук у кінці слова (суп, мак).

III етап. Виділення початкових приголосних та наголошених голосних з положення після приголосних (кіт, сир), аналіз і синтез односкладових слів. У цей же час уточнюють артикуляцію звуків [і, и, е], повторюють раніше пройдені звуки, ознайомлення з терміном «голосний звук».

IV етап. Повний звуковий аналіз і синтез слів типу мак, суп, ніс, син [6, с. 16].

На думку Т. Ткаченко, мета і завдання цих етапів полягає у наступному: сформуванню поняття про звуки мовлення порівняно з немовленнєвими звуками; самостійно визначати послідовність звуків у слові; відчувати звук як окремий елемент слова; сформуванню поняття про звуки голосні та приголосні, чим відрізняються вони один від одного за вимовою; навчитися розрізняти тверді та м'які приголосні за звучанням та артикуляцією; прищепити навички позначати звуки умовними позначками-фішками: позначення голосних звуків кружечком (о), твердих приголосних – однією рисою (-), а м'яких приголосних – двома паралельними (=). Кружечок у свідомості дитини повинен асоціюватися з вільним проходженням струменя видихуваного повітря через ротову порожнину, риска символізує перешкоду на шляху цього струменя, дві риски – посилену, ніби подвійну перешкоду, якою супроводжується вимова м'якого звука порівняно з парним твердим; навчити поділяти слово на частини, тобто склади; відпрацювати вміння виділяти наголос у словах; навчити розрізняти одно-, дво-, трискладові слова.

Коли дитина правильно, послідовно називає всі звуки, легко їх інтонує, називає ізольовано, розуміє участь голосу та органів артикуляції в їх утворенні, розрізняє тверду і м'яку звуковимову, то звуковий аналіз вона виконує швидко і просто [9, с. 6].

На думку А. Богуш та Н. Маліновської, такі діти з великим бажанням викладають слова фішками, просять нові завдання. Якщо ж дошкільник займається звуковим аналізом з небажанням, то це означає, що якісь завдання необхідно повторити, з'ясувавши, що саме викликає у дитини труднощі [2, с. 21].

Навчання звукового аналізу проводиться в ігровій формі, оскільки провідним видом діяльності дошкільника є гра. Значення такої діяльності, як гра в тому, що вона точно відповідає віку та інтересам дитини і включає в себе елементи, які ведуть до вироблення потрібних навичок і умінь. У грі відбувається розвиток мови і мислення. Гра займає важливе місце в житті дітей дошкільного віку. Вона є природним станом, потребою дитячого організму, засобом спілкування і спільної діяльності дітей. Гра створює той позитивний емоційний фон, на якому всі психічні процеси протікають найбільш активно. Вона виявляє індивідуальні здібності дитини, дозволяє визначити рівень її знань і уявлень [7, с. 92].

Представимо ефективні та цікаві ігри для навчання звукового аналізу слів.

«Впіймай звук»

Дорослий чітко промовляє підібрані слова, малюк має плеснути в долоні, якщо в слові почує заздалегідь визначений звук.

«Ланцюжок із слів»

Дитина і дорослий по черзі називають предмети, які вони бачать навколо себе, так щоб останній звук в назві одного предмета став першим звуком в назві іншого предмета. Наприклад: автобус - стіл - лампа - Цей же вид завдання можна виконати, розклавши відповідним чином на столі картинки (іграшки). Потім дитині пропонується намалювати ряд предметів, щоб вийшов «ланцюжок».

«Знайди зайве слово»

Вихователь пропонує три слова зі спільним звуком, а четверте – без нього. Дитина повинна назвати слово без виучуваного звука і назвати спільний звук у трьох словах.

«Підбери слова до схеми»

До звукової моделі слова підбрати картинки.

«В зоопарку»

Дитині дається завдання: «Подивися на іграшки: жираф, кіт, верблюд, ведмідь, лялька, лев, кінь, вовк. Розділи їх на дві групи: іграшки, в назві яких першим є м'який звук – поклади ліворуч, твердий – праворуч від всіх інших. Скільки іграшок в кожній групі?» [7, с. 47].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, оволодіння навичками звукового аналізу слів має першочергове значення для корекції та формування фонетичного боку мовлення та її граматичного ладу. Усвідомлення звукової структури слова і робота зі звукового аналізу є необхідною передумовою до навчання елементів грамоти дошкільників, читання та письму першокласників.

Наведені дидактичні ігри допоможуть у доступній формі розвивати й удосконалювати фонематичні процеси дітей старшого дошкільного віку, засвоювати ними звукової, складової сторони слова, що є базою для оволодіння навичками читання і письма. У подальшому необхідно дібрати ігри на формування фонематичного синтезу у дошкільників.

Список використаних джерел

1. Александрова Т.В. *Живые звуки, или Фонетика для дошкольников: Учебно-методическое пособие для логопедов и воспитателей.* СПб.: Детство-пресс, 2005. 48 с.
2. Богуш А., Маліновська Н. *Перші кроки грамоти: передшкільний вік.* К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. 424 с.
3. Ванжа К.В., Наумова О.В. *Від звука до букви. Гурткова робота. Старший дошкільний вік.* Х.: Вид-во «Ранок», 2014. 112 с.
4. Гончар Л.Г., Луньова О.І., Таран Т.В. *Сходінками грамоти: методичний посібник.* Кривий Ріг: ККДНЗ №210, 2012. 33 с.
5. Гордеева С.Е. *Обучаем дошкольников грамоте при помощи звука, цвета и движения.* М.: ТЦ Сфера, 2011. 64 с.
6. Ткаченко Т.А. *Формирование навыков звукового анализа и синтеза.* М.: Гном и Д, 2005. 48 с.
7. Товкач І. *Віконечко у світ грамоти: Слово. Речення. Звуки; Звуки. Букви. Читання.* Х.: Вид-во «Ранок», 2013. 176 с.
8. Чернова Н. В. *Развитие звукового анализа и синтеза у детей старшей логопедической группы Вопросы дошкольной педагогики.* 2015. №3. С. 90-92.
9. Шевцова О. А. *Цікава граматики. Пізнавально-ігрові комплекси з навчання грамоти.* Х. : Вид. група «Основа», 2016. 192 с.

УДК 372.461:372.365

Китайгора Л. І.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Науковий керівник – к.п.н., доц.Зімакова Л.В.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПІД ЧАС РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто особливості планування та реалізації сучасних форм організації роботи з розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Сучасні лінгводидактичні організаційні форми відповідають основним реформаторським тенденціям та науковим подходам.

Ключові слова: форми організації роботи, зв'язне мовлення, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Серед багатьох аспектів дошкільної освіти найбільшу увагу привертає проблема якісного вибору форм роботи з розвитку мовлення у ЗДО.

Правильно обрана форма організації роботи сприятиме реалізації освітніх завдань, виховуватиме мовну особистість, формуватиме реалістичну картину світу та цілісний образ «Я», сприятиме становленню базових якостей особистості дитини дошкільного віку. Найважливішим завданням з розвитку мовлення дошкільників у ЗДО є формування діалогової компетенції. Діалогова компетенція виявляє готовність та спроможність особистості зв'язно висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання, відтворювати прочитане, використовуючи для цього мовні та немовні засоби інтонаційної виразності.

Аналіз останніх досліджень. Багато теоретиків і практиків дошкільної освіти досліджують проблему вибору доцільних форм організації роботи з розвитку мовлення, що включають у свій зміст навчання, розвиток і виховання дитини. Навчання зв'язного мовлення дошкільників здійснюється не лише в повсякденному житті, у різноманітних видах діяльності, але й на спеціально організованих заняттях. Саме ця форма навчання дітей привертає пильну увагу відомих вітчизняних науковців, таких як А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, К. Л. Крутій та інших. Існує велика кількість думок щодо застарілості такої форми організації навчання як заняття, негативне ставлення до його чітко визначеної тривалості та структуризації, але воно було, є і залишається найбільш використовуваною та популярною формою роботи у вітчизняних ЗДО. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні «не заперечує заняття як одну з можливих форм організації життєдіяльності дошкільника», тому педагоги повинні урізноманітнювати заняття, адаптувати їх до інтересів та пізнавальних потреб дитини, передбачати широке використання спілкування і гри.

Мета статті – розкрити особливості використання сучасних форм організації роботи з розвитку зв'язного мовлення у ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Зв'язне мовлення визначається як єдине смислове та структурне ціле, що складається з логічно пов'язаних між собою відрізків і відбиває всі суттєві сторони свого предметного змісту (А. М. Богуш, Н. П. Орланова, Н. І. Зеленко, В. К. Лихолетова) [42, с. 112]. Результатом зв'язного мовлення є усний текст – словесно виражений продукт мовленнєво-розумової діяльності особистості, якому властива завершеність та змістова структура цілісності (Н. В. Гавриш, Б. І. Головань, Н. В. Зарубіна, М. Г. Пентиліук).

З метою розвитку у дітей зв'язного монологічного мовлення ми розробили цілісну систему, яка включає в себе використання різноманітних форм організації роботи, таких як: заняття за моделлю К. Л. Крутій, заняття за картками розумових дій, дидактичних ігор обраної тематики за Н. В. Гавриш.

Продемонструємо фрагмент педагогічного дослідження, який розкриває особливості розвитку зв'язного мовлення на сучасних

організаційних формах навчально-мовленнєвої діяльності дошкільників п'ятого року життя. Опишемо чотиритижневу роботу вихователя у цьому напрямі.

У перший тиждень місяця основною темою занять із мовленнєвого спілкування була «Сім'я – це сім «Я». В понеділок ми провели заняття за моделлю К. Л. Крутій на тему «Родина. Сім'я. Знайомство». Мета заняття – *словник*: збагачувати активний словник дітей на основі знань і уявлень про довкілля, учити дітей розуміти зміст слів і вживати їх правильно; *граматика* – вправляти в уживанні слів із пестливо-здрібнілими суфіксами *-еньк-*, *-есеньк-*; учити утворювати іменники – назви людей за характерною ознакою із суфіксом *-ко*: невмійко, забудько; *зв'язне мовлення* – учити складати оповідання-розповідь про родину за зразком вихователя, учити складати речення з однорідними членами з єднальним сполучником *і*: *У мене велика родина – і мама, і тато, і братик, і бабуся, і дідусь.*

З першого заняття, за моделлю К. Л. Крутій, вводиться ігровий персонаж – лялька на ім'я Марійка, яка приходить до дітей на кожне заняття, пропонує їм різні завдання, оцінює успіхи, проводить ігри. Заняття складається з чотирьох частин: 1. Комунікативна діяльність; 2. Етап пізнавальної діяльності. Надбання необхідної інформації. 3. Перетворювальна діяльність. 4. Оцінно-контрольна діяльність. Тривалість заняття – 25 хвилин. Крім нової структури заняття, яка дає змогу поетапно подавати матеріал дітям, четвертий етап заняття передбачає запитання типу: «Що вам найбільше запам'яталось на занятті?». Варто підкреслити, що за методикою К. Л. Крутій вихователь не ставить питання про те, чи сподобалось дітям заняття, чи ні. Діти були активними протягом усього заняття, слухали нову інформацію, вправлялись у складанні розповіді, були задоволені знайомством з новим персонажем – Лялькою Марійкою. Зміст заняття передбачав знайомство з новими словами: *гостинець, гостина*. Ці слова виявились відомі не всім дітям.

Ми провели впродовж дня ще два міні-заняття, на яких закріпили уявлення про гостинці, про те, що їх можна дарувати на день народження, що гостинці дає нам бабуся і дідусь, коли ми до них приїжджаємо у гості. Наступне заняття, яке проводилось у четвер, ми вирішили провести у формі дидактичної гри «Подарунок», метою якої було створення дитиною розповіді з власного досвіду. Гра стимулювала дітей придумати подарунок мамі, татові, бабусі, дідусеві. Діти обирали картинку із зображенням подарунка, а потім укладали усну розповідь. Упродовж тижня ми провели ряд міні-занять на теми: «Домашні улюбленці», «Мій братик і сестричка», «Як ми розважаємось у сім'ї», «Дитинчата тварин». Крім того, ми залучали дітей до участі в дидактичних іграх: «Опиши домашню тваринку», «Що подарували на День народження», «Улюблені ігри сім'ї».

Упродовж другого тижня дослідження основною темою занять з мовленнєвого спілкування була – «Наші органи чуття». Згідно календарного плану у понеділок нами було проведено заняття на тему: «Носик – мій помічник». Мета заняття: *граматика*: вправляти дітей у правильному вживанні слів із суфіксами *-ище, -ик*; *звукова культура*: розвивати мовне дихання під час вправи «Хто сильніше?»; *зв'язне мовлення*: учити дитину передавати словами свій фізичний і психічний стан, учити дитину складати розповідь-опис за зразком вихователя, стимулювати дітей будувати повне речення. Хід заняття: знову в гості до малят завітала Лялька Марійка. Заняття містило цікаву для дітей гру – дослід «Наші носици чудові». Свідченням того, що заняття справило на дітей враження стало те, що діти після нього активно розглядали свої носици в дзеркало, порівнювали їх між собою, сміялися. Протягом тижня ми провели ряд міні-занять на теми: «Наші органи чуття», «Кирпатий, гостренький», «Які в тебе оченята», «Язичок смакує», «Руками доторкнись». Дітям були запропоновані наступні ігри: «Доторкнись і опиши», «Чарівна торбинка», «Вгадай за смаком», що мали на меті стимулювати дітей будувати творчу розповідь, розвивати фантазію. Так у грі «Вгадай за смаком» (матеріал: сіль, цукор): дитина із заплющеними очима куштували сіль і цукор, відгадували що це за речовини. Потім вихователь пропонував дітям самостійно скласти казочку про сіль чи цукор.

Уся система нашої роботи побудована з урахуванням принципу інтеграції знань, що є ключовим у побудові карт розумових дій за Н. В. Гавриш. У четвер нами було проведено заняття на тему «За руками людину пізнають» за інтелектуальною картою. Заняття вирішувало поставлену нами мету – ми ознайомили дітей із професіями, розкрили важливість людських рук як органу чуття, що відповідає загальній темі тижня, згадали про бабусині руки, які нас оберігають, таким чином знову збагатили знання дітей про сім'ю. Також на цьому тижні ми домовились про проведення екскурсії.

Протягом третього тижня основною темою занять із мовленнєвого спілкування була – «Професії батьків». У понеділок ми організували екскурсію на кухню дитячого садочка. Проводили екскурсію за структурою Т. І. Поніманської, яка складалась із підготовчого етапу, власне екскурсії та закріплення знань. Для зацікавлення дітей ми використали вірш поетеси М. Познанської «Кухар у дитячому садку», власне екскурсію ми супроводжували бесідою, а на закріплення знань провели дидактичні ігри «Справи кухарські» та «Що робить кухар?» Упродовж тижня провели міні-заняття на теми: «Кухар і органи чуття», «Улюблені страви», «Сімейні традиції (що готує мама)». Дітям були запропоновані наступні дидактичні ігри: «Намисто», «Я почну, а ти продовж», метою якої було: закріплювати знання про сімейні свята,

продовжувати вчити утворювати складні речення, розвивати монологічне мовлення, виховувати любов до сімейних традицій.

Протягом четвертого тижня основною темою занять була – «Рання весна». Користуючись розумовою картою (за Н. В. Гавриш) під назвою «Весна», ми провели в понеділок останнього тижня експерименту заняття за моделлю К. Л. Крутій на тему «Перша квіточка весни». Мета заняття: *словник*: збагатити активний словник дітей назвами квітів-першоцвітів; *граматика*: вправляти дітей у застосуванні різних ступенів порівняння прикметників: *красива, красивіша, найкрасивіша*; *зв'язне мовлення*: вчити складати описову розповідь за планом. Заняття моделюється відповідно настанов К. Л. Крутій. Головний персонаж – Лялька Марійка. Проводились ряд міні-занять теми: «Твої улюблені квіти», «Кімнатні квіти», «Як доглядати за квітами».

У четвер запланували і провели заняття на тему: «Мама рідна і єдина». Заняття структуроване за моделлю К. Л. Крутій. Мета заняття: *граматика*: вправляти дітей в побудові прикметників із префіксом *най-*: *найрідніша, наймиліша*; *словник*: активізувати лексику дітей із заданої теми; *зв'язне мовлення*: учити будувати речення, змінюючи місцями слова. Впродовж тижня проводились такі дидактичні ігри: «Помічники», «Закінчи речення», мета яких – продовжувати закріплювати вміння утворювати нові речення за поданим початком, розвивати мову дітей, виховувати повагу до праці матері.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, розроблена нами система занять і дидактичних ігор на розвиток зв'язного мовлення реалізувалася завдяки принципу інтеграції. В плануванні зреалізували систему карт розумових дій за методикою Н. В. Гавриш, міні-заняття та чотирикомпонентні заняття за К. Л. Крутій. Проводили заняття фронтально та підгрупами, дидактичні ігри та екскурсії, які ефективно впливали на формування зв'язних висловлювань дошкільників п'ятого року життя. У подальшому спрямуємо свій педагогічний пошук у напрямі групових форм роботи та методики їх використання у ЗДО.

Список використаних джерел

1. Крутій К. Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції та інновації? Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. 176 с.
2. Методика розвитку рідної мови і ознайомлення з навколишнім у дошкільному закладі : навч. посібник. За ред. А. М. Богуш. К., 1992. 414 с.
3. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навчально-методичний посібник. За ред. Н. В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.

Кишкань О.В.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – к. псих. н., доц. Пасічніченко А.В.

ІНТЕРАКТИВНИЙ ТЕАТР ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається вплив інтерактивного театру на розвиток спілкування у дітей дошкільного віку. Визначається зміст поняття «спілкування», його структура, види. Розкривається специфіка організації інтерактивного театру в роботі з дітьми дошкільного віку.

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство – важливий період психічного розвитку. Рушійними силами розвитку психіки дошкільника є протиріччя, які виникають у зв'язку з розвитком його потреб. Одна з найважливіших із них – потреба в спілкуванні. Поза спілкуванням неможливе формування специфічно людських психічних функцій, особистісне становлення. Спілкування – це важлива складова життя дитини і від того, наскільки вона опанує способи спілкування, буде залежати її успішність у процесі дорослішання. Провідним засобом спілкування у дошкільників є мова.

Результати досліджень показують, що у спілкуванні з ровесниками вона вчиться жити в колективі, у неї складаються можливості налагоджувати контакти з рівними їй людьми і будувати з ними взаємини на рівних. Спілкування у цій сфері дозволяє їй подолати замкнутість соціального (сімейного) світу і пов'язаний з ним егоцентризм. У процесі формування у дитини уявлень про свої можливості досвід її спілкування з ровесниками є для неї, у першу чергу, контекстом для порівняння «подібними собі істотами» та основою для набуття основних навичок колективного життя; є засобом обміну оцінними механізмами, завдяки яким вона отримує можливість бачити себе очима своїх ровесників [8, с.222].

Аналіз останніх досліджень. Проблемі розвитку спілкування у психолого-педагогічній літературі приділяється чимало уваги. Різноманітні аспекти спілкування стали предметом багатьох наукових досліджень (О. Запорожець, О. Киричук, О. Лентьєв, М. Лісіна, С. Максименко, Л. Орбан-Лемрик, Р. Смирнова, Р. Терещук та ін.)

Мета статті: проаналізувати особливості використання інтерактивного театру як засобу розвитку спілкування у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Спілкування є багатоплановим процесом встановлення і розвитку контактів між людьми, який передбачає обмін інформацією, певну тактику і стратегію взаємодії

сприймання і розуміння суб'єктами спілкування один одного. Саме в спілкуванні, і, перш за все в безпосередньому спілкуванні зі значущими іншими (батьками, педагогами, однолітками і т.д.) відбувається становлення людської особистості. [1, с.8].

Л. Орбан-Лембрик вважає, що спілкування – це весь спектр зв'язків і взаємодії людей у процесі духовного і матеріального виробництва, спосіб формування, розвитку, реалізації та регуляції соціальних відносин і психологічних особливостей окремої людини, що здійснюється через безпосередні чи опосередковані контакти, в які вступають особистості й групи [7, с.328].

Існує безліч підходів щодо структури спілкування. У своїх наукових дослідженнях Я. Коломинський і М. Обозов виділяють три складові спілкування: когнітивну (пізнавальну), афективну (емоційну) і конантивну (поведінкову) [7, с.377]. Г. Андрєєва пропонує характеризувати структуру спілкування через виділення в ньому трьох взаємопов'язаних сторін: комунікативної, інтерактивної і перцептивної [1, с.63].

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми спілкування вказує на велику кількість різних видів спілкування в залежності від критеріїв. Так, розглядаючи спілкування з точки зору його соціально-культурницької здатності можна виокремити такі його види як міжособистісне і рольове спілкування. У соціальній психології виділяють ритуальне, монологічне і діалогічне спілкування. За результативністю спільної взаємодії та досягнутим ефектом існує [9, с.341]: необхідне, бажане, нейтральне, небажане.

Спілкування і спільна діяльність дошкільників у групі ровесників – важливі джерела формування їхнього позитивного емоційного ставлення один до одного. Спрямованість переживань дитини на саму себе чи на іншого зумовлює її ставлення до ровесника, вносить у нього відчуження або гуманність. Разом з тим характер емоційного ставлення до партнера визначається всією сукупністю особистісних якостей, рівнем домагань, самооцінкою, очікуваною оцінкою себе з боку ровесників і т.ін. [1, с.10].

З метою стимулювання спілкування дітей використовуються виховні і психологічні засоби, такі як: ігри, бесіди, сюжетно-рольові ігри, інтерактивний театр та ін.

Інтерактивний театр – це гра за змістом художнього твору, яка передбачає активне втручання дітей у зміст твору та спирається на творчу уяву та сформовані етичні уявлення, передбачає обов'язкову (визначену дорослим або придуману дітьми) зміну характеру персонажів та подій самого твору [9].

Інтерактивний театр має таку послідовність виконання [4]. Увазі глядачів пропонується 15-20 хвилинна інсценізація, що закінчується стоп-кадром. Фінальна сцена не завершена, глядачам пропонується прогнозувати подальший розвиток подій.

Основними завданнями інтерактивного театру є ознайомлення дитини з різними видами мистецтва (театр, танець, музика); розвиток навиків мовлення; навчання реалізовувати слова у дії; використання всіх своїх творчих можливостей; навчання спілкуватися з однолітками, взаємодіяти в команді; розвиток здібностей до співчуття, вміння зрозуміти іншу людину, розділити з нею радість, переживання [10, с.6].

У театралізованій діяльності одночасно вирішуються навчальні й виховні завдання з розвитку зв'язної мови, прищеплення почуття краси, позитивних моральних й художньо-естетичних цінностей тощо. Вона спонукає дітей вступати в мовну взаємодію (діалог), привертає увагу до партнера, його зовнішнього вигляду, голосу, характеру зображуваного їм персонажа, вчить розвивати сюжет [5, с.148].

Під час роботи над виразністю слів персонажів, активізується словник дитини, вдосконалюється звукова культура мовлення, інтонація. Виконуючи роль, дитина зрозуміло, чітко промовляє текст, оволодіває літературною мовою. У неї покращується діалогічне мовлення, його граматична будова [4, с. 64].

Емоційні контакти між дітьми, налагодження особистісного спілкування забезпечується, насамперед, через використання несловесних засобів: поглядів, міміки, жестів, поз, предметних дій. Дитина може долучитися до спільної творчості використовуючи будь-які доступні їй засоби: і мовні, і невербальні – немовні. Співвіднесення слова й виразного руху організує структуру дитячих висловлювань, спонукає до творчої діяльності [5, с.151].

Інтерактивний театр емоційно розкріпачує дітей, розвиває їх уяву і фантазію, сприяє розвитку комунікативних умінь [3]. Театралізована діяльність є найприроднішим видом дитячої творчості, оскільки саме інтерактивні методи спілкування дозволяють пов'язати художню творчість з особистими переживаннями, життєво важливі моральні проблеми з набуттям умінь їх правильного вирішення. Участь у роботі інтерактивного театру може сприяти формуванню ціннісних орієнтацій дошкільників, набуттю ними вмінь соціальної взаємодії, розвитку таких якостей, як працелюбність, чуйність, щирість, справедливість, чесність, відповідальність, доброта, прагнення до самовдосконалення, товариськість.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, інтерактивний театр – це новий сучасний засіб розвитку спілкування, який допомагає його формувати та розвивати. Його особливістю є доступність кожній людині, адже таку виставу може організувати будь-який бажаючий. У такому театрі задіяно багато осіб, що сприяє розвитку спілкування дитини дошкільного віку. Він емоційно розкріпачує дітей, розвиває їх уяву і фантазію, сприяє розвитку комунікативних умінь.

Список використаних джерел

1. Атаманчук Н., Пасічніченко А. Спілкування як умова розвитку самосвідомості дітей дошкільного віку. Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. Вип. 9. С.8-12.
2. Андрєєва Г.М. Соціальна психологія. М.: Аспект Пресс, 2001. 290 с.
3. Вистави для малят/ авт.-упоряд. Г.В. Заренок. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 80 с.
4. Зелінська К.О. Роль елементів театральної діяльності у подоланні комунікативної дезадаптації молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. №16. С. 62–65
5. Куркіна С.В. Гра як необхідна складова виховання дитини дошкільного віку. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2014. Випуск 133 (1). С.144-154.
6. Макаренко Л.В. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність. Київ: Шк. світ, 2008. 128 с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. Київ: Либідь, 2004. 568 с.
8. Пасічніченко А.В. Дитяче співтовариство як фактор соціалізації дошкільника. Багатовимірність особистості: теорія, психодіагностика, корекція: зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. семінару з міжнар. участю (м. Полтава, 23 березня 2017 р.). Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. С.218-222. URL: <http://dspase.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7803>
9. Сергієнко І.М. Методика соціально-психологічних театрів. Черкаси: Escape, 2002. 40 с.
10. Сергиенко И.М. Роли, которые мы выбираем. В помощь руководителю психологического театра. Черкасы: Эскейп, 2003. 52 с.

УДК 373.2.091.33-027.22:796

Ковалевська Н. В.,
Пасічніченко А. В.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗДО

У статті проаналізовано сутність понять «освітнє середовище», «розвивальне середовище», «освітньо-розвивальне середовище», «сучасний іграшковий матеріал». Авторами розглянуто особливості організації предметно-ігрового простору в умовах сучасного ДНЗ, визначено характеристики потенціалу розвивального середовища, проаналізовано правила підбору іграшкового матеріалу та вимоги до нього.

Ключові слова: освітнє середовище, розвивальне середовище предметно-ігрове середовище, іграшка, іграшковий матеріал, діти дошкільного віку, заклад дошкільної освіти.

Постановка проблеми. Становлення та утвердження європейського виміру української державності породжують процеси реформування педагогічної освіти з подальшою інтеграцією в світовий освітній простір. Першорядної значущості набувають питання індивідуалізації й соціалізації дитячої особистості та проблеми, пов'язані з професійною підготовкою нової генерації фахівців-педагогів, які б були спроможні опанувати необхідні компетенції. З цих позицій, у контексті парадигмального пошуку розбудови навчально-виховного процесу, сучасна освіта активно звертається до філософських ідей людиноцентризму, згідно з якими духовно-ціннісний зміст освітнього процесу набуває соціальної державної домінанти.

У Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI ст.), Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, чинних програмах навчання та виховання у ЗДО зазначається, що дитина з її потребами – є головним пріоритетом державної освітньої політики.

Аналіз останніх досліджень. Сучасні дослідження, що розкривають окремі сторони підготовки фахівців дошкільного профілю, висвітлені в роботах Л. Артемової, А. Богуш, Г. Беленької, І. Дичківської, Н. Денисенко, Е. Карпової, К. Крутій, Н. Лисенко, О. Поліщук, З. Плохій, Г. Підкурманної, Т. Поніманської, О. Федій.

У працях М. Зацепіної, О. Кононко, Т. Оверчук, К. Печора, С. Теплюк, М. Ляминої, охарактеризовано зміст, форми та методи роботи з дітьми раннього віку в ДНЗ.

В наукових доробках О. Артамонова, А. Бондаренко, Т. Доронова, Л. Кларіна, В. Логінова, Л. Парамонова, О. Писарчук, Л. Смивіна, Л. Стрелкова розглядаються теоретико-практичні аспекти організації освітньо-розвивального середовища.

Проблемі організації предметно-ігрового середовища присвятили праці А. Галанова, Г. Глушкова, Н. Гринчавичене, С. Железна, О. Мусієнко, С. Новоселова, Н. Кащук.

Про особливості організації предметно-ігрового середовища в ДНЗ для дітей раннього віку зустрічаємо в працях О. Артамонової, Ю. Малюкової, С. Новосьолової, Л. Олійник, К. Печори, Н. Рижової, Л. Сєдової.

Виклад основного матеріалу. Понятійний простір досліджуваної проблеми торкається категорій, що потребують пояснення. Дифініції «освітнє середовище», «розвивальне середовище», «предметно-ігрове середовище» є важливим для нашого наукового дослідження, що зумовлює необхідність їх тлумачення.

Педагогічний термінологічний словник дає таке визначення терміна «освітнє середовище» – це частина соціокультурного простору, зона взаємодії освітніх систем, їх елементів, освітнього матеріалу і суб'єктів освітніх процесів. Освітнє середовище також

має велику мірою складності, по кільки має кілька рівнів - від федерального, регіонального до основного свого першоелемента - освітнього середовища конкретного освітнього закладу [8].

Розвивальне середовище – система матеріальних об'єктів діяльності дитини, яка функціонально моделює зміст її духовного і фізичного розвитку.

У широкому значенні *освітньо-розвивальне середовище* являє собою будь-який соціокультурний простір, в межах якого стихійно або з різним ступенем організованості протікає процес розвитку особистості.

У наукових доробках І. Говорушко та Т. Іванової зазначено, що освітній простір матеме потенціал *освітньо-розвивального середовища* за умови набуття таких ознак: гнучкість, що означає здатність освітніх структур до швидкого пристосування до потреб особистості, навколишнього середовища, суспільства; безперервність, що виражається через взаємодію і спадкоємність у діяльності елементів, з яких воно складається; варіативність, яка передбачає зміну розвивального середовища в відповідно до потреб населення; інтегрованість, що забезпечує вирішення виховних завдань за допомогою посилення взаємодії структур, що входять до її складу; відкритість, яка передбачає широку участь усіх суб'єктів освіти в управлінні, демократизацію форм навчання, виховання і взаємодії; установку на спілкування всіх суб'єктів освітнього процесу, що здійснюється на основі педагогічної взаємодії [2].

Повноцінне *освітньо-розвивальне середовище* передбачає єдність соціальних і природних засобів забезпечення життєдіяльності дитини. До них належать архітектурно-ландшафтні та природничо-екологічні об'єкти; художні студії; ігрові та спортивні майданчики; конструктори; тематичні набори іграшок, посібників; аудіовізуальні та інформаційні засоби виховання і навчання [6].

Як стверджує З. Береснева *освітньо-розвивальне середовище ДНЗ* визначається взаємозв'язком таких компонентів:

1) результат діяльності фахівців – художників, проектувальників, конструкторів, майстрів-оздоблювачів (твори мистецтва, меблі, інструменти, предмети, вироби прикладного мистецтва, посібники, іграшки); 2) підсумок роботи персоналу дошкільного закладу і батьків з організації та оформлення побуту (облаштування зон, виставок, виготовлення посібників та іграшок-саморобок, декоративне оформлення кімнат до свят тощо); 3) участь дітей в оформленні інтер'єру під керівництвом вихователя.

Усі елементи освітньо-розвивального середовища зосереджені забезпечувати і стимулювати вільний вибір і зміну видів діяльності дитини, створювати актуальні для неї і доступні для її розвитку проблемні ситуації

У нормативних документах, що забезпечують функціонування системи дошкільної освіти, зазначено, що розвивальне *предметно-просторове середовище* – частина освітнього середовища, представлена спеціально організованим простором (приміщеннями, ділянкою і т. п.), матеріалами, обладнанням та інвентарем, для розвитку дітей дошкільного віку відповідно до особливостей кожного вікового етапу, охорони і зміцнення їх здоров'я, з врахуванням особливостей і корекції недоліків їх розвитку.

Розвивальне предметне середовище – це сукупність умов, які забезпечують різнобічний розвиток дітей; це система матеріальних об'єктів їхньої діяльності [1, с. 57].

Створення в дошкільному закладі повноцінного розвивального предметно-ігрового середовища та забезпечення відповідної позиції вихователя в організації діяльності дітей – провідний засіб реалізації завдань сучасного реформування освіти. Адже правильно організоване розвивальне середовище сприяє соціалізації дитини, впливає на всі аспекти її розвитку.

Реалізація змісту чинних програм відбувається через організацію у ЗДО провідного виду діяльності – гри. Вихователь має здійснити ретельний аналіз стану розвивального предметно-ігрового середовища у групі, яке має забезпечувати індивідуальний розвиток кожної дитини і суттєво розширюватися та збагачуватися з переходом дітей із однієї вікової групи до наступної. Найважливішою складовою розвивального предметно-ігрового середовища є сучасний іграшковий матеріал, що створює оптимальні умови для зростання практично умілої, вправної у взаємодії з предметним світом дитини раннього віку.

Найважливішою складовою предметного середовища є сучасний *іграшковий матеріал*, що створює оптимальні умови для зростання практично умілої, вправної у взаємодії з предметним світом дитини раннього віку.

Сучасний іграшковий матеріал розкриває широкий простір для формування основних компетентностей дитини, передбачених чинними програмами розвитку і виховання дітей.

Оскільки енциклопедичні та довідкові видання не дають тлумачення поняття «сучасний іграшковий матеріал», нами було визначено, що воно функціонує у двох значеннях: широкому та вузькому.

У широкому значенні «іграшковий матеріал» – це різноманітні матеріали, що репрезентують світ сучасних речей, подій і явищ.

У вузькому значенні «сучасний іграшковий матеріал» – це складова розвивального предметно-ігрового середовища, яка забезпечує повноцінний процес розвитку, навчання та виховання дитини в сучасних умовах (з урахуванням соціокультурних тенденцій епохи).

Сучасний промисловий ринок пропонує споживачам неймовірно розмаїття іграшкового матеріалу. Вибір іграшкового матеріалу

повинен бути свідомим, базуватися на серйозних логічних підставах, при цьому завжди слід брати до уваги основну ідею: рівень розвитку дитини природним чином виражається в її грі та активності. У зв'язку з цим слід вибирати такий іграшковий матеріал, який би полегшував самовираження дитини, забезпечивши їй широкий спектр ігрової активності [3, с. 9].

Однак, варто зважати на те, що сучасний освітній простір набуває ознак інформаційного. Організація Common Sense Media провела дослідження в якому з'ясувала ставлення маленьких дітей до сучасних мобільних пристроїв. Результати чи то обнадіують, чи засмучують, – дивлячись з якого боку на це подивитися. Справа в тому, що двоє з п'яти американських дітей віком до двох років користуються смартфоном або планшетом. Звичний дитячий іграшковий матеріал ними успішно забутий, – його замінили мобільні комп'ютери.

Проте, на думку засновника і генерального директора Common Sense Media, Джима Стайєра, таке різке зростання числа дітей раннього віку серед шанувальників різних гаджетів має бути розумно оцінено. Адекватно застосована технологія може стати важливим елементом освіти [4].

При організації освітнього середовища в ДНЗ зважають на методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України від 18.07.08 № 1/9-470 «Підбір і використання іграшок для дітей дошкільного віку в дошкільних навчальних закладах». Рекомендаціями пропонується асортимент іграшок для дітей, який повинен забезпечувати удосконалення сенсорного досвіду малюків, підготувати їх до засвоєння сенсорних еталонів, розуміння призначення предметів, засвоєння способу дії з ними, виховання культури взаємодії з ігровими партнерами як передумови виникнення сюжетно-рольової гри.

Поряд з правилами підбору сучасного іграшкового матеріалу існують вимоги до його розміщення в ігрових куточках (центрах, зонах):

- 1) Іграшкові матеріали об'єднуються за функціональними ознаками відповідно до різних видів предметно-ігрової діяльності дітей (сюжетно-відображувальної, будівельної, рухової тощо).
- 2) Більшість іграшкових матеріалів мають бути поліфункціональними, тобто використовуватися по-різному, залежно від мети діяльності.
- 3) Усі іграшкові матеріали, незалежно від їхньої класифікаційної приналежності, групуються так, щоб вони відповідали за розмірами (між собою, зростові дітей і стаціонарному предметному оточенню, в якому малята зазвичай граються)
- 4) Середовище має містити як відомі дитині іграшкові матеріали, так і нові, незнайомі, які забезпечують її пізнавальний розвиток.

Поповнюючи обладнання в куточку, вихователь має дотримуватися принципу поступового ускладнення, тобто вносити в групу нові іграшкові матеріали згідно з вимогами програми та тими знаннями, яких діти набувають на заняттях. Кожен матеріал слід обов'язково обіграти, зробити дітям сюрприз.

Н. Кащук визначає основні принципи облаштування розвивального дошкільця для дітей в дошкільних закладах: принцип взаємодії; принцип активності, самостійності й творчості; принцип динамічності; принцип вільного центрування; принцип емоційного комфорту; принцип естетичності в добиранні матеріалів та атрибутів; принцип зв'язку з реальним життям; принцип урахування вікових особливостей дітей [5].

Л. Седова радить враховувати такі параметри предметно-розвивального середовища: перший параметр - цілепокладання, що орієнтує педагога дошкільного навчального закладу на розуміння розвивального середовища як простору, що сприяє оптимальному саморозвитку, самореалізації різних видів активності дитини; другий параметр - аналіз позиції педагога, що організовує і направляє активну пізнавальну діяльність дошкільника в процесі спільної з ним діяльності; третій параметр - відбір методів і засобів, що дозволяють моделювати спеціальні педагогічні ситуації, що сприяють саморозвитку і розвитку особистості.

Висновки. Отже, грамотно науково-обгрунтовано організоване розвивальне предметно-ігрове середовище є джерелом всебічного, гармонійного та ефективного розвитку особистості дитини.

Список використаних джерел

1. Бойко Л. Створення предметно-ігрового середовища для дітей раннього віку. Вихователь-методист дошкільного закладу : Щомісячний спеціалізований журнал. 2009. №1. С. 57-62.
2. Говорушко И.С., Иванова Т.И. Особенности организации предметно-развивающей среды в дошкольном учреждении URL: <http://www.scienceforum.ru/2013/pdf/4360.pdf>
3. Гураш Л. Світ іграшки. Дитячий садок. . 2005. №1. С.8–9.
4. Каждый третий ребенок в возрасте до 2 лет пользуется мробильными устройствами URL : <http://news.vse42.ru/feed/show/id/2004422>
5. Кащук Н. Специфіка організації предметно-ігрового середовища в контексті сенсорного розвитку дітей раннього віку URL: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/kachyk.pdf>
6. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Ч. 1 / К.Л. Крутій. К.: Освіта, 2009. 302 с.
7. Лист Міністерства освіти і науки України від 18 липня 2009 року № 1/9-470 «Методичні рекомендації «Підбір і використання іграшок для дітей дошкільного віку в дошкільних навчальних закладах» URL: <http://golovbukh.ua/regulations/2340/2585/2591/292250/>
Педагогический терминологический словарь URL: http://pedagogical_dictionary.academic.ru/

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті дано означення понять «логічне мислення», «логічні уміння». Визначено провідні компоненти в педагогічній організації навчання дітей дошкільного віку. Представлено логіко-математичну компетентність дітей старшого дошкільного віку як комплекс умінь. Запропоновано вправи для логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: математика, математичний розвиток, здібності, діти, старший дошкільний вік, логічне мислення, компетентність.

Постановка проблеми. Зараз з-поміж великих завдань, що постають перед системою освіти, особливої актуальності набуває проблема розумового виховання дітей дошкільного віку. Центральним питанням розумового виховання є розвиток уваги й логічного мислення. Модернізація першої освітньої ланки відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти в Україні має на меті створення ефективних умов для особистісного становлення і творчої самореалізації дитини, формування в неї життєвої компетентності.

У сучасній психології існують різні позиції щодо становлення логічних структур мислення у дітей. Усі вони підтверджують думку про те, що основи цієї структури закладаються саме в дошкільному дитинстві. Деякі з вчених вважають, що процес структуризації логічного мислення відбувається природно, без зовнішньої стимуляції, інші – наголошують на необхідності організації цілеспрямованого педагогічного впливу, який сприятиме логічному розвитку дітей. Програма розвитку дітей «Я у Світі» визначає одним з пріоритетних напрямків у роботі закладу дошкільної освіти логіко-математичний розвиток дошкільників.

Аналіз останніх досліджень. У працях А. Валлона, Б. Інельдера, Ж. Піаже, В. Рубцова, Е. Юдіна встановлені вікові межі, у яких відбувається процес, що є основним фактором у визначенні успішності формування логічних умінь. Психолог Ж. Піаже розглядав інтелектуальний розвиток індивіда як процес, підпорядкований біологічним законам. Згідно з цією позицією, навчання в дошкільному віці не є основним джерелом і рушійною силою розвитку. Ми притримуємося думки вчених Л. Виготського, Л. Занкова, О. Леонтьєва, Н. Менчинської, М. Монтесорі, С. Рубінштейна, які обґрунтовують провідну роль навчання як основного стимулу розвитку психічних структур.

Нинішня дошкільна освіта потребує переосмислення вихователями всього освітнього процесу, пошуку ефективних форм та засобів роботи, що сприятимуть розвитку логічного мислення дітей дошкільного віку. Дидактичні матеріали повинні відповідати потребам сучасного дошкільника, їх характеризує багаторазове, варіативне використання, зовнішня привабливість, наявність оцінювального компоненту для перевірки правильності виконання тощо.

Мета дослідження: проаналізувати особливості логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку у роботах сучасних дослідників.

Виклад основного матеріалу. Логіка – це сукупність наук про закони й форми мислення, про логіко-математичні закони числення, про найбільш загальні закони мислення [7]. Логічне мислення – це мислення, у процесі якого використовують операції порівняння, синтезу, аналізу, узагальнення, абстрагування, дедукцію і індукцію [2].

Логічні уміння входять до складу провідних розумових вмінь, що створюються в процесі навчання та розвитку дітей, зокрема на заняттях з математики. Самі об'єкти математичних умовиводів і прийняті в математиці правила їх конструювання сприяють формуванню у дітей старшого дошкільного віку майстерності аргументувати судження, пояснювати свої думки, розвивають логічну інтуїцію, сприяють загальному інтелектуальному розвитку [4, с. 216].

Розумовий розвиток дітей старшого дошкільного віку, основою якого є логічне мислення, відбувається у ході засвоєння найпростіших форм суспільного досвіду: предметних дій, елементарних знань і вмінь. Подібне засвоєння знань і вмінь, як найбільш універсальний засіб закріплення і передачі досвіду людей, грає фундаментальну роль у розвитку дитини. Засвоєння може проходити в процесі стихійного, неперервного навчання, яке має місце у повсякденному житті дитини, її спілкуванні з дорослими і процесі цілеспрямованого навчання [4, с. 34].

Учений М. Поддьяков вирізняє три провідні компоненти, котрі варто врахувати в процесі організації навчання: принципи відбору і систематизації знань; засоби і способи пізнавальної діяльності дітей у процесі засвоєння нового змісту навчання; методи розвитку мислення дітей [7].

Численні дослідження доводять, що найсуттєвіші зрушення в розумовому розвитку дитини є наслідком засвоєння, по-перше, певної системи знань, які відображають суттєві зв'язки і залежності тієї чи іншої дійсності, і, по-друге, загальних форм мисленнєвої діяльності, які лежать в основі цієї системи знань [7].

Логічні уміння – це необхідний засіб освоєння дошкільником навколишньої дійсності, засвоєння матеріалу в будь-якій галузі знань, у тому числі й у математиці. Вони використовуються для узагальнення та систематизації знань, дають дитині можливість самостійно виводити нове знання уже засвоєного [3, с. 24].

Значну роль у розвитку мислення дитини відіграє мова. Збагачення словника, засвоєння простих, а потім досить складних граматичних структур, уміння слухати інших, розуміти й самому будувати потрібне речення – необхідні умови розвитку логічних форм мислення старшого дошкільника. Саме тому в основу змістових ліній логіко-математичного аспекту Базового компонента покладено такі логічні математичні операції, як серіація, класифікація, вимірювання та обчислення. Нижче ми охарактеризуємо їх значення. Серіація – упорядкування об'єктів за ступенем інтенсивності однієї чи кількох ознак; класифікація – вміння подумки поділяти предмети на класи за їхніми найсуттєвішими ознаками; вимірювання – порівняння однієї величини з іншою, прийнятою за одиницю; обчислення – здійснення підрахунків, розв'язування задач [3, с. 36].

Логіко-математична компетентність старшого дошкільного віку характеризується наступним комплексом умінь: здійснює серіацію за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі, перебігом подій у часі; класифікує геометричні фігури предмети та їх сукупності, за якісними ознаками та чисельністю; вимірює кількість, довжину, ширину, висоту, об'єм, масу, час; здійснює найпростіші усні обчислення, розв'язує арифметичні та логічні задачі; виявляє інтерес до логіко-математичної діяльності; прагне знаходити свої шляхи розв'язання завдань, самостійно виводить нове знання із засвоєного; вміє розмірковувати, обґрунтовувати, доводити і відстоювати правильність свого міркування; правильно користується виразами, що означають: положення предмета у просторі, вказують напрямки, пов'язують з орієнтацією у часі; вдається до використання зв'язок «і», «чи», «якщо», «то», «ні»; довільно, у потрібний момент, відтворює знання, легко й швидко використовує їх у різних життєвих ситуаціях, проявляє у різних формах активності [4, с. 225].

Якщо дитина навчиться співвідносити та порівнювати предмети за їхніми зовнішніми ознаками, наприклад за формою, кольором, величиною, можна переходити до навчання більш складної інтелектуальної дії – співвідношення предметів за змістом [4, с. 227].

Формування логіко-математичної компетентності дошкільників ефективно здійснюється: на спеціально організованому навчанні; у спільній діяльності вихователя та дітей; у самостійній діяльності дошкільників. Діти лише починають оволодівати математичними знаннями, тому їхню логіко-математичну компетенцію доцільно характеризувати як елементарну, але розглядати її як складну комплексну характеристику логіко-математичного розвитку.

У Полтавському дошкільному навчальному закладі (ясла-садок) компенсуючого типу №42 «Зайчатко» цілеспрямовано проводиться робота по здійсненню логіко-математичного розвитку дітей з математики. У старшій групі, наприклад, використовуються вправи такого типу, які ми пропонуємо нижче:

1. Вправа «Знайди предмети одного виду».

Мета: вправляти дітей у класифікації предметів; розвивати мислення, пам'ять, мовлення, закріпити уміння виділяти характерні ознаки предметів.

Матеріал: малюнки із зображенням різних предметів.

Інструкція: діти беруть малюнки із зображенням різних предметів, називають предмети одного виду (іграшки, одяг, меблі та ін.) і з'єднують їх лініями.

2. Вправа: «Знайди однакові предмети».

Мета: розвивати вміння дітей порівнювати, аналізувати, узагальнювати предмети; знаходити однакові предмети за зовнішніми ознаками та за призначенням; розвивати логічне мислення, пам'ять, увагу.

Матеріали: малюнок із зображенням різних та однакових предметів.

Інструкція: кожна дитина бере малюнок, називає однакові предмети, з'єднує їх лініями.

3. Вправа «Кумедні личка».

Мета: закріплювати вміння у дітей складати із частин цілий предмет; розвивати дрібну моторику рук; розвивати увагу, логічне мислення, пам'ять.

Матеріал: малюнок із зображенням контура обличчя та окремі готові вирізані намальовані частини обличчя (волосся, брови, ніс, ротик, вуха).

Інструкція: діти беруть по одному малюнку із зображенням контура обличчя і підбирають частини обличчя з яких викладають ціле обличчя дівчинки чи хлопчика).

4. Вправа «Якої цифри не вистачає».

Мета: закріплювати навички кількісної лічби в межах 10; розвивати вміння знаходити правильні суміжні числа та цифру, яка позначає це число, закріпити навички прямої і зворотної лічби в межах 10; розвивати логічне мислення, пам'ять, увагу.

Матеріал: картки із зображенням предметів та цифр в межах 10.

Інструкція: діти беруть по одній картці, на якій заховано правильну цифру. За вказівкою дорослого дитина називає цифру, дорослий показує картку із зображенням правильної цифри.

Такі вправи сприяють формуванню пізнавальної самостійності дітей, що виявляється в умінні використовувати набуті математичні знання в нових, змінних умовах, трансформувати їх, в умінні вносити елементи творчості (придумати нове, виконати завдання по-своєму).

Отже, логічні уміння – це необхідний пріоритет освоєння дітьми дошкільного віку навколишньої діяльності, засвоєння матеріалу в будь-якій галузі знань. Логіко-математична компетентність дошкільнят – це насамперед їхня здатність застосовувати на

практиці набуті знання, вміння та навички лічби, порівняння, аналізу, розв'язання логічних завдань.

Вивчення особливостей математичного матеріалу, що вивчається в закладі дошкільної освіти, доводить, що ключ до логіко-математичного розвитку дитини – це логіко-математичні вправи, які активізують пізнавальні інтереси дітей дошкільного віку, розвивають передумови логічного мислення, вправляють вихованців у використанні набутих знань з математики.

Список використаних джерел

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі». Київ : Видав-во «Світоч», 2008. 430 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Наук. кер. А. М. Богуш; авт. кол. : Богуш А. М., Бєленька Г. В., Богінч О. Л. та ін. Київ, 2012. 26 с.
3. Костюк Г. С. Некоторые аспекты взаимосвязи обучения и умственного развития. Советская педагогика. 1997. №1. С. 24-28.
4. Лазарович Н. Б. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації. Івано-Франківськ : Наука, 2015. 90 с.
5. Носова Е. А. Логика и математика для дошкольников. Москва : Детинство-Прес, 2007. 309 с.
6. Фельдштейн Д. Успех: примерная основная общеобразовательная программа дошкольного образования. Москва : Просвещение, 2010. 320 с.
7. Формування логіко-математичних уявлень у дітей засобом математичного проекту. URL : <http://svyatoshinruo.kiev.ua/2013-10-10-14-41-03/3371-2015-02-07-17-58-18> (дата звернення : 22.10.2019).

УДК 373.2.035:316.772

Котєшова О.О.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц.Пасічніченко А.В.*

МІЖОСОБИСТІСНІ ВЗАЄМИНИ З РОВЕСНИКАМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

У статті подано результати теоретичного дослідження наукових доробок щодо становлення міжособистісних взаємин дітей дошкільного віку. Проаналізовано специфіку міжособистісної взаємодії дошкільників. Визначено роль спілкування та взаємин з ровесниками у психічному розвитку дитини.

Ключові слова: взаємини, спілкування, ровесники, дошкільний вік.

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство – важливий етап соціального розвитку. Однією із сфер виявлення індивідуальних характеристик, здібностей дитини, її соціального становлення є дитячий колектив. Для дітей дошкільного віку саме спілкування з ровесниками відіграє важливу роль, оскільки допомагає соціалізуватися в нових умовах, стимулює до розвитку. Однак не завжди ці взаємини є сприятливими, у процесі дитячої взаємодії спосте-

рігаються і негативні прояви: невміння спілкуватися, налагоджувати взаємини, агресивність, конфліктність, відчуженість, формалізм-ваність взаємин.

Аналіз останніх досліджень. Питання формування міжособистісної взаємодії дошкільників завжди були предметом наукових досліджень (Л.В. Артемова, В.Р. Кисловська, Я.Л. Коломинський, О.В. Колосова, В.У. Кузьменко, О.І. Кульчицька, В.С. Мухіна, А.А. Рояк, Т.О. Рєпіна, І.П. Рогальська, Т.В. Сенько, О.О. Смирнова, Г.М. Счастлива, П.М. Якобсон та ін.). Проте, дана проблема у психологічній науці залишається актуальною.

Мета статті: проаналізувати особливості формування та роль міжособистісних взаємин у психічному розвитку дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У багатьох дослідженнях науковців у галузі дошкільної освіти (Т. Кузьменко, Г. Люблінська, О. Матюшкін, Т. Піроженко) підкреслюється сенситивність старшого дошкільного віку для формування умінь колективної взаємодії, налагодження зв'язків дитини з оточенням, вироблення комунікативно-мовленнєвих навичок, виховання культури міжособистісної взаємодії.

Важливим фактором становлення особистості дитини-дошкільника є гармонійні відносини в системах «дитина-дитина», «дитина-діти». Взаємодія з ровесниками формує у дітей критичність до думок, слів, вчинків, їх незалежність від чужих суджень, бажань (Г.А. Цукерман). У дошкільному віці вперше складається суспільна думка та виникає явище конформності, діти починають прислухатися до думки ровесників і підкорятися думці більшості, навіть, якщо вона суперечить їх власним враженням і знанням. (В.С. Мухіна). У ході міжособистісних відносин виробляються навички соціальної взаємодії, розширюється уявлення про власну особистість (І.С. Кон).

Рогальська І.П. зазначає, що група однолітків для дитини дошкільного віку є першою інстанцією, яка дозволяє їй формувати власні погляди поза сферою контролю дорослих і зіставляти соціальні орієнтири дорослих та однолітків. Це форма ігрової взаємодії, де дитина набуває форм солідарності та зразків партнерської взаємодії. Груповий вплив є одним із найперспективніших сфер впливу на соціальне становлення дитини, її соціальну поведінку, вміння відгукуватися на потреби інших людей [6, с. 187].

Дитяче співтовариство, що формується через статево-вікове розшарування суспільства вже на ранніх етапах соціогенезу є носієм дитячої субкультури. Воно є значимим фактором не лише соціалізації, а й процесу інкультурації, під час якого індивід засвоює притаманні культурі світорозуміння й поведінку, у результаті чого формується його когнітивна, емоційна й

поведінкова подібність із представниками даної культури й відмінність від носіїв інших культур [1].

Спілкування з однолітками виявляється важливим «каналом інформації», через який транслюється дитяча субкультура. З одного боку, вона репрезентує й трансформує кожному новому поколінню дітей соціально-культурні здобутки нації та людства в цілому (фольклор, гумор, мову естетичні та релігійні уявлення, моральні норми тощо), з іншого – у дитячій субкультурі відбивається все, що створюється самою спільнотою дітей у кожній конкретній ситуації [1, с. 128].

На думку І. Кона «включення в суспільство однолітків розширює можливості самоствердження дитини, дає їй нові ролі й критерії самооцінки» [3, с. 87]. У процесі формування у дитини уявлень про свої можливості досвід її спілкування з ровесниками є для неї, у першу чергу, контекстом для порівняння з «подібними собі істотами» та основою для набуття основних навичок колективного життя; є засобом обміну оцінними механізмами, завдяки яким вона отримує можливість бачити себе очима своїх ровесників [6, с. 187].

Важливу роль відіграють взаємини з однолітками у процесі соціалізації дитини. Завдяки групі ровесників вона залучається до культури певного суспільства, унаслідок ідентифікації себе з групою та сприйняття домінуючих у ній поглядів, відбувається засвоєння певних правил, норм, цінностей, формується світогляд. Необхідною умовою спілкування та встановлення міжособистісних взаємин дошкільників є наявність у них комунікативної потреби [4, с. 27].

Колосова О.В. наголошує, що саме завдяки досвіду спілкування з іншими дітьми формуються моральні якості юної особистості, насамперед ті, що визначають її ставлення до людей. Цьому сприяють сталий склад групи протягом кількох років, усталеність педагогічних вимог, які спрямовують і координують взаємини, щоденне спілкування та спільна діяльність дошкільнят. У згуртованому колективі, який живе змістовним і повноцінним життям, діти набувають позитивного соціального досвіду взаємодії, проймаються спільними почуттями і переживаннями ще задовго до того, як починають усвідомлювати високі моральні принципи [2, с.32].

Значною кількістю досліджень доведено (Л.В. Артемова, Я.Л. Коломинський, В.С. Мухіна, О.О. Смирнова, Є.В. Суботський, Т.О. Рєпіна, А.А. Рояк та ін.), спілкування з ровесниками продуктивніше у плані формування особистості дитини, ніж спілкування з дорослими; саме в другій сфері формуються такі риси її особистості, як доброта, відкритість, готовність до співробітництва. У таких взаєминах дошкільник частіше, ніж з дорослими, демонструє альтруїстичну поведінку, але в той же час адресує ровеснику й антагоністичну поведінку, більш агресивніший і вимогливіший до нього. Дитина вчиться узгоджувати свої дії з діями інших дітей,

застосовувати на практиці в іграх і в реальному житті спілкуючись з товаришами норми поведінки; виробляє комунікативні уміння та навички, використовує і перевіряє дієвість засвоєних нею у спілкуванні з дорослим способів діяльності і норм людських взаємин.

Оскільки дошкільний вік – перша та важлива ланка формування особистості, то досвід взаємодії та реалізації себе, отриманий у цьому віці, визначатиме її подальший розвиток. Однак, достатньо часто між дітьми виникають конфліктні взаємини, прояви неприязного ставлення – грубість, байдужість, приниження гідності інших, заздрощі, неухважність, жорстокість, нетерпимість, тощо. Спостерігається несформованість таких умінь, як домовлятися, поступатися, враховувати думку інших, а своє незадоволення вони можуть виявляти у вигляді фізичної або вербальної агресії. Здатність словесно переконувати у правильності своєї точки зору притаманне небагатьом дітям [5, с. 76].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє зробити висновок про те, що однією з важливих умов особистісного розвитку дитини дошкільного віку є її спілкування та взаємини з ровесниками. У ході цієї взаємодії вона вчиться жити в колективі, у неї складаються можливості налагоджувати контакти з рівними їй людьми і будувати з ними взаємини на рівних.

Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо в аналізі психолого-педагогічних умов ефективної корекції міжособистісної взаємодії дошкільників.

Список використаних джерел

1. *Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія/ А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш, С.М. Курінна, І.П. Печенко; Наук.ред. А.М. Богуш; За заг ред. Н.В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.*
2. *Колосова О.В. Колектив як фактор соціального становлення особистості старшого дошкільника. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2014. Випуск 42. Ч.2. С.31-35.*
3. *Кон И.С. Ребенок и общество. М.: «Академия», 2003. 336 с.*
4. *Пасічніченко А.В. Комунікативна потреба як основа вибіркового взаємину дітей дошкільного віку. Перспективні напрямки наукової думки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 18 квітня 2018 року у м. Тернопіль: зб. наук. праць «ЛОГОΣ» / відп. за випуск Голденблат М.А. Обухів: Друкарня «Друкарник» (ФОП Гуляєва В.М.), 2018. Т.6. С.27-28.*
5. *Пасічніченко А.В. Підготовка майбутнього вихователя до формування дитячого колективу в умовах закладу дошкільної освіти. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ імені В. Винниченка, 2018. Випуск 167. С.74-78.*
6. *Рогальська І.П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід: монографія. Київ: Міленіум, 2008. 400 с.*

Крамаренко В. О.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Науковий керівник – к.п.н., доц. Зімакова Л.В.

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Висвітлено актуальність формування креативності дітей дошкільного віку на сучасному етапі розвитку суспільства. Закцентовано увагу на наукових дослідженнях зі впливу продуктивної діяльності на формування креативності у дітей завдяки використанню ігрових дидактичних матеріалів у цьому напрямі. Схарактеризовано сучасний пластичний матеріал, визначено його психолого-педагогічний потенціал.

Ключові слова: *дитяча діяльність, креативність, пластичний матеріал, творча діяльність, мистецько-ігровий матеріал, сензитивний розвиток.*

Постановка проблеми дослідження. Актуальність проблеми формування креативності дітей, починаючи з дошкільного віку, зумовлена тим, що сучасний світ ставить перед кожним нові завдання в усіх сферах суспільного, професійного, особистого життя, примушує відмовлятися від звичних схем мислення та підходів для вирішення різноманітних проблем. На нашу думку, формування здібностей до творчої діяльності, імпровізації, нестандартного мислення, сміливості, рішучості починаючи з раннього дитинства, найбільш ефективно впливає на подальше доросле життя та його якісні показники.

Пошук новаторських педагогічних методик набуває державного значення. Основними засадами оновленого Базового компонента дошкільної освіти України проголошено визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості, збереження дитячої субкультури, створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей: пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя, повага до дитячого «Я», врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника, компетентнісний підхід до розвитку дитини, збалансованість між «можу» (знань, умінь, навичок) і «хочу» (бажань, інтересів, намірів). Отже, набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах дитячої діяльності. На характер перебігу дитячої діяльності її зміст та якість впливають різноманітні засоби. Зокрема, сучасний вітчизняний ринок пропонує велику кількість матеріалів для креативного розвитку.

Мета дослідження. Обґрунтувати актуальність використання пластичного матеріалу в процесі формування креативності дітей дошкільного віку в сучасних освітніх умовах.

Аналіз джерел. Концептуальні аспекти формування сучасних підходів до освітньої діяльності розкрито в наукових працях Б. Ананьєва, В. Дружиніна, Н. Гавриш, Н. Кузьміної, В. Рибалки, М. Селінджера. Аналіз останніх досліджень свідчить, що вплив продуктивної діяльності через залучення різноманітних ігрових матеріалів у процес формування особистості дитини дошкільного віку, зокрема її креативності, активно розробляються психологами та педагогами: А. Богуш, Н. Гавриш, Р. Павелків, О. Пометун, Т. Поніманською, О. Цигипало та багатьма іншими.

Основний виклад матеріалу. У багатьох педагогічних теоріях пропонується формування креативності (від лат. *create*, – творити) дітей дошкільного віку за допомогою творчих завдань із різноманітних матеріалів. Відповідно до методики М. Монтесорі, важливим є створення функціонального простору, що містить стимули для розвитку і навчання дітей: дидактичні матеріали для поліпшення моторики, сенсорики та інтелекту [5]. Методи формування прийомів творчої уяви дітей дошкільного віку за допомогою ігор-занять запропонував Г. Альтшуллер через стабілізацію емоційної сфери за допомогою розв'язань винахідницьких завдань, що здатні ефективно формувати у дошкільника творче, нестандартне, діалектичне, системне мислення та кмітливість [1]. За В. Моляко, задатки, схильності дитини, що проявляються в підвищеній чутливості, певній вибірковості, динаміці психічних процесів, їх спрямуванні, коли відбувається домінування пізнавальних функцій; допитливість, прагнення до створення нового; схильність до постійних порівнянь, емоційне забарвлення процесів пізнання, наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, працьовитість, систематичність у роботі, сміливість прийняття рішень формує креативність – вміння комбінувати, знаходити аналогії, реконструювати; схильність до зміни варіантів із залученням інтуїтивізму – складають структуру творчого потенціалу дитини дошкільного віку [3, с.7]. Психофізіологічні особливості дитини позначаються на її креативних здібностях, а базові якості розвитку дошкільника досягаються завдяки виникненню емпарменту при застосуванні в ігровій формі сучасного мистецько-ігрового матеріалу, одним із лідерів якого є пластичний матеріал – помічник у формуванні креативності завдяки своєму унікальному дидактичному та розвивальному потенціалу в період сензитивного розвитку дитини.

Термін «сензитивний період» належить психологу Л. Виготському. Сензитивний період розвитку, за Л. Виготським, означає, що у час дошкільного дитинства (1.5 – 5.5 років) надбання певних навичок та вмінь має великий вплив на подальший розвиток

дитини. В інші періоди життя ті ж самі вправи можуть виявитися нейтральними або навіть надати зворотний вплив на формування особистості [2]. Сензитивні періоди також називаються «вікнами». Якщо у дошкільному віці не відбувся повноцінний сензитивний розвиток, то «вікна» поступово зачиняються, і у певний період людині практично неможливо опанувати тим чи іншим умінням.

Пластичний матеріал, який використовується для формування креативності дітей дошкільного віку в сензитивний період, сприяє розвитку дрібної моторики рук та стимулює розвиток мовного центру, формує зорово-моторну координацію, спритність, точність рухів, надає допомогу в розвитку кисті та пальців рук і, найважливіше, сприяє психологічному прориву в імпровізаційній діяльності. Дитина, що займається ігровою діяльністю з залученням пластичного матеріалу, відчуває себе творцем образу героя, предмету чи цілого казкового світу тобто формує унікальну, персональну творчу свідомість.

На сучасному етапі, прийнятним та безпечним пластичним матеріалом для дитячої творчості можна назвати: пластилін (восковий, звичайний, кульковий), глину (природна, полімерна), солоне тісто, пасти для моделювання, пісок (природний та кінетичний), маси для ліплення, фоаміран (від англ. *Foam* – піна), крупи та ін. Звертаємо увагу, що різновиди пластичного матеріалу для продуктивної творчості дітей та дорослих з великою швидкістю поповнюються новими, більш яскравими, легкими у користуванні, сучасними та цікавими розробками. Окремої згадки заслуговує такий популярний у дітей пластичний матеріал, як слайм, що є продуктом хімічної промисловості та містить у своєму складі полісахарид. Слайм має багато різновидів: глянцевий, хрусткий, пінний, бусинковий, прозорий, масляний, глиноподібний, бархатний та ін. Дорослим необхідно пам'ятати, що слайм та інші іграшки на його основі містять у 4 рази більше бору, ніж дозволено нормами Європейського союзу. Провівши дослідження, споживча група *EcoWaste Coalition* виявила, що 8 з 11-ти популярних у ЄС, зокрема у Фінляндії, Німеччині, Угорщині та Люксембурзі, слаймів порушують правила ЄС через вміст у них цього хімічного компонента [6]. Але, не зважаючи на це, завдяки привабливому зовнішньому вигляду і особливо м'якій текстурі, «жуйка для рук», як ще називають слайм, стала однією з найбільш популярних іграшок серед дітей та тільки за минулий рік значно зросла в популярності.

Великого значення у процесі формування креативності за допомогою пластичного матеріалу, незалежно від його особливостей та видів, набуло накопичення досвіду продуктивної діяльності. Відповідно до теорії О. Леонтьєва, діяльність збуджується мотивом, що задає її предметність і спрямованість, здійснюється через дії, які мають специфічний зміст і реалізуються в конкретних

операціях. Відповідно опис ігрової діяльності передбачає визначення її мотиву (предмета), змістовну характеристику ігрових дій і операцій [4]. Тому, накопичення досвіду роботи дитини з пластичним матеріалом різноманітної форми, кольору та фактури, сприяє розвитку зорових, слухових і тактильних відчуттів. При цьому відбувається підвищення сенсорної чутливості, тобто розвивається тонке сприйняття форми, фактури, кольору, ваги та пластики; відбувається розвиток уяви, просторового мислення, дрібної моторики та загальних здібностей ручної праці, синхронізується розвиток двох півкуль мозку, оскільки працюють ліва та права рука, відбувається формування навичок поетапного планування роботи, передбачення результатів та розуміння можливостей вносити корективи у початковий задум, тобто (за В. Моляко), відбувається формування креативності – вміння комбінувати, знаходити аналогії, реконструювати; схильність до зміни варіантів із залученням інтуїтивізму. Ще однією з переваг пластичного матеріалу є здатність відмінно знімати стрес, тобто його терапевтичний ефект.

Наголошуємо на тому, що при практичному застосуванні пластичного матеріалу дитиною, поряд повинен бути дорослий, який вміло та доступно пояснить особливості роботи з ним. Адже хімічний склад та фізичні особливості кожного виду пластичного матеріалу суттєво відрізняються один від одного. Наприклад, пластилін має свої особливості: з нього не можна створити форму та зреалізувати ідею, що створюється за допомогою природної глини або кінетичного піску та солоного тіста. На нашу думку, найбільш сприятливий для формування креативності дитини дошкільного віку пластичний матеріал надає ефективну допомогу в збагаченні словникового запасу, математичних уявлень, естетичного розвитку, пізнання навколишнього світу «кінчиками пальців», розвитку чуттєвої перцепції завдяки спільним творчим пошукам та знахідкам дітей та дорослих.

Висновки. Формування креативності дитини завдяки використанню мистецько-ігрового матеріалу у вигляді пластичного матеріалу сприяє становленню і розвитку найважливіших психічних функцій і особистісних якостей, таких як свобода, творча уява, цілеспрямованість, самостійність, почуття власної компетентності та, головне – креативності. Подальші свої розвідки ми спрямуємо на пошук та характеристику інших видів мистецько-ігрового матеріалу, визначення їх психолого-педагогічного потенціалу в формуванні креативності дітей дошкільного віку.

Список використаної літератури

1. Альтшуллер Г.С. *Найти идею. Введение в теорию изобретательских задач.* Новосибирск, 1986.
2. Выготский Л.С. *Мышление и речь // Собр.соч.в 6-ти т. Т.2.– М.,1982.*

3. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості: монографія / авт. кол., наук. керівник В.О. Моляко. – К.: Педагогічна думка, 2008. 208 с.
4. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1977.
5. Монтесорри М. Метод научной педагогики, применяемый к детскому воспитанию в Домах ребенка. – М., 1993.
6. Slime toys contain toxic chemical – environment group. Published September 23, 2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.mb.com.ph/2019/09/23/slime-toys-contain-toxic-chemical-environment-group/> (дата звернення 24.09.2019 р.) – Назва з екрана.

УДК 373.2.016:796]:796.022

**Куценко О.В.,
Павленко О.І.**

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – д.п.н., проф. Гнізділова О.А.*

ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНОГО ФІЗКУЛЬТУРНОГО ОБЛАДНАННЯ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті наголошується на необхідності застосування нестандартного фізкультурного обладнання в закладах дошкільної освіти. Розкривається значення нестандартного обладнання у фізичному розвитку дітей дошкільного віку. З'ясовано особливості використання нестандартних снарядів для розвитку всіх видів рухів, що підвищують інтерес дітей до рухової діяльності.

Ключові слова: *дитина дошкільного віку, нестандартне фізкультурне обладнання, рухова активність, фізичний розвиток.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Гармонійний різнобічний розвиток особистості дошкільника неможливий без забезпечення його повноцінного фізичного розвитку і міцного здоров'я. Збереження і зміцнення здоров'я є пріоритетним завданням освітньої роботи з дітьми дошкільного віку. У державних комплексних програмах фізичному вихованню дітей приділяється особлива увага. При цьому важливою вимогою є турбота про здоров'я дошкільника, тобто про його фізичне, духовне і соціальне благополуччя, психологічний комфорт, позитивне самопочуття. Завдання дорослих – створити для цього необхідні умови, мотивувати і спонукати малят до рухливих ігор і розваг, до турботи про здоров'я своє та близьких людей. Успішність реалізації цього завдання значною мірою залежить від вдалої організації фізкультурно-оздоровчої роботи і цікавого заохочення дітей, що

досягається, зокрема, використанням нестандартного фізкультурного обладнання.

Зараз існує дуже багато різноманітного фізкультурного обладнання й начебто попит на продукцію цього виду заповнений на 100 %, але, проаналізувавши ринок товарів цього напрямку, можна з упевненістю констатувати: по-перше, продукція цього виду (стосовно виробів із пластмаси) не відповідає санітарним нормам або вартість дуже велика (ураховуючи фінансування державних і комунальних ЗДО); по-друге, деяке обладнання (вироби із металу та дерева) не функціональне та, відверто кажучи, не відповідає віковим особливостям дошкільнят.

Основні з причин виникнення проблем, пов'язаних із кризовою ситуацією у сфері фізичної культури й спорту, характеризуються такими чинниками:

- відсутність товаровиробників доступного та високоякісного спортивного обладнання й інвентарю, які здатні задовольнити попит населення та конкурувати з іноземними виробниками, представленими на вітчизняному ринку;
- украй недостатнє бюджетне фінансування та неефективне залучення позабюджетних коштів [3].

У зв'язку з цим виникає потреба в створенні нестандартного фізкультурного обладнання. Для забезпечення ефективної роботи з фізичного виховання в закладі дошкільної освіти необхідні спеціально обладнані фізкультурні зали і майданчики. У типових проектах дитячих садків не враховано дуже важливі для сприятливої життєдіяльності особливості швидко зростаючого організму малюка. У дошкільні роки спостерігається значний приріст швидкісно-силових якостей, витривалості, гнучкості та спритності, формуються багато рухових умінь та навичок, але база (фізкультурні зали і місця для самостійних занять фізичними вправами), в якій це відбувається, виступає стримуючим фактором, що не дозволяє повною мірою забезпечити розвиток психо-фізичного та морфо-функціонального потенціалу, закладеного в дитині природою. Наявні приміщення, відведені в більшості дитячих садків як для музичних занять, так і для занять фізичними вправами, не завжди відповідають вимогам. У зв'язку з цим необхідний пошук ефективних шляхів вирішення цієї проблеми.

Дослідження сучасних учених (О. Аракелян, О. Богініч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, Л. Карманова, Т. Осокіна, В. Шишкіна та ін.) свідчать, що рухова активність дітей значною мірою обумовлена запропонованим їм руховим режимом дошкільного закладу. Тому кожен дитячий садок повинен бути оснащений фізкультурними залами з відповідними пристосуваннями для реалізації рухових можливостей дітей дошкільного віку. Очевидно, вирішення цього питання не може носити лише

екстенсивний характер (розширення площ для занять фізичними вправами). Інтенсивний шлях розвитку в сучасних умовах найбільш прийнятний для бюджетної сфери освіти. Однак і він в нинішніх економічних умовах підходить далеко не для всіх дошкільних установ. Тому завдання адміністративно-господарських та педагогічних колективів ЗДО – насичення простору фізкультурного залу недорогим, нестандартним, багатофункціональним обладнанням та інвентарем, який відповідає гігієнічним, анатомо-фізіологічним, психічним, естетичним, ергономічним та іншим вимогам.

Метою статті є розкриття виховного потенціалу нестандартного фізкультурного обладнання та можливостей його застосування у ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Дослідження останніх років свідчать про те, що сучасні діти здебільшого відчують дефіцит руху. Однією з причин цього є їх тривале перебування в сидячому положенні. На жаль, власний педагогічний досвід і спостереження показують, що далеко не завжди педагоги застосовують у своїй практиці вправи для збільшення рухової активності дітей. Рухатися дітям можна під час проведення будь-якої безпосередньо освітньої діяльності.

Задовольнити природну потребу дітей у русі і збільшити рухову активність дошкільнят покликане нестандартне обладнання, яке виготовлене власними руками педагогів з підручних матеріалів. При його використанні швидко формуються рухові вміння і навички, підвищується інтерес дітей до виконання різних рухів, що веде до збільшення та інтенсивності рухової активності, позитивно позначається на їхньому фізичному і розумовому розвитку, стані здоров'я.

Нестандартне фізкультурне обладнання підходить для самостійних дитячих рухливих ігор і повинно бути доступним, так щоб кожна дитина могла при бажанні використовувати той чи інший атрибут. Зазвичай такий реквізит виготовляється силами батьків та вихователів. Прикладами такого обладнання для спортивних розваг в дитячому садку можуть бути:

- «доріжки здоров'я», які складаються з м'якої тканинної основи з нашитими на неї гудзиками, складовими частинами конструктора та іншими елементами для масажу стоп для профілактики плоскостопості;
- тренажери для дихальної гімнастики, наприклад, стрічки з нанизаними на кінцях паперовими фігурками;
- гра «твістер» або замінюють її саморобні трафарети з зображенням кистей і стоп. Вони потрібні для розвитку координації рухів і просторового сприйняття;
- кільцекид;
- дитячі еспандери;

- мішечки з крупами, зшиті з різних на дотик видів тканин;
- різнокольорові прапорці, хустинки та стрічки;
- набір для гри в дартс [2, с.89-93].

За твердженням Т. Осокіної, Е. Тимофєєвої, М. Рунової, нестандартне фізкультурне обладнання повинно носити не тільки розвивальний характер, але також бути різноманітним, динамічним, поліфункціональним.

Нестандартне обладнання – це завжди додатковий стимул фізкультурно-оздоровчої роботи. Нетрадиційне обладнання застосовується у всіх видах дитячої діяльності – як в організованій (заняття в дошкільних установах, ранкова гімнастика тощо), так і в самостійній, вільній (відпочинок, індивідуальні заняття та ігри). Використання правильно підібраних нестандартних спортивно-ігрових посібників сприяє ефективній організації педагогічного процесу, що дозволяє успішно вирішувати завдання фізичного виховання: задовольняти потреби дошкільнят в русі, формувати рухові вміння і навички відповідно до їхніх індивідуальних особливостей, розвивати фізичні якості дітей, попереджати порушення опорно-рухового апарату; виховувати позитивні морально-вольові риси особистості, активність, самостійність; створювати сприятливі умови для активного відпочинку, радісної змістовної діяльності в колективних іграх і розвагах; залучати дітей до занять з фізичної культури і спорту.

Нестандартне обладнання та інвентар поєднують у собі варіативність, доцільний підбір і раціональне його використання як безпосередньо в організованій освітній діяльності з фізичного виховання, так і в інших організаційних формах фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми. Основна мета застосування такого обладнання – стимулювання і вдосконалення розвитку рухових і фізичних якостей у дітей дошкільного віку. Застосування нестандартного фізкультурного обладнання на заняттях з фізичної культури дозволяє розвивати виразність і красу рухів, мотивувати дітей на рухову активність в самостійних видах діяльності.

На ефективність проведення безпосередньо організованої освітньої діяльності з фізичного виховання впливає якісна й глибоко продумана попередня робота з підготовки всіх необхідних посібників та інвентарю, які допоможуть проводити заняття жваво, емоційно, цікаво. У фізкультурно-оздоровчій діяльності варто також послуговуватися методичними рекомендаціями, запропонованими В.С Строгановою. А саме: використання нестандартного обладнання супроводжується показом правил користування ним; повинні бути розроблені наочні схеми можливої трансформації, які допомагають дітям навчитися грати з нестандартним обладнанням; необхідно створювати спільно з дітьми картотеку рухливих ігор з внесеним нестандартним обладнанням; створювати емоційне

благополуччя при використанні нестандартного обладнання; надавати дітям можливість проявляти ініціативу і самостійність в виборі нестандартного обладнання; підтримувати взаємодію дітей один з одним в руховій діяльності з нестандартним обладнанням; розумно поєднувати стандартне і нестандартне обладнання для фізичного розвитку дошкільнят [5, С. 245]. Звичайно доцільно звертати увагу на вимоги, що висуваються до нестандартного обладнання. Воно повинно бути: безпечним, максимально ефективним, зручним у застосуванні, компактним, універсальним, технологічним і простим у застосуванні, естетичним [4].

До нестандартного фізкультурного обладнання, яке можуть виготовляти педагоги і батьки, можуть належати ребристі доріжки, масажні диски, м'які колоди, диски-купини, канатна доріжка та ін., використання яких впливає на рецептори стоп, забезпечує профілактику і лікування плоскостопості, змінюються відчуття, встановлюється спокійний і гарний настрій. Багатофункціональні мішечки, наповнені дрібними кульками, з допомогою яких відбувається тренування в рівновазі, формують і зберігають правильну поставу та впливають на дрібну мускулатуру рук. Різноманіття нетрадиційного обладнання дає можливість продуктивно застосувати його як на традиційних, так і на заняттях нетрадиційної форми. Наприклад, масажні доріжки, гусеницю вихователі ЗДО можуть використовувати у вступній частині заняття; м'які кільця, султанчики, капсули від кіндер-сюрпризів застосувати при виконанні загально-розвиваючих вправ, а для основних видів руху – різноманітні дуги, ворота, тунелі, модулі.

Доцільний підбір і раціональне використання такого обладнання сприяє розвитку рухової сфери дошкільників, формуванню різноманітних рухових умінь і навичок, розвитку фізичних якостей і творчих здібностей, виховання морально-вольових якостей, підвищенню інтересу до різних спортивних ігор і фізичних вправ. Поряд з цим, вирішуються завдання, спрямовані на зміцнення здоров'я дітей та їх повноцінний психофізичний розвиток. Виконання вправ з нетрадиційним обладнанням підвищує інтерес дошкільників до фізичної культури, покращує якість виконання вправ, і як наслідок, робить більш ефективною фізкультурно-оздоровчу роботу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, використання нетрадиційного спортивного обладнання в різних формах фізичного виховання дошкільників сприяє розвитку фізичних здібностей дітей, зручно і легко застосовується на заняттях та у режимних моментах, прищеплює інтерес і любов до фізкультури та спорту, стимулює бажання рухатися, брати участь в іграх, дозволяє збільшити щільність заняття, викликає радість та задоволення, знімає психологічний бар'єр у дітей. Також підвищується інтерес усіх

вікових груп до різних видів рухової діяльності, збільшується їх рухова активність, піднімається емоційний настрій на фізкультурних заняттях. Воно дозволяє внести елемент незвичності, цікавості, викликає у дітей інтерес і бажання грати.

Список використаних джерел

1. Использование нетрадиционного физкультурного оборудования в физическом развитии детей дошкольного возраста [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://открытыйурок.рф/статьи/597094/>
2. Лісневська Н. В. Використання тренажерів і тренажерних пристроїв у системі фізичного виховання дітей дошкільного віку з метою їх оздоровлення / Н.В. Лісневська // Вісник Інституту розвитку дитини. Випуск 20. Серія: Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. Київ: Видавництво Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2012. С. 89-93.
3. Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження комплексної програми «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки / із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1109 (1109-2011-п) від 20.10.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/36305/>.
4. Проект оновленого переліку фізкультурного обладнання, спортивного спорядження та інвентарю для використання в дошкільних навчальних закладах / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmi.gov.ua>
5. Строганова В.С., Ильина Г.В. Использование стандартного и нестандартного оборудования для физического развития дошкольников в условиях реализации ФГОС ДО // Мир детства и образование: сборник материалов XI Международной научно-практической конференции. Магнитогорск: Изд-во Магнитогорск. гос. техн. ун-та им. Г.И. Носова. 2017. С.251-254. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.magtu.ru/attachments/article/9179/Mup%20детства%20и%20образование%202017.pdf>

УДК 373.2.035:305]:331.548

Лукашова Ю. О.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Науковий керівник – д.п.н., проф. Гнізділова О. А.

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРО ПРОФЕСІЇ ДОРΟΣЛИХ

У статті висвітлюється проблема впливу гендерних стереотипів сформованих у суспільстві, на формування уявлень про розподіл професійних ролей між представниками різних статей. Наведено причини появи гендерних стереотипів у виборі професійної діяльності. Наголошується на необхідності застосування принципу гендерної лояльності та гендерної рівності у процесі формування уявлень про професії у дітей дошкільного віку. Запропоновано форми і методи виховної роботи, які доцільно застосовувати у ЗДО з метою збагачення уявлень дітей про розподіл праці й соціальних ролей з позицій статі.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, гендерні стереотипи, діти дошкільного віку, ознайомлення з працею дорослих, професія, стать.

Постановка проблеми. Нові трансформаційні процеси у світовій спільноті й у нашій державі, початок ери повноправності буття жінки та чоловіка потребують глибокого осмислення механізмів набуття дитиною уявлень про розподіл праці, сімейних і соціальних ролей на підставі належності до певної статі. Уявлення про чоловічу та жіночу гендерні ролі формуються у рамках кожної культури, а потім застосовуються дітьми у процесі їхньої інтеграції в систему соціальних взаємовідносин з батьками, однолітками та оточуючими людьми. Діти дошкільного віку отримують елементарні знання про світ професій через статево типізовані ознаки. Поряд з цим, вони залучаються до однакових видів діяльності, користуються спільними іграшками, спортивним інвентарем, приладдям.

Уплив думок та суджень суспільства, засобів масової інформації, різні можливості для розвитку чоловіка та жінки, провокують появу гендерних стереотипів, які міцно закріплюються в дитячій свідомості й пізніше впливають на уявлення дітей про розподіл професій за статями. Опитування соціологічної групи «Рейтинг» свідчить, що майже 60% українців підтримують думку, що деякі професії є суто «чоловічим», а деякі – «жіночими» [4]. Донедавна поділ праці за статями існував і на законодавчому рівні. Нещодавно Міністерство охорони здоров'я видало наказ № 1254 [7], яким скасувало перелік із 450 заборонених для жінок професій.

Погоджуємося з думкою І. Є. Товкач, що історично успадковану диференціацію сфер діяльності статей: світ чоловіків – світ предметів та речей, світ жінок – світ спілкування і взаємин – і сьогодні здебільшого вважають панівною в настановленнях на призначення статей у сім'ї та в суспільстві [12, с.11]. Це зумовлює перегляд підходів до виховання дітей, допомогу дошкільникам у опануванні й реалізації відповідних до них соціальних ролей, не обумовлених статевою належністю малюків. Йдеться про те, що хлопчики не повинні цуратися багатьох справ, які за традиційним розподілом соціальних ролей вважають «жіночими», а дівчатка повинні виховувати в собі здатність до успішного функціонування у сферах, в яких домінують чоловіки [12, с. 12]. З огляду на це, актуальність дослідження є незаперечною.

Аналіз останніх досліджень. Питання реалізації гендерного підходу у вихованні дітей дошкільного віку в сучасному суспільстві стає особливо важливим. Ця проблема набуває особливої актуальності і перебуває в колі наукових зацікавлень багатьох учених. Їй присвячені наукові дослідження А. Б. Добровича, Д. Н. Ісаєва, В. Е. Кагана, Д. В. Колесова, І. С. Кона, О. Л. Кононко, О. О. Кудрявцева, Л. А. Кузнецової, С. А. Марутян, Л. М. Олійник,

А. А. Палій, О. В. Прозументик, Т. А. Рєпіної, Л. Г. Тараннікова, Т. М. Титаренко, І. Є. Товкач, С. В. Шаповалова та ін.

Формування уявлень про працюю дорослих знайшло своє відображення у публікаціях З. Н. Борисової, Т. В. Введенської, В. К. Котирло, Т. О. Маркової, Я. З. Неверович, Л. Є. Образцової, Л. Є. Порембської, О. О. Флорової та ін. Ознайомленню дітей дошкільного віку з професіями приділяють увагу Г. В. Бєленька, Н. В. Гавриш, М. А. Машовець, Т. О. Піроженко, С. О. Ладивір, Л. Д. Токарєва, І. Д. Бєх, В. В. Кузьменко та інші. У психолого-педагогічній літературі гендерна тематика трудового виховання не нова, проте вимагає глибокого дослідження.

Мета статті – проаналізувати зміст трудового виховання дітей дошкільного віку, виявити наявність або відсутність гендерного компоненту в комплексних програмах розвитку дошкільників при ознайомленні з професіями дорослих, визначити ефективні форми і методи реалізації принципу гендерної рівності у процесі формування уявлень у дітей про розподіл праці й соціальних ролей.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що гендерний підхід передбачає гармонізацію гендерної взаємодії представників обох статей, пом'якшення гендерних стереотипів, створення рівних можливостей для розвитку хлопчиків та дівчаток. Уточнимо класифікацію гендерних стереотипів за І. С. Кльоциною:

- 1) стереотипи фемінності - маскулінності. Маскулінні ознаки відносять до активно-творчих, сюди належать інструментальні характеристики особистостей – впевненість у собі, активність, жорсткість, логічний тип мислення, лідерство тощо. До фемінних рис належить ніжність, турботливість, вразливість, емоційність тощо. Усі ці якості постійно протиставляються та вважаються взаємодоповнюючими.
- 2) стереотипи щодо розподілу професійних та сімейних ролей між жінками і чоловіками. Так, найважливішою жіночою соціальною функцією вважається роль матері та домогосподарки. А сфера життя обмежується домом, сім'єю і народженням дітей. Чоловіки ж активні у суспільному житті, професійній діяльності, а також вони повинні турбуватися про матеріальне забезпечення сім'ї.
- 3) Особливості змісту праці – традиційно вважається, що жіночі професії повинні бути у сфері обслуговування та лише виконавчі посади, чоловіки ж можуть посідати керівні посади та лідерські позиції [5, с. 248].

Гендерний підхід включає в себе «рівність прав» і «рівність можливостей» (Т. Мельник). «Рівність прав» означає наділення відповідними правовими гарантіями осіб жіночої та чоловічої статі в сферах людського буття. Питання про рівність прав повинне враховувати специфіку хлопчиків і дівчаток, їх статевої особливості, потреби, інтереси й уподобання [12, с. 9].

За останні півстоліття в дитячих книгах, дівчатка в чотири рази частіше за хлопчиків зображалися як користувачі предметами домашнього начиння (швабри, швейні голки, каструлі й сковорідки), а хлопчики в п'ять разів частіше за дівчаток користувалися інструментами (такими як вила, плуг, зброя). У результаті, коли діти зростають і стають дорослими, має місце наступне: жінки виконують велику частину домашньої роботи, і такі обов'язки, як приготування їжі або миття посуду, є тими, що найменше розділяються між членами родини. З подібних поведінкових очікувань формуються «гендерні ролі» для чоловіків і жінок. Виконуючи подібні ролі і чоловіки, і жінки самі ж формують гендерні стереотипи – суб'єктивні уявлення людей про те, як поведуться чоловіки і жінки. Саме виходячи з таких мотивів гендерного виховання формуються і гендерні стереотипи вибору професії [2].

Питання так званих «жіночих» та «чоловічих» видів професійної діяльності в Україні виникло задовго до того, як особистість почала свідомо обирати собі професію та життєвий шлях. Процес гендерної соціалізації полягає насамперед у засвоєнні гендерних ролей, тобто очікуваних у нашій культурі зразків поведінки для чоловіків і жінок. Якщо домінуюча соціокультурна норма диктує: чоловік – «мисливець, годувальник і захисник», жінка – «берегиня родинного вогнища», то з самого раннього дитинства в дівчаток і хлопчиків будуть соціально підкріплюватися різні стилі поведінки. Так, дорослі частіше хвалять за дбайливість, лагідність, ніжність дівчинку і можуть узагалі не помічати цих якостей у маленького хлопчика [1, с. 24]. Ще з дитячого садка чи школи дитина чує, що дівчинка – то «гарна господиня», а хлопчик – «сильний захисник», вони знайомиться з дитячими книжками, з відповідними малюнками, де професії гендерно марковані: «лікар», «інженер», «пілот», але «вчителька», «вихователька», «секретарка».

Така система координат формується ще під час ознайомлення особистості з навколишнім світом і суспільством. Дівчата вибирають традиційно «жіночі» професії, пов'язані з турботою, піклуванням, сервісним обслуговуванням та комунікацією, а хлопці – традиційно «чоловічі», пов'язані із захистом, виявленням сили, винахідливості, витривалості. Звичайно, у кожної тенденції є виключення, але вони не численні. У результаті складається враження, що наявність «чоловічих» та «жіночих» сфер зайнятості має природне походження [1, с. 27].

У науковій праці Л. М. Пісоцької представлено результати експериментального дослідження з ознайомлення дітей старшого шкільного віку з професіями. Вона зазначає, що найбільш цікавими для дітей є сім сфер людської діяльності (у порядку спадання): художні та медичні професії, фінансові, педагогічні, військові, героїчні й робітничі професії. Усі вони по-різному представлені в хлопчиків

і дівчаток. Так, хлопчики найбільш цінують військові, фінансові та героїчні професії, а дівчатка – художні та медичні. На відміну від хлопців, у них зовсім немає цікавості до героїчних, військових і, на жаль, робітничих професій. На другому місці в дівчат педагогічні та фінансові професії, а в хлопців робітничі та медичні [11].

За даними А. Н. Белоус, діти старшого дошкільного віку можуть називати 4 – 15 професій, які вони зустрічали у своєму досвіді. Зокрема, хлопчики краще обізнані з традиційно «чоловічими» професіями: військовими (льотчик, танкіст, космонавт та інші), транспортними (таксист, комбайнер, тракторист, водій та інші), будівельними (каменярь, зварювальник, кранівник, бульдозерист, екскаваторник та інші). Дівчатка частіше називають «жіночі» професії вихователя, вчителя, лікаря, медсестри, перукаря, музичного працівника, продавця [3, с. 137].

У Стратегії «Освіта: гендерний вимір – 2020» зазначено, що педагоги у закладах освіти недостатньо підготовлені щодо практичної реалізації гендерної освіти. Це призводить до сплутування гендерного підходу в освіті зі статево-рольовим, який і веде до збільшення гендерної дискримінації. Наприклад, «чоловіча» професія і «жіноча»: жінка – медична сестра, чоловік – лікар, хоча сама професія не вимагає такого розподілу, як, приміром, у балерини та балеронів [1, с. 25].

Проаналізувавши програми розвитку дітей дошкільного віку, можна стверджувати, що проблемі гендерного підходу в трудовому вихованні дітей не приділено належної уваги. У більшості програм проблема гендерного виховання розглянута на загальному рівні. Так, у програмі «Соняшник» [6] перед педагогом ставляться такі завдання: закріплення уявлень та сприймання дитиною себе відповідно до статі (хлопчик – дівчинка). Здійснення диференційованого підходу до виховання хлопчиків і дівчаток з позицій їхніх майбутніх соціальних ролей. У освітній програмі «Дитина» [10] пропонують формувати у дітей статево-рольові стандарти поведінки чоловіків та жінок, хлопчиків та дівчаток. Учити усвідомлювати своє місце серед інших людей. Формувати вміння розділяти представників чоловічої і жіночої статей.

У програмі «Дитина в дошкільні роки» гендерне виховання розглядається у розділі «Самоставлення. Гендерна соціалізація». У цій програмі розділяють поведінку та виховання дівчаток та хлопчиків. У представників чоловічої статі формують моральні якості: хоробрість, стійкість, поміркованість, витриманість тощо. Автори радять учить хлопчиків брати на себе складні, нецікаві, але необхідні обов'язки, доручення. Виховувати силу, витриманість, вміння долати труднощі, досягати мети, бути спокійними, розсудливими, поважно ставитися до дівчаток, дорослих жінок. Розвивати вміння планувати діяльність та самостійно вирішувати

проблеми, що виникають. Давати уявлення про їхню майбутню соціальну роль [9, с. 16].

У дівчаток рекомендують виховувати жіночі моральні якості: тактовність, ввічливість, ретельність, ласкавість тощо. Формувати у них уявлення про те, що вони – майбутні жінки. Учити виконувати доручення, пов'язані зі створенням краси, затишку. Виховувати дбайливість, ніжність, чуйність, лагідність, бажання бути привабливими. Розвивати вміння планувати майбутню діяльність [9, с. 55].

На нашу думку, завдання представленні у цій програмі провокують появу гендерних стереотипів, за якими хлопчики «мужні, витривалі, цілеспрямовані, майбутні лідери», а дівчатка «ніжні, спокійні, дбайливі», саме ці якості й матимуть значний вплив на дитину в майбутньому.

Цікаві ідеї щодо впровадження принципу гендерної рівності під час формування уявлень у дітей про трудову діяльність дорослих можна проспостерігати у програмі «Впевнений старт» [8]. Автори програми націлюють дітей на те, що вибір професії не залежить від їхньої статті, а підпорядковується їхнім бажанням та інтересам.

Отже, для формування у дітей повноцінної картини світу професій дорослих, в якій немає місця гендерним стереотипам нав'язаних суспільством, вихователю та батькам потрібно у своїй роботі використовувати такі форми та методи виховного впливу, які знайомлять дітей з професійною діяльністю дорослих:

- спостереження за працею дорослих (дати уявлення про те, що жінки також можуть бути впевненими, цілеспрямованими, сильними, рішучими, а чоловіки мрійливими, витонченими, дбайливими);
- бесіди «Ким працює моя мама (тато)?», «Які професії ти знаєш?» «Ким я хочу бути?», «Які професії живуть у тебе вдома?», «Моя мама поліцейський», «Мій тато швея», «Хто працює на будівництві?» «Хто працює у салоні краси?» та інші;
- екскурсії до «Військової частини», «Поліцейського відділку», «Школи», «Пожежної частини», «Радіо студії», «Магазину», «Художньої галереї» та інших установ (звернути увагу дітей, що представниками професії можуть бути як «жінки» так і «чоловіки», наприклад у військовій частині можуть служити як чоловіки, так і жінки, вихователем в дитячому садку може бути і чоловік, а пожежником – жінка);
- читання художніх творів: Д. Білоус «Пекар», «Модельєр», «Лікар»; В. Паронова «Найкраща справа»; О. Пархоменко «Професій багато»; П. Глазовий «Як цей майстер зветься?» та інші;
- розгляд картин, демонстрування мультфільм «Василиса Мікулішна», «Мулан», «Ким бути?», «Схожі», «Зоотрополіс» та інші;

- дидактичні ігри «А я ще знаю...», «Відгадай професію та покажи», «Домалюй інструмент», «Ким вони працюють?», «Ким я хочу стати?», «Плутанина», «Професії раніше та сьогодні», «Хто де працює?», «Хто чим керує?», «Хто що виготовляє?», «Чим пахнуть професії?», «Як цей майстер зветься?» та інші;
- сюжетно-рольові ігри: «Автомайстерня», «Аптека», «Ательє», «Будівельники», «Будинок моди», «Лікарня», «Магазин», «Машиністи потяга», «Моряки», «Пекарня», «Пошта», «Пожежники», «Салон краси», «Художня майстерня», «Школа»;
- зустрічі з представниками нових професій (аеродизайнер, бариста, веб – дизайнер, мерчендайзер, піцейола, флорист);
- участь дітей у праці дорослих.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, працівникам дитячих садків вкрай важливо усвідомити шляхи формування гендерної рівності у дітей дошкільного віку й попередити появу гендерних стереотипів при ознайомленні дітей з працею дорослих і світом професій. Дошкільна освіта повинна зберегти вільне й відповідальне самовизначення зростаючої особистості в новій статево-рольовій парадигмі суспільної свідомості.

Список використаних джерел

1. Бугайлик А. Хлопчики та дівчатка. Виклик гендерним стереотипам. Директор школи. Шкільний світ. 2018. №2. С. 24 – 43.
2. Будяк О. О. Гендерні особливості мотивації вибору професії старшокласників [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://goo-gl.su/RV4vo> (дата звернення 03.10.2019).
3. Дудкевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
4. Жіночі та чоловічі професії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://goo-gl.su/43oEY7> (дата звернення 08.10.2019).
5. Клецина И. С. Психология гендерных отношений: Теория и практика. СПб.: Алетейя, 2004. 408 с.
6. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 144 с.
7. Міністерство охорони здоров'я України. НАКАЗ від 13.10.2017 № 1254 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1508-17> (дата звернення 08.10.2019).
8. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. К.: Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
9. Освітня програма «Дитина в дошкільні роки» / наук. кер. К. Крутій // Лист МОН про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» від 08.12.2010 № 1/11-11178. Запоріжжя. ТОВ «ЛІПС" ЛТД, 2016. 160 с.
10. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. В. Огнев'юк // Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченко. К., 2016. 304 с.

11. Пісоцька Л. М. Знання старших дошкільників про працю людей як відображення процесу ознайомлення з професіями в дошкільній освіті [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://goo-gl.su/Bb8hhVq> (дата звернення 03.10.2019).
12. Товкач І. Є. Хочу бути мамою, хочу бути татом: навчально-метод. посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 368 с.

УДК: 373.21:159.95

**Любченко І.І.,
Кучай А. І.**

*КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний
коледж ім. Т.Г. Шевченка»*

СТРУКТУРА РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗДО

В статті розглядається: «Структура розвитку логічного мислення у процесі навчально-ігрової діяльності, формування особистості дитини, навчання дітей творчо мислити, виховання активного ставлення до здобуття знань, розвиток їх інтелектуальних і творчих здібностей, логічного мислення, моральний розвиток, патріотизм, засвоєння етичних норм – завдання, важливість яких визначається вимогами часу».

***Ключові слова:** мислення, логічне мислення, старші дошкільники, навчально-ігрова діяльність.*

На сучасному етапі розвитку системи дошкільного виховання найбільшої вагомості набула потреба пошуку нових форм виховання і навчання, яка б сприяла особистісному зростанню дошкільника.

На будь-якому віковому щаблі дитина набуває не лише психологічні якості, спільні для всіх дітей, а й свої власні індивідуальні особливості психіки та поведінки. Бути людиною означає бути не лише «як усі», володіти всім, чим володіють інші, а й бути неповторною особистістю з власними смаками, інтересами і здібностями.

Основними завданнями у роботі з дітьми дошкільного віку є забезпечення умов для розвитку і зростання активності кожного, ініціативної поведінки при ознайомленні з навколишніми предметами, світом, а також установленні контактів, спілкуванні.

«Логіка» позначає розумну внутрішню побудову людиною судження, здатність доводити правильні та спростовувати неправильні міркування, добирати в ході висловлювання істинні судження-посилки, які приводять до істинних суджень-наслідків, уміння висловлюватися, спираючись на логічні операції.

Мислення є найважливішою функцією мозку людини. Будь-який вид діяльності не може обійтися без нього. Воно лежить в основі успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок. Саме тому так важливо сформувати у малюків основи образного та логічного мис-

лення ще до того, як вони розпочнуть своє навчання в школі [1, с.3].

Навчати дошкільника розмірковувати стає одним з важливих педагогічних завдань, яке належить розв'язувати в контексті його особистісного розвитку в цілому.

Мислення виникає в процесі життя дитини, в процесі її виховання. Перед появою мислення у дитини формуються інші види діяльності, які підготовлюють можливість виникнення розумного ставлення до дійсності. Для цього необхідний певний досвід, знання.

Основною формою навчання дітей старшого дошкільного віку є заняття, на яких вони отримують певні систематичні знання та уміння. Але мислення дітей потрібно розвивати і в повсякденному житті. Це і під час спостережень, трудової діяльності, дидактичних, рухливих, словесних, сюжетно-рольових ігор, під час самостійної ігрової діяльності, розваг, свят, пішохідних переходів, екскурсій, індивідуальної роботи.

Проведені дослідження і педагогічна практика розкривають багаті можливості дітей дошкільного віку в засвоєнні ними елементарних форм логічного мислення.

Найчіткіше виявляється логічне мислення дошкільників при встановленні ними різних зв'язків між предметами і явищами. Раніше за інших дитина встановлює зв'язки функціональні (призначення, використання предметів). Найскладніше для маленьких дітей розкрити зв'язки простору і часу в логічному, тобто змістовному, їх значенні. Причиною цієї складності є, по-перше, прихована форма самих зв'язків (вони не лежать на поверхні явища, хоч доступні чуттєвому практичному досвіду). Дітям важко виділяти змістові зв'язки також через недостатню увагу педагогів до цих залежностей.

Розвиток мислення дитини-дошкільника забезпечується узагальненням і ускладненням його практики і засвоєнням способів самої розумової діяльності [2, с.220].

У традиційних вітчизняних програмах навчання і виховання дошкільників логічний компонент не представлено, внаслідок чого проблема формування в дітей логічних умінь випадає з переліку педагогічних завдань, лишається поза увагою. Актуалізація цього питання – вимога часу, оскільки нова епоха висуває підвищені вимоги до вміння людини свідомо ставитися до життя.

Вся робота по розвитку логічного мислення у дітей повинна проводитися в рамках встановленої програми, використовуючи програмовий матеріал, у тісному зв'язку з усією навчально-виховною роботою дошкільного закладу. Керувати розвитком логічного мислення - це означає: 1) вчити дітей вміло виробляти розумові операції аналізу, синтезу, зіставлення, абстрагування, узагальнення тощо; 2) допомагати їм оволодівати найпростішими поняттями, висловлювання, судження і робити висновки; робити їх думки та

мову точними, послідовними і доказовими, тобто вчити мисленню правильному, відповідному елементарним правилам логіки.

Процес розвитку не являє собою чогось ізольованого від загальної роботи вихователя і учня, не може бути додатковим навантаженням. Весь процес навчання, якщо він правильно організований, повинен бути в той же час процесом, що розвиває логічне мислення дошкільників. Для цього потрібна лише доцільна методика.

Використання в навчально-виховній роботі прийомів логічного мислення (порівняння, аналізу, синтезу, конкретизації, узагальнення), робота над поняттями, судженнями, умовиводами – все це збагачує педагогічний процес, робить його більш змістовним, посилює його вплив на всебічний розвиток дошкільників.

Роботу над розвитком логічного мислення необхідно починати з перших днів навчання в дошкільному закладі, та проводити на протязі всього періоду навчання, поступово ускладнюючи у відповідності до вікових особливостей, та в залежності від змісту і методів навчання. Прийоми логічного мислення, які ми використовуємо в процесі навчання, залишаються такимимж, змінюється лише їх сполучення, варіюється форма їх застосування, ускладнюється чи спрощується їх зміст.

Розробляючи систему занять, ми намагалися будувати їх таким чином, щоб вони здебільшого ґрунтувалися на цікавих логічних іграх-діях та об'єднували разом кілька розділів програми. Стимулювали інтерес дітей цікавими новими для них прийомами, руховим характером проведення занять та добором різноманітних завдань для активізації пізнавальної діяльності.

Діти з великим захопленням сприймають неординарні зустрічі з новим та цікавим. Якщо дитина швидко вирішує завдання, просимо її пояснити, як вона дійшла цього вирішення. Особливо важливо, щоб кожна дитина усвідомлювала спосіб вирішення і могла самостійно пояснити його словами, не боячись виразити свою власну думку. Але якщо дитині важко з цим впоратися, необхідно пояснити.

Якщо дитині вдається легко та швидко впоратися із завданням, пропонуємо їй придумати аналогічне самостійно, або даємо їй складніше з цією самою метою. Важливо, щоб уміння розмірковувати не перетворювалося на звичку споглядання, щоб дитина дієво втручалась у життєві події, не задовольнялася пасивною позицією. Такі заняття набули характеру цілеспрямованих, розгорнутих інтелектуальних ігор. Завдання конструювання та комбінаторики сприяють ефективному розвитку мислення, сприймання, пам'яті, дій самої дитини, що є забезпеченням умов для самостійних спроб, експериментування, дослідництва в процесі обстеження форм, величин, простору.

Підготовці і проведенню таких занять передують ретельна підготовча робота, яка полягає у підборі цікавих завдань, виготов-

ленні необхідного роздаткового та демонстраційного матеріалу, підборі методичних прийомів для реалізації цих завдань.

Провідний вид діяльності дітей дошкільного віку – гра, у процесі якої розвиваються духовні й фізичні сили дитини, її емоційна та пізнавальна сфери тощо. Крім того, гра – це своєрідний, властивий дошкільному вікові засіб засвоєння колективного досвіду. В грі формуються всі сторони особистості дитини, відбуваються значні зміни у її психіці, що сприяють переходу до нової, вищої стадії розвитку.

Особливої уваги вимагає організація дидактичних ігор з дітьми. Їх проводять щодня, незалежно від видів запланованих навчальних занять. Ігри розбивають за серіями, залежно від їхнього змісту, педагогічних завдань, мети, навчання і розвитку дитини.

Основна робота з розвитку логічного мислення у старшому дошкільному віці повинна вестися з задачею. Адже в будь-якій задачі закладені великі можливості для розвитку логічного мислення. Нестандартні логічні задачі – відмінний інструмент для такого розвитку. Існує значна кількість такого роду задач; особливо багато подібної спеціалізованої літератури бути випущено в останні роки.

Логічні прийоми й операції є основними компонентами логічного мислення, що починає інтенсивно розвиватися саме в старшому дошкільному віці. Розумовий розвиток старших дошкільників проявляється не тільки в інтелектуальній сфері, але й у пізнавальних інтересах, відносно дитини до навчання. Як показники розумового розвитку дошкільників можуть служити наступні уміння переносити прийоми дій на навчальну та позанавчальну діяльність, уміння використовувати логічні прийоми та операції, вибирати їх, перетворювати заданий матеріал при переносі прийомів. Більшою мірою сприяє цьому продуктивна діяльність, що пов'язана з активною роботою мислення й знаходить своє вираження в таких розумових прийомах як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення. Ці розумові прийоми є складеною одиницею операцій або форм логічного мислення: поняття, судження, умовиводу. Процес розвитку не являє собою чогось ізольованого від загальної роботи вихователя і дошкільника, не може бути додатковим навантаженням. Весь процес навчання, якщо він правильно організований, повинен бути в той же час процесом, що розвиває логічне мислення дошкільників. Для цього потрібна лише доцільна методика.

Отже, розвиток мислення дитини-дошкільника забезпечується узагальненням і ускладненням його практики та засвоєнням способів самої розумової діяльності.

Список використаних джерел

1. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. *Розвиток наочно-образного та логічного мислення*. Тернопіль: Богдан, 1998. 80с.
2. Дудкевич Т.В. *Дошкільна психологія*. Центр учбової літератури. 2007. 392 с.

3. Лебеда Н.А. Використання елементів навчального розвивального курсу «Логіки світу» у всебічному розвитку дитини. БВДС. 2005. №17-18. С. 1-35.
4. Немов Р.С. Психология:учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. 4-е изд. М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003.
5. Платонов К.К., Голубев Г.Г. Психология. М.: Вища школа. 1973р.

УДК 373.2.015.31:796

Малимоненко О.В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – ст.викл.Бурсова С.С.*

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті схарактеризовано підходи щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи у закладах дошкільної освіти. Висвітлені сучасні форми та засоби цієї роботи, що впроваджуються у ЗДО. Автором розкрито значення нетрадиційних засобів фізкультурно-оздоровчої роботи у збереженні та зміцненні здоров'я дошкільників.

Ключові слова: *фізкультурно-оздоровча робота, форми та засоби фізкультурно-оздоровчої роботи, діти дошкільного віку.*

Одними з першочергових завдань розвитку і виховання дітей дошкільного віку, що визначені Законом України «Про дошкільну освіту» є збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини. З цією метою сучасні заклади дошкільної освіти забезпечують проведення різнопланової фізкультурно-оздоровчої роботи. Вона передбачає охорону та зміцнення здоров'я дітей, підвищення опірності й захисних сил дитячого організму, покращення його працездатності; своєчасне формування у малюків життєво важливих рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей і забезпечення належного рівня фізичної підготовленості; виховання стійкого інтересу до рухової активності, потреби в ній, вироблення звички до здорового способу життя.

Основою системи фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному закладі є руховий режим як сукупність різних засобів та організаційних форм роботи з дітьми, які раціонально поєднуються і послідовно використовуються залежно від віку дітей, місця в режимі дня, сезону.

Метою статті є висвітлення сучасних форм та засобів фізкультурно-оздоровчої роботи закладів дошкільної освіти.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку є одним із найважливіших напрямів роботи дошкільної освіти. Воно спрямовується на збереження і зміцнення здоров'я дошкільників, своєчасне формування у них життєво-важливих рухових умінь і

навичок, розвиток фізичних якостей, забезпечення належного рівня фізичної підготовленості й фізичної культури взагалі, виховання стійкого інтересу до рухової активності, вироблення звички до здорового способу життя.

Організація фізкультурно-оздоровчої роботи органічно пов'язана з активною руховою діяльністю дітей та має на меті забезпечити оптимальний стан їхнього здоров'я, успішний фізичний розвиток, подолання гіподинамії, формування рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей та формування інтересу до різних видів рухової діяльності.

Проблемі збереженню та зміцненню здоров'я дітей дошкільного віку приділяли увагу науковці різних позицій: медицини (М. Амосов, Н. Артемонова, Ю. Лісіцина та ін.); психології та педагогіки (Т. Андрущенко, О. Безпалько, Г. Беленька, С. Болтівець, Н. Денисенко, Д. Ельконін, О. Єжова, О. Коберник, Л. Лохвицька, В. Оржеховська, С. Свириденко, В. Сухомлинський та ін.); теорії і методики фізичного виховання (В. Ареф'єв, Е. Вільчковський, Л. Волков, З. Діхтяренко, Е. Єрьоменко, М. Зубалій, С. Присяжнюк, В. Язловецький та ін.).

Формування основ здорового способу життя у дітей дошкільного віку передбачає широке використання у процесі організації дитячої життєдіяльності в ЗДО комплексу різних традиційних та нетрадиційних форм та засобів фізкультурно-оздоровчої роботи. Серед традиційних засобів варто виокремити *гігієнічні фактори* (режим харчування, сну, діяльності й відпочинку, гігієна одягу, взуття, приміщень, обладнання тощо), *фізичні вправи* (гімнастика, ігри, елементи спорту і туризму, праця), *чинники природного середовища* (повітря, сонце, вода) [3].

Поряд з традиційними засобами фізкультурно-оздоровчої роботи у сучасних ЗДО знаходять місце і нетрадиційні. Схарактеризуємо найпоширеніші з них:

- фітбол-гімнастика – вправи з використанням м'яча, що має певні властивості (розмір, колір, запах, пружність), застосування яких є доцільним для вирішення оздоровлювальних, корекційних та дидактичних цілей;
- стретчинг – система вправ, заснована на статичних розтягненнях м'язів тіла і хребта, яка дає змогу запобігати порушенню постави, має оздоровчий вплив на весь організм, допомагає активізувати його захисні сили;
- горизонтальний пластичний балет (пластик-шоу) – система партерних рухів, спортивного тренування, корекції, оздоровлення і творчого вираження дітей. Всі вправи виконуються у горизонтальних вихідних положеннях від положення лежачи у позі ембріона до положення стоячи на колінах, повільно і плавно, у супроводі класичної і сучасної музики у формі цілісних композицій;

- дихальна гімнастика К. Бутейка – система дихальних вправ, направлена на профілактику та лікування більше як 150 захворювань дихальних шляхів, які виникають через невміння дитини контролювати своє дихання, внаслідок чого виникає гіпервентиляції легенів;
- хатха-йога – система фізичних вправ, які направлені на покращення кровообігу, формування правильної постави, нормалізації роботи внутрішніх органів, профілактики сколіозу, простудних захворювань, психіки дітей дошкільного віку;
- «оздоровчий хортинг» – комплексна система фізичних вправ, заснована на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Він сприяє залученню молодого покоління до загальнолюдських цінностей, а також формуванню внутрішньої культури особистості, її високих волевих якостей, навичок здорового способу життя, гармонійному фізичному розвитку дітей [5, с.52];
- Су-Джок терапія – це комплекс особливих прийомів, основною метою застосування яких є вплив на певні точки (БАТ – біологічно активні точки або акупунктурні точки), розміщені на поверхні тіла. У Су-Джок терапії зосереджується увага на існуванні життєвої енергії як однієї з головних енергетичних систем, що визначає загальний стан організму [7, с.30];
- «Са-Фі-Дансе» – комплекс нетрадиційних видів вправ: ігропластики, пальчикової гімнастики, ігрового самомасажу, музично-рухливих ігор та ігор-подорожей, які створюють необхідний руховий режим, позитивний психологічний настрій та високий рівень проведення занять [9, с.7].

Система фізкультурно-оздоровчої роботи в ЗДО включає досить великий перелік різноманітних і життєво важливих заходів, які спрямовуються на виявлення резервів повноцінного фізичного розвитку дітей та формування основ здорового способу життя. Для цього система фізичного виховання дітей володіє багатим арсеналом різноманітних фізкультурно-оздоровчих засобів. Чим різноманітніші засоби виховного впливу на дітей використовують вихователі в своїй роботі, тим динамічнішим є перебіг процесу фізичного розвитку дошкільнят.

Список використаних джерел

1. Білоусова Н. Гімнастика за системою хатха-йога. Комплекс для старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2007. № 3. С. 12-13.
2. Денисенко Н. Оздоровчі технології в освітньому процесі. *Дошкільне виховання*. 2004. №12. С.4-6.
3. Лист МОН від 02.09.2016 № 1/9-456 «Щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах». URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBMOAPKcEYtUWVYdmtGMVE/view> (дата звернення: 15.10.2019).

4. Модель фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільному закладі / Тетяна Михайличенко, Ельвіра Кладієва, Ірина Башенко, Галина Зюкіна. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2010. № 4. С. 44–54.
5. Формування навичок здорового способу життя засобами фізкультурно-оздоровчої роботи на прикладі педагогічного досвіду роботи НВК № 24 (на засадах хортингу): метод. посіб. / З. М. Діхтяренко, І. С. Данилюк, Н. І. Скляр. К. : ПАЛИВОДА А. В., 2015. 324 с.
6. Чала О.М. Використання фітнес-технології (фітбол) в оздоровчій роботі з дошкільниками. Дошкільний навчальний заклад. 2014. № 10. С. 19-27.
7. Чумаченко І. Су Джок терапія в оздоровчо-профілактичній роботі з дітьми. Семінар-практикум для вихователів/І. Чумаченко, В. Прибульська // Дитячий садок. Управління. – 2014. – С. 30–32.
8. Ярмошенко О. Горизонтальний пластичний балет. Дитячий садок. 2016. № 4. С 24-28.
9. Ярмошенко О. Са-Фі-Дансе. Інновації в роботі інструктора з фізкультури. Дитячий садок. 2015. С. 7–9.

УДК 37.013.42:376

**Дідура Л. О.,
Міняйло О. В.**

*Дошкільний навчальний заклад ясла-садок
комбінованого типу № 25 м. Умані*

ЛАСКАВО ПРОСИМО НА QR-КВЕСТ!

У даній статті розглядається поняття «QR код» та можливість використання QR-квест технологій в освітньому процесі як ефективного засобу підвищення інтересу до навчання. QR-квести формують комунікативні та пізнавальні здібності дошкільників. У статті показуються можливості QR-кодів та QR-квестів як інтерактивного засобу навчання та розвитку здатного підвищити зацікавленість і мотивацію дошкільників.

Ключові слова: ресурси Інтернет, інформаційно-комунікативні технології, QR-код, електронна адреса, сайт, квест.

Постановка проблеми. Одна із сучасних вимог освітнього процесу полягає в тому, що навчання для дитини має бути цікавим. Тому перед педагогами постала проблема знайти щось нове аби заохотити дітей працювати в команді, навчити їх передбачати різні обставини, зважувати всі сумніви та швидко приймати рішення, спонукати до більш глибокого вивчення будь-якої теми. Саме для реалізації такого завдання традиційні педагогічні засоби організації навчально-виховного процесу все частіше не спрацьовують, потрібні нові методичні технології. Ось чому найбільш мобільними та зручними на сьогодні є інформаційно-комунікативні технології. Однією з таких технологій є QR-квести.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що сучасне суспільство ставить перед освітою завдання підготувати активного і

відповідального випускника, який згодом зможе змінити життя своєї країни у всіх її сферах. Педагоги можуть лише підштовхнути до цього за допомогою застосування нових цікавих методів навчання та освітніх технологій. Стрімке поширення мобільного Інтернету відкрило світу велику можливість. Все частіше ми застосовуємо комп'ютери і планшети. На даному етапі практика показала, що мобільні пристрої і додатки легко входять в освітній процес і роблять його ефективним. Не підлягає сумніву той факт, що діти 21 століття мають доступ до любої інформації завдяки гаджетам. Найчастіше телефон «заважає» навчальному процесу, але в даному випадку він тільки піде на користь.

Мета статті поширити знання щодо застосування інтернет-технологій QR-код та QR-квест.

Однією з нагальних проблем освітнього простору є урізноманітнення навчального процесу, упровадження новітніх форм, методів та технологій навчання, розвиток інноваційної діяльності. На нашу думку, однією з таких сучасних інноваційних технологій, яку можна впроваджувати в освітній процес, є квест. Освітній квест – це абсолютно нова форма навчальних і розважальних програм, за допомогою якої діти повністю занурюються в те, що відбувається, отримують заряд позитивних емоцій та активно включаються в діяльність, адже що може бути цікавіше хорошої гри?

Квест – технологія має чітко поставлену дидактичну задачу, ігровий задум, обов'язково має керівника (наставника), чіткі правила, і реалізується з метою підвищення у дошкільників рівня знань та умінь.

Квест – це інтерактивно організована діяльність, в якій неможливий перехід на наступний рівень без проходження попереднього. Він має добре продуманий план-конструкцію, що складається з різних рівнів за принципом збільшення складності. Квест - це подорож, що складається із міні-перепон, проходження яких навчає чомусь новому і відкриває перехід на новий, більш високий рівень.

Основними критеріями якості квесту є: безпека для учасників, оригінальність, логічність, цілісність, підпорядкованість певному сюжету, а не тільки темі, створення атмосфери ігрового простору.

У нашому дошкільному закладі квест - ігри проводяться в різних вікових групах, починаючи з молодшої. Але найчастіше в них беруть участь старші дошкільники. У багатьох квест - іграх беруть участь не тільки діти, а й батьки. У своїй роботі використовуємо лінійні квести, де учасники йдуть від однієї точки за певним маршрутом і зустрічаються в іншій точці, на кінцевій станції.

Для того, щоб квест дійсно був захоплюючим і в той же час, навчальним, щоб активізувати всіх учасників і дати можливість кожному проявити себе, для підвищення рівня пізнавальної активності нам необхідний новий підхід.

Ми зрозуміли, що деякі, напрацьовані в попередні періоди часу, освітні методики і створені на їх основі дидактичні матеріали не дозволяють отримати бажаний результат, зокрема - домогтися належного рівня пізнавального інтересу вихованців під час проведення різних розвиваючих занять.

Як бачимо, в останні роки діти все більше і більше піддаються комп'ютерній та «телефоній» залежності. Вони багато часу проводять в мережі Інтернет, грають в комп'ютерні ігри, забуваючи про все на світі. Як «відірвати» їх від улюблених комп'ютерів і телефонів і змусити звернути увагу на прекрасний світ навколо?

У своїй роботі ми спробували використовувати захоплення дітей сучасними гаджетами і поєднати його з навчанням дітей різним формам діяльності. У той же час ми пам'ятали, що використання мобільних додатків передбачає інтеграцію даних інформаційно-освітніх технологій в традиційні специфічні дошкільні види діяльності, а не ізольоване використання даних технологій.

Нещодавно побачила ось такі «картинки», які зараз можна зустріти повсюдно на web-сайтах, сторінках блогів, в періодичних виданнях, на туристичних об'єктах, плакатах, на одязі, в музеях, на сувенірах розміщені QR-коди.

Результати опитування педагогів показали, що коди сьогодні дійсно стали буденною справою. Відкрийте журнал, каталог або погляньте на дошку оголошень, і ви побачите QR - код. Як виявилось, це не єдине їх застосування. Головне - вони можуть бути корисними в освіті. Постало питання, як саме дані коди можуть використовуватися в освітньому процесі?

(мал. 1)

Із джерел мережі Інтернет ми дізналися, що абревіатура QR (quick response) в перекладі з англійської означає «швидкий відгук». Це двомірний штрих-код (матричний код), який розробила японська компанія «Denso Wave» в 1994 році. Він дозволяє в одному невеликому квадраті помістити 2953 байта інформації, тобто 7089 цифр або 4296 букв (близько 1-2 сторінок тексту в форматі А4), 1817 ієрогліфів.

Аби створити умови для позитивного розвитку пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку через використання в освітньому процесі комплексу педагогічних методик і технічних засобів, перед педагогами, які зацікавилися даною технологією постали завдання:

1. Підібрати і апробувати на практиці мобільні пристрої і програмне забезпечення; вивчити можливості їх адаптації до освітнього процесу;

2. Здійснити пошук (або - створити і розмістити) в мережі Інтернет відеоролики і статичні зображення, які будуть використані в освітньому процесі;
3. Ініціювати пізнавальну активність дітей, створювати їм умови для самостійного пошуку інформації, встановлення зв'язків і відносин між системами об'єктів і явищ із застосуванням QR кодів;
4. Формувати у вихованців уявлення про навколишній світ за допомогою використання елементів QR кодів технології.
6. Розвивати у дітей допитливість як передумову їх готовності до безперервної освіти.

Зацікавленість окремими педагогами технологією QR кодів, дала змогу іншим вихователям закладу: навчитися використовувати готові QR-коди; зрозуміти, на що взагалі здатний такий спосіб кодування, тобто яку інформацію (за типом та обсягом) можна перевести в цю форму; дізнатися, чи можна самим створювати такі коди, що для цього потрібно, і що потім з цим кодом робити.

Педагоги зрозуміли, що із залученням QR-кодів можна зашифрувати та отримувати швидкий доступ фактично до будь-якої інформації у мережі Інтернет: відео на YouTube, посилання на сторінку профілю у соціальних мережах, аудіофайл, книгу тощо. Або у такий спосіб може бути закодовано невеличкий текст, який можна «зчитати» навіть без доступу до мережі Інтернет.

Під час майстер-класу «Як розпізнати QR-код» педагоги ознайомилися з цікавою формою організації освітньої діяльності та практикувалися діяти за інструкцією.

В подальшому, на практиці ми побачили переваги використання QR-кодування: швидко: дозволяє отримати миттєвий доступ до закодованої інформації; зручно: вміщує великі об'єми відомостей у невеликому зображенні; просто: розміщувати код можна на будь-якій рівній поверхні (аркуш, стіна, підлога, бетоноване підвір'я тощо).

Навчившись працювати з QR-кодами, перед педагогами нашого закладу постало питання на яке варто звернути увагу: *які є способи впровадження QR-кодів у процес розвитку дитини?*

Це проведення організованих, індивідуальних занять, бесід, екскурсій, творчих ігор, розваг, які необхідно проводити, використовуючи методику активної участі дошкільників, відходити від стандартних способів навчання дітей.

Ми прийшли висновку, що за допомогою відповідних заходів і вправ дошкільники можуть: знайти необхідну інформацію в Інтернеті; організувати перегляд матеріалів відповідно обраної теми; провести освітній квест або веб-квест разом із дорослим.

Всім нам відомо, що на етапі дошкільного дитинства улюбленим заняттям дітей і найефективнішою формою отримання знань є гра.

Саме тому, наступним кроком педагогів було розроблення сучасних пригодницьких ігор–квестів із використанням QR-кодів, для

реалізації завдань програми «Афлатот» (Дошкільний навчальний заклад №25 м. Умані входить до переліку закладів, затвердженого наказом МОН та з березня 2016 року розпочав роботу з педагогами, дітьми і їх батьками щодо упровадження соціально-фінансової програми «Афлатот»).

Що нас мотивувало до створення освітніх квестів із використанням QR-кодів? По-перше, дані QR-квести активізують виховний потенціал сім'ї, налагоджують механізм тісного соціального партнерства між нею та ДНЗ у подальшому вирішенні завдань соціальної та фінансової освіти дошкільників.

По-друге, квести допомагають підвищити рівень соціальної свідомості та фінансової грамотності всіх учасників навчально-виховного процесу.

По-третє, до багатьох дітей потрібен індивідуальний підхід, а освітні квести, в даному випадку, служать ідеальним універсальним інструментом.

А також QR-квести виховують взаєморозуміння і почуття товариськості, формують вміння спілкуватися; стимулюють ініціативність і самостійність, дослідницьку та експериментальну діяльність. І, звичайно ж, що може бути краще, ніж дитячі емоції, справжні і чисті?

Розроблені за всіма розділами соціально-фінансової програми «Афлатот» квести, ми проводимо як в приміщенні дошкільного закладу так і на природі (під час прогулянок та екскурсій).

Відповідно до теми дошкільники разом із педагогом або дорослим шукають відповідь на запитання, що стоїть в основі проблемного завдання. Кожна дитина проходить по своєму маршруту й дізнається багато цікавого. Та родзинка такої організації ігрової діяльності полягає в тому, що, виконавши одне завдання, діти отримують підказку до виконання наступного, що є ефективним засобом підвищення рухової активності та мотиваційної готовності до пізнання і дослідження.

Отже, підбиваючи підсумки, варто підкреслити, що у дітей підвищилася мотивація до пізнання нового, зріс рівень допитливості, пізнавальної активності (проявляється інтерес до нових предметів, подій, явищ), більше виникає питань про відомі дошкільнику предмети, події, явища - для отримання додаткової інформації; навчилися самостійно здобувати інформацію. Ігрові етапи дозволяють спільно пережити емоційні сплески, що викликають масу позитивних емоцій і радісних спогадів, сприяють розвитку комунікабельності. Педагоги оволоділи навичками кодування і розкодування інформації; поєднують ігрову та навчальну діяльність дітей, враховуючи вікові особливості та готують завдання різного рівня складності.

Ми впевнилися, що використання елементів технології QR-кодів для організації освітньої діяльності, служить розвитку у дітей пізнавального інтересу, прагнення до отримання знань, позитивної мотивації до подальшого навчання протягом усього подальшого життя.

Сьогодення вимагає, щоб фахівці дошкільного профілю були нової формації з конкурентно придатним європейським рівнем кваліфікації. З кожним роком підвищуються вимоги до вихователя. Сучасний педагог закладу дошкільної освіти має досконало володіти цілісними науковими підходами і найновішими інформаційно-комунікаційними та інноваційними технологіями, досконало їх вивчати та апробувати у власній професійній діяльності.

Пориньте у світ дитини та зрозумійте їхні сучасні погляди.

Список використаних джерел

1. «Афлатот» навч. посіб [URL:-http://berizka.vn.ua/upload/for_techer/1.pdf](http://berizka.vn.ua/upload/for_techer/1.pdf) (електронне джерело).
2. Чуб Н.В. *Ігри упродовж дня. Вправи на розвиток у дошкільнят пам'яті, уваги, мислення, уяви дитини.* Х.: Веста, 2007.
3. Шевцова О.А. *Організація пізнавальної діяльності в ДНЗ.* Х.: ВГ «Основа», 2009.

УДК 373.2.035:316.614:796

Мороз С. В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Науковий керівник – к.п.н., доц. Ковалевська Н. В.

РОЛЬ ГРИ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто роль гри в соціалізації дитини дошкільного віку. Висвітлено основні категорії ефективності соціалізації дитини та рівні її соціальної зрілості. Охарактеризовано основні види колективних творчих ігор, які сприяють формуванню соціальної зрілості дошкільників.

***Ключові слова:** соціалізація, соціальна зрілість дитини дошкільного віку, колективні творчі ігри, сюжетно-рольові ігри, театральні ігри, ігри-заняття.*

Постановка проблеми. Освітня робота в закладах дошкільної освіти спрямована на забезпечення умов, які надають дитині дошкільного віку широкі можливості для самостійних дій з освоєння навколишнього світу. З огляду на такий підхід особливої значимості набуває проблема взаємодії дошкільників із однолітками та дорослими.

Одним із головних завдань дошкільної освіти, як зазначено в Законі України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», є формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду [3, с. 7].

В Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що формування у дошкільників навичок соціально визнаної поведінки, вміння орієнтуватись у світі людських взаємин, готовності співне-реживати та співчувати іншим відбувається завдяки спілкуванню з дорослими, як носіями суспільно-історичного досвіду людства, саме тому в дитини з'являються інтерес та вміння розуміти інших, долучатися до спільної діяльності з однолітками та дорослими, об'єднувати з ними свої зусилля для досягнення спільного результату, оцінювати власні можливості, поважати бажання та інтереси інших людей [2, с. 6].

Аналіз освітніх досліджень та публікацій свідчить про те, що проблема формування соціальної зрілості дошкільників у процесі ігрової діяльності, дедалі більше набуває особливої актуальності. Особливості організації ігрової діяльності дошкільників досліджувала велика кількість педагогів-класиків: Я. А. Коменський, С. В. Русова, К. Д. Ушинський та ін., психологи Ю. А. Аркін, С.Л. Рубінштейн, Д. Н. Узнадзе та ін., сучасні науковці Л. В. Артемова, А. К. Бондаренко, Г. І. Григоренко, В. Г. Захарченко, Т. О. Маркова, О. І. Сорокіна, О. П. Усова, та ін.

Проблему використання гри як засобу соціалізації дітей дошкільного віку досліджували такі вчені та науковці, як Л. Виготський, О. Гріднева, Д. Ельконін, К. Гросс, Г. Тарасенко. На сучасному етапі проблемами соціалізації та встановлення особистісних взаємин дітей у процесі ігрової діяльності вивчає педагог І. Рогальська-Яблонська.

Мета статті: висвітлення ролі гри в соціалізації дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Підвищений інтерес викликає проблема соціалізації особистості, адже «соціалізація – це процес входження дитини в систему культурних норм поведінки та взаємин між однолітками» [6, с. 27]. Основи соціальної компетенції дитини закладаються у дошкільному віці, визначається напрямок її розвитку й успішної адаптації в соціумі.

Одним із головних завдань дошкільної освіти є формування комунікативної та соціальної компетентності, інакше кажучи – умінь, що дають дітям змогу гармонійно існувати в соціумі. Тож в умовах закладу дошкільної освіти педагоги повинні створити розвивальний життєвий простір, сприятливий для формування соціальної зрілості. У такому середовищі діти мають досягти рівня сформованості установок, знань, умінь та етичних якостей, достатнього для добровільного, умілого та відповідального виконання різних соціальних ролей [5, с. 54].

У роботі з дітьми дошкільного віку гра виконує одночасно декілька важливих функцій: навчання; розвитку різних психічних процесів; виховання певних якостей (особистісних, моральних тощо); корекції

поведінки та розвитку. Окрім того, гра є одним із провідних форм соціалізації та засвоєння правил спілкування [1, с. 38].

Людство обрало гру для стимулювання творчої активності дітей, формування у них навичок соціальної поведінки. Ігри широко використовувалися і продовжують використовуватися як основний засіб соціальної інтеграції дітей. Розвиваюча ігрова діяльність продуктивно використовується в навчанні та вихованні дітей в різні історичні періоди. Такий підхід дозволяє дошкільникам відносно легко і в невимушеній атмосфері пізнавати себе, типи та норми поведінки, способи та моделі вирішення тих чи інших завдань, і навколишній світ.

У роботі з дітьми дошкільного віку гра виконує одночасно декілька важливих функцій: навчання; розвитку різних психічних процесів; виховання певних якостей (особистісних, моральних тощо); корекції поведінки та розвитку. Окрім того, гра є одним із провідних форм соціалізації та засвоєння правил спілкування [1, с. 38].

Сучасними фахівцями галузі дошкільної освіти визначено критерії ефективної соціалізації дошкільника: інтеріоризація соціального досвіду (когнітивний), прагнення до участі в соціальних відносинах (мотиваційний), участь у пошуках шляхів реалізації своїх можливостей (діяльнісний) [1, с. 34].

Когнітивний критерій має такі показники: наявність знань про різні типи соціальних відносин, усвідомлення залежності свого успіху від розвитку соціальних відносин, знання особливостей соціального спілкування.

Другий критерій має такі показники: потреба в соціальному спілкуванні в різних групах дітей та дорослих, спрямованість на досягнення результату у соціальній діяльності, адекватна оцінка своєї участі в діяльності.

Участь у соціально значущій діяльності, вияв ініціативи й активності в діяльності, творчий підхід до діяльності є показниками діяльнісного критерію.

Відповідно до критеріїв і показників ефективної соціалізації дошкільників нами визначено такі рівні соціальної зрілості: високий, середній та низький. Ми дійшли висновку, що дошкільники, які мають високий рівень соціальної зрілості бажають вступати у спілкування, взаємодіяти протягом тривалого часу. Вони вміють будувати безконфліктні взаємини з однолітками, легко входять у контакт із дорослими, дотримуються норм та правил поведінки, мають адекватну самооцінку і реакцію на успіхи і невдачі [4, с. 13].

Діти із середнім рівнем соціальної зрілості недостатньо ініціативні у спілкуванні, під час взаємодії з однолітками й дорослими; не вміють залагоджувати конфлікти. Вони знають норми і правила поведінки, але не завжди їх дотримуються, мають завищену самооцінку.

Діти з низьким рівнем соціальної зрілості майже не вміють взаємодіяти з однолітками і дорослими. Під час взаємодії з однолітками проявляють байдужість або, навпаки, конфліктність та агресивність та мають неадекватну самооцінку [4, с. 14].

Під час роботи над проблемою формування у дошкільників соціальної зрілості виявлено, що вагому роль у цьому процесі відіграє колективна творча гра – особливий вид творчої діяльності дошкільників. Колективна творча гра – це ефективний засіб, що допомагає розвинути відчуття партнерства і правильної взаємодії [4, с. 16].

Для підвищення рівня соціальної зрілості дітей дошкільного віку використовують комплекс колективних творчих ігор, що містить: сюжетно-рольові ігри; театральні ігри; ігри-заняття. Наприклад, сюжетно-рольові ігри «Сім'я», «Показ моди», «Супермаркет», «Салон краси», «Аптека», театральні ігри «Снігова королева», «Вовк та семеро козенят», «Хто я?», «Загадкова зустріч», «Чарівники» та ігри-заняття «Хто що робить?», «Хто як їсть?», «Підемо по колу», «Змійка» тощо.

Сюжетно-рольові та театралізовані ігри передбачають розгортання різноманітних сюжетних ліній та розігрування різнохарактерних ролей, що дає змогу дітям набути досвіду вживання в образи, що можуть значно відрізнитися один від одного. А ігри-заняття варто організовувати насамперед для розвитку взаємин дітей і дорослих. Завдання ігор-занять – вплинути на свідомість, почуття та поведінку дітей для виховання у них: довіри до педагога; бажання співпрацювати з ним; готовності обговорювати результати своєї діяльності.

Висновки. Отже, ми вважаємо, що гра займає вагоме місце в соціалізації дитини дошкільного віку та сприяє формуванню соціальної зрілості. Адже гра є соціальною за змістом, природою, походженням, тобто виникає з умов життя дитини в суспільстві. У грі дошкільники вчаться взаємодіяти зі світом, наслідуючи те, що вони бачать довкола себе. Для них це – реальність, справжній, а не вигаданий світ. Методично правильно спланована і організована гра забезпечує позитивні результати в соціалізації дитини дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Бабіч В. Сюжетно-рольова гра як засіб соціальної адаптації дітей дошкільного віку. *Дефектолог*. 2013. № 4. С. 38–46.
2. Базовий компонент дошкільної освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini/>. (дата звернення: 17.11.2019).
3. Закон України «Про дошкільну освіту». *Урядовий кур'єр*. 2001. № 144. С. 1–9.
4. Туженкова Ю. Колективні творчі ігри як інструмент соціалізації дошкільників. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 5. С. 13–17.

5. Кубата Н. П. Гра як засіб формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Молодий вчений. 2018. №5. С. 53-56.
6. Циба В. Соціологія особистості: системний підхід (соціально-психологічний аналіз): Навчальний посібник. К.: МАУП, 2010. С. 342.

УДК 373.2.091.33-027.22:796]:502/504

Нищун С. І.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*
Науковий керівник – к.п.н., доц. Карапузова І.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЇХ З ПРИРОДОЮ

У статті розглядаються особливості організації ігрової діяльності з дітьми дошкільного віку у процесі ознайомлення їх з природою. Описано, як у кожній віковій групі виконуються певні програмові завдання ознайомлення з природою, зважаючи на вікові особливості дітей.

Ключові слова: дошкільник, ігрова діяльність, розвиток, ознайомлення з природою.

Ознайомлення дітей з природою – один із основних засобів їхнього розвитку, у процесі якого розширюється орієнтація дітей в навколишньому світі, формуються пізнавальні здібності, виховується відповідальне ставлення до природи. Ознайомлення дітей з природою передбачає формування у них відповідний об'єм знань про предмети, явища неживої і живої природи, виховання інтересу і любові до неї.

Виходячи з того, що гра у більшості психолого-педагогічних досліджень визнається важливим засобом виховання, навчання й розвитку дітей дошкільного віку, на нашу думку, гра в процесі ознайомлення дошкільників з природою виконує не лише освітню, а й виховну і розвивальну роль. Зокрема, вона є засобом і методом виховання наполегливості в досягненні позитивного результату, формування здібностей дитини, забезпечення емоційного характеру діяльності дітей, створення умов для прояву свідомої оцінки своїх можливостей, реальної самооцінки, стимулювання творчої діяльності, формування потреби в самоствердженні, розвиткові волі й довільності, виховання особистості в цілому.

Розв'язанню питань всебічного розвитку дітей дошкільного віку засобами природи сприяли праці Я. Коменського, К. Ушинського, В. Сухомлинського, О. Савченко, З. Плохій, Н. Бібік, Н. Коваль, Н. Лисенко, Г. Пустовіта, Н. Пустовіт, Н.Яришевої та ін.). Окремі аспекти використання гри у процесі ознайомлення дітей з природою

досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені. Зокрема, Е. Бойко вивчала особливості екологічних ігор, Т. Кириєнко, Л. Пундик, А. Матвійчук, В. Маршицька досліджували специфіку ігор у природі, О. Мемешина розглядала екологічні ігри як засіб екопедагогіки, Т. Богданець, Н. Денисенкова вивчають гру як засіб ознайомлення дітей з природою, Т. Ніколаєва вивчає вплив ігрових прийомів на формування в дошкільників основ природничих знань.

Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, на сучасному етапі модернізації дошкільної освіти актуалізуються питання особливостей організації ігрової діяльності дошкільників у процесі ознайомлення з природою в контексті формування дієвих природничих знань, умінь та навичок дітей дошкільного віку.

Зважаючи на особливості дітей дошкільного віку, в кожній віковій групі виконуються певні програмові завдання ознайомлення дітей з природою. Вони передбачають поступове засвоєння природних знань, а тому ознайомлення дітей з природою в ЗДО вимагає постійного безпосереднього спілкування з нею.

Так, дітей 2-3-х років життя знайомлять з рослинами, тваринами, явищами неживої природи, формують уміння виокремлювати їх в просторі, виділяти і правильно називати деякі прикмети рослин (колір листя, квітів), рухи й голоси тварин. При цьому у дітей вдосконалюються аналізатори (зоровий і слуховий), розвивається інтерес і увага до побаченого, формується позитивне ставлення до них [3, с.8].

У дітей 4-го року життя формується уявлення про предмети і явища природи, з якими вони постійно зустрічаються в житті. На основі цих уявлень поступово встановлюються зв'язки, які діти можуть усвідомити в процесі предметно-чуттєвої діяльності на заняттях, іграх і відобразити їх в формі конкретних уявлень. У цьому віці дітей навчають спостерігати, виділяти окремі прикмети рослин, тварин, порівнювати об'єми, групувати їх за зовнішніми ознаками. В процесі засвоєння знань у дошкільників розвиваються форми пізнавальної діяльності [3, с.8].

До п'яти років у дітей формується наочно-образне мислення, що дозволяє дошкільникам засвоювати узагальнені знання. Тому в процесі ознайомлення дітей з природою їх вчать виділяти особливості будови рослин, тварин і встановлювати їх залежність від умов існування [3, с.8].

До кінця дошкільного віку в дітей має бути розвинута елементарна форма логічного мислення, здатність до аналізу і синтезу, вміння виділяти індивідуальні і загальні ознаки рослин і тварин, робити узагальнення. До вступу до школи у дитини має бути розвинута спостережливість, допитливість, сформований інтерес до сільськогосподарської праці, любов і бережливе ставлення до природи, здатність знаходити в ній красиве [7, с.89].

Включення ігор у процес ознайомлення дітей з природою створює емоційний фон, що забезпечує ефективний результат засвоєння знань, умінь, навичок. На це вказував ще О. Запорожець, який наголошував, що емоційні прояви впливають не лише на рівень інтелектуального розвитку дитини, але й на її розумову активність, на творчі здібності. Цю думку підтверджують і дослідження Л. Абрамян та А. Кошелевої, котрі дійшли висновку про те, що за допомогою гри легко налагоджується позитивне ставлення дитини до оточуючих людей, формуються нові позитивні емоції й почуття. В дослідженнях О. Янковською було доведено, що використання дидактичних ігор природничого змісту за умови відповідальної підготовки дітей у певній системі дає змогу формувати у дітей міцні знання, систематизувати їх, підводити до узагальнень, розвивати мислення та мовлення [6, с.37].

Дотримання дітьми з дошкільного віку норм поведінки, у тому числі в природі, вимагає прояву певних вольових зусиль. Використання ж гри у процесі виховання дошкільників значно впливає на розвиток волі й довільності. Це підтверджують результати дослідження Є.Смірної. Так, встановлено, що в ході проведення ігор з правилами діти вчаться стримувати безпосередні імпульсивні рухи, стають більш дисциплінованими, краще контролюють свої вчинки, охоче приймають й виконують завдання та доручення дорослого, прагнуть дотримуватись правил спілкування й поведінки [4, с.11].

На думку, Л. Лохвицької, здатність до вольових зусиль в умовах проведення ігор природничого змісту дозволяє дітям дошкільного віку, по-перше, зосереджуватись і підтримувати довільну увагу в процесі пізнання природи, спостерігати, запам'ятовувати, активно мислити при встановленні причин та явищ, що відбуваються в навколишньому. По-друге, у грі дошкільникам легше здійснювати контроль своєї поведінки у природі. У відомих межах діти можуть підкоряти свою діяльність поставленим цілям. Так, виконуючи в грі завдання по догляду за рослиною або твариною, дитина більшою мірою здатна виконати доручення якісно, відмовитися від різних приємних занять, не закінчивши роботу [1, с.8].

Участь однолітків у грі також дає можливість відчутти значення своєї діяльності. Ця можливість, відзначає Д. Менджерницька, здійснюється через два моменти. По-перше, спостерігаючи й оцінюючи дії інших і передбачаючи власне виконання тих же дій, дитина краще усвідомлює правила гри, оскільки в цьому випадку вони представлені в зовнішній розгорнутій формі. По-друге, постійний контроль з боку інших дітей (їхні зауваження, попередження й навіть погрози виключити з гри за неправильну поведінку), їх емоційно виражене ставлення звертають увагу дошкільника на власні дії [2, с.48].

У грі діти спілкуються один з одним, проявляючи при цьому ті якості, які недоступні їм у повсякденному житті. Спілкування в ігрових ситуаціях дає їм відчуття реальності, підсилює мотивацію до природничої діяльності. При цьому в грі мотивація, здобуває цілий комплекс пізнавальних, естетичних, моральних, соціальних спонукань, що вимагають від учасників прийняття рішень, а це особливо важливо в процесі формування бережливого ставлення до природи [5, с.12].

На думку Н. Яришевої, перспективне планування ігрової діяльності у процесі ознайомлення з природою доцільно здійснювати на основі визначення педагогами ігрових дій, які можуть виконувати діти в процесі гри, виходячи зі свого досвіду й знань, а також припускаючи перспективу розвитку цих дій на основі ефективного керівництва. Система формування ігрових навичок дошкільників припускає постійне використання таких традиційних прийомів, як: пояснення; нагадування; спостереження за іграми дітей; включення педагога в гру дітей. Застосовуються прийоми, які можуть бути використані при розвитку сюжету конкретних ігор й ігрових ситуацій у процесі ознайомлення дітей з природою. Зокрема, це такі: екскурсії; цільові прогулянки; розглядання ілюстрацій; бесіди; читання художньої літератури; продуктивна діяльність дітей. При цьому вихователь має пам'ятати, що зміст ігрової діяльності дошкільників має бути тісно взаємопов'язаним зі змістом освітньо-виховної роботи процесу ознайомлення дітей з природою [7, с.92].

Зазначимо, що ігрова діяльність дітей різного віку має свої особливості, що передбачає використання специфічних форм і методів педагогічного керівництва нею. Щоб досягти емоційно насиченої, творчої ігрової діяльності у процесі ознайомлення дітей з природою, педагогові необхідно комплексно керувати її формуванням, а саме: забезпечувати постійне спілкування дитини з природою, цілеспрямовано збагачувати тактичний досвід дитини, поступово переводячи його в умовний ігровий план, спонукати дошкільника до творчого відображення дійсності.

Отже, включення дошкільника у різні види ігрової діяльності у процесі ознайомлення з природою, постійне керівництво нею з боку дорослого є важливою умовою всебічного розвитку дитини, формування у неї природничих знань, умінь та навичок бережливого та естетичного ставлення до природи.

Список використаних джерел

1. Лохвицька Л. Створення навчально-ігрового довідника для пізнавального розвитку дошкільників. *Дошкільне виховання*. 2008. №10. С. 8-9.
2. Менджерницкая Д. В. Воспитателю о детской игре: метод. Пособие. М.: Просвещение, 1982. 126 с.
3. Ознайомлення дітей з природою. *Дитячий садок*. 2009. №3. С.8-10.
4. Усик В. *Природа і діти. Дошкільне виховання*. 1992. С. 10-11.

5. Якубенко В. *Учити пізнавати, любити, бегети природу. Дошкільне виховання.* 2008. № 6. С. 12-13.
6. Яновська О. П. *Дидактичні ігри в дитячому садку.* К.: Основа, 1975. 123 с.
7. Яришева Н. Ф. *Методика ознайомлення дітей з природою: навч. посібник.* К.: Вища школа, 1993. 255 с.

УДК 373.2.016:81'233]:37.064.1

Новоселецька Н. І.

ЗДО (ясла-садок) «Веселка» м. Хорола

Ковалевська Н. В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗДО

У статті висвітлено значення взаємодії вихователів закладу дошкільної освіти з батьками дітей, які відвідують ЗДО. Основна увага присвячена характеристиці форм взаємодії з батьками з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Автори звертають увагу на значення способів взаємодії: залучення батьків до мовленнєвого розвитку дошкільника, постійний зворотній зв'язок з родиною та дають характеристику традиційним та нетрадиційним формам співпраці.

Ключові слова: *діти дошкільного віку, мовленнєвий розвиток дошкільника, форми взаємодії, традиційні форми взаємодії, нетрадиційні форми взаємодії.*

Актуальність дослідження. Організація взаємодії вихователів закладів дошкільної освіти з батьками вихованців набуває особливого сенсу, оскільки вони мають різні уявлення щодо її сутності. Вихователі розуміють взаємодію як допомогу батькам, сприяння підвищенню виховного потенціалу родин, формуванню у батьків навичок ефективної співпраці з власною дитиною. Батьки ж сприймають діяльність вихователів як один із напрямів комунікації, який є допоміжним у сумісному рішенні комплексних проблем розвитку дітей, часто оцінюючи подібні ініціативи педагогів як втручання повчального характеру. Від ступеня порозуміння між батьками й вихователями залежатиме успіх всебічного розвитку дошкільника, зокрема мовленнєвого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можливість і успішність використання різноманітних форм роботи з батьками в умовах закладів дошкільної освіти доведено численними психологічними й педагогічними дослідженнями, проведеними Т. Ф. Алексєєнко, Л. В. Калуською, О. Л. Кононко, О. С. Поляковою.

Окремі аспекти загальної проблеми взаємозв'язку сім'ї та дошкільного закладу у формуванні особистості дитини висвітлено у працях Е. П. Арнаутова, Л. В. Загик, В.В. Іванова, В. Котирло, Т. Кравченко, Т. Кулікової, С. Ладивір, Н. Лисенко, Т. Маркової, В. Нечаєвої, Л. Островської, Л. Пелипенко, Ю. Хямяляйнен та інших.

Різні аспекти проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку досліджували психологи, психолінгвісти, дефектологи, педагоги, лінгводидакти, серед яких А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, І. І. Дичківська, Л. І. Айдарова, М.І. Жинкін, М. С. Вашуленко, О. М. Гвоздєв, Л. О. Калмикова, Г. І. Ніколайчук, В. К. Орфинська, Л. Г. Федоренко, О. О. Леонтьєв, М.І. Пентилюк, Л. Скуратівського, Г. Шелехової, О.С. Ушакова.

Мета: полягає у здійсненні аналізу традиційних та нетрадиційних форм взаємодії вихователів з батьками з розвитку мовлення в умовах сучасного ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Сім'я у сучасному суспільстві розглядається як інститут первинної соціалізації дитини. Батьківство має соціокультурну природу і характеризується системою приписаних культурою і суспільством норм і правил, що регулюють розподіл між батьками функцій догляду за дітьми та їх виховання в сім'ї. Батьки несуть відповідальність перед суспільством за організацію системи умов, відповідних віковим особливостям дитини на кожному із ступенів розвитку і забезпечують оптимальні можливості її особистісного і розумового зростання.

Одна з основних умов нормального розвитку дитини і, в подальшому, успішного навчання в школі – своєчасне і повноцінне формування мовлення в дошкільному дитинстві. Як показує практика, для повноцінного мовленнєвого розвитку дошкільників, необхідна тісна взаємодія ЗДО і сім'ї, так як найкращі результати відзначаються там, де педагоги і батьки діють узгоджено. Йому передують цілеспрямована робота педагогів, в процесі якої батьки епізодично включаються в життя групи, долучаються до проблем своїх дітей.

Одним із напрямків співпраці батьків і ЗДО є мовленнєва підготовка дошкільників. Успіх взаємодії батьків і вихователів, а отже позитивний вплив на розвиток мовлення дитини значною мірою будуть залежати від взаємостосунків, які складатимуться між вихователем і батьками дітей. Важливою рисою роботи з розвитку мовлення в умовах сучасного ЗДО є взаємодія педагогічного колективу з родинами вихованців.

Основними завданнями взаємодії педагогів і батьків з питань мовленнєвого розвитку дошкільників []:

- об'єднання зусиль дорослих для забезпечення успішного мовленнєвого розвитку кожної дитини;

- показ найбільш ефективних методів і прийомів роботи мовленнєвого виховання;
- розкриття можливості перенесення отриманих педагогічних знань в умови сімейного виховання;
- формування у батьків бажання і вміння спілкуватися з дітьми, правильно реагувати на проблеми (допомагати долати їх) і досягнення дітей (радіти успіхам).

Для досягнення єдиної мети, взаємодія передбачає не тільки розподіл завдань між учасниками процесу, а й зворотний зв'язок. Щоб батьки могли активно впливати на мовленнєвий розвиток дитини в дитячому садку, їх знайомлять з програмою розвитку мовлення дошкільнят в кожній віковій групі.

Вихователі закладу дошкільної освіти мають дібрати такі форми співпраці, які б давали найкращий результат. Форми взаємодії педагогів і батьків – це такі способи організації їх спільної діяльності, які ефективно впливають на мовленнєвий розвиток особистості дошкільника.

Форми батьківської просвіти розрізняються за:

- місцем проведення (у сім'ї, на нейтральній території, у закладі, на вулиці);
- характером спілкування (безпосереднім та опосередкованим, усним, письмовим, за допомогою технічних засобів зв'язку, із поєднанням видів спілкування);
- участю членів сімей (вся сім'я, обидва батьки, мати чи батько з дитиною, матері, батьки);
- кількістю сімей (індивідуальні, групові, масові або колективні);
- тривалістю (разові, короточасні, постійнодіючі, пульсуючі);
- змістом (формування знань та умінь; батьківських якостей і рис; правильного ставлення до дитини);
- метою (обслуговуючі, реабілітаційні, профілактичні, супроводжуючі); – впливом на сім'ю (ознайомлюючі, спонукальні, перетворювальні).

До традиційних форм взаємодії дошкільного навчального закладу з родинами належать:

- колективні – батьківські конференції, тематичні зустрічі за «круглим столом», засідання батьківського комітету, дні відкритих дверей, створення групи батьків-порадників (консультантів), перегляд ранків, спільні свята (у тому числі й родинних), спортивні змагання (сімейні), активний відпочинок у вихідні дні (дні здоров'я) тощо.
- групові – консультації, практикуми, школа молодих батьків, – гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми – вчителями, логопедами, лікарями, психологом, юристом, людьми творчих професій тощо;

- індивідуальні – вступне анкетування, попередні візити батьків– з дітьми до ЗДО, співбесіди, консультації, відвідування педагогами своїх вихованців удома, телефонний зв'язок, електронне листування тощо;
- наочно-письмові – батьківські куточки, тематичні стенди,– ширмочки, планшети, папки-пересувки, дошки оголошень, інформаційні листки, тематичні виставки, анкетування, скриньки пропозицій, родинні газети, індивідуальні зошити, неформальні листи, педагогічна бібліотека, запрошення, вітання тощо.

Вибудовуючи взаємодію з батьками, варто розвивати і використовувати традиційні форми, ставлячи до них такі вимоги, як затребуваність, оригінальність, інтерактивність.

У сучасних ЗДО використовуються наступні нетрадиційні форми співпраці з батьками: мовні театралізовані свята, мовні газети, журнали, ігротеки, сімейні газети, звітні концерти, батьківські клуби, тренінги ігрової взаємодії, інтерактивні виставки, вікторини, конкурси, спільні заняття, проектна діяльність, презентації.

Одна з найбільш ефективних форм взаємодії з батьками з мовленнєвого розвитку – це мовленнєве театралізоване свято. Театрально-ігрова діяльність поєднує велику кількість засобів і способів розвитку мовленнєвих здібностей дітей. Мовленнєвою основою свята стає матеріал, що готувався разом з дітьми вдома: інсценування вірша, казки, оповідання. Дитина є активною від природи, вона любить не тільки слухати казки, а й діяти, творити. Основним моментом творчої театралізованої гри є виконання ролі. В процесі гри дитина створює образ дією, словом, що дає їй можливість активно розвивати мовленнєву діяльність.

Батьки звикають до мовлення своїх дітей і не помічають в ньому недоліків, а отже, не допомагають їм засвоювати правильне мовлення. Ми вважаємо, що слід показувати батькам у спільній діяльності з дітьми, як правильно формувати мовлення дітей, роз'яснити їм необхідність закріплення досягнутого і як важливі партнерські відносини батьків зі своїми дітьми.

В сучасних ЗДО один раз в тиждень в другій половині дня для батьків проводиться ігротека. Її мета – демонстрація отриманих дітьми, умінь, уявлень на ігровому матеріалі. Батьків знайомлять з різними мовленнєвими іграми. Батьки беруть активну участь в грі з дітьми.

За рекомендацією педагогів батьки вводять в життя сім'ї гру «Я дарую тобі слівце», мета – розширити словник дітей. Діти приносять в групу подаровані слова і знайомлять з ними своїх друзів. Батьки беруть участь в створенні домашньої ігротеки. Даний вид роботи не вимагає спеціальних матеріалів і посібників. З огляду на велику завантаженість батьків домашніми справами і накопичену

до кінця дня втому, пропонуються «Ігри на кухні». Ігрові вправи для розвитку дрібної моторики: «Попелюшка», «Чарівні палички». Ігри на збагачення словника. «Чарівні слова» (Які слова можна «вийняти» з борщу? Вінегрету? Кухонної шафи? Плити?), «Відгадай-но», «Докажи слівце». Ігри на розвиток граматичної будови. «Кухарчуки». (Приготуємо сік з яблук (яблучний), пиріг з риби (рибний), варення з малини (малинове) і т.д. Ігри на розвиток складової структури. «Плутанина»(Жили-були слова. Одного разу вони веселилися, танцювали і не помітили, що переплуталися. Допоможи словами розплутатися. Слова: Босака (собака), ловосся (волосся), Лекосо (колесо), тибочо (чоботи і т.д.). Такі ігри не віднімуть у батьків багато часу і не вимагають спеціальної підготовки. А щоденне їх застосування буде неоціненним для розвитку мови дитини, і покажуть дитині зацікавленість батьків її проблемами і ще більше зміцнить їх взаємини.

Мовна газета – ця форма взаємодії педагогів з сім'ями популярна як у дітей, так і у батьків. Зміст газет визначається актуальними на даний момент питаннями мовленнєвого розвитку дітей конкретної групи і може бути присвячено вирішенню одному з мовленнєвих завдань. У молодших і середніх групах можуть бути такі теми як «В гостях у слова», «Поговори зі мною, мама.». У старших групах – «Розумничок», «Як красиво говорить, немов річечка дзюрчить» та інші. Обов'язковою умовою випуску мовних газет є їх інтерактивний характер. Інтерактивність полягає в тому, що матеріал, розміщений в газеті, спонукає батьків до активної взаємодії з дітьми і педагогами, припускає зворотний зв'язок. Оформлятися газети можуть на стендах, у вигляді книг, журналів, папок-пересувок.

Ефективною формою взаємодії «педагог-батько-дитина» в умовах сучасних ЗДО стала проектна діяльність. Вона передбачає активну співпрацю дітей і дорослих, сприяє розвитку творчості в різних видах пізнавально-мовленнєвої діяльності, забезпечує сучасний інтегрований підхід у вихованні та навчанні дітей. Беручи участь в розробці і реалізації проекту, батьки стають безпосередніми учасниками навчально-виховного процесу і починають усвідомлювати свою роль в ньому. Темі і зміст проектів визначаються педагогами спільно з дітьми та батьками на основі визначення актуальних завдань розвитку дітей конкретної групи, дитячих інтересів. Наприклад, у проекті «Казка в нашій родині» створюється альбом з улюбленими казками, малюнками, фотографіями, статтями про те, як книги допомагають у вихованні дітей, які цікаві слова і вирази в них зустрічаються. Проект «Чудо пальчики» дозволить батькам усвідомити значення розвитку дрібної моторики руки дитини для мовленнєвого розвитку і активно включиться в виготовлення посібників для тренування рук з

підручного матеріалу, проявляючи свою творчість. Обов'язковою умовою реалізації всіх проектів є активізація мовленнєвої діяльності дітей, спільна мовленнєва творчість. Проекти розраховані на значний відрізок часу. Завершувати проект пропонується презентацією, яка передбачає випуск газет, альбомів, організацію виставок, свято. Дорослі та діти демонструють результат своєї діяльності, радіють досягненням один одного.

Висновки. Включення батьків у педагогічний процес є найважливішою умовою повноцінного мовленнєвого розвитку дитини. Освітньо-виховний вплив складається з двох взаємопов'язаних процесів – організації різних форм взаємодії з батьками та змістовно-педагогічної роботи з дитиною. Такий підхід до виховання дітей в умовах ЗДО забезпечує безперервність педагогічного впливу. Жодна розвиваюча програма не може дати повноцінних результатів, якщо вона не вирішується спільно з сім'єю, якщо в дошкільному закладі не створені умови для залучення батьків до участі в освітньо-виховному процесі. Оволодіння дитиною мовленням успішно відбувається тоді, коли з нею займаються не тільки в закладі дошкільної освіти, а й в родині.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. *Мовленнєвий портрет п'ятирічної дитини. Дошкільне виховання.* 2013. №7. С. 6 – 10.
2. Богуш А.М., Гавриш Н. *Оптимізація мовленнєвої роботи з дітьми в розвивальному середовищі дошкільного навчального закладу. Дошкільне виховання.* 2012. №10. С. 5 – 9.
3. Евдокимов Е. С. *Педагогическая поддержка семьи в воспитании дошкольника.* – М. : ТЦ Сфера, 2008. 96 с.
4. Залізник А. М. *Підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками з розвитку мовлення дошкільників. Педагогічний дискурс.* 2011. № 10. С. 162-166.
5. Піроженко Т.О. *Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника.* Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.
6. *Развиваем речь детей: секреты сотрудничества.: Практическое пособие по взаимодействию детского сада с семьей.* Фонд «Развития через образование» Тольятти, 2007
7. Трубавіна І. М. *Зміст та форми просвітницької роботи з батьками : [науково-метод. матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів].* К. : УЦДССМ, 2000. 88 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КАЗКОТЕРАПІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕМОЦІЙНОГО КОМФОРТУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Статтю присвячено проблемі впровадженню елементів казкотерапії. Розкрито особливості видів казок, які пропонують використовувати для забезпечення емоційного комфорту дітей дошкільного віку. Проаналізовано етапи складання казки разом із дитиною (або дітьми) відповідно до її психологічної проблеми та методи роботи з нею.

Ключові слова: казка, казкотерапія, емоційний комфорт, психологічне здоров'я, діти, дошкільний вік.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В основі сучасної дошкільної освіти лежить принцип оздоровчої спрямованості освітнього процесу, адже здоров'я дитини слугує базисом особистісного зростання. Реалізація зазначеного принципу передбачає створення середовища, в якому дитині приємно та безпечно перебувати, що стимулює її розвиток та забезпечує оптимальні комфортні умови для емоційного комфорту.

Аналіз останніх досліджень, на які спирається автор. Дослідження емоційного благополуччя, психічного здоров'я та психологічного розвитку дошкільника проводили О. Баєйр, В. Іванова, Ю.Кашлюк, О.Мельникова, А. Теплюк та ін. Використання казкотерапії у роботі з дітьми дошкільного віку простежується у дослідженнях Т. Зінкевич-Євстеґнєєвої, М. Кисельової, А. Копитіної, С. Рибакіної, Р.Ткача та ін.

Формулювання мети. Метою статті є узагальнення поглядів науковців щодо використання елементів казкотерапії для забезпечення емоційного комфорту дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Стан емоційного комфорту є необхідною умовою подальшого особистісного розвитку дитини, успішного засвоєння знань та швидкого формування навичок. Одним з ефектних засобів формування емоційного комфорту є казка, оскільки вона відповідає потребам та інтересам дітей, сприяє вияву їхньої емоційності, уяви, творчості. Казкові переживання залишають глибокий слід у свідомості дитини, сприяють розвитку добрих почуттів. У казці розкривається духовний світ дитини, ідеальний рівень її морального розвитку, здійснюється вплив на підсвідомість.

Т. Зінкевич-Євстеґнєєва розглядає казкотерапію як інтегровану діяльність, яка впливає на внутрішній світ як дитини так і дорослого

в дії уявної ситуації [1, с. 8]. Казкотерапія сприяє розвитку у дошкільників активності, самостійності, емоційності, творчості, зв'язного мовлення. Вона більше зорієнтована на дітей дошкільного віку тому, що вони ще не здані оцінити події, які відбуваються в реальному житті, проаналізувати їх для прийняття самостійних рішень та потребують допомоги дорослих. Але дорослі не завжди вчасно можуть зрозуміти які негаразди є в житті дітей, адже не завжди мають відповідь на те, що саме спонукає дитину так вчинити. Під час гри, перевтілюючись у казкового героя, дитина може спокійно розповідати про свої почуття, думки, засвоюючи необхідні моделі поведінки, вчиться реагувати на життєві ситуації, підвищувати рівень знань про себе й оточуючих, тому що казки зрозуміліші дошкільникам порівняно з поясненнями педагогів та батьків.

Дорослі здебільшого розповідають або читають дітям казки. Але, забувають, що їх можна обговорювати, пояснювати незрозуміле, що допоможе дитині засвоїти уроки, які згодом доведеться розв'язувати самостійно. Знаючи основи казкотерапії, батьки зможуть у необхідний момент допомогти своїй дитині впоратись з труднощами, якими б вони не були. Казки допомагають дітям і дорослим подолати невпевненість, страхи, фантазувати, приймати нестандартні рішення та розуміти, що всього можна досягти, якщо є бажання [3, с. 14].

Іноді дітей неможливо вкласти спати без сліз та істерик, а особливо, якщо дитина проходить адаптаційний період. Але її можна перехитрити. Краще з дитиною погратися в казку, в яку вона повірить. Казка – це надійний помічник у цій справі [4, с. 81].

Саме психокорекційні казки використовуються для м'якого впливу на поведінку й світогляд дитини, для подолання її психологічних проблем, для коригування певних рис характеру дитини, що ускладнюють її життя: зайва сором'язливість, неохайність, примхливість, хвастощі, схильність вирішувати свої проблеми за допомогою агресії [4, с. 21]. Спочатку у психокорекційній казці демонструється неефективний і непродуктивний стиль поведінки, а потім пропонується альтернатива.

Візьмемо для прикладу казку «Білосніжна та сім гномів». Сім гномів лягають спати й прокидаються в один і той час, Білосніжка за всіма стежить. Гномики не лежать у ліжечку годинами, за день вони так напрацюються, що засинають, зразу ж коли кладуть голову на подушку. Жоден гномик не повинен розмовляти і гратися, заважаючи іншим спати. Спати можна тільки в своєму ліжечку. Білосніжна не дозволяє лягати на дивані, на килимку. Якщо в період денного сну хтось із гномиків прокинеться, то зовсім не обов'язково негайно кликати Білосніжну (виховательку, маму), яка дуже стомилася за день. Один гномик може обійтись без денного сну, інший – ні. (Тих дітей, яким важко заснути ввечері, радять не

вкладати спати вдома, тим паче що з 4 років це не обов'язково). Коли на вулиці темно, гномикам не дозволяють бігати в ліс. Психотерапевтичні казки – це особливий вид казок, які розкривають глибинний зміст подій. Вони не завжди однозначні, не завжди мають традиційно щасливий кінець, але завжди глибокі й проникливі. Вчасно розказана казка для дитини означає стільки ж, скільки психологічна консультація для дорослого. Відмінність тільки в тому, що від дитини не вимагають уголос робити висновки й аналізувати, що з нею відбувається: робота йде на внутрішньому, підсвідомому рівні [1, с. 12].

Авторські казки, незважаючи на наявні в них чари, по суті, є розповідями про ті життєві ситуації, у яких може опинитися дитина, і про почуття, пов'язані з ними. Ці казки орієнтовані на вирішення певної проблеми або позбавлення дитини конкретного страху. Тому лише правильно підібрані історії потрібним чином діють на особистість дитини [3, с. 41]. Як зазначає Р. Ткач, за допомогою казки можна діагностувати, сформулювати або відкоригувати певні якості особистості.

Р. Ткач пропонує дотримуватися певних правил створення казки або історії разом із дитиною, відповідно до її психологічної проблеми, для того щоб вона мала вплив і надала допомогу: 1) необхідно вигадати казкового героя, близького до дитини за статтю, віком, характером тощо. Далі, охарактеризувати героя, його життя в казці таким чином, щоб дитина помітила схожість із собою (але не відкрито); 2) у казці повинна бути ситуація, у чомусь схожа із проблемою дитини, але ні в якому разі не мати з нею прямої подібності; 3) казка повинна пропонувати новий досвід, використовуючи який, дитина може зробити інший вибір при вирішенні своєї проблеми. Або в цьому їй має допомогти психолог; 4) казковий сюжет повинен розгортатися в певній послідовності (початок казки, проблемна ситуація, кульмінація, розв'язка, мораль казки) [3].

Т. Зінкевич-Євстігнєєва виокремлює групи методів казкотерапії: розповідання казки дорослим і розповідання казки дитиною [1, с. 17]. Казки, складені дітьми, не тільки відображають їхню внутрішню реальність, актуальні проблеми, але й сприяють вирішенню труднощів. Помічено, що створення казок позитивно позначається на психологічному здоров'ї: дитина стає більш врівноваженою, краще справляється з життєвими труднощами. Складену казку можна просто прочитати дитині, без обговорення, даючи можливість їй подумати, надати можливість психіці дитини «опрацювати» інформацію на підсвідомому рівні. Так само можна намалювати цю казку, програти її за допомогою ляльок, у пісочниці з фігурками.

Автор стверджує, що казкотерапія зазвичай проводиться за такою логікою: незвичайне привітання; ритуал входження в казку; складання або читання казки; психогімнастичні вправи або рухливі

ігри; трансформація сюжету; обговорення казки (за потребою); релаксація; ритуал прощання, сюрпризний момент [1]. Наявність ритуалу входу (виходу) в казку для дітей обов'язкова. Для дітей дошкільного віку такими ритуалами можуть стати: маніпуляції з чарівними предметами (чарівне кільце, дзеркало, паличка, золотий ключик та ін.); промовляння магічних заклинань або читання чарівної книги тощо. Дітям дуже подобається входити в казку за допомогою чарівників, роль яких можуть виконувати ляльки: Фея, Ельф, Маг-Чарівник, Гном та ін.

Казкова подорож дітей повинна бути наповнена іграми, які дозволяють ближче познайомитися з казкою. Ритуал виходу допомагає безпечно повернутися з казкової ситуації у звичайну реальність. Доречно використовувати казкові головоломки на корекційно-розвивальних заняттях, спрямованих на розвиток пізнавальної сфери дошкільника. Це не просто інтелектуальна розвага, а захоплюючий засіб навчитися логічно мислити. Будь-які логічні головоломки подаються у вигляді казкового сюжету, і мають нову, яскраву й дивовижну форму. Світ казкових героїв пробуджує дитячу уяву, перетворюючи обдумування завдань на захоплюючу подорож [3].

Як і в реальному житті, так і в казці є позитивні герої та негативні. Т. Зінкевич-Євстігнеєва [1] виділяє основні етапи розвитку особистості та її образне уявлення у казці. Виокремлені етапи розвитку казкового сюжету перекликаються з етапами формування особистості дитини. Головний герой з'являється на світ, росте, досягає певного віку та їде у довгу небезпечну дорогу, зустрічає нових друзів, робить героїчні вчинки, досягає своєї мети, повертається додому вже з новими якостями. Можна припустити, що в казці дається не тільки описання життя героя, але і в образній формі розповідається про основні етапи розвитку особистості.

Метод казкотерапії спрямований на розвиток сприймання, тілесних відчуттів, рухової координації дітей, уміння усвідомлювати та контролювати свої переживання, розуміти власний емоційний стан. Заняття вводять дитину в складний світ людських емоцій, допомагають їй прожити певний емоційний стан, створити свій власний «емоційний фон», за допомогою якого вона зможе орієнтуватися у власних почуттях і у почуттях людей, які її оточують. Основний акцент робиться не просто на опрацювання емоцій, а на рівні їх впізнавання по міміці, жестах, поведінці, словами людей і казкових персонажів. У цих заняттях важливо, щоб дитина проживала кожну емоцію на тілесному рівні, спостерігала за своїми тілесними відчуттями і оцінювала їх.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, казка дає можливість дитині ідентифікувати себе із близьким для неї персонажем, порівняти себе з героєм, зрозуміти, що в неї є

такі ж проблеми, як у героя казки. За допомогою казкових образів, їх дій, дитина може знайти вихід з різних складних ситуацій, побачити шляхи розв'язання конфліктів, засвоїти моральні норми й цінності, розрізняти добро й зло. За допомогою казкотерапії можна працювати з агресивними, невпевненими, сором'язливими, тривожними дітьми, з проблемами сорому, провини, брехні, а також розвивати пізнавальну, моральну та етичну сфери дітей, покращувати емоційний комфорт дітей.

Враховуючи особливості дошкільного віку, необхідно створювати умови для формування гармонійної особистості, а отже позбавляти від стресових ситуацій та негативних переживань.

Список використаних джерел

1. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. *Путь к волшебству*. Санкт-Петербург : Златоуст, 1998. 349 с.
2. Наговицин А. Е., Пономарева В. И. *Типология сказки*. Москва : Генезис, 2017. 336 с.
3. Ткач Р. М. *Сказкотерапия детских проблем*. Санкт-Петербург : Речь, Москва: Сфера, 2008. 118 с.
4. Черняева С. А. *Психотерапевтические сказки и игры*. Санкт-Петербург : Речь, 2002. 168 с.

УДК 373.2.064.1:008

Петрова О.В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Карапузова І.В.*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ

У статті особливості формування педагогічної культури батьків дітей дошкільного віку, описано її компоненти та сучасні форми роботи з батьками в ЗДО.

***Ключові слова:** педагогічна культура, заклад дошкільної освіти, батьки, дошкільник, форми роботи з батьками.*

На сучасному етапі розвитку українського суспільства особлива увага приділяється сім'ї у повноцінному вихованні дітей. Попередити значну кількість педагогічних помилок батьків або пом'якшити їх вплив на особистість дитини допоможе вчасна цілеспрямована підготовка молоді до сімейного життя та до батьківства, формування її педагогічної культури. Педагогічна підготовленість батьків до виховання характеризується певним рівнем (основним мінімумом) знань з психології, педагогіки, фізіології, гігієни, вміннями та навичками, набутими в процесі виховання дітей та догляду за ними. Педагогічна культура батьків – компонент загальної культури, який

акумулює в собі накопичений попередніми поколіннями досвід виховання дітей у сім'ї. Під педагогічною культурою батьків ми розуміємо їх достатню підготовленість до виховання дітей дошкільного віку в умовах сім'ї, вміння застосовувати якості вихователя у процесі сімейної життєдіяльності [1, с. 37].

На особливу роль педагогічної культури батьків у родинному вихованні дітей звертали увагу С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Т. Алексеєнко, І. Гребенніков, О. Зверєва, М. Махлін, В. Костів, В. Титаренко. Педагогічна культура батьків реалізується у всіх видах виховної діяльності, сприяє формуванню різнобічних стосунків і спілкуванню, забезпечує самопізнання, саморозвиток, самовиховання, самовдосконалення шляхом засвоєння набутого людством досвіду. Виявляється вона в розумінні та усвідомленні батьками своєї відповідальності за виховання дітей, у ставленні до них, в оцінюванні їхньої поведінки, у реальній діяльності та спілкуванні з ними, а також у здійсненні продуктивних зв'язків з іншими виховними інститутами (закладами дошкільної освіти, школою, позашкільними закладами).

Педагогічна культура батьків є складною та динамічною системою і містить наступні компоненти: педагогічні знання – уявлення батьків про вікову динаміку розвитку дитини, самоцінність періоду дошкільного дитинства, про основні завдання виховання, вони виявляються у ставленні до дитини, в оцінюванні її поведінки, реальній діяльності та спілкуванні з нею; педагогічна і психологічна компетентність – здатність зрозуміти потреби дітей, раціонально спрямувати зусилля і засоби на уміння бачити перспективи розвитку дитини; педагогічна рефлексія – вміння батьків аналізувати, критично оцінювати власну виховну діяльність, знаходити причини своїх педагогічних помилок; педагогічна емпатія – співпереживання, адекватна реакція на вчинки й почуття дітей [2, с. 83].

Аналізуючи праці видатних педагогів можна виділити основні параметри педагогічної культури батьків: моральна культура, культура мислення, комунікативна культура, дидактична культура, культура праці, фізична культура, естетична культура та екологічна культура. Моральна культура включає вимогу батьків до себе, їх самокритичність, дотримання моральних норм. Культура мислення передбачає наявність: проблемного мислення – вміння прогнозувати можливості виникнення труднощів виховання і намічати шляхи їх усунення; системного мислення – вміння бачити проблему з різних боків; оперативності мислення – здатності швидко реагувати на зміну обставин. Комунікативна культура виявляється в здатності привертати до себе увагу дитини, будувати з нею довірливі стосунки, в доброзичливості в спілкуванні з іншими, вмінні керувати собою. В основі дидактичної культури лежить вміння оптимально організувати навчальний і виховний процес, забезпечити необхідну

мотивацію, володіння сучасними формами і методами виховання. Культура праці виявляється в звичці доводити розпочату справу до кінця, у турботі про якісні і кількісні результати праці, в умінні ефективно і продуктивно працювати. Естетична культура забезпечується наявністю естетичного смаку, дотриманням етики спілкування, естетичним оформленням зовнішності і побуту. Екологічна культура виявляється у здатності людини правильно поводити себе в навколишньому середовищі, дотримуватись особистої гігієни. Фізична культура пов'язана зі здоровим способом життя сім'ї. [2, с. 87].

Одна з особливостей формування педагогічної культури батьків на сучасному етапі полягає у відході від традиційних форм організаційної роботи, у перебудові структур відповідно до вимог високої оперативності вирішення питань у єдиній системі безперервної освіти.

До найбільш ефективних форм роботи з батьками варто віднести «День відкритих дверей», який дає можливість познайомити батьків з дошкільною установою, її традиціями, правилами, особливостями освітньої роботи, зацікавити нею й залучити до участі. Проводиться у вигляді екскурсії по ЗДО з відвідуванням групи, де виховуються діти батьків, що прийшли. Можна показати фрагмент роботи з дітьми. Після екскурсії й перегляду вихователь або методист розмовляють із батьками, з'ясовують їхні враження, відповідають на запитання. Бесіди проводяться як індивідуальні, так і групові. В будь-якому випадку чітко визначається їх мета: що необхідно з'ясувати, чим можна допомогти. Педагог повинен уміти не тільки говорити, але й слухати батьків, виражати свою зацікавленість, доброзичливість [6, с. 42].

Консультації проводяться індивідуально або для підгрупи батьків. На групові консультації можна запрошувати батьків різних груп, що мають однакові проблеми або, навпаки, успіхи у вихованні (примхливі діти; діти з яскраво вираженими здібностями). Цілями консультації є засвоєння батьками певних знань, умінь; допомога їм у розв'язанні проблемних запитань. Форми проведення консультацій різні (кваліфіковане повідомлення фахівця з наступним обговоренням; обговорення статті, заздалегідь прочитаної всіма запрошеними на консультацію; практичне заняття, наприклад, на тему «Як вчити з дітьми вірш» [3, с. 6].

Батьки мають потребу в набутті практичних навичок виховання дітей, тому доцільно запрошувати їх на семінари-практикуми, які дають можливість розповісти про способи й прийоми навчання й показати їх: як читати книгу, розглядати ілюстрації, розмовляти про прочитане, як готувати руку дитини до письма, як вправляти артикуляційний апарат тощо.

Однією з сучасних форм роботи по формуванню педагогічної культури батьків, на нашу думку, є батьківські конференції. Основна

мета конференції – обмін досвідом сімейного виховання. Батьки заздалегідь готують повідомлення, педагог при необхідності надає допомогу у виборі теми, оформленні виступу. На конференції може виступити фахівець, його виступ дається «для запалу», щоб викликати обговорення, а якщо вийде, то й дискусію. Конференція може проходити в рамках однієї дошкільної установи, але практикуються й конференції міських, районного масштабів. Важливо визначити актуальну тему конференції («Турбота про здоров'я дітей», «Залучення дітей до національної культури», «Роль родини у вихованні дитини»). До конференції готується виставка дитячих робіт, педагогічної літератури, матеріалів, що відображають роботу дошкільних установ. Завершити конференцію можна спільним концертом дітей, співробітників дошкільної установи, членів родин. Зараз, у зв'язку з перебудовою системи дошкільного виховання, вихователі та керівники ЗДО шукають нові, нетрадиційні форми роботи з батьками, засновані на співробітництві й взаємодії. До них належать сімейні клуби, які на відміну від батьківських зборів, в основі яких повчальна форма спілкування, клуб будує відносини з родиною на принципах добровільності, особистої зацікавленості. У такому клубі людей поєднує загальна проблема й спільні пошуки оптимальних форм допомоги дитині. Тематика зустрічей може формулюватися батьками. Одним з прийомів у роботі з батьками є бібліотека спеціальної літератури із проблем виховання, навчання й розвитку дітей. Педагоги стежать за своєчасним обміном, підбором необхідних книг, складають анотації новинок [5, с. 208].

З огляду на зайнятість батьків, використовуються й такі нетрадиційні форми спілкування з родиною, як «Батьківська пошта» і «Телефон довіри». Будь-який член родини має можливість у короткій записці висловити сумніви із приводу методів виховання дитини, звернутися за допомогою до конкретного фахівця (наприклад, до психолога). Телефон довіри допомагає батькам анонімно з'ясувати будь-які значимі для них проблеми, попередити педагогів про помічені негативні прояви дітей. Нетрадиційною формою взаємодії з родиною є й бібліотека ігор. Оскільки ігри вимагають участі дорослого, це змушує батьків спілкуватися з дитиною. Якщо традиція спільних домашніх ігор прищеплюється, у бібліотеці з'являються нові ігри, придумані дорослими разом з дітьми [4, с. 8].

Оскільки сімейна життєдіяльність як і педагогічна культура батьків інтегровані, це передбачає різнопланові шляхи цілеспрямованої підготовки до батьківства та формування самої якості (тобто педагогічної культури) через реалізацію в єдиному комплексі дидактичних умов опосередкованого і прямого впливу на цей процес. Дидактико-методичні контури системи необхідно зумовлювати в часових і просторових параметрах, спираючись на

вік батьків та їх дітей. Це забезпечить самореалізацію батьків і їх самовдосконалення шляхом зацікавленого сприймання необхідних їм знань, набуття навичок і можливість апробації набутого досвіду у власній сім'ї.

Окреслені методологічні аспекти формування педагогічної культури батьків є основою педагогічної системи роботи педагогічного колективу ЗДО з батьками, реалізація якої є перспективою подальших досліджень

Список використаних джерел

1. Алексєєнко Т.Ф. *Готовність батька до виховання дитини. Педагогіка і психологія.* 2002. № 4. С. 37
2. Белоногова Г. *Педагогические знания – родителям. Дошкольное воспитание.* 2008. № 1. С. 82 - 92.
3. Березняк Є. *Співпраця керівників дошкільних закладів з батьками та громадськістю. Освіта України.* 2003. 20 грудня. С. 6.
4. Анненко В. *Дитячий садок + батьки. Дитячий садок.* 2004. № 11. С. 8.
5. Струмилин С. Г. *Нетрадиционные формы работы с родителями ДОУ. Дошкольная педагогика.* 2013. №7. С. 208.
6. Федорович Л.О. *Сім'я та дитячий садок: взаємодія у вихованні особистості. Імідж сучасного педагога.* 2003. №7. С.42-43.
7. Хомишак О. *Формування педагогічної культури батьків в умовах ДНЗ. Молодь і ринок.* №2. 2017. С. 32-33.

УДК 373.2.015.31:792

Пилипенко Н. В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник - к.п.н., доц. Манжелій Н. М.*

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ

У статті розглянуто проблему формування творчої особистості дошкільника засобами лялькового театру. Наголошено на його ролі у всебічному розвитку дітей дошкільного віку.

Постановка проблеми. У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що метою діяльності закладу дошкільної освіти є забезпечення гармонійного розвитку кожної дитини, створення сприятливих умов для її особистісного становлення та творчої самореалізації. Театралізована діяльність є ефективним засобом педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника. Водночас, вона виступає як специфічний вид дитячої активності і один із найулюбленіших видів творчості [2].

Залучення до театру дітей дошкільного віку відбувається, у більшості випадків, завдяки ляльковим виставам. Враховується

інтерес дошкільників до цього виду театру, доступність дитячому сприйняттю, а також його значення для інтелектуального, морального і естетичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою естетичного виховання займалися такі науковці як Л. В. Артемова, О.П. Аматыєва, А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, які розглядали ляльковий театр як засіб розвитку творчих здібностей дошкільників. Роль театралізованої діяльності у всебічному розвитку дошкільників висвітлено у працях Т. М. Караманенко, Ю. Р. Караманенко, Д. У. Менджерницької, А. П.Усової.

Шляхи, методи і прийоми використання засобів лялькового театру у навчально – виховному середовищі закладу дошкільної освіти розкривали у своїх роботах Т. Н. Доронова, М. Д. Маханева, Н. Пасічник, І. Товма та ін.

Мета статті: висвітлити роль засобів лялькового театру у процесі формування творчої особистості дошкільника.

Виклад основного матеріалу. Театралізована діяльність впливає на розвиток всіх сторін життєдіяльності дошкільника. Дитина усвідомлює театр як вираження життєвих ситуацій у грі ляльок, дізнається про різні види лялькового театру (пальчиковий, рукавичковий, маріонеток та ін.), їх особливості та призначення.

Ляльковий театр – особливий вид театральної вистави, у якій окрім акторів чи поруч з ними діють ляльки. Провідною ідеєю лялькового театру у закладі дошкільної освіти є організація за допомогою ляльок розваги з ігровою, дидактичною, інформаційною та комунікативною метою. За допомогою ляльок актори (лялькарі) створюють яскраві образи, передають характерні риси людського характеру і форми поведінки, вкладають у репліки і дії ляльок повчальний зміст [3, с. 4].

Дошкільник може виконувати різні ролі у ляльковому театрі – глядача у процесі сприймання театрального видовища, сценариста при підготовці до театральної вистави, актора у театральній грі. Під час театралізованої діяльності в дітей формуються вміння творчого самовияву, розвивається здібність до використання прийомів імпровізацій, прагнення до перевтілення. Внаслідок цього реалізуються потреби дитини у самовираженні, спілкуванні та пізнанні себе через відтворення різних образів.

У відвертому, щирому ставленні до художнього втілення ляльок та їх дій дитина виявляє рівень художньо-естетичного сприймання, мовленнєву компетенцію, знання, вміння, навички, здобуті нею раніше в умовах спеціально організованого навчання. Лялькова вистава сприяє розвитку інтелектуальної сфери, адже її засобами збагачуються знання дошкільників про театр, вони вчиться порівнювати героїв різних казок, планувати власні дії щодо реалізації задуму майбутньої вистави. Діти знайомляться з

оточуючим світом у всьому його різноманітті через образи, звуки, а вміло поставлені питання змушують їх думати, аналізувати, робити висновки і узагальнення [4, с.18].

Ляльковий театр є джерелом розвитку емоційної сфери, глибоких переживань і відкриттів дитини. Він залучає до духовних цінностей і позитивно впливає на естетичний розвиток: виховує художній смак, розвиває творчий потенціал, вчить бачити прекрасне в житті і людях, формує стійкий інтерес до театрального мистецтва та визначає потребу кожної дитини звертатися до театру як до джерела емоційного співпереживання та творчої співучасті [1, с. 10].

Кожен літературний твір або казка для дітей дошкільного віку завжди мають моральну спрямованість. Улюблені герої стають об'єктами для співпереживання, зразками для наслідування і ототожнення, через них дошкільник висловлює своє власне ставлення до добра і зла. Переживаючи різноманітні життєві ситуації, дитина розв'язує чимало проблемних ситуацій опосередковано, від імені персонажу. Завдяки цьому у дошкільників формуються моральні якості і долаються певні недоліки. Сором'язливим, невпевненим у собі дітям ляльковий театр допомагає зняти напруження, повірити у власні можливості, неорганізованим – вчитися.

У процесі створення лялькової вистави діти в художній формі висловлюють почуття і думки і, тим самим, розкривають свою особистість. Використовуючи весь багатий арсенал театральних засобів, вони одержують при цьому і суто ігрову насолоду, що дозволяє закріпити знання та уміння.

Зміст лялькової вистави та участь дітей у ній визначається поставленими завданнями, віковими та індивідуальними особливостями дошкільників. Завдання підготовки до гри-драматизації вирішуються в ході спостережень, екскурсій, під час читання художньої літератури, слухання музики, співу, музичних, рухових і дидактичних ігор, ігрових вправ, самостійної художньої діяльності та спеціально організованих занять [4, с. 17].

Мистецтво театру, яке являє собою органічний синтез музики, танцю, живопису, акторської майстерності не тільки створює умови для розвитку творчої особистості, допомагає дітям засвоїти правила і закони життя, формує соціально – комунікативні уміння. Здатність до взаємодії з іншими є необхідним елементом самореалізації дошкільника.

Висновок. Отже, ляльковий театр забезпечує одну із провідних ліній у вихованні всебічно розвиненої особистості дошкільника. Він стимулює пізнавальну активність дітей, розвиток їх творчості, духовності та інтелектуальних інтересів, розширює світогляд, формує культуру міжособистісного спілкування.

Список використаних джерел

1. Гарматюк О. Театр, який виховує. Дошкільне виховання. 2017. № 2. С. 9-11.

2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: нова редакція; за ред. О. Л. Кононко. Київ.: Дошкільне виховання, 2012. 243 с.
3. Пасічник Н. Ляльковий театр своїми руками. Дошкілля. 2018. № 3. С. 4-7.
4. Товма І. Театр починається з іграшки. Дошкільне виховання. 2016. № 6. С. 16-18.
5. Фантазії вихователя: ігри-драматизації, театралізована діяльність. Дитячий садок. 2004. № 35. С.25- 29.
6. Чурилова Е.Г. Методика і організація театралізованої діяльності дошкільників та молодших школярів. Миколаїв: ВЛАДОС, 2003. 160 с.
7. Щеткин А.В. Театральна діяльність у дитсадку: Львів. Мозаїка – Синтез, 2008.
8. Яковенко Л.В. Театралізовані казки : Харків. Ранок, 2015. 96 с.

УДК 373.2:001.895(477.53-25)

Полякова А. О.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Гришко О. А.*

З ДОСВІДУ РОБОТИ СУЧАСНИХ ЗДО ТА СНВК МІСТА ПОЛТАВА

У статті проаналізовано вплив впровадження інноваційних технологій в освітній процес ЗДО міста Полтава. Розкрито особливості розвитку пізнавальної активності дітей.

***Ключові слова:** інноваційні технології, пізнавальна активність, методика, пріоритетні напрямки роботи, всебічний розвиток.*

Розвиток дошкільної освіти залишається одним із пріоритетних напрямів державної політики в освітній галузі. Незмінним завданням дошкільної освіти є організація освітнього середовища закладів дошкільної освіти (ЗДО) таким чином, щоб воно сприяло формуванню гармонійної розвиненої особистості, оптимізувало розвивальний потенціал дітей. Цілісність процесу особистісного й інтелектуального розвитку дитини можлива за умови забезпечення внутрішнього зв'язку в змісті освітньої роботи, методах педагогічного керівництва, формах організації діяльності у ЗДО [2]. Сучасний ЗДО з метою своєчасного виявлення, підтримки та розвитку природних нахилів та здібностей вихованців може організувати освітній процес за одним чи кількома пріоритетними напрямками (художньо-естетичний, фізкультурно-оздоровчий, музичний, гуманітарний тощо) [7].

Проблемам інноваційної діяльності в освітній сфері було присвячено чимало досліджень провідних вчених, серед яких К. Ангеловський, О. Арламов, Н. Артикуца, І. Бех, М. Бургін, Л. Ващенко, Г. Герасимова, Л. Даниленко, В. Журавльов, Л. Ілюхіна, М. Кларіна, О. Козлова, А. Ніколс, О. Пехота, Л. Подимова,

М. Попова, А. Прігожина, М. Поташник, В. Сластьоніна, А. Хуторський, Н. Юсуфбекова та інші. Ми детально розглянемо впровадження інноваційних технологій в ЗДО міста Полтава, що не розглядалося у дослідженнях вищезгаданих авторів.

Діяльність ЗДО, насамперед, повинна спиратися на пріоритетну діяльність управління освітою того чи іншого регіону. Розглядаючи завдання та напрямки діяльності методичного кабінету міста Полтава, можна виділити низку таких завдань – впровадження сучасних педагогічних технологій, розвиток мережі закладів освіти, доступність освіти. Наразі при міському методичному кабінеті функціонує Центр освітніх інноваційних технологій, що забезпечує формування єдиного інформаційного простору, впровадження сучасних освітніх технологій. Аналіз профільної діяльності ЗДО дозволив вивести наступну таблицю, що містить дані про пріоритетний напрям роботи у відповідності з кількістю установ у місті Полтава (таблиця 1).

Таблиця 1

Заклади дошкільної освіти міста Полтава розподілені за пріоритетними напрямками роботи

Профільність ЗДО	№ ЗДО, СНВК
Громадянське виховання	2, 35, 39, 46, 55, 72, 82, 83, 84
Художньо-естетичне виховання	2, 3, 37, 71, 77, 80, 86
Природний розвиток	10
Гендерне виховання	12
Духовно-моральний розвиток дитини	14
Фізичне виховання	10, 17, 34, 36, 65, 81, 85
Народознавча робота	5, 19, 46, 56, 74
Інклюзивна освіта дітей з особливими потребами	26, 45
Математично-пізнавальний розвиток	8, 13, 27, 80
Гуманітарно-мовленнєвий розвиток	7, 63
Виховання дошкільнят у праці	40, 43
Економічне виховання	44
Музейна педагогіка	42, 47
Музичне виховання	12, 21, 65, 83
Основи безпеки дошкільників	81
Ігрова діяльність	60
Екологіка	63
Пізнавальний розвиток	1, 16, 26, 29, 77, 78
Природничо-екологічний розвиток	29, 58, 71, 74

Найбільша кількість садків міста Полтава приділяє увагу громадянському вихованню, художньо-естетичному та громадянському вихованню, пізнавальному розвитку.

Багато садків м. Полтава, звертають увагу на народознавчу роботу, математично-пізнавальний розвиток, музичне виховання, природничо-екологічний розвиток. Спостерігається тенденція

поєднання декількох профілів в освітній діяльності закладів дошкільної освіти міста Полтава.

Аналіз інноваційних технологій в ЗДО та СНВК міста, дозволив зробити наступні висновки: як відомо, інтегрований підхід до освіти – ключовий у Концепції нової української школи та в роботі сучасних дитячих садків міста Полтава. «Енциклопедія освіти» [3] визнає інтегрований підхід як підхід, який веде до інтеграції змісту, тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність, і результатом застосування якого у педагогіці можуть бути цілісні знання різних рівнів: про дійсність; про природу; з тієї чи іншої освітньої галузі, предмета, курсу, розділу, теми [4].

Проаналізувавши використання інноваційних технологій у ЗДО та СНВК міста Полтава, ми дійшли висновку, що найбільшу перевагу мають наступні інновації, що міцно закріпилися у практиці установ (таблиця 2).

Таблиця 2.

Інноваційні технології у ЗДО та СНВК міста Полтава

Назва інновації	Кількість ЗДО, СНВК
Методика раннього читання М. Зайцева, Г. Домана	25
ТРВЗ	27
Ейдетика	15
Програма «Чарівна фарба та чарівні пальчики»	31
Друдли, піктограми	14
Логічні блоки Д'єниша, палички Х. Кюізенера	30
Методика М. Монтессорі	11
«Театр рухової дії», «Оздоровчий біг та тренувальне коло», методика природного оздоровлення організму	23
Методика К. Орфа	Всі ЗДО, СНВК міста
Сендплей, карвінг, орігамі, квілінг	15
Мнемтехніка	12
Проектна діяльність	16
Коректурні таблиці	29

Виходячи з даних вище наведеної таблиці, ми вирішили більш детально розглянути впровадження деяких інноваційних технологій:

Серед методик музичного розвитку дітей раннього віку система німецького композитора Карла Орфа займає важливе місце. Суть методики «Музика для дітей» полягає в розкритті музичних талантів у дітей через імпровізацію в музиці і русі. Основна ідея Карла Орфа - самостійний пошук дітьми музикантів усередині себе через навчання гри на простих музичних інструментах, таких як цимбали, маракаси, дзвіночки, трикутники, ксилофон, металлофон і інші. Композитор ввів термін «елементарне музицювання» [6].

Методика Глена Домана – унікальний метод, який дозволяє розвивати здібності дитини на ранньому етапі і надання дітям необмежених можливостей в житті. А здійснення цієї мети буде визначатися тим, що обере для себе дитина. Доман стверджував, що навчання є ефективним лише в період зростання мозку, до семи – семи з половиною років, але сильніш за все у перші три роки життя дитини. Виходячи із цього, він побудував свою систему для 3-4-річних малят

У цій системі в першу чергу дитині надається вільна можливість рухатися з перших днів життя. Прості зусилля можуть привести до того, що в перший місяць життя дитина буде проповзати по кілька метрів на день. Це значно вплине на розвиток усіх інших здібностей дитини. Звичайно, треба навчати так, щоб це було психологічно комфортним для дитини, треба намагатися поволі розвивати її природжені рефлекси [5].

Отже, до інноваційних технологій відносяться такі технології, що побудовані на принципах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, особистісно-орієнтованого навчання і виховання, толерантності, мультикультурності, розвивальної освіти, здоров'язбереження та інших принципах, реалізація яких забезпечує гармонійний розвиток особистості дошкільника [1]. Аналізуючи інноваційні технології впроваджені у ЗДО та СНВК Полтави, ми дійшли висновку, що вони являють собою радикально нову чи істотно удосконалену стратегічно й тактично систему реалізації освітнього процесу, яка містить мету, завдання, зміст, методи, форми і засоби й суттєво поліпшує умови й результати освіти.

Список використаних джерел

1. Бєленька Г. Кожен день – у радість. Дошкільне виховання. 2018. №9. С. 2-6.
2. Гавриш Н., Крутій К. Новий закон України «Про освіту». Дошкільне виховання. 2017. №11. С. 2-6.
3. Енциклопедія освіти / академія педагогічних наук України, головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер.2008. 1040 с.
4. Крутій К. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або Що треба знати про інтеграцію. Дошкільне виховання. 2018. №7. С. 2-7.
5. Методика Глена Домана URL: <http://ds1.sm.ua/metod-visnuk/64-metodika-glana-domana.html>
6. Музичне виховання дошкільнят за системою К.Орфа URL: <http://9813.dnz189.dnepredu.com/ru/site/muzichne-vikhovannya-dosh.html>
7. Про організацію освітньої роботи в дошкільних навчальних закладах у 2017 / 2018 навчальному році. Дошкільне виховання. 2017. №7. С. 7-8.

Прокіпець М. Г.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Зімакова Л.В.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НАРОДОЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ

У статті розглянуто пізнавальний потенціал народознавчого матеріалу, який використовується в закладах дошкільної освіти на заняттях та повсякденному спілкуванні.

Ключові слова: дошкільник, пізнавальний інтерес, народознавчий матеріал, розвиток мовлення.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна людина не може повноцінно жити в умовах інформаційного суспільства без активного пізнавального інтересу, регулярної самоосвіти, постійного самовдосконалення. Пізнавальний інтерес особистості є умовою її духовного розвитку, адже потреба в пізнанні дійсності, природної і соціальної, забезпечує людині, поряд з іншими умовами, свободу і відкриває шлях до творчості.

Пізнавальний інтерес дошкільників є важливим показником ефективності освітнього простору ЗДО, оскільки він стимулює розвиток самостійності у дитини, креативності в оволодінні змістом освіти; забезпечує сприятливий мікроклімат для дитини в сім'ї; спонукає її до самоосвіти, пошуку шляхів для досягнення високих результатів розвитку, і є своєрідним показником педагогічної майстерності вихователя. Формування пізнавального інтересу тісно пов'язане з вихованням самостійності, ініціативи, сумлінності, сили волі та інших рис характеру людини. Інтерес є могутнім засобом подальшого успішного навчання й виховання дітей у школі, необхідною умовою досягнення позитивних навчальних результатів.

Аналіз останніх досліджень. У вітчизняній психолого-педагогічній літературі багато уваги приділено дослідженню формування пізнавального інтересу, однак у трактуванні цього поняття єдності ще немає. Л. Кузнецова під пізнавальним інтересом розуміє вибір із навколишнього життя того, що є цінним для людини [3, с.51], О. Савченко стверджує, що пізнавальний інтерес за умов його постійного розвитку у навчанні набуває значення стимулу [4, с.60]. Відомі психологи М. Савчин і Л. Василенко визначають пізнавальний інтерес як виразну інтелектуальну спрямованість особистості на пошук нового у предметах, явищах, подіях, яка супроводжується прагненням глибше пізнати їх особливості; майже завжди усвідомлене ставлення до предметів, явищ, подій [1, с.38].

Важливими умовами стимулювання інтересу в дошкільників є наявність нового як у змісті вивчуваного, так і в самому підході до його розгляду, та емоційна привабливість пізнання. У дослідженнях О. Біди, І. Вікторенко, Н. Лисенко, М. Пазяк, Л. Різник, В. Сидорчук, М. Стельмахович, Л. Шаповал та інших вчених одним із засобів формування пізнавального інтересу в дітей розглядається усна народна творчість. Українські народні твори мають чудову властивість емоційно висвітлювати звичне і буденне, виховувати любов до рідного краю та мови, повагу до живої природи, бажання берегти її.

Мета статті – висвітлити роль народознавчого матеріалу у формуванні пізнавальних інтересів у старших дошкільників на мовленнєвих заняттях та в повсякденному спілкуванні.

Виклад основного матеріалу. Ефективність формування пізнавальних інтересів старших дошкільників значною мірою залежить від доречного добору відповідних засобів народної звичаєвості, які узагальнюють багатовіковий людський досвід, є носієм і втіленням народної мудрості, народного світогляду, його ідеалів, національної ментальності, зокрема національного характеру та свідомості. За І. Поліщуком, національний характер визначається як сукупність найбільш сталих, базових для певної етнічної спільноти особливостей сприймання навколишнього світу та форм реагування на нього. Категорія «національний характер» охоплює головним чином емоційно-почуттєвий рівень національної психіки та виражається у превалюючих у даній національно-етнічній спільноті емоціях, почуттях і настроях, а також у швидкості й інтенсивності реагування на ті чи інші події, тобто у національному темпераменті [5, с.108]. Стимулюючи пізнавальні інтереси дошкільників засобами народознавства, вихователь формує у них національний характер та свідомість.

У ЗДО пізнавальний інтерес формують шляхом прилучення дітей до народознавства – вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу; через рідну мову, народний календар, героїчну історію, народну символіку, фольклор, народні ігри та іграшки, національне мистецтво, народні традиції, родинно-побутову культуру. Діти вивчають ремесла, народні свята, ознайомлюються зі зразками художньої культури, з творами мистецтва.

Важливе місце у формуванні пізнавального інтересу дошкільників посідають казки. Народна казка – це найпопулярніший вид усної творчості серед дітей. Кожна казка обов'язково має дидактичну мету. Вона повчає дітей, як потрібно діяти в певній ситуації, застерігає від неправильних дій. Наприклад, казка «Колосок» вчить дітей сільськогосподарської праці, праці гуртом. А за змістом казки «Як квітень до березня в гості ходив» діти дізнаються про особливі прикмети й характерні погодні умови весняних місяців.

Народна мудрість акумулюється у прислів'ях та приказках. Причиною виникнення цього мистецтва було прагнення людей до організації трудового досвіду в словесних формах, які найлегше і найміцніше закріплювалися в пам'яті, мали чітку установку до дії або натяк на неї. Легко замінюючи довгі міркування та повчання, ці види народнопоетичної творчості стали ефективним засобом виховання найкращих людських рис. З прислів'їв та приказок діти пізнають мораль народу, соціальні та національні цінності, його ментальність, логіку, мислення, емоції та почуття.

Загадки – лаконічне навмисно завуальоване визначення якогось явища чи предмета, подане в алегоричній формі. В загадках з особливою силою проявились влучність спостережень над явищами природи, вміння народу їх узагальнювати, образне мислення, яскравість і виразність поетичної мови. У стислій, але в образній формі загадки відбивають найрізноманітніші події і явища. Їм властиві таємничість, вони інтригують, і це відповідає психологічним особливостям дитини. Загадки завжди містять запитання, на яке потрібно дати відповідь. Це спонукає до роботи думки дитини, сприяє розвиткові догадливості, кмітливості, винахідливості. По тому, як розгадує людина загадку, колись стверджували про її інтелектуальний рівень. Дитина дуже радіє, коли їй вдається дати правильну відповідь. Виникають позитивні емоції, що дуже важливо в дитячому віці, якому завжди необхідні радість відкриття і пізнання [2, с.126].

Також пізнавальний інтерес для дошкільників мають народні свята та обряди, предметне оточення, одяг, їжа, становлення і розвиток народних промислів, їх регіональні особливості функціонування. Вивчаючи народні традиції й свята, вихователь ознайомлює дітей із тими духовними цінностями, які були основою життя нашого народу: любов і повага до землі, до родини, до праці. Ця робота здійснюється як на заняттях, так і під час проведення різноманітних розваг.

Дошкільник вчиться не просто споглядати, а й бачити навколишнє, помічати поруч дивне, загадкове, приховане, використовуючи при цьому народний календар та родинну обрядовість. Це сприяє формуванню в старших дошкільників знань про особливості родинного виховання українського народу: особливу роль батька як голови сім'ї та охоронця, виключно важливу роль матері як берегині, мудрої наставниці, роль дідуся і бабусі як найстарших і наймудріших у родині; про значення трудового досвіду та культурних надбань від покоління до покоління; про традиційні сімейні обряди (народини, пострижини, «саджання на коня»); про свята осінньо-зимового (Миколая, Святвечір, Різдво, Водохреща) та весняно-літнього (Великдень, Зелені свята, поминальні дні, обжинки, Спас) циклів [6, с. 14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, використання в освітньому просторі ЗДО народознавчого матеріалу робить процес навчання цікавим, створює у дітей бадьорий настрій, полегшує засвоєння навчального матеріалу, розвиває пізнавальні процеси дошкільників у тісній єдності з рідним народом. Пізнаючи рідний народ, дитина пізнає себе.

Список використаних джерел

1. Андрощук І. Педагогічні аспекти формування пізнавальних інтересів учнів. *Імідж сучасного педагога*. 2009, № 2–3. С. 38–46.
2. Булашев Г. Український народ (У своїх легендах, релігійних поглядах і віруваннях). – К.: Довіра, 1992. С. 23–45, 124–138.
3. Коновалова А. С. Розвиток пізнавального інтересу як засіб формування особистості молодшого школяра. *Світ виховання*. 2010, №5. С. 50–62.
4. Назарець Л. М. Формування пізнавального інтересу учнів. *Обдарована дитина*. – 2009, №4. С. 61–65.
5. Поліщук І. О. Поняття «національна ментальність». *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Випуск № 2 (33), 2017, С.105–112.
6. Тягур Т. І. Барви українських обрядів. *Початкове навчання та виховання*. 2009, №7. С. 2–16.

УДК 373.2.018.1.015. 31

Росоха О.І.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Манжелій Н.М.*

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

У статті висвітлюється роль сім'ї у формуванні та розвитку особистості дитини дошкільного віку. Наголошується на її впливові на емоційний, соціальний, особистісний розвиток дошкільника.

Ключові слова: сім'я, сімейне виховання, дитина, батьки, взаємовідносини, дошкільник.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства проблеми родини, сімейного виховання, впливу батьків на формування особистості стають усе більш актуальними. Сім'я покликана забезпечувати дитині умови, необхідні для її первинної соціалізації, адже саме батьки несуть правову, матеріальну й моральну відповідальність за особистісний розвиток і виховання своїх дітей. У Законі України «Про охорону дитинства» зазначається, що сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення.

Порівняно з іншими соціальними інститутами сім'я має певні особливості, які істотно впливають на становлення особистості. У дошкільному віці, коли дитина найбільшою мірою сприймає виховні впливи, саме родина стає першою об'єднуючою ланкою між особистістю і суспільством, формує власний спосіб життя, мікрокультуру, основою якої є цінності й елементи культури суспільства, виступає першим виховним інститутом, зв'язок з яким людина відчуває протягом усього свого життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні теоретичні і методологічні напрями проблеми виховання дітей у сім'ї відображені у працях класиків педагогіки і психології (Л.Виготського, Я.Коменського, Г.Г.Костюка, П.Лесгафта, А.Макаренка, Й.Песталоцці, В.Сухомлинського, К.Ушинського та ін.). Висвітленню практичних аспектів виховання дітей у сім'ї присвячено багато досліджень вітчизняних вчених (Л.Алексєєва, З.Зайцева, О.Киричук, С.Максименко, М.Стельмахович). Проблеми гуманізації взаємин між батьками, батьками і дітьми розкриті у працях Т.Алексєєнко, Л.Білої, М.Боришевського, Н.Ватутіної, А.Дьяконової, В.Кравця, В.Сенько, Н.Шевченко, С.Ярмолицької.

Мета статті: висвітлити особливості впливу сімейного виховання на особистісний розвиток дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. За останні десятиліття намітився ряд тривожних тенденцій, які свідчать про кризові явища в сім'ї, що зачіпають як подружжя, так і батьківсько–дитячі взаємини. Зміна демографічної ситуації, падіння народжуваності, збільшення кількості одиноких, неблагополучних сімей приводить до труднощів особистісного розвитку і недостатньої комунікативної компетентності дітей, які виховуються у таких сім'ях.

Відомо, що саме сім'ї належить вирішальне значення у формуванні моральних основ особистості, характеру, ціннісно-мотиваційної сфери, розвитку емоційного світу дитини, вихованні поваги до батьків, родини, старших, близьких людей, інших членів суспільства. Сім'я має більші можливості для виховання, ніж дошкільний заклад, оскільки в ній об'єднані люди різного віку, статі, роду занять, дорослі члени родини можуть впливати на дитину в різних життєвих ситуаціях, однією дитиною опікуються, як правило, кілька дорослих. Вплив сім'ї на дошкільника порівняно з впливами інших соціальних інституцій відзначається найбільшою тривалістю і постійністю. Такі особливості визначають позитивний, незамінний вплив сім'ї на дітей дошкільного віку [5, с.92].

Для повноцінного розвитку дитини необхідними є материнська і батьківська любов, існування тісної взаємної прихильності між дитиною і батьками, які про неї піклуються. Відсутність батьків, як об'єктів прихильності, обмежує можливості соціалізації – відтворення дитиною соціально значимих еталонів поведінки.

Потреба в співробітництві з дорослими як об'єктивно необхідній умові засвоєння дитиною соціального досвіду є найважливішим надбанням дошкільного віку, що виступає в контексті з предметною діяльністю основним фактором розвитку пізнавальної діяльності дітей і спілкування з однолітками. Автори (Е.Еріксон, Н. Авдєєва, М. Лисіна) доводять, що саме в цьому віці починає формуватися самосвідомість і розвивається первинна здатність до емпатії. Дитина вбирає в себе способи емоційного реагування дорослих по відношенню до подій, які відбуваються в світі. Саме батьківська турбота є найбільш придатним навколишнім середовищем, яке сприяє оптимальному розвитку дитини [1, с.16].

Сім'я володіє деякими спеціальними рисами, що вирізняють її серед інших інститутів виховання, як-от: особистісні контакти з батьками відрізняються від усіх інших контактів дітей неперервністю, стійкістю та необмеженістю в часі; тісні взаємини та любов вносять у відносини дітей та батьків глибоку емоційність і щирість, у результаті створюються сприятливі умови для взаємовпливу, емоційного зараження; зв'язки, що об'єднують батьків та дітей, досить різноманітні і визначаються сімейними почуттями, спільним проживанням, загальносімейними формами побутової праці, дозвіллям. Саме в родині формуються норми правильної поведінки, розкриваються внутрішній світ та індивідуальні якості, вона сприяє самоствердженню, стимулює соціальну і творчу активність особистості [4, с.49].

Вплив сім'ї на розвиток особистості залежить від її складу, морально-психологічного клімату, соціальної орієнтації, загальної та педагогічної культури батьків, часу і характеру спілкування кожного з них з дитиною, єдності чи суперечливості вимог до неї, сімейних інтересів тощо. Створення безпечного, стабільного та розвивального середовища є однією з основних умов повноцінного виховання дітей дошкільного віку. За даними експертів, випадки відсутності належного догляду за дітьми дошкільного віку частіше зустрічаються в сім'ях, які знаходяться в складних життєвих ситуаціях, малозабезпечених, неповних та багатодітних, а також в тих, де батьки страждають на алкоголізм чи наркоманію [3, с. 23].

Весь виховний процес у сім'ї – це насамперед постійне спілкування. Від того, як воно складається і розвивається, залежить психологічний мікроклімат у родині, формується особистість дитини, її інтереси, моральна сфера. Потреба у активному спілкуванні з батьками виникає ще в ранньому дитинстві, коли сім'я цілком забезпечує усі життєві потреби дитини, адже у процесі взаємодії з батьками формується її особиста свідомість. У дошкільному віці дитина долає шлях від відокремлення себе від дорослого («Я сам») до відкриття свого внутрішнього життя, тісно пов'язаного із зовнішньою діяльністю [2, с. 93].

Спілкування батьків з дітьми дошкільного віку має надзвичайно важливе значення для їх психічного розвитку. Навколо спільних дій розгортаються нові для дитини форми спілкування з дорослими. Емоційно позитивне ставлення батьків створює той фон, на якому малюк може успішно оволодіти способами користування новими предметами. Саме в процесі спілкування з батьками дитина набуває навичок мови і мислення, предметних дій, опановує основи людського досвіду, пізнає і засвоює правила людських взаємин, притаманні людям властивості, прагнення, ідеали.

Визначальна роль у особистісному розвитку дитини дошкільного віку належить матері, яка піклується про задоволення її життєво необхідних потреб у їжі, відпочинку, чистоті тощо. Але тільки цього недостатньо для її нормального психічного розвитку. Матері необхідно налагодити доброзичливі, емоційно позитивно забарвлені, стабільні стосунки, які є провідним каналом передачі суспільного досвіду, шляхом педагогічно доцільних впливів на дитину [6, с.24].

Діти дошкільного віку у грі часто наслідують маму, у них розвивається символічна дія (використання заміників). Здатність наслідувати лежить в основі інтелектуального та моторного розвитку дитини. У процесі спілкування з батьками вона вчиться розуміти іншу людину. Дитина починає усвідомлювати певний рівень своєї компетентності в діяльності, успіх в оволодінні предметами, наслідуванні батьків і стає ініціатором зміни відносин з дорослим, спрямованої на розвиток самостійності. Її входження у доросле життя пов'язане із сюжетно–рольовою грою, де дитина відчуває себе дорослою [5, с.90].

Варто наголосити, що для дошкільника важливим є особливий зв'язок не тільки з матір'ю, але і з батьком. І не лише тому, що у цьому віці дитина залежна від дорослого, а й тому, що в неї ще немає тривалих і постійних взаємин з іншими дітьми. Стосунки батьків з дитиною, яка потребує уваги до себе, називають «малим інтимним колом спілкування» (О. Леонтьев). Невипадково з усього дитинства найяскравіші спогади залишаються про дошкільний період, коли дитина разом з батьками освоювала простір невідомий для неї і цікавий світ дитинства [4, с.49].

Дошкільників дуже цікавлять іграшки, які можуть бути використані в процесі спілкування, бо, поряд зі схильністю до обстеження предметів, діти за допомогою матерів (а потім і самостійно) люблять поєднувати різні предмети та їх частини в нові комбінації, переносити одні й ті ж дії на різні предмети, замінювати один предмет іншим. Для дітей, які мають вищий рівень спілкування з дорослими, властива предметна діяльність з елементами уяви і креативності. Володіючи особливими можливостями у формуванні емоційного, чуттєвого розвитку дитини, батьки, тим самим створюють переду-

мови для розвитку індивідуальності, оскільки ніщо так не виражає її суб'єктивний світ, як почуття. Тому внесок батьків у емоційний розвиток особистості дитини дошкільного віку унікальний [2, с.95].

Висновки. Отже, сім'я є першою соціальною групою, в якій дитина дошкільного віку засвоює суспільні норми, моральні правила, навички індивідуальної і колективної діяльності, природними середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, соціального розвитку, саме в ній відбувається повноцінне формування і виховання її особистості.

Список використаних джерел

1. Біла І. Формування світогляду дитини в умовах сімейного виховання. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2016. № 7. С. 15–20.
2. Голдобіна К. Будуємо гуманні взаємини батьків і дітей. *Дошкільна освіта.* 2011. № 2. С. 92–102.
3. Лисенко Л. Сім'я як життєтворча система розвитку особистості. *Психолог дошкілля.* 2015. № 11. С. 21–27.
4. Ригель О. Первісток та друга дитина в сім'ї: чи безумовна любов. *Практичний психолог: дитячий садок.* 2016. № 2. С. 49–50.
5. Токарева Л. Сім'я як простір виховання дошкільника. *Дошкільна освіта.* 2010. № 2. С. 89–94.
6. Ярмолицька С. Формування гармонійних батьківсько-дитячих відносин у родині. *Психолог.* 2014. № 24. С. 21–25.

УДК 373.2.091.33-27.22:796

Русіна К. С.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*

Науковий керівник –к.п.н., доц. Ковалевська Н. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР Б. НІКІТІНА У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто особливості використання інтелектуальних ігор Бориса Нікітіна як елемента технології інтегрованого навчання і виховання в ЗДО. Автором висвітлено теоретико-методичні аспекти використання ігор Б. Нікітіна у роботі з дітьми дошкільного віку.

***Ключові поняття:** інтеграція, інтелектуальна творча гра, ігрова діяльність, дитина дошкільного віку, заклад дошкільної освіти.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зміна пріоритетів галузі дошкільної освіти, особистісно-орієнтований підхід до навчання і виховання дітей значною мірою вимагають переосмислення ідеї навчання в контексті виховання та розвитку особистості, зокрема, для вирішення проблем гуманізації освіти, яка має ґрунтуватися на принципах гуманітаризації, диференціації та інтеграції.

Аналіз останніх досліджень. Проблема інтеграції у психолого-педагогічній теорії стосовно дошкільної ланки освіти досліджувалася науковцями в різні періоди і з різних позицій. Ідея інтегрованого підходу до навчання, енциклопедичності та взаємозв'язку знань була започаткована у роботах основоположників педагогіки Й. Гербарта, А. Дістервега, Я. А. Коменського, Дж. Локка, Й. Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо.

Психологічні основи процесу інтеграції в системі навчання розкриті в дослідженнях Л. Виготського, В. Давидова, В. Зінченка, Е. Носенко, Ю. Самаріна. Аналіз науково-методичного забезпечення щодо формування інтегрованих знань про людину і світ дітей висвітлено у дослідженнях дидактів та інноваційній діяльності практиків Г. Андрєєвої, Н. Бібік, К. Гузя, В. Ільченко, Н. Коваль, Н. Світловської, О. Савченко та інших.

Мета статті – проаналізувати і охарактеризувати вплив інтелектуальних творчих ігор на формування логічного мислення старших дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічних досліджень дозволяє стверджувати, що втілення в освітню практику інтегрованого підходу створює сприятливі умови для формування цілісного образу світу, прояву творчості дитини й вихователя.

У словникових та енциклопедичних виданнях подано таке визначення категорії: «інтеграція (лат. Integration – відновлення, поповнення від integer – цілий) – поєднання диференційованих частин та функцій системи, організму в ціле; поєднання в ціле, у єдність будь-яких елементів, відновлення будь-якої єдності; стан взаємозв'язку окремих компонентів системи і процес, що обумовлює такий стан» [2, с. 385].

Розглядаючи інтеграцію як процес, Т. Бородіна дійшла висновку, що в такому разі суть інтеграції полягає в цілеспрямованому об'єднанні через встановлення стійких взаємозв'язків елементів освітньої системи при збереженні і збагаченні їхніх якісних особливостей, характерних ознак, що приводить до становлення цілісності, яка володіє новими системними властивостями [1].

Навчальна інтеграція полягає у відборі та поєднанні навчального матеріалу різних, найчастіше суміжних, дисциплін. У дидактиці виокремлюють такі види інтеграції: тематична інтеграція, тобто поєднання начального матеріалу різних галузей знань з метою цілісного та всебічного вивчення наскрізних тем; повна інтеграція, яка передбачає створення інтегрованих курсів на основі залучення знань з різних навчальних предметів [3, с. 16].

Інтелектуальні ігри Бориса Нікітіна використовуються для розвитку дитини як в колі сім'ї, так і в закладах дошкільної освіти. Ігри Нікітіна часто доповнюють інші технології, що забезпечує комплексний розвиток особистості дитини. Вони націлені на

активізацію логічного та образного мислення, розвиток просторових уявлень, забезпечення творчого підходу до вирішення поставлених освітніх завдань. Важливим принципом для досягнення успіху є безпосередня участь батьків у таких іграх. Це не гра-розвага, яка купується з метою «позбутися» від дитини на певний час.

Головний постулат технології Нікітіна: дитина – сама собі господар. Батьки лише допомагають їй справлятися зі складними життєвими проблемами, зокрема, і філософського характеру. Варто зауважити, що батьки свою допомогу не нав'язують, не вирішують проблему за дитину, коли вона може вирішити її сама, і не думають за неї, коли вона сама може поміркувати [2].

Технологія Бориса Нікітіна базується на різноманітних творчих інтелектуальних іграх. Нами було проведене експериментальне дослідження з метою виявлення впливу творчих інтелектуальних ігор Б. Нікітіних на розвиток логічного мислення дітей старшого дошкільного віку.

На констатувальному етапі нами було встановлено рівні сформованості логічного мислення дітей дошкільного віку: низький (51%), середній (32%) та високий (17%) рівні. Після проведення діагностики з використанням методик: «Послідовність подій» розробленої А. Н. Бернштейном, «Четвертий зайвий», «Поділи на групи» Я. Іванова в адаптації О. Доценко та інших нами було зроблено висновки про рівень сформованості логічного мислення досліджуваних дітей. Більшість дітей мали низький і середній рівень.

На формувальному етапі нами було впроваджено комплекс творчих інтелектуальних ігор, запропонованих Борисом Нікітіним. Найрозповсюдженіші ігри: «Чудо-куб» («Кубики для всіх»), «Унікуб», «Склади візерунок», «Дробки», «Склади квадрат», «Танграм». Особливу цікавість у дітей викликала гра «Склади квадрат», якою передбачено таке обладнання: 24 квадрати різного кольору з картону (сторона 10см), а на зворотному боці квадрата-номер.

Ігрова ситуація була такою: ми говорили дітям, що на них чекає сюрприз, і діставали підготовлену коробку з конвертами, до яких вкладено квадрати. На першому етапі ставили *завдання*: пропонували дітям роздивитися конверти і подивитися, що в них є. Діставши квадрати, пропонували дітям викласти з них доріжку. Це завдання у більшості дітей не викликало труднощів.

Поступово ми збільшували кількість квадратів на 1-2. Коли діти навчилися легко складати знайомі їм квадрати, ми перемішували їх усі в одному конверті (спочатку 10, а потім і більше) та пропонували навести лад, виклавши квадрати, один за одним, орієнтуючись на колір. Із часом, коли діти починали розрізняти цифри, запропонували їм, складати квадрати у певній послідовності, орієнтуючись на номер. Крім цих завдань, ми пропонували ускладнені варіанти гри.

Провівши повторну діагностику, з використанням тих самих методик, що і на попередньому етапі, ми констатували підвищення рівня сформованості логічного мислення дітей дошкільного віку. Значна кількість дітей мали низький (33%), середній (42%) та високий (25%) рівні. Зважаючи на короткий період роботи, можна вважати, що навіть незначні кількісні зміни у рівнях сформованості логічного мислення досліджуваних дітей, є показником ефективності розробленої системи занять з використанням творчих інтелектуальних ігор Б. Нікітіна.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Варто зробити висновок, що систематичне використання на заняттях інтелектуальних ігор сприяє підвищенню рівня розумового розвитку дітей, пробуджує в них цікавість до навчання, яке проходить у цікавій, невимушеній обстановці. Але для того, щоб творчі ігри на заняттях приносили користь вихователю варто дотримуватися правил та принципів роботи з ними.

Список використаних джерел

1. Бородина Т. С. Принципы интеграции учебной и научно-исследовательской деятельности студентов. Современные проблемы науки и образования URL: <https://www.scienceeducation.ru/ru/article/view?id=14571> (дата обращения 5.10.2019)
2. Энциклопедия профессионального образования: в 3 т. / под ред. С.Я. Батышева. Москва, 1998. Т.1. С. 385–386.
3. Короткий термінологічний словник з педагогіки / укладачі С. Г. Мельничук, О. С. Радул, Т. Я. Довга, С. В. Омеляненко. Кіровоград, 2004. 36 с.

УДК 373.2.015.31:33

Сало Л. В .

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Манжелій Н.М.*

ФОРМИ І МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автор характеризує форми і методи економічного виховання дітей дошкільного віку, доводить доцільність їх використання у процесі формування екологічної культури дошкільників.

Ключові слова: економічне виховання, економічні знання, форми, методи, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми. Інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культуротворчих процесів у суспільстві породжують у сучасної людини нові прагнення, ставлять важливі завдання, зокрема, пристосування до життя у ринкових відносинах. Економічні знання стають нагальною потребою всіх громадян і вимагають нових

підходів до виховання підростаючого покоління, здатних жити і працювати в умовах ринкової економіки. Розуміння елементарних економічних понять і володіння «ринковими» навичками поведінки – вимога, яку ставить час не тільки перед дорослими громадянами, а й перед дітьми.

Сучасного дошкільника вже з перших років його життя оточує економічна сфера, наповнена складними економічними поняттями та процесами. Саме у дошкільному дитинстві формуються основні індивідуально–психологічні властивості дитини, закладається фундамент для подальшого формування соціально-моральних якостей особистості. Тому важливо формувати економічну компетентність дітей, починаючи з дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливого значення економічному вихованню підростаючого покоління надавали Сократ, Арістотель, Я.Коменський, Й.Песталоцці, К.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський, які розглядали економічне виховання як управління домашнім господарством, наголошували на необхідності формування у дітей уміння розпоряджатися грошима, виховання таких рис як бережливість, ощадливість, раціональність.

Комплекс питань, пов'язаних з визначенням завдань, методів, прийомів ознайомлення дошкільників з основами економіки висвітлюється у сучасних дослідженнях і свідчить про необхідність упровадження економічної освіти дітей із дошкільного віку (Н.Грама, Р.Жадан, Л. Лохвицька, А. Пілатова, М. Романова, А. Сазонова, І.Свердлова, С.Чорна, А.Шатова та ін.).

Мета статті: схарактеризувати доцільні форми і методи економічного виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Економічне виховання дошкільників – цілеспрямований педагогічний вплив з метою засвоєння елементарних економічних знань, умінь, навичок та формування початкових морально- економічних якостей особистості, основ економічної культури. Процес формування економічного досвіду дітей дошкільного віку відбувається за двома напрямками: по – перше, дитина засвоює досвід попередніх поколінь у вигляді сталих економічних законів та понять (через телебачення, гру з друзями, батьками). Сформовані уявлення є необхідним надбанням людини для орієнтації та участі в соціально-економічній сфері життєдіяльності. По – друге, елементарний економічний досвід дитини формується у різних видах діяльності і є результатом її власної економічно доцільної поведінки. Це може бути спостереження за економічними процесами, виконання соціально-економічних ролей, участь у налагодженні найпростіших економічних взаємозв'язків між різними людьми (обмін, продаж, купівля) [5, с.9].

Забезпечення ефективності економічного виховання дітей дошкільного віку передбачає пошук та добір доцільних форм і методів його здійснення. Форма організації виховання як спільна діяльність педагога і дітей, яка здійснюється у певному порядку і встановленому режимі, значною мірою виражає характер зв'язку між суб'єктами взаємодії, їх діяльністю, місцем і режимом його проведення. Аналіз форм організації виховного процесу у закладі дошкільної освіти дає можливість стверджувати про те, що найбільш ефективними у процесі економічного виховання є: заняття, екскурсії, проведення дидактичних ігор економічного змісту, мовні логічні завдання, економічні брей-ринги, проведення свят і розваг, зустрічі з цікавими людьми, причетними до економічної сфери.

Зазначимо, що однією із форм організації економічного виховання дошкільників є екскурсії, специфічне значення яких полягає у забезпеченні первинного сприймання невідомих предметів і явищ. З метою формування економічних знань пізнавальними будуть екскурсії, які проводяться з дошкільниками до банку, в комерційну крамницю, на ярмарок, приватне кафе, в ході яких діти отримують і розширюють уявлення про гроші, попит та пропозицію, професії людей, які там працюють, сучасну рекламу, особливості ведення господарської діяльності [7, с.12].

Важливою формою економічного виховання є заняття, які в більшості проводяться як фронтальні. Проведення таких занять як «Лісова крамниця», «Попит та пропозиція», «Усі для всіх», «На гостинах у Ведмедика Мишка», «Дім Гнома–Економа», «Для чого потрібні гроші» дають можливість дітям опанувати такими поняттями як товар, гроші, ціна, вартість, підприємство, реклама, кошти. В умовах закладів дошкільної освіти дітей учать орієнтуватися в навколишньому середовищі, розширюють їх знання про життєво необхідні предмети, які полегшують працю людей, заощаджуючи час (холодильник, праска, кухонний комбайн, пральна машина) та ознайомлюють з технікою безпеки при роботі з ними.

У процесі проведення занять вихователі часто використовують різноманітні проблемно-ігрові завдання:

- завдання, які вимагають встановлення функціональних зв'язків («Одягни ділову людину», «Що купити на День народження»);
- завдання, що передбачають розкриття причинно-наслідкових зв'язків («У нашого ведмедика найкращий в магазині мед», «Зайчики посварилися через кошик капусти»);
- завдання, які потребують знання способів дій з предметами («Кому що потрібно для життя») [6, с.8].

Однією з найбільш ефективних форм роботи з дітьми в царині економічного виховання є дидактичні ігри. Вони використовуються як самостійна форма організації і як частина заняття. У ході їх

проведення вихователі знайомлять дітей з різноманітними економічними поняттями. Найчастіше різні види ігор використовують для закріплення знань, умінь, зокрема, з метою засвоєння таких економічних понять як виробник, покупець, продавець, гроші. Цьому сприяють такі ігри як «Крамниця обслуговування», «Що важливіше», «На ярмарок», гра– драматизація «У Вуханчика іменини». Різні за формою і змістом вони вводять дитину в коло реальних життєвих ситуацій, забезпечують засвоєння соціального досвіду дорослих, певну систему економічних знань, умінь, навичок, способів дій, моральних норм і правил поведінки.

Дидактичні ігри використовують у навчанні і вихованні дітей всіх вікових груп, адже за необхідності вони активізують їхній досвід, допомагають засвоїти нові знання, економічні категорії, дозволяють повторити, уточнити, закріпити набуті знання та економічні уявлення. Вихователі вдаються до них і після спостережень, екскурсій, бесід, а також з метою виховання бережливості, економності, самостійності, раціональності [4, с.57].

Для ознайомлення дошкільників з економікою, формування їхньої економічної культури важливими є відповідні методи: словесні, наочні, практичні. Словесні методи є ефективними у процесі засвоєння економічних знань, уявлень, оскільки читання дітям уривків з художніх творів, казок, віршів сприяє усвідомленню таких економічних понять як «конкуренція», «праця», «обмін». Серед казок, в основу яких покладений економічний зміст доречними у роботі з дошкільниками є такі, як: «Коза– дреза» (в якій розкривається економічне поняття «оренда»), «Колосок», «Півник», «Калиночка», «Золота обручка» (дасть можливість дітям зрозуміти поняття «обмін», «бартер»), «Царівна–жаба», «Заєць і їжак» (дають тлумачення поняття «конкуренція»), «Попелюшка» (розкривається поняття «спонсор»). При ознайомленні дітей з економікою вихователі використовують прислів'я, приказки, загадки, в яких відображаються відносини між людьми, ставлення до праці, хліба та ін.

Доцільними у засвоєнні економічних знань є не тільки словесні, але і наочні методи. З метою пояснення певних економічних понять дітям пропонують демонстрацію сюжетних картинок із зображенням торгів, ярмарків, продуктів харчування, одягу, людей різних професій, а також спеціально створені дидактичні картини, репродукції картин відомих художників, предметні картинки, згруповані за відповідними темами [2, с.9].

Крім словесних та наочних методів, важлива роль належить і практичним методам, за допомогою яких вихователь організовує різноманітну практичну діяльність дітей, що сприяє засвоєнню ними економічних знань, формуванню умінь і навичок. Використання різних практичних методів змінюється відповідно віку дітей, оволодіння ними певними вміннями. Якщо у молодшій і середній

групах вихователь здебільшого показує способи виконання за зразком, то у старшій групі демонстрація все більше поступається місцем самостійному виконанню роботи за заданими умовами. Участь дошкільників у економічних іграх «Економний господар», «Виробник–товар», «Овочевий магазин», «Магазин кондитерських виробів» дає можливість дітям оволодівати елементарними економічними, практичними навичками (отримання товару, купівля–продаж, маніпулювання грошима) [3, с.18].

Висновки. Отже, вмиле використання доцільних форм і методів сприяє результативності економічного виховання дошкільників, яке спрямоване на вироблення у них бережливого ставлення до суспільної власності, умінь застосовувати набуті економічні знання у повсякденному житті й діяльності, раціонально використовувати матеріальні і духовні цінності, на виховання таких моральних якостей як відповідальність, діловитість, працьовитість, підприємливість. У процесі економічного виховання формується економічна і правова культура, завдяки якій дошкільники можуть адаптуватися в нових умовах суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Гладій С. *Економіка і дошкільник. Бібліотечка вихователя дитячого садка.* 2016. № 10. С. 79–86.
2. Григоренко Г., Жадан Р. *Виховуємо бережливість. Дошкільне виховання.* 2009. № 12. С. 8–11.
3. Жадан Р. П., Григоренко Г. І. *Особливості економічного виховання дітей старшого дошкільного віку. Економіка в школах України.* 2011. № 6. С. 17–19.
4. Свердлова І. *Формування економічної досвідченості дошкільників засобами гри. Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2017. № 1. С. 54–64.
5. Черешнюк О., Артоуз О., Кирган В. *Економіка для дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2016. № 3. С. 8–14.
6. Чорна С. *Цікава економіка. Формування економічної компетенції старших дошкільнят у сюжетно-рольових творчих іграх. Палітра педагога.* 2015. № 5. С. 6–10.
7. Шило Ю. В. *Економічні перлини для маленької дитини (формування економічної культури дошкільників середнього віку). Дошкільний навчальний заклад.* 2017. № 6/7. С. 8–124.

Семенюк О. М.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – ст.викл. Бурсова С.С.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОЛЬОРУ НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автор висвітлює особливості впливу кольору на особистість дитини дошкільного віку; розкриває специфіку впровадження методу зміни кольорового мисленнєвого екрану під час проведення занять з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: колір, психіка, дитина дошкільного віку, кольоротерапія, метод зміни кольорового мисленнєвого екрану.

Під час пізнання світу дитина зазнає різного впливу на її психіку. Одним із способів впливу є колір. Колірні асоціації можуть викликати спогади і різні емоції, колір може збуджувати нервову систему, а може заспокоїти.

Аналіз літератури свідчить про те, що питанням вивчення впливу кольору на організм дитини цікавляться багато науковців. Так, Н. Дубровська наголошує на тому, що першою характеристикою оточуючого світу, яку сприймають діти, є колір. Їх з самого раннього віку приваблюють яскраві предмети, об'єкти живої та неживої природи. Після знайомства з ними та їх характерними ознаками, такими як форма, колір, призначення, формуються асоціативні зв'язки предмет – колір. Колір відіграє велику роль у розвитку сприйняття, а знання символіки кольорів допомагає засвоювати нову інформацію, допомагає диференціювати предмети, призначені для хлопчиків і дівчат. У своїй статті Н. Дубровська висвітлила фізіологічний вплив кольору на людину та основні його характеристики. Після проведення соціологічних досліджень науковець визначила кольори за мірою привабливості від найцікавішого до найменш привабливого: голубий, фіолетовий, білий, рожевий, червоний, зелений, жовтий, помаранчевий, коричневий та чорний [2].

Такі науковці як О. Мергут та Ж. Страшнюк у своїй праці «У гармонії з кольором» висвітлюють роль кольору у житті кожної людини. Його розглядають як знакову систему, що належить до символічної форми закріплення інформації, яка здатна суттєво впливати на її сприйняття дітьми, формувати пізнавальний інтерес через позитивні емоції. Автори цієї статті розглядають поняття колір як фізичний, психофізіологічний аспект: колірні асоціації можуть зумовлювати спогади і пов'язанні з ними емоції у дитини, образи та психічні стани [5].

Метою статті є проаналізувати вплив кольору на особистість дитини дошкільного віку; визначити які кольори доцільніше використовувати під час проведення занять з дітьми старшого дошкільного віку.

Бажання дізнатись про колір як змога більше спонукало людей до вивчення, дослідження його походження та властивості. Чисельні академічні дослідження довели вплив кольору на емоції та інтелектуальні здібності людини. Наприклад, червоний колір привертає швидко увагу, застерігає, попереджує, підвищує активність, збуджує психіку, здійснює тонізуючий вплив на нервову систему; помаранчевий колір володіє позитивним впливом, покращує настрій, спонукає до вирішення складних питань; жовтий – допомагає в активізації розумової діяльності, прийнятті нових ідей, збільшує концентрацію уваги, організовує, звільняє від негативу та агресії; зелений колір має заспокійливий вплив на людину; блакитний – допомагає усунути негативні психологічні стани: надмірна сором'язливість, скутість, невпевненість, страх, агресія, злість, роздратованість; синій створює атмосферу довіри, безпеки, сприяє ментальному та фізичному розслабленню, діє заспокійливо; фіолетовий сприяє натхненню, співчуттю, розвитку емпатії [1;3;4].

Спираючись на характерні властивості кольорів, можна умовно поділити їх на дві групи за призначенням. Перша група: помаранчевий, жовтий, блакитний. Характеризується позитивним безпосереднім впливом на інтелектуальні здібності дітей, спонукає до міркувань, творчості, допитливості, зосереджує увагу на головному. Допомагають сприймати і запам'ятовувати нову інформацію, налаштовують на працю. Найкращі кольори для оформлення інтер'єру у кімнатах для навчання – це беж, пастельно-жовтий, блакитно-білий.

Друга група: зелений, синій, фіолетовий. Ці кольори знімають стрес, агресію, заспокоюють, релаксують. Мають терапевтичні властивості: болезаспокійливі, гіпнотичні; зменшують кров'яний тиск, головну та м'язову біль, знімають перевтому, уповільнюють пульс, сповільнюють ритм дихання і всі функції фізіологічних систем організму. Кольори цієї групи доцільно використовувати при створенні інтер'єру кімнат для відпочинку та спальні. Де дитина не підлягає навчальному процесу, а відпочиває, поновлює свої сили[3].

Небажаним кольором для інтер'єру у ЗДО є яскравий червоний, який характеризується психологами як збудник. Червоний хоч і має позитивні характеристики – лідерство, динамічність, наполегливість, але є і негативні – агресивність, роздратованість, неконтрольована збудливість [5].

Враховуюче актуальність проблеми збереження та зміцнення здоров'я дошкільників та спираючись на досвід практиків у використанні кольору у освітньому процесі ЗДО, ми впроваджуємо

елементи кольоротерапія у своїй роботі з дітьми, а саме метод зміни кольорового мисленнєвого екрану, який розробив давньогрецький філософ Піфагор. Він сформулював теорію світла, в якій стверджував, що безпосередньо з очей випускаються прямолінійні промені видимого світла, які, потрапляючи на об'єкт і обмацуючи його, дають людям можливість бачити. А за відсутності кольору його можна уявити.

Механізм впливу цієї вправи на підсвідомість дитини подібний до впливу медитації. Медитація як один з практичних методів допомагає зберігати гігієну психіки, дозволяє «відпустити» всі турботи минулого дня, розвиває навик не губити себе в думках, а просто споглядати їх зі сторони; допомагає концентруватися і бути уважнішим під час навчання; вчить самосвідомості, терпінню, допомагає боротись зі своїми страхами.

Метод зміни кольорового мисленнєвого екрана передбачає наступні дії: заплющити очі, заспокоїти думки, спокійно і рівномірно дихати, уявити заданий вихователем колір, намагатись сконцентруватись на ньому, намагатись «відчути» його, уявити, ніби колір «огортає» як туман. При виконанні цих вправ необхідно дотримуватись певних вимог: враховувати індивідуальні психічні і фізіологічні особливості кожної дитини; починати вправи з 1-3 хвилин; доцільніше застосовувати такі вправи на початку основної частини заняття.

Плануючи та проводячи заняття у старшій віковій групі, ми звертаємо увагу і на особливості цих занять. Так, заняття з освітніх ліній як «Логіко-математичний розвиток», «Розвиток мовлення і культура мовленнєвого спілкування» (художня література) вимагають високої концентрації уваги дітей, активної співпраці з вихователем, застосування інтелектуальних навичок. Тому найефективнішим кольором при використанні методу мисленнєвого екрану є помаранчевий і жовтий [5].

«Художньо-продуктивна діяльність» (малювання, ліплення, аплікація) передбачає розвиток фантазії, емоційної сфери, творчих здібностей, самовиразу. Допоміжним засобом впливу на психіку та емоційний стан є вправа з фіолетовим, блакитним, синім та зеленим кольорами.

Освітні лінії «Ознайомлення з природним довкіллям» та «Дитина в соціумі» формують у дітей дошкільного віку знання про природу планети Земля та уявлення про Всесвіт; виховують бережливе ставлення до всього живого; формуються моральні цінності, вміння орієнтуватись у світі людських взаємин. Завдяки вправі мисленнєвого кольорового екрану із зосередженням уваги на зеленому, блакитному, жовтому та фіолетовому кольорах у дітей розвивається почуття емпатії, відповідальності за власні вчинки.

Наведемо приклад вправи, що використовується під час впровадження методу мисленнєвого кольорового екрану:

Назва: «Райдуга». *Мета:* Навчити дітей уважно слухати із заплющеними очима, не відволікатись на зовнішні подразники; розвивати уяву, фантазію, мислення; Формувати чітке уявлення про кольори райдуги; виховувати цікавість старанність; створити умови для зниження рівня агресії в дитячому колективі; сприяти збереженню психологічного здоров'я дітей.

Хід вправи: 1. Зайняти зручне положення на стільці, покласти руки на стіл, голову на руки. Заплющити очі. Заспокоїти дихання. 2. Впродовж 1-2 хвилин, діти утримують себе в такому положенні, налаштовуючись. «Звільняють» думки від зайвого. Уважно слухають голос вихователя. 3. Вихователь: «Діти, ви в безпеці, все добре, я поруч з вами. Зараз ми будемо подорожувати крізь райдугу, слухайте мене і уявляйте. Перший колір – червоний. Ми повільно торкаємось райдуги. Колір огортає нас, стає більш насиченим, яскравим, він усюди. Стає тепло від червоного кольору і радісно. Відчуваєте? Який настрій зараз у вас? Покидаємо червоний колір, його стає все менше і менше. Направляємось до другого кольору – теплий, м'який помаранчевий...». Діти уявно проходять крізь всі кольори райдуги. 4. Діти розплющують очі, займають звичне положення.

Отже, сучасний педагог є дослідником у своїй професійній діяльності. Він завжди у процесі пошуку, експерименту; постійно слідкує за змінами та вимогами сьогодення. Використання сучасних методів збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку – одне з основних завдань сучасного вихователя. Ми вважаємо, що при системному та послідовному застосуванні методу впливу кольору на психіку дитини можна подолати страхи, уникнути формування комплексів, сприяти розвитку позитивних сторін особистості тощо.

Список використаних джерел

1. *Алексахин Н. Постичь цветовую гармонию сердцем и умом. Дошкольное воспитание. 1998. №3. С.23–27.*
2. *Дубровская Н. В. Цвет и особенности его восприятия детьми дошкольного возраста. Дошкольная педагогика. 2003. №6. С.21–26.*
3. *Коло кольорів [Електрон. ресурс]. – Режим доступу https://uk.wikipedia.org/wiki/Коло_кольорів (дата звернення 14.08.2019).*
4. *Кольоротерапія в роботі з дошкільниками. Бібліотечка вихователя дитячого садка. 2012. № 3. С. 83-84.*
5. *Мергут О., Страшнюк Ж. У гармонії з кольором. Психолог: додаток до газ. «Шкільн. Світ». 2006. №37. С.17–21.*

Сидоренко М. В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*
Науковий керівник – доц. Ковалевська Н. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ СІМЕЙНОГО ПЕДАГОГА

У статті розглянуто особливості використання фізкультурно-оздоровчої технології у діяльності домашнього вихователя в умовах сім'ї. Автором висвітлено практичні аспекти впровадження сімейним (домашнім) педагогом технології у роботу з дітьми дошкільного віку.

***Ключові поняття:** педагогічна технологія, здоров'язбережувальні технології, фізкультурно-оздоровчі технології, дитина дошкільного віку, сімейний (домашній педагог.)*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні вимоги потребують переорієнтації змісту виховання підростаючого покоління, зміщення акцентів на створення умов для поступального, повноцінного, всебічного розвитку особистості. Система профілактичної та корекційної роботи з оздоровлення дошкільнят приділяє особливу увагу впровадженню в освітньо-виховний процес здоров'язбережувальних технологій, які забезпечують можливість проводити оздоровлення в цікавих різноманітних формах, забезпечують фізичне та психічне здоров'я малюків [4].

Серед фундаментальних засад Базового компоненту дошкільної освіти визначається «компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини» [1, с. 4].

Увага педагогів спрямовується на головні лінії розвитку фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя. У змісті освіти освітньої лінії «Особистість дитини» Базового компоненту дошкільної освіти заявлена «здоров'язбережувальна компетенція», яка передбачає «обізнаність із будовою свого тіла, гігієнічними навичками за його доглядом; належністю до певної статі; продуктами харчування; основними показниками власного здоров'я, цінністю здоров'я для людини. Уміння виконувати основні рухи та гімнастичні вправи; застосовувати здобуті знання, вміння і навички щодо збереження здоров'я, не зашкоджуючи як власному, так і здоров'ю інших людей. Дотримання правил безпеки життєдіяльності» [1, с. 11].

Аналіз останніх досліджень. Особливості фізичного розвитку дітей дошкільного віку досліджували Е. Вільчковський, Н. Гавриш, Л. Лохвицька, М. Русова. У працях І. Брехмана, О. Дубогай, Р. Поташнюк значна увага приділяється питанням дотримання підростаючим поколінням здорового способу життя. У роботах І. Брехман, М. Гончаренко. В. Горащук висвітлені питання формування культури здорового способу життя. Проблеми створення здоров'язберігаючого освітнього середовища та особливості реалізації здоров'язбережувальних технологій розглянуто в працях М. Безруких, Н. Захаревич, С. Лупаренко, О. Попов, П. Потейко.

Мета статті – є розкриття особливостей впровадження здоров'язбережувальних технологій у освітню діяльність сімейного (домашнього) вихователя.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що ефективний, повноцінний освітній процес як у суспільному навчальному закладі, так і в умовах сім'ї неможливий без впровадження здоров'язбережувальних технологій. Найбільш повно класифікацію здоров'язбережувальних технологій подано В. Деркунською: лікувально-профілактичні; фізкультурно-оздоровчі; технології, спрямовані на забезпечення соціальнопсихологічного благополуччя дитини; здоров'язбереження та здоров'язбагачення педагогів; валеологічного просвітництва батьків; здоров'язбережувальні освітні технології [2].

До фізкультурно-оздоровчих технологій належать: формування рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей, оптимізація рухової активності; становлення фізичної культури дитини; розвиток дихальної системи; профілактика порушення постави та виникнення плоскостопості; виховання потреби у щоденній руховій активності та турботи про власне здоров'я [3].

Експериментальною базою нашого дослідження стала сім'я, яка обрала сімейну форму освіти. У своєму дослідженні особливостей реалізації технологій у роботі з дітьми, які виховуються в умовах сім'ї, ми користуємося поняттям «здоров'язбережувальна компетентність». Здоров'язбережувальну компетентність визначаємо як комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, які спрямовані на збереження, формування і зміцнення здоров'я – свого та оточуючих – у повсякденній життєдіяльності.

Проаналізувавши Базовий компонент дошкільної освіти України, чинні програми, авторські програми валеологічного спрямування, ми визначили критерії, показники та рівні здоров'язбережувальної компетентності старшого дошкільника.

Наведемо визначені нами критерії та їх показники. Пізнавальний критерій: дитина старшого дошкільного віку обізнана із будовою свого тіла, гігієнічними навичками за його доглядом; належністю до певної статі; обізнана у продуктах харчування;

розуміє основні показники власного здоров'я, цінність здоров'я для людини. Руховий критерій: дитина дотримується правил здоров'я-збережувальної поведінки; бере участь в щоденних оздоровчих та фізкультурно-розвивальних заходах. Емоційний компонент: виявляє пізнавальний інтерес до проблеми збереження здоров'я.

До критеріїв та показників здоров'язбережувальної компетентності старших дослідників ми визначили рівні їх сформованості: високий, середній, низький. Під час констатувального експерименту були використані такі методи дослідження: спостереження; бесіда, а також якісна та кількісна обробка результатів.

Формувальний експеримент передбачав безпосереднє залучення дитини старшого дошкільного віку до реалізації здоров'язбережувальних технологій. Ми використовували всі можливості освітнього середовища, створеного батьками. На заняттях з фізкультури ми активно використовували різні технології такі, як: ходіння босоніж; фітбол-гімнастику; елементи силових вправ з гантелями; вправи на степ-платформах.

Батьки забезпечили абонемент до стаціонарного басейну, у якому багато років поспіль працює досвідчений інструктор з плавання. Як нетрадиційну форму відпочинку та оздоровлення ми запропонували батькам туризм. Мета такої роботи – ознайомлення дітей з довкіллям і природою Полтавщини; вдосконалення рухових навичок у природних умовах завдяки подоланню перешкод.

Після проведення формувальної роботи було проведено повторне встановлення рівня здоров'язбережувальної компетентності дитини. З цією метою було використано ті ж самі методи, що й під час констатувального етапу експерименту. Згідно з даними можна спостерігати позитивну динаміку проведеної роботи. Зокрема, нами було удосконалено уміння виконувати основні рухи та гімнастичні вправи дитиною дошкільного віку; застосовувати здобуті знання, вміння і навички щодо збереження здоров'я, не зашкоджуючи як власному, так і здоров'ю інших людей. Усвідомили необхідність дотримання правил безпеки життєдіяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже ми переконались, що використання технологій в роботі сімейного педагога є не лише цікавим видом діяльності, а ще й дуже корисним для розвитку дітей дошкільного віку. Вони навчають старших дошкільників долати труднощі, підвищують життєвий тонус і працездатність, створюють гарний настрій. Особливості впровадження інших освітніх технологій стануть предметом наступного дослідження.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2012. Спецвипуск. С. 1–29.

2. Денисенко Н. Оздоровчі технології в освітньому процесі. Дошкільне виховання. 2004. № 12. С. 5-7.
3. Жидкова І.В. Упровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес сучасного дошкільного навчального закладу. Таврійськи й вісник освіти. 2013. №1 (41). С.63-69.
4. Крошка С. А. Інноваційні оздоровчі технології дітей дошкільного віку у процесі модернізації освіти. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Світ ХХІ сторіччя: модернізація освіти та цінності дитинства», Запоріжжя: 08-09 листопада 2016. URL: http://svit21storichya.blogspot.com/p/blog-page_78.html; <https://drive.google.com/file/d/0B3jQkMEsTAsPei14d0hyQ2plZm8/view>

УДК 372.3+372.4

Сидоренко Т. В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц.Гришко О.І.*

ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкрито сутність та структуру логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку. Визначено роль та вплив вихователя на логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку. Висвітлено специфіку втілення актуальних завдань логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Ключові слова: логіко-математична компетентність, математика, логіка, логічне мислення, виховання, діти дошкільного віку.

.Актуальною в педагогічній науці та практиці дошкільної освіти була і залишається проблема формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Традиційно у програмах навчання та розвитку дошкільників логічний компонент було представлено на недостатньому рівні, а під формуванням елементарних математичних уявлень розуміли навчання дітей лічби й обчислення, ознайомлення з величиною та формою, орієнтування у просторі і часі. Через такий підхід проблема формування у дітей логічних умінь випадала з переліку педагогічних знань, лишалася поза увагою вихователів. Але розвиток у дошкільників узагальнених способів розумової діяльності є важливим підґрунтям формування у них життєвої компетентності, вміння орієнтуватися у змінному навколишньому світі, пристосовуватися до нових умов життя, продуктивно та гармонійно взаємодіяти з довкіллям. Саме тому логіко-математичному розвитку приділено велику увагу в Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. А державна базова програма розвитку дітей дошкільного

віку «Дитина» ставить завдання здійснювати логіко-математичний розвиток дітей через ігровий, пізнавальний, художньо-образний види діяльності (малювання, аплікації, конструювання, хореографічні рухи, інсценізація) [3, с. 94].

Проблемою формування логіко-математичної компетентності займалися такі вчені: Н. Баглаєва, А. Богуш, А. Белошиста, Л. Гайдаржійська, Л. Зайцева, О. Кононко, В. Кузьменко, М. Машовець, С. Раков, Г. Раратюк, Т. Степанова, О. Фунтікова та інші. Реалізацію індивідуально-диференційованого підходу дітей розкрито у працях Н. Баглаєвої, Т. Степанової. Науковець А. Белошиста досліджувала формування і розвиток математичних здібностей у дошкільників. У працях Л. Гайдаржійської пропонується методика формування елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку. Л. Зайцева розкриває методику формування елементарної математичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Особливості засвоєння абстрактних математичних понять вивчала дослідниця М. Машовець. Науковець О. Кононко визначає життєву компетентність як сукупну характеристику дитини з погляду доцільності її свідомості та поведінки. Вона вважає, що компетентність передбачає цілий комплекс характеристик: розвинений чуттєвий досвід; навички практичного життя; розвинені потреби, здібності, звички; набір базових особистісних властивостей, які гарантують дитині пристосованість до життя; уміння орієнтуватись у змінних умовах, знаходити оптимальні засоби реалізації свого особистісного потенціалу [3, с. 56]. Питанням з реалізації компетентнісного підходу у математичній освіті вищої педагогічної школи та закладів дошкільної освіти присвячені дисертаційні роботи С. Ракова та Л. Зайцевої [7].

Навчання дошкільника розмірковуванню стає одним з важливих педагогічних завдань, яке належить розв'язувати в контексті його особистісного розвитку в цілому, й логіко-математичного, зокрема. Виходячи з положень Базового компонента дошкільної освіти, педагог має озброїти дитину вмінням жити, сприймати життя в цілісності. Це значно складніше, ніж окремо формувати систему знань і вмінь із математики, природи, грамоти. Дитина не володітиме істинним світоглядом, якщо не вмітиме цілісно сприймати світ [5, с. 194].

Взагалі термін «логіка» походить від давньогрецького слова «логос», значення якого пов'язане із поняттями «мислення» та «мова», «мовлення». Логіка – сукупність наук про закони й форми мислення [8, с. 194].

Результати педагогічних і психологічних досліджень свідчать, що загальному розумовому розвитку сприяє систематизація вже сформованих знань. Матеріал, певним чином упорядкований у чітку систему за простим принципом побудови, легше засвоюється, ніж

матеріал розрізнений, випадковий. Логічне мислення – здатність мислити точно й послідовно, не допускаючи протиріч в своїх міркуваннях, та вміння викривати логічні помилки [8, с. 193].

У дошкільника в п'ятирічному віці вже має бути певний рівень логіко-математичної компетенції, яким він користується як на спеціальних заняттях (колективних, групових та індивідуальних), так і в повсякденному житті. Практика, яка набута в період з раннього і до середнього дошкільного віку у кожної дитини індивідуально-своєрідна відповідно до вікових та фізичних особливостей та її бажання навчатися. Одні діти відвідують заклад дошкільної освіти з раннього віку й заняття, які проводить вихователь сприяють формуванню інтересу до математики та навколишнього середовища, а інші діти виховуються дома і про математику взагалі нічого не чули [10, с. 26].

За програмою Базового компонента дошкільної освіти, колективні або групові заняття з формування у дітей дошкільного віку логіко-математичних уявлень проводяться один раз на два тижні. Під час практичних занять з дітьми у закладі дошкільної освіти широко використовуються індивідуальні, колективні та групові заняття, а також часто почали застосовувати інтеграційні заняття, у яких поєднуються завдання з різних розділів програми. Одним з основних завдань вихователя є визначення методами діагностування рівня логіко-математичної компетентності дітей. Звернімо увагу на те, що вивчати та визначати рівень логіко-математичної компетентності вихованця треба не тільки під час заняття, а й у повсякденній життєдіяльності дитини як в групі, так і під час прогулянок, виконання доручень, чергувань, під час індивідуальних бесід, у дидактичних та рольових іграх тощо [4, с. 194].

Варто зазначити, що для того, аби вихователь міг сформувати логіко-математичну компетентність у дошкільників, він сам має володіти певними знаннями, уміннями та навичками, уміти створити комфортне середовище для навчально-виховного процесу.

Саме тому, педагогічна робота з розвитку логіко-математичних умінь дітей полягає у створенні відповідних умов для формування в дошкільника пізнавальної активності: вправлення в умінні досліджувати, трансформувати, експериментувати та моделювати різні за розміром, кількістю та просторовим розміщенням об'єкти; використання розумових операцій і логічних прийомів; здійснення вимірювань та елементарних обчислень. Значно важливіше, щоб сучасний дошкільник міг звертатися до своїх логічних і математичних умінь у ході пізнання широкого світу, зокрема співвідносити інформацію з фактами власної біографії, орієнтуватися у просторі, відчувати рух, характеристики часу, засвоювати основні закони буття (зміни дня і ночі, переходу світла в темряву й навпаки), визначити своє положення серед об'єктів природи, предметів та

людей; знаходити схоже і відмінне, опанувати дії об'єднання, упорядкування, групування предметів довкілля – одним словом, діяти свідомо, з відчуттям доцільності зробленого, з розумінням зв'язку причин та наслідків [1, с. 183-189].

Вихователь має фіксувати увагу дитини на тому, як вона розмірковує і як вчиняє, до чого це призводить, виховувати свідоме ставлення до своїх дій, стимулювати бажання самостійно виводити логічні судження з приводу своїх вчинків, навчити робити власні припущення [6, с. 87].

Не варто недооцінювати дидактичні ігри, адже історико-педагогічний аналіз наукової літератури доводить, що їх використання прослідковується з глибокої давнини. Гра розглядається багатьма педагогами минулого (Аристотель, Платон, Я.А. Коменський, Д. Локк, Ж.Ж. Руссо та інші) як найважливіший фактор вдосконалення дітей, як метод навчання і виховання. Нині найпоширенішою формою реалізації освітніх завдань є дидактичні ігри та вправи. Вони відкривають дітям широкий простір для самостійного пізнання світу, навчають практично застосовувати знання та вміння, розвивають креативне мислення. Методисти радять починати гру з повідомлення вихователем ігрового завдання, яке дітям потрібно розв'язати в ході гри. Наприклад: «Із мішечка виймати предмети лише округлої форми»; «Розповідати про частину доби, не дивлячись на ілюстрацію». Натомість дидактична вправа має інструкцію – чітко сформульовані вимоги до дитячої діяльності. Інструкція, як правило, чітка, конкретна, лаконічна. Наприклад: «Розкласти стрічки в ряд – від найдовшої до найтемнішої і найкоротшої» [4, с. 40]. Для вправління дошкільників у класифікації предметів за певними ознаками можна використовувати такі дидактичні ігри та вправи:

1. «Заповни акваріуми»

Дидактичне завдання: продовжувати вправляти дітей у класифікації предметів за певною ознакою (колір, форма, величина) та одразу за кількома ознаками (форма і величина; колір, форма і величина), правильно називаючи ознаки.

Ігрове завдання: розселити рибок в акваріуми. Наприклад, так: в один – рибок з довгими хвостами, у другий – з лускою прямокутної форми, у третій – всіх червоних рибок. Визначити яких рибок можна поселити одразу в кілька акваріумів (тобто визначити, які рибки мають дві і більше заданих ознак).

Матеріал: на підгрупу дітей – три площинних акваріуми та 48 площинних рибок (двох розмірів, трьох кольорів, з лускою чотирьох форм, з короткими і довгими хвостами) [4, с. 43].

2. «Садівники»

Дидактичне завдання: продовжувати вправляти дітей у класифікації предметів за певною ознакою (колір, форма, величина)

та одразу за кількома ознаками (форма і величина; колір, форма і величина), правильно називаючи ознаки.

Ігрове завдання: посадити на одну клумбу всі квіти, що мають серединку, на другу – з пелюстками круглої форми, на третю – лише великі квіти. Визначити, які квіти можна посадити одразу на кілька клумб (тобто визначити, які квіти мають дві і більше заданих ознак).

Матеріал: на підгрупу дітей – три площинних клумби та 48 площинних квітів (двох розмірів, трьох кольорів, із серединкою та без неї, із пелюстками чотирьох форм) [4, с. 43].

Особливу увагу в організації навчально-виховного процесу варто приділяти мотивації, оскільки саме вона є однією з важливих умов, що забезпечує активність, підвищення й досягнення об'єктивно можливих результатів діяльності за раціональних витрат часу та сил. Заохочення дитини до самостійних творчих пошуків у процесі організації пізнавальної діяльності підвищує інтерес до занять, розвиває пізнавальні, естетичні й етичні якості сприймання, гнучкість і нешаблонність мислення, уміння і здібності. Для розвитку пізнавальної активності дітей, їхніх творчих здібностей важливішим за результат є сам процес діяльності – експериментування [6, с. 89].

Отже, для формування логіко-математичної компетентності у дітей дошкільного віку дуже важливо, щоб навколишнє середовище, в якому перебуває дошкільник, було варіативним, різноманітним, комфортним, було відкритим для ознайомлення та вивчення матеріалу. Також важливо зазначити, що навчально-виховний процес має бути пронизаний ігровими ситуаціями та вправами.

Список використаних джерел

1. Баглаєва Н. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільників. *Дошкільне виховання*. 1999. № 7.
2. Богуш А. М., Бєленька Г. В., Богініч О. Л. та ін. *Базовий компонент дошкільної освіти*. Київ, 2012. 26 с.
3. Зайцева Л. І. *Формування елементарної математичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку: дис. канд. пед. наук*. Київ, 2005. 215 с.
4. Коваленко О. В. *Особливості використання дидактичних ігор та вправ у освітньому процесі. Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2014. №12. С. 40-43.
5. Підлипняк І. *Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: особливості освітньо-виховного процесу*. *Науковий вісник*. 2017. Вип.2 (41). С. 194-196.
6. Плетеницька Л. С., Крутій К. Л. *Логіко-математичний розвиток дошкільників*. Запоріжжя, 2002. 156 с.
7. Раков С. А. *Формування математичних компетентностей вчителя математики на основі дослідницького підходу з використанням інформаційних технологій: автореф. дис. д-ра пед. наук*. Київ, 2005. 47 с.
8. Щербакова К. Й. *Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч. посіб.* Київ, 1996. 240 с.
9. Щербакова К. Й., Брежнєва О. Г. *Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб.* Мелітополь, 2019. 200 с.
10. Якименко С. І. *Абетка. Логіка. Математика : метод. посіб.* Тернопіль, 2003. 176 с.

Сіроштан О. П.

Комунальний вищий навчальний заклад
«Уманський гуманітарно-педагогічний коледж
ім. Т.Г. Шевченка»

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ

Розкрито необхідність та доцільність вивчення іноземної мови з дошкільного віку. Визначено пріоритетні завдання вчительської роботи. А саме комунікативні навички дітей, бажання розмовляти іноземною мовою. Дитина дошкільного віку повинна мати мотивацію для вивчення іноземної мови: комунікативну (бажання говорити), пізнавальну (позитивне відношення до процесу навчання).

Доведено, що найкращим способом формування пізнавального мислення та інтересу до вивчення іноземної мови є використання ігор, тому що ігрова діяльність - провідна в процесі навчання.

Встановлено, що головне завдання вивчення іноземної мови в дошкільному віці передбачає навчити дитину розпочати спілкуватися, подати інформацію на елементарному рівні.

Ключові слова: дошкільний вік, процес навчання, іноземні мови, комунікація, ігрова діяльність, мотивація.

Навчання іноземної мови – не обов'язковий, але бажаний компонент дошкільної освіти. Таке навчання є важливим засобом гармонійного розвитку особистості, формування її життєвої компетенції. Діти, які у дошкільному віці один-два роки залучалися до вивчення іноземної мови, за умови, що це навчання організовувалося методично правильно, успішніше навчаються у школі, краще засвоюють курс будь-якої іноземної мови. Навчання дошкільників англійської мови – це особливий вид освітньої діяльності. У процесі навчання мова виступає водночас предметом і провідним засобом навчання. У процесі навчання діти не вивчають складових частин незнайомої мови, а одразу опановують її як засіб спілкування. [2, с. 7].

Згідно із програмою дошкільного навчання дітей англійської мови, у дитячому садку вивчення іноземної мови проводиться виключно в усній формі. Таким чином, пріоритетним завданням вчителя є розвиток навичок говоріння та аудіювання. Мова є не метою, а є засобом спілкування. Щоб людина заговорила, у неї має виникнути потреба це робити, іншими словами – має бути мотив для висловлювання. Тому для володіння мовою недостатньо знати велику кількість віршів чи пісень іноземною, потрібно ще й вміти використати вивчені слова та вирази у необхідних ситуаціях. Отже педагог, обираючи форми та методи навчання, створює для дітей штучне іншомовне середовище, відповідно до теми, що вивчається.

Це може бути розмова двох друзів про їх сім'ї, домашніх тварин, улюблені іграшки, одяг. Існує досить велике різноманіття засобів організувати навчальний процес так, щоб гармонійно поєднати реальну мовленнєву діяльність із використанням досить обмеженого лексичного матеріалу, вивченого до цього.

На думку багатьох дослідників дошкільний віковий період є найбільш чутливим для оволодіння дітьми основами іноземного мовлення. Н.В. Імідадзе, Р. Пенфілд, розглядали проблему періодизації чутливості до засвоєння іноземних мов дітей дошкільного віку; А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутий, Т. Піроженко вивчали мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку; М. Вашуленко, Г. Ніколайчук, Л. Калмикова вивчали готовність дітей дошкільного віку до мовлення як лінгводидактичну проблему; Л. Айдарова, М. Лісіна, А. Маркова, досліджували комунікативний підхід до розвитку мовлення дітей дошкільного віку; Д. Б. Ельконін, М. Лісіна займалися вивченням процесу формування навичок іншомовного спілкування, як різновиду мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку; Б. Г. Ананьєв, О. О. Бодальов, Б. Д. Паригін та інші вивчали сутність феномену спілкування серед дітей дошкільного віку; Л. А. Венгер, О. В. Запорожець, Г. С. Костюк, С. Є. Кулачківська, Г. О. Люблінська, І. Луценко присвятили свої роботи проблемі педагогічного спілкування з дошкільниками; О. В. Бойко, Ю. І. Веклич, Г. В. Матюха, Р. Ю. Мартинова, С. Ю. Ніколаєва, Є. І. Негневицька, Ю. І. Пассов, С. В. Соколовська проводили дослідження щодо навчання дітей дошкільного віку іншомовного спілкування.

Ефективність навчання іноземних мов, на нашу думку, здебільшого залежить від обраного підходу до навчання. На сучасному етапі розвитку навчання іноземних мов основним вважається комунікативний підхід, оскільки він зорієнтований на вивчення іноземних мов через спілкування. Реалізація цього підходу в навчальному процесі з іноземними мовами означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається шляхом і завдяки здійсненню дітьми іншомовної мовленнєвої діяльності. Цей підхід передбачає оволодіння іноземними мовами, як засобами спілкування, набуття дітьми навичок первинної комунікативної компетенції. Правильно побудований процес навчання іноземних мов сприятиме формуванню навичок елементарного іншомовного спілкування дітьми. Як зазначає О.В. Бойко організоване педагогічне втручання у чутливий період мовленнєвого розвитку дітей не тільки сприяє запобіганню помилок, але й дозволяє дошкільникам опанувати розмовну форму іноземних мов [1].

Для вивчення англійської мови у дитини старшого дошкільного віку має бути внутрішня мотивація: комунікативна (бажання спілкуватися англійською мовою), лінгвопізнавальна (позитивне ставлення до оволодіння мовним матеріалом), інструментальна

(позитивне сприймання форм і методів навчальної діяльності). Єдиним шляхом формування у дошкільників пізнавальних мотивів та інтересу до вивчення англійської мови має стати надання мотивам та інтересам ігрової спрямованості, оскільки ігрова діяльність у цьому віці є провідною. Лише ігрова комунікативна спрямованість кожного заняття дає змогу зробити навчання таким, щоб іншомовний матеріал запам'ятовувався, осмислювався дитиною мимовільно. Мотивами спілкування для дитини є радість від організованої діяльності, задоволення від усвідомлення набутих знань і навичок, зацікавленість вивченням іноземної мови. Організаційні форми та вибір технології навчання тісно пов'язані з віком та місцем проведення занять. У грі дитина буде мимовільно докладати зусиль, напружувати пам'ять, вправлятися у вимові звуків, вживанні іншомовних слів та фраз [2, с. 97].

Добираючи форми та методи навчальної діяльності вчитель звертається до затверджених державою програм вивчення іноземної мови дітьми дошкільного віку. Він визначає для себе мету та завдання роботи з дітьми, визначає сутність розвиваючої, виховної та навчальної цілей на кожному занятті. При цьому вчителю, що проводить заняття з іноземної мови важливо знати психофізіологічні особливості дітей, вміти вибудувати процес іншомовного спілкування, не забуваючи про специфіку пам'яті дітей дошкільного віку, їх працездатності та втомлюваності, потреби в чергуванні різних видів діяльності. Одні діти засвоюють поданий матеріал миттєво та на наступному занятті здатні відтворити його у запропонованих ситуаціях, а інші для цього потребують більше часу та практичних занять, навіть індивідуальних. Вважаємо, що педагогу для вирішення даної ситуації допоможуть не лише знання, отримані під час вивчення предмету «Методика викладання іноземної мови в дошкільному закладі», а його набутий у ході практичних занять з дітьми досвід. Так званий «метод проб і помилок» веде до особистого удосконалення й набуття професійної компетенції.

Провідним методом і засобом на заняттях іноземною мовою виступають дидактичні ігри на основі елементарної лексики дитячого спілкування. В них дії дітей регулюються ігровими завданнями та ігровими правилами. У навчанні іноземної мови використовуються такі види дидактичних ігор (за метою і завданнями навчання): мовні (фонетичні - на формування навичок правильної іншомовної звуковимови; лексичні й граматичні - на засвоєння базової лексики і граматичних структур, формування навичок їх використання), мовленнєві (на формування та розвиток елементарних навичок аудіювання й говоріння), комунікативні (на формування навичок спілкування).

Ігрові вправи виступають на заняттях органічною частиною ігрової діяльності педагога і дітей, компонентом ігор як спеціально

організоване у навчальних умовах виконання окремих операцій чи дій. Ігрова діяльність на заняттях передбачає застосування різноманітних вправ: рецептивних (в них дитина на основі сприймання запропонованої вербальної інформації демонструє її впізнавання і розуміння), репродуктивних, або відтворюючих (в них дитина повністю чи видозмінено відтворює сприйняті нею звуки, слова, речення, текст), продуктивних, або творчих (в них дитина на основі засвоєних лексико-граматичних структур самостійно будує текст, звертання, прохання, відповідь, опис тощо, залежно від ситуації спілкування, теми, що вивчається). Наприклад, в процесі занять є потреба у використанні фонетичних вправ, які доцільно проводити в ігровій формі як фонетичну зарядку на початку заняття (бажано починати їх за декілька занять до введення слів із відповідним звуком).

Новий матеріал на заняттях закріплюється шляхом індивідуального та хорового промовляння лексичних одиниць та граматичних конструкцій. Після цього, по можливості, треба перевірити, як діти засвоїли введений матеріал, аз допомогою цікавих ігор та ігрових вправ на впізнавання, показу предметів тощо. Щоб полегшити дітям запам'ятовування цілих фраз, використовуються наочні підказки (предмети, картинки). По мірі розвитку словесно-логічної пам'яті (поряд із образною) до таких прийомів наочного підказування можна вдаватися рідше [5, с 27-28].

Вчителі іноземної мови повинні пам'ятати про необхідність постійного самовдосконалення як свого мовного рівня, так і методики викладання предмету. На даний час в Україні є великий вибір книг, підручників, посібників та допоміжних засобів для навчання англійської мови саме дітей дошкільного віку. Існують і спеціальні методики, за якими працюють спеціалісти на курсах раннього вивчення мови. Це, зокрема, програма Helen Doron «Early English», навчальні комплекси Happy Hearts, Little Friends, First Friends, My Little Island, My First English Adventure, Young Children's Picture Dictionary, Pockets та інші. Все більшої популярності набуває робота приватних садочків, де вивчення мови може бути полегшеним використанням технічних засобів, таких як відеоплеєрів та комп'ютерів. Багато сучасних підручників зарубіжних видавництв мають в якості додатка програмне забезпечення для роботи на інтерактивних дошках.

Завдання навчання іноземної мови дітей дошкільного віку такі:

- викликати у дітей інтерес до вивчення англійської мови та підтримувати цей інтерес упродовж усього періоду навчання;
- цілеспрямовано навчати спілкуватися англійською мовою в межах комунікативного мінімуму, що пов'язаний зі світом дитинства;

- залучати мовленнєвий досвід дітей спілкування рідною мовою для перенесення на спілкування англійською та навпаки;
- активізувати у процесі навчання позитивні риси характеру, формувати новоутворення культури спілкування, прояви загальнолюдських моральних якостей;
- ознайомлювати дітей із елементами соціокультури англійськомовних країн (Великої Британії, США та інших);
- формувати ставлення до довілля, що передбачає відкритість, толерантність, повагу до інших народів, включає забобони, стереотипи, дискримінацію.

Педагог, плануючи систему занять на навчальний рік, може самостійно визначити послідовність вивчення тем, доповнити чи змінити запропоновану програмою систему ситуацій і функцій спілкування. У навчанні дітей дошкільного віку англійської мови мають бути враховані психологічні чинники, які вимагають здійснювати навчальний процес іншими формами, методами та прийомами, ніж у навчанні молодших і старших школярів.

Отже іноземне мовлення дітей дошкільного віку відіграє важливу роль у психічному, особистісному, соціальному розвитку, іноземні мови виступають як засоби формування вмінь усного спілкування дітей дошкільного віку. Створення позитивного, емоційно-комфортного середовища, де кожен учасник є активним, важливим об'єктом навчання відіграє велику роль у формуванні комунікативних навичок з іноземної мови. Завдання дошкільного навчання іноземної мови передбачає навчити дітей вміти вступити у мовленнєвий контакт із співрозмовником, долучитися до розмови, отримати і передати елементарну інформацію, пов'язану зі змістом дитячого спілкування, припинити спілкуватися та ін., а не просто сказати якусь фразу іноземною мовою.

Список використаних джерел

1. Бойко О. В. *Особливості формування мовленнєвої активності у дітей на заняттях з іноземної (англійської) мови* / О.Бойко // *Наукові записки Ніжин. Держ. ун-ту імені М.Гоголя : наук. журн.* / за ред. Є.І.Коваленко. – Ніжин: НДУ, 2006. – С. 45-48.
2. Зубенко Т. В. *Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи* / Т.В. Зубенко. – Миколаїв: МДУ імені В.О.Сухомлинського, 2006. – 120 с.
3. Кулікова І. А., Шкваріна Т. М. *Англійська мова для дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації.* – 3-тє вид. зі змін. та доповн. – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 48 с.
4. Чайка В. М. *Основи дидактики : навч. посіб.* / В. М. Чайка. - К. : Академвидав, 2011. - 238 с. - (Альма-матер)
5. Шкваріна Т.М. *Англійська мова для наймолодших [Текст]: програма, методичні рекомендації, розробки занять* / Т. М. Шкваріна. – Х. : Видавнича група «Основа», 2005. – 176 с. – (Бібліотека журналу «Англійська мова та література» ; вип. 12 (24).

СПЕЦИФІКА ВИХОВАННЯ ЧУЙНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена проблемі виховання чуйності у дітей дошкільного віку. Представлено методичні аспекти її формування в освітньому процесі дошкільного закладу. Розкрито педагогічний потенціал літературних творів й ігрової діяльності у формуванні цієї базової якості дошкільника.

Ключові слова: моральне виховання, діти дошкільного віку, виховання чуйності, гра, літературні твори.

Постановка проблеми. Моральне виховання підростаючого покоління є однією з актуальних проблем сьогодення. Необхідність створення у суспільстві моральної атмосфери, яка сприяла б утвердженню в усіх ланках суспільного життя гуманного ставлення до людини, вимогливості до себе й інших, чесності, довір'я, поєданого з високою відповідальністю, посилює роль означеної проблеми.

Базовий компонент дошкільної освіти України, як державний освітній стандарт, орієнтує педагогів на цілісний загальний розвиток дитини, акцентує їхню увагу на забезпеченні її «фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, розвитку особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя, емоційної сприйнятливості та сприяння розвитку індивідуальності дитини» [2, с. 5]. Зазначений нормативний документ наголошує, що «набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, уміння доречно застосовувати набуту інформацію» [2, с. 5–6]. Як бачимо, Базовий компонент дошкільної освіти визначає пріоритетність морально-соціального розвитку дітей, духовних цінностей людини та суспільства.

З метою вирішення означених проблем, суспільству необхідно створювати умови для гуманізації освітнього процесу, демократизації відносин між його учасниками, обравши центром уваги дитину, забезпечуючи реалізацію її можливостей і здібностей, за яких пріоритетом стануть загальнолюдські цінності та гармонійні стосунки з навколишнім світом. Втілення в життя гуманістичних ідей нерозривно пов'язане із вихованням чуйності як однієї з базових якостей особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання досліджуваної проблеми. Проблема виховання моральних якостей дітей завжди була в центрі уваги науковців. Вивчення означеної проблеми знайшло своє відображення у працях психологів і педагогів (Л. Артемова, І. Бех, О. Вержиховська, Н. Гавриш, І. Кон, О. Кононко, Л. Лохвицька, Т. Поніманська, Г. Свідерська, Л. Сологуб, К. Щербакова та ін.). Варто зазначити, що науковцями зроблено значний внесок у розвиток теорії морального виховання дітей дошкільного віку. У їхніх дослідженнях проблема морального виховання дошкільників представлена такими проявами, як милосердя (І. Княжева), співчуття, співпереживання (Г. Кошелєва, Л. Стрелкова), гуманні взаємини (Л. Артемова, А. Гончаренко, В. Котирло, В. Павленчик, Т. Поніманська), турботливість (І. Дьоміна, М. Тимошенко), взаємодопомога (А. Виноградова, Л. Пеньєвська, Т. Поніманська, Т. Репіна). Проте виховання чуйності як пріоритетної моральної якості залишається поза увагою дослідників. У літературі є незначна кількість розробок методики здійснення педагогічного впливу з метою розвитку цієї базової моральної якості в дітей.

Мета статті – розкрити специфіку виховання чуйності у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Існують різні визначення поняття «чуйність». За сучасним словником з етики «чуйність – моральна якість, яка характеризує ставлення особи до оточуючих її людей. Чуйність є проявом культури особистості, її гуманістичної налаштованості. Вона виявляється в уважності, ввічливості, доброзичливості, відкритості, щирості, тактовності тощо» [8, с. 392].

Науковець Г. Свідерська поняття чуйності формулює як «морально-психологічну якість особистості, що характеризує ставлення людини до інших людей і виявляється в емпатійності (здатності людини безпосередньо відчувати психологічний стан іншого та адекватно відгукуватися на нього, намагаючись полегшити або розділити його через вияв співчуття та співпереживання), доброзичливості (здатності людини виражати добре ставлення, приязнь), тактовності, ввічливості (умінні поводитися з іншими обережно, не ображаючи та не принижуючи їхню гідність, виявляти люб'язність, чемність, дотримуватися суспільних правил поведінки) та турботливості, наданні практичної допомоги (уважності до потреб інших людей, прояву піклування про них)» [6].

О. Вержиховська стверджує, що «чуйність характеризує внутрішнє ставлення особистості до оточуючого і передбачає співпереживання з іншими людьми їхніх радощів, потреб, страждань, бажань тощо; уважне ставлення до їхніх інтересів, проблем, думок і почуттів; розуміння мотивів їхньої поведінки; тактовне ставлення до їх самолюбства, гордості. На її думку,

чуйність тісно пов'язана з повагою, скромністю, співчуттям, довірою, великодушністю, благородством, шляхетністю» [3, с. 7-13].

Справедливо відзначає Л. Сологуб, що «найважливішою особливістю чуйності – є вміння ставити себе на місце інших, бачити в них подібних собі. Дієвість цієї якості проявляється в активній безкорисливій допомозі, полегшенні тяжких почуттів інших людей. У розумінні емоційного стану оточуючих проявляється такт, культура почуттів, які сприяють становленню доброзичливих взаємин» [7].

І. Бех наголошує, що «виховання чуйності у дитини має розпочинатися з усвідомлення нею необхідності брати участь у розв'язанні проблем інших людей (рідних, однолітків, дорослих), бути причетною до них. Вихованцеві психологічно легше здійснити вчинок-чуйність стосовно людини, яку він любить або якою дорожить. Тому виховання таких почуттів має передувати чуйному ставленню особистості до людей загалом» [1, с. 759].

Узагальнюючи різні тлумачення поняття «чуйність» ми погоджуємося з трактуванням цієї дефеніції науковцем О. Поляковою як моральної якості, що визначає суспільну спрямованість особистості та виявляється в турботі про потреби, запити й бажання оточуючих, уважності до їхніх інтересів, проблем; співчуття до навколишніх, готовності прийти на допомогу» [4, с. 72].

Чуйність – це моральна якість, яка відображається не тільки у сердечному ставленні до людей, готовністю прийти на допомогу, але вона ще й балансує моральні міжособистісні стосунки. Тому вже починаючи з молодшого дошкільного віку потрібно виховувати чуйність, розуміння, терпимість у ставленні до людей.

Ми вважаємо, що в дошкільному віці до виховання чуйності потрібно підходити творчо та з інтегративним підходом. Тобто ми пропонуємо використовувати комплекс методів і засобів педагогічної роботи для більшої результативності. На нашу думку, роботу з формуванням чуйності у дітей дошкільного віку потрібно починати вже з молодшого дошкільного віку. Головними джерелами отримання знань про таку моральну якість, як чуйність у цьому віці є літературні твори, бо саме вони повною мірою відповідають сутності дитини, її внутрішнім потребам. Формуванню у молодших дошкільників умінь аналізувати моральні вчинки інших, висловлювати співчуття, підтримку, виявляти доброзичливість сприяють літературні твори «Пішла киця по водицю», «У слона болить нога» (Г. Бойка), «Зайченятко в ямку впало» (А. М'ястківського), «Зайчик у тернині» (М. Підгірянки), «Зайчикова казочка» (Ю. Ярмиша) та ін. Оцінювати вчинки героїв літературних творів з точки зору морально-етичних норм можна вчити після прочитання віршованих творів Р. Скиби «Плаче свинка у калюжі», П. Ребра «Журився їжачок». Доцільними для обговорення з дітьми цього віку є українські народні казки «Вовк і семеро козенят», «Рукавичка» тощо.

На думку вчених, казки вчать дітей розуміти внутрішній світ персонажів, а, проводячи паралель, і внутрішній світ оточуючих людей. Казка допомагає навчитися співчувати, вірити у добро, формує здатність відчувати і розуміти стан іншої людини. За допомогою казки діти зможуть розрізнати добро і зло. Аналіз дій персонажів допомагає розібратися дітям з певними моральними нормами, правилами поведінки та формує передумови до формування чуйного ставлення до інших. Під час роботи з казкою педагог спонукає дітей спробувати поставити себе на місце казкового персонажу, побачити ситуацію з іншого боку. Це призводить до створення у дошкільників так званої «бази життєвих ситуацій», яка при необхідності активізується. Рекомендуємо для дітей середнього та старшого дошкільного віку використовувати казки, які спонукають дошкільників проїнятися чужими проблемами. Вихованню уважного, сердечного, доброзичливого ставлення до людей, тварин, до чийось переживань, потреб, формуванню співчуття до навколишніх, готовність прийти на допомогу сприяють казки «Коза-дереза», «Івасик Телесик», «Кирило Кожум'яка», «Котигорошко», «Трое поросят», «Квітка семицвітка» та ін. Паралельно можна використовувати роботу з ілюстраціями. Вихователь наочно демонструє приклади, які разом з дітьми буде обговорювати, ставитиме певні питання, які спонукатимуть малюків думати як потрібно поводити себе в певній ситуації.

Виховуючи чуйність у дітей середнього дошкільного віку ми пропонуємо використовувати гру. Гра – це вид діяльності, який є природним для дошкільників. У процесі гри діти не лише відображають певні життєві ситуації, а й будують власні, спираючись на свої знання та вміння.

Як стверджує науковець К. Щербакова, у спільних іграх виникає процес взаємодії, який заохочує дітей до спілкування, встановлення стосунків один з одним. Вихователь повинен створювати найсприятливіші умови для того, щоб діти поступово переходили від гри індивідуальної до гри з різною взаємодією, до ігрових груп, до ігрових колективів. А для того, щоб це відбулося, потрібна відповідна управлінська діяльність вихователя. Саме він спрямовує та керує взаємодією малюків. На початку процесу це ситуативна форма спілкування дошкільників у спільних іграх. Такий рівень взаємодії, передусім, залежить від змісту гри та моральних якостей малюків. Спостереження за поведінкою дітей підтверджує значні позитивні зміни в характері взаємин і в самій ігровій діяльності дітей [9, с. 320].

Використовуючи гру діти наче «проживають» життєві ситуації і потрапляючи в подібні, вони діють більш обдуманно, помірковано. Тобто результативність гри для виховання чуйності ми можемо спостерігати в цьому ж дитячому колективі. Така форма роботи попереджає конфліктні ситуації, взаємини стають більш дружніми (малюки допомагають одягати деякі елементи одягу один одному і

т.п.). Це говорить про те, що гра допомагає формувати чуйність і це можна прослідковувати у взаєминах в дитячому колективі.

Сюжетно-рольова гра активізує уяву дитини, дозволяє виконувати дії не лише за себе, а й за персонажа. При цьому відбувається процес перевтілення дитини на фоні емоційного піднесення, що зумовлює розвиток її емоційної сфери. В ігровій ситуації вихованець наслідує риси, почуття іншої людини. Власні переживання, які заважають дитині у житті, при цьому відходять на другий план і до певного часу не втручаються у поведінку дитини. Також переживання ігрового образу дозволяє дітям змінити свою позицію у ставленні до емоційних станів ровесників. Завдяки ігровій ситуації змінюється ставлення вихованця до себе і формується чуйне ставлення до однолітків [5, с.139].

Для розвитку чуйності у дітей ми пропонуємо використовувати сюжетно-рольові ігри такі як «Лікарня», «Ветеринарна клініка», «Зоопритулок» та ін. Сюжетно-рольові ігри такого змісту мають за мету формувати у дошкільників позитивне ставлення до персонажів, які задіяні у сюжеті гри. Дитина має виділити дії, які властиві персонажам, які визначають його відносини з оточуючими, усвідомити способи поведінки (лікар або ветеринар оглядає хворого, виявляє турботу про стан його здоров'я, робить уколи, міряє температуру, виписує ліки; робітник зоопритулку піклується про кинутих тварин, годує їх, прибирає за ними).

Граючись, діти мають можливість створювати певні життєві ситуації та знаходити шляхи їх вирішення. Під час гри у дошкільників формується самосвідомість, вони вчаться взаємодіяти, вирішувати певні ситуації, вчаться спілкуватися. У сюжетно-рольовій грі малюки формують вміння передавати настрій, переживання. Приміряючи у грі різні ролі, дошкільники перевтілюються в інших людей, розуміючи почуття їхніх персонажів. Вчаться аналізувати їхню поведінку, вчинки.

У старшому дошкільному віці ми вважаємо варто застосовувати такий вид роботи як складання казок про чуйність. Створюючи власні історії діти моделюють певні ситуації і знаходять рішення як з них вийти. Створення казок в сюжетно-образній формі допомагає розібратися у взаєминах між людьми, показуючи чуйну поведінку в певних обставинах. Цей вид роботи розвиває у дітей дошкільного віку співчуття, співпереживання. Під час складання казок є можливість обговорювати вчинки героїв, тим самим розвивати навички зв'язного мовлення.

Висновки. Отже, формування чуйності у дошкільників потребує включення у виховний процес засобів і методів, які відповідають їхнім віковим та індивідуальним особливостям, та при використанні яких діти будуть відкритими у взаємостосунках один з одним, з вихователем. Особливість педагогічної діяльності, спрямованої на виховання чуйності у дітей дошкільного віку, полягає у прямій

залежності від вибору засобів і методів психолого-педагогічного впливу та від ціннісних орієнтацій педагогів. Літературні твори, сюжетно-рольові ігри є ефективними та дієвими засобами у процесі виховання чуйності. Вони вчать дітей розуміти внутрішній світ персонажів, навчають співчувати, вірити у добро, формують здатність відчувати і розуміти стан іншої людини. Аналіз дій персонажів допомагає розібратися дітям з певними моральними нормами, правилами поведінки та формує передумови до формування чуйного ставлення до інших. Важливість використання цих засобів полягає в тому, щоб закріплювати позитивні емоції і сприяти здійсненню дитиною моральних проявів поведінки, оскільки на ґрунті переживань можливе закріплення чуйності як базової риси особистості.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. *Виховання особистості: підручник*. К. : Либідь, 2008. 818 с.
2. Богуш А. М. *Базовий компонент дошкільної освіти*. К.: Освіта. 2012.
3. Вержиховська О.М. *Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Шлях освіти*. 2000. №3 С. 7-13.
4. *Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр; за заг. ред. Н. Гавриш*. Х.: Мадрид, 2015. 220 с.
5. Лапченко І.О. *Емоційне ставлення до себе та ровесників як чинник особистісного розвитку дитини дошкільного віку : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07.К., 2006*. 237 с.
6. Свідерська Г.М. *Проблема чуйності. Соціальна психологія*. 2005. №3 (11). С. 130-138.
7. Сологуб Л.О. *Виховання доброзичливих взаємин молодших підлітків у позакласній роботі: дис... канд. пед. наук: 13.00.01. К., 1995*. 210 с.
8. Тофтул М. Г. *Сучасний словник з етики : Словник*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
9. Щербакова К. Й. *Спільні ігри дошкільників як одна з умов виховання толерантності // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2014. Випуск 1.47 (114). С. 318-321.

УДК 373.2.091.33-027.22:796

Стебакова О. І.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – ст. викл. Бурсова С.С.*

ВИКОРИСТАННЯ LEGO КОНСТРУКТОРУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО

У статті висвітлено питання використання Лего-конструктору у роботі з дітьми дошкільного віку. Розглянуто можливості застосування ігрової технології у різних режимних моментах закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: Лего-конструктор, конструювання, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми. Реформи, що відбуваються в сучасному світі, призводять до корегування методично-технологічних аспектів дошкільної освіти. В освітньому процесі з'являється велика кількість нових ігор та розваг. Діти з легкістю оволодівають інформаційно-комунікаційними технологіями і традиційними засобами навчання та виховання здивувати їх дуже важко. Педагоги намагаються всіляко використовувати різні сучасні методи для кращого засвоєння дітьми знань, умінь та навичок. Одним з таких сучасних методів є Lego-конструювання.

Метою статті є висвітлення особливостей використання Lego-конструювання у сучасних закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ігри з Lego-конструктором – це дієвий засіб, який дає можливість навчати дитину через гру, адже в самій його назві закладено розуміння покликання дитини в цьому світі. Lego в перекладі з данської означає «захоплива гра» [4]. Саме в ній діти стають будівельниками, архітекторами, дизайнерами, мандрівниками тощо.

Lego-конструювання є унікальним інструментом для захоплюючого, всебічного розвитку дітей. Воно розкриває потенційні можливості кожної дитини і, в силу своєї педагогічної універсальності, служить найважливішим засобом навчання. Використання конструктора «Lego» дозволяє розвивати у дітей творчий потенціал, мисленнєво-комунікативні можливості, мовлення, знання про навколишній світ, увагу, пам'ять, мислення, вміння зосереджувати увагу, елементарні математичні уявлення тощо.

Lego – це ціла палітра гри, яка охоплює будівельно-конструктивну, сюжетно-рольову, розвивальну, рухливу гру та гру з уявою; гру індивідуальну, самотійну та гру в парах, у міні-групах, групах та командах; гру з однолітками та гру з дорослими. І кожен з цих видів ігор вносить свій незамінний вклад у всебічний розвиток особистості дитини.

Під час занять вихователь використовує різні ігри з конструктором Lego. Наприклад:

- Гра «чарівний мішечок». У ході гри вихователь поміщає різноманітні деталі в «чарівний мішечок» і просить знайти елемент певної форми. Тим самим розвиває у дітей тактильне сприйняття форми та розвиває мовлення.
- Ігри-театралізації. Такі ігри створюють умови для розвитку мови, творчих здібностей, пізнавального інтересу, навчальної діяльності, сприятливо впливають на емоційну сферу. За допомогою героїв казки, дитині легше розкрити свої індивідуальні особливості.
- Гра «Запам'ятай і повтори», спрямована на корекцію пам'яті, мислення й мови дітей. Вихователь створює Lego-споруду, докладно ознайомлює дітей з елементами, з яких вона

складається та розбирає її на частини. А потім по пам'яті діти її відтворюють. В кінці гри проводиться аналіз результатів.

Ігри з конструктором Lego вихователів необхідно добирати відповідно до тематики освітньої діяльності закладу дошкільної освіти за відповідними тематичними блоками. Наприклад: «Сім'я», «Дитячий садок», «Транспорт», «Ферма», «Служба порятунку», «Ліс – наш дім природи», «Зоопарк», «Лікарня». До кожного тематичного блоку також необхідні і методичні матеріали: літературні твори, загадки, ілюстрації, розмальовки, картинки, схеми послідовних дій.

Конструктор Lego доцільно використовувати як на заняттях, так під час різних режимних моментів [1;2;3;5]:

В період адаптації дітей до ЗДО: вихователь може створювати різні ігрові ситуації, сюрпризні моменти за допомогою конструктору; познайомити дитину з новим Lego-другом (ЛЕГО-чоловічком), дати йому ім'я, створити ігрову ситуацію.

Під час вкладання дітей спати: для дітей, яким важко вдається заснути, теж на допомогу прийде Lego-конструктор. Можна дитині запропонувати разом або самостійно побудувати ліжечко для якогось казкового персонажа, яке ставимо біля ліжечка дитини-новачка.

Використання у психотерапевтичній роботі: такі ігри з Lego-конструктором як «Неіснуюча тварина», «Місто моєї мрії», «Світ емоцій» та інші допоможуть педагогові краще дізнатися про внутрішній світ дитини.

На заняттях з логіко-математичного розвитку: за допомогою ігор з цим конструктором діти вчаться розрізняти кольори, розміри предметів та порівнювати їх за величиною, впорядковують їх в порядку зменшення або збільшення, групують за визначеною ознакою тощо.

Проведення інтегрованих занять: використання Lego-конструктору забезпечить захопливий процес навчання; сформує уявлення про навколишній світ, будову різних предметів та особливості їх просторового розташування; формуватиме сенсорні основи сприйняття, технічні та зображувальні навички; розвиватиме дрібну моторику рук.

Конструктори Lego мають низку характеристик, що значно відрізняють їх від інших конструкторів, насамперед великим діапазоном можливостей, багатофункціональністю, сучасними технічними та естетичними характеристиками, використанням їх в різних ігрових та навчальних цілях. При виробництві вживаються натуральні матеріали, серед яких бурштин, шерсть, протеїн, а також інші. В даному випадку відсутні важкі метали, серед яких свинець, ртуть. Дуже міцна пластмаса до впливу слини. І при цьому, ці пластмаси не втрачають своїх якостей з плином часу. Будь-який елемент Lego розрахований на п'ятдесят тисяч зчеплень. Моделі

Lego можуть переходити з покоління в покоління, тому як не втрачають жодної зі своїх особливостей на протязі довгого часу. Головним завданням Lego є винахід не цілих іграшок, а тільки одиничних елементів, які можна збирати і розбирати. Завдяки цьому дитина має повну свободу дій.

Висновок. Отже, залучення дітей до Lego-конструювання дозволяє реалізувати творчий їх потенціал, посилити виховний ефект, організувати співпрацю та спілкування з вихователями та однолітками, викликати бажання і далі освоювати Lego-конструювання. Все це спрямоване на формування ключових компетенцій дітей.

Список використаних джерел

1. Глушкова Г., Малтызова М., Чижова Т. Конструкторы Lego как полифункциональное и трансформирующее средство образовательной среды группы. Методическое сопровождение. Дошкольное воспитание. 2014. №4. С.65-73; 2014. №5. С.84-92; 2014. №6. С.62-67.
2. Інтеграція Lego-технологій в освітньо-виховний процес в ДНЗ. Бібліотечка вихователя дитячого садка. 2018. №2. С.87-90.
3. КОМАРОВА Л. Г. СТРОИМ ИЗ LEGO (моделирование логических отношений и объектов реального мира средствами конструктора LEGO). М.: «ЛИНКА – ПРЕСС», 2001. 88 с.
4. Рома О. Ю., Близнюк В. Ю., Борук О. П. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з Lego». the LEGO Foundation, 2016. 140с.
5. Хоменко М. Інноваційні технології в дитячому садку. Проведення дидактичних ігор засобами Lego. Психолог дошкільця. 2017. №8. С.13-16.

УДК 373. 2.015.31: 688.72. 73(=161.2)

Сторожева В.В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Манжелій Н.М.*

ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ ІГРАШКОЮ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено особливості ознайомлення дітей різних вікових груп з українською народною іграшкою в умовах закладу дошкільної освіти, наголошується на важливості її впливу на формування особистості дошкільника.

Ключові слова: іграшка, українська народна іграшка, виховання, дошкільник, заклад дошкільної освіти

Постановка проблеми. Відродження духовності українського народу, розбудова незалежної української держави обумовили

необхідність переорієнтації дошкільної освіти згідно із сучасними тенденціями духовного, економічного та національного розвитку країни. У Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), «Концепції дошкільного виховання в Україні» підкреслюється необхідність національної спрямованості освіти, що полягає в її органічному поєднанні з рідною історією й традиціями, збереженні та збагаченні культури українського народу. У Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено, що одним із завдань дошкільної освіти є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій, держави і рідної мови, національних цінностей інших народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля. Важливим засобом реалізації означених завдань виступає народна іграшка, як унікальне явище традиційної народної культури українців. Вона є складовою предметно-ігрового середовища, засобом виховання та розвитку дитини, об'єктом творчості, художнім витвором, національним сувеніром.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українська народна іграшка як витвір мистецтва, як об'єкт гри, предмет побуту здавна цікавила вчених. Історико–мистецтвознавчі аспекти української народної іграшки перебувають у центрі уваги багатьох дослідників, які розкривають генезис та основні етапи її розвитку, декларують іграшку як самобутнє явище (В. Василенко, М. Грушевський, І. Макарова, О. Найден, М. Некрасова, Т. Перевезенцева та ін.).

Цікавими є погляди науковців на народну іграшку як засіб формування національної культури (О. Батухтіна, Н. Загледа, Л. Івахненко, М. Киященко, С. Кулачківська, Т. Сакович, Є. Саявко та ін.), моральних якостей (Н. Дзюбишина-Мельник, М. Кириченко, О. Постнікова, І. Сидорук та ін.), як засіб трудового виховання (М. Гутнікова, Г. Довженко, Л. Драчук, Л. Орел та ін.), естетичного виховання (А. Грибовська, Г. Лабунська, Ю. Максимов, А. Марущак та ін.).

Мета статті: висвітлити особливості ознайомлення дітей із українською народною іграшкою в умовах закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Народна іграшка – витвір специфічний. Своєю простотою і досконалістю, витонченістю форм, різноманітністю використаних природних матеріалів, образністю й естетичною довершеністю українська іграшка розвиває духовний світ дитини, пробуджує відчуття рідного коріння. Вона несе дітям цілком доступні знання про працю, відпочинок людей у давнину, їхній побут, мистецтво, життя загалом. Українська народна іграшка багата і розмаїта. Про її багатство свідчить діапазон змістовно–образних градацій: від «примітивних» пташок-свищиків, архаїчних вузлових ляльок, семантично реліктових тварин, птахів, фантастичних звірів, виготовлених із глини, дерева, соломи, сиру і тіста до авторської іграшки – скульптури [1, с. 4].

О.Найден зазначає, що народна іграшка – це галузь українського народного мистецтва, що об'єднує вироби з кераміки, дерева, лози, соломи, паперу та іншого матеріалу; це унікальне явище традиційної народної культури українців, своєрідний світ художніх образів зі своїм особливим розумінням законів краси. Іграшка – пам'ять етносу, нації, народу, людства про своє історичне та доісторичне минуле. Її форма є однією з початкових субстанціональних форм щодо освоєння людиною навколишнього середовища. Народна іграшка є спадщиною подібно до рідної мови, казки, пісні, вона перевірена дитячою любов'ю до неї, дитячою грою, несе у собі художню культуру народної творчості, розвиває самобутні риси естетики свого народу [3, с. 10].

Водночас іграшка є наочним посібником для передачі дитині інформації про матеріальний світ. Такими іграшками є ляльки в національних костюмах, солдатики у військовій формі, моделі різноманітних історичних і культурних об'єктів і предметів. Частина іграшок слугує для розвитку у дитини рухових і моторних реакцій, сприяє фізичному розвитку дитини [1, с.10].

Виховна цінність іграшки полягає в тому, що вона сприяє формуванню самостійності, творчої діяльності дітей. Під час гри дошкільник розвивається, пізнає світ, наслідую і засвоює соціальний досвід. Народна іграшка є засобом передачі культурного досвіду народу від покоління до покоління, яка повинна не тільки нести пізнавальну інформацію, а й бути естетичною, втілювати оригінальну ідею. Використання її в закладах дошкільної освіти, а також у сім'ї, збагачує та урізноманітнює ігрову діяльність дітей, розширює сферу пізнання світу і своєї місцевості, усього народу, розвиває традиційні для національної, господарської, побутової культури навички.

Залучати дітей до культурних цінностей народу необхідно з дошкільного віку. Необхідною умовою результативності ознайомлення дітей з народною іграшкою є система роботи, яка полягає в забезпеченні наступності в змісті та об'ємі інформації, різноманітності пізнавальних завдань, враховуючи їх вік.

Знайомити дітей з народною іграшкою варто уже в молодшій групі на заняттях, під час читання творів усної народної творчості, проведенні ігор. У середній групі вихователь знайомить уже з більшою кількістю народних іграшок. Дітям цього віку пропонують малювати нескладні візерунки, якими прикрашені українські народні іграшки площинного зображення. Ознайомлення з ними педагог планує і в повсякденному житті, коли звертає увагу дітей на ту чи іншу іграшку, пропонує уважно її розглянути, сам розповідає та спонукає дітей до висловлювання своїх вражень і роздумів про неї [6, с.37].

У старшому дошкільному віці дітей ознайомлюють з особливостями пропорцій, кольорів та зображень на іграшках. На заняттях

дошкільників спонукають до самостійного створення окремих візерунків, орнаментів, характерних тільки для іграшок певного регіону, знайомлять з процесом їх виготовлення, історією. Діти ліплять і розфарбовують глиняні іграшки, самостійно добирають характерні кольори для іграшок різних регіонів; дізнаються про історичний і регіональний аспекти їх виготовлення та традиційні особливості.

У процесі ознайомлення з народною іграшкою вихователі використовують різні методи навчання, враховуючи вікові особливості дітей:

- словесні: розповіді вихователя про історію та технології створення народної іграшки, про народних майстрів, читання віршів;
- наочні: показ різних видів народних іграшок, демонстрація етапів створення народної іграшки та матеріалу, з якого вона створена, показ картин та зображень народних майстрів;
- практичні: проведення дидактичних ігор і виконання вправ з народною іграшкою, залучення дітей до сюжетно–рольових ігор, виготовлення різноманітних народних іграшок тощо.

Проведення занять, на яких дітей ознайомлюють з іграшками, якими гралася українська дитвора в минулому, вимагають забезпечення принципів інтеграції, систематичності, комплексності при доборі пізнавального матеріалу, відповідного способу організації дітей та структури проведення цих занять [2, с. 61].

З метою визначення рівня обізнаності дошкільників із регіональними особливостями української народної іграшки, знання її історії створення і розвитку, а також уміння самостійно виготовляти деякі іграшки, нами було проведено опитування дітей старшої групи та здійснено відповідну роботу зі збагачення знань дітей про народну іграшку. Завдяки проведеним заняттям «Лялька-мотанка», «Символічний зміст традиційних іграшкових образів», занятті-екскурсії «У гончарній майстерні», занятті-казці «У гостях у майстрів-іграшківців», занятті-мандрівці «Звідки іграшка до нас прийшла», а також різноманітним дидактичним іграм « Запитай – дізнаєшся», « Закінчи розповідь про іграшку», «Загадай – відгадаємо» та змістовним бесідам, знання дітей про народну іграшку значно розширилися. Варто наголосити на тому, що дітям доречно давати потрібні їм відомості у цікавій формі та обов'язково зважати на їх психічний стан та емоційне ставлення до іграшки.

Важливою умовою при ознайомленні дітей дошкільного віку з народною іграшкою є створення ситуації зацікавлення та ігрових моментів. Цьому сприяють сюрпризні та казкові елементи, загадкове, емоційне, інтонаційно забарвлене мовлення дорослого. Досить ефективними та цікавими формами роботи для дітей є екскурсії до музею, майстер–класи, виставки народної іграшки, які дають можливість розширити уявлення дітей про витоки, регіональні особливості, творчі здобутки майстрів народної іграшки.

Висновки. Отже, народна іграшка – це не лише предмет гри для дошкільників. Вона може багато розповісти про історію не тільки своєї країни, а й регіону, де її виготовляють, про традиції, звичаї народу, про традиційний одяг наших предків та спосіб їх життя. Ознайомлення з українською народною іграшкою допомагає дошкільнику виявити себе у творчій справі, стимулює до самостійного, активного пошуку, впливає на його почуття, кмітливість, фантазію, естетичний смак, вчить любити і поважати рідну землю.

Список використаних джерел

1. Васильєва Н. С. Українська народна іграшка як засіб виховання дітей дошкільного віку. Дошкільний навчальний заклад. 2016. №3. С. 2–12.
2. Кільова Г. Народна іграшка як засіб виховання дітей. Рідна школа. 2018. №6. С. 59–63.
3. Найден О. Українська народна іграшка. Семантика пластичних форм. Народне мистецтво. 2004. №3–4. С. 10–11.
4. Народна іграшка – ниточка єднання з історією Батьківщини. Бібліотечка вихователя дитячого садка. 2015. №4. С. 18–25.
5. Омеляненко Н. Народна іграшка в життєдіяльності дошкільнят. Палітра педагога. 2017. №4. С. 3–10.
6. Примаченко О. Дітям про українську народну іграшку. Дитячий садок. 2009. №5. С. 35–39.

УДК 373.2.015.31:159954

Страшко В.В.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка*
Науковий керівник – к.п.н., доц. Ковалевська Н. В.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗДО

У статті розглянуто особливості впровадження технологій формування творчих здібностей дітей в умовах сучасного ЗДО. Автором висвітлено теоретико-методичні аспекти впровадження технологій у вітчизняних закладах освіти.

Ключові поняття: педагогічна технологія, творча особистість, творчі здібності, ЗДО, дитина дошкільного віку.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В епоху глобалізації, соціально-економічних, політичних трансформацій та світових змін в галузі освіти, постає необхідність у появі неординарних, активних, творчих представників нового покоління.

Метою української системи освіти, як зазначено в державній програмі «Концепція педагогічної освіти», – є створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості – громадянина

України, формування покоління, здатного навчатися впродовж усього життя. Особливої актуальності в даному контексті набуває проблема формування творчої особистості.

Освітня лінія «Дитина у світі культури» Базового компоненту дошкільної освіти передбачає формування почуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-продуктивних навичок, самостійності, культури та безпеки праці. Результатом оволодіння дитиною різними видами предметної та художньої діяльності є сформоване емоційно-ціннісне ставлення до процесу та продуктів творчої діяльності, позитивна мотивація досягнень; здатність орієнтуватися в розмаїтті властивостей предметів, розуміти різні способи створення художніх образів, виявляти інтерес до об'єктів, явищ та форм художньо-продуктивної діяльності, а також оволодіння навичками практичної діяльності, культури споживання [1, с. 6].

Аналіз останніх досліджень. Особливості розвитку творчих здібностей розглядали: Б. Ананьєв, Д. Богоявленська, Л. Виготський, Дж. Гілфорд, Ю. Гільбух, В. Дружинін, Г. Костюк, В. Моляко, О. Музика та інші. Найвідомішими дослідниками сучасних педагогічних технологій за кордоном є Дж. Керрол, Б. Блум, Д. Брунер, Г. Гейс, В. Коскареллі. Авторами сучасних вітчизняних педагогічних технологій є Л. Шульга, Л. Михайлова, Г. Патерук та інші.

Мета статті – є розкриття та аналіз сучасних технологій формування творчих здібностей, що застосовуються у роботі закладів дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Для сучасної освіти характерним є пошук нових педагогічних можливостей, що пов'язано, насамперед, з відмовою від традиційних форм, методів навчання та виховання.

Термін «педагогічні технології» уперше з'явився у працях В. Бехтерева, І. Павлова, А. Ухтомського, С. Шацького та інших. На сьогодні під поняттям «педагогічна технологія» у широкому сенсі розуміють застосування людських і технічних методів навчання з метою досягнення ефективності навчання і виховання. За твердженням М. Галагузової, педагогічні технології передбачають системний аналіз, відбір, конструювання і контроль усіх компонентів педагогічного процесу з метою досягнення кінцевого результату [2].

В. Сухомлинський стверджував, що «творчість – це не сума знань, а особлива направленість інтелекту, особливий зв'язок між інтелектуальним життям особистості і проявом її сил в активній діяльності. Я б назвав творчість самою суттю життя в морі знань і краси. Творчість – це діяльність, де розкривається духовний світ особистості, це своєрідний магніт, що притягує людину до людини» [6, с. 278].

Більшість авторів погоджується з тим, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального. Для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки – найбільш властивий. Показником творчої особистості й найголовнішою ознакою вважають наявність творчих здібностей, що розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, й відповідають вимогам творчої діяльності а також є умовою її успішного здійснення.

Становлення творчої особистості починається в дитячому віці. Набуте в дитинстві вміння знаходити оригінальне рішення за будь-яких обставин дає змогу в подальшому житті бути успішною людиною, а це в складному сьогоденні є важливою якістю. Досягти вершин творчості, отримати від цього задоволення легше через гру, що обов'язково передбачає спонтанні відкриття, перетворення, вихід за межі вже наявних знань, подолання власних кордонів.

Сучасний науковець Л. Шульга розглядає технологію формування творчих здібностей як модель організації художньо-естетичної діяльності дошкільників, що спрямована на розвиток у них емоційно-чуттєвого сприйняття оточуючого світу, формування естетичного ставлення до його об'єктів і яка забезпечує художньо-творче самовираження кожної дитини [4, с. 484].

Автор структурними компонентами технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання вказує модулі: концептуально-цільовий, змістовий, технологічний і результативний, реалізація яких дає змогу ефективно впливати на основні компоненти розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку: емоційно-ціннісний (здатність до емоційного переживання і відчуття краси, вираження естетичних емоцій, переживань, почуттів); образно-асоціативний (розвиток уяви і творчого мислення, вміння встановлювати різноманітні асоціативні зв'язки, вміння фантазувати, імпровізувати); діяльнісно-естетичний (застосування необхідних спеціальних якостей, умінь та навичок оволодіння засобами художньо-творчої діяльності) [4, с. 484].

Українська дослідниця Г. Патерук займалася впровадженням ігрових технологій з метою формування творчої активності дошкільників. Під час реалізації технології нею було створено умови та зони вільного експериментування з художніми матеріалами та інструментами, забезпечено розвиток художньо-творчих здібностей у продуктивних видах дитячої діяльності, виховання почуття художнього смаку й почуття гармонії, створення умов для багатоаспектної та захоплюючої творчої активності дітей у художньо-естетичному опануванні навколишнього світу; демонстрація творчих здібностей батьків під час проведення «майстер-класу» з «модульного орігамі». Запропонована технологія дозволила виявити творчі здібності і вплинути на розвиток пізнавальної

творчої активності вихованців. Через гру, експериментування, творчість відбувається ефективне пізнання дитиною навколишнього світу. Адже в грі дитина робить спроби знайти своє місце в житті [6].

Американський психолог Дж. Гауена пропонує створити дитині затишну й безпечну психологічну базу для її пошуків, до якої вона могла б повертатися, якщо буде налякана власними відкриттями. Учений закликає підтримувати схильність дитини до творчості та виявляти співчуття до невдач, уникати несхвальних оцінок її творчих ідей. Педагог повинен бути терплячим до дивних ідей, поважати допитливість, запитання та думки дитини. Треба намагатися відповідати на всі запитання, навіть якщо вони здаються абсурдними, пояснювати, що на деякі запитання не завжди можна відповісти однозначно, тому що для цього потрібен час, терплячість. Учений вважає, що дитині корисно навчитися жити в інтелектуальній напрузі [3].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже технології розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку спрямовані на розвиток у дітей дошкільного віку творчих здібностей, емоційно-чуттєвого сприйняття оточуючого світу, формування естетичного ставлення до об'єктів і забезпечує художньо-творче самовираження кожної дитини Розуміючи важливість окресленої проблеми, будемо продовжувати її дослідження, зокрема через пошук нових цікавих форм, методів, прийомів та технологій.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Нова редакція URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf> (дата звернення 16.11.19)
2. Галагузова М.А. Понятийный аппарат педагогики и образования : сб. науч. тр. / отв. ред. М.А. Галагузова. Екатеринбург : Изд-во «СВ-96», 1998. Вип. 3. С. 351.
3. Костюк Г.С. Избранные психологические труды. М.: Педагогика, 1988. 301 с.
4. Михайлова Л.М., Шульга Л.М. Технологія розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. Молодий вчений. № 10 (50). 2017. С.483-486.
5. Патерук Г.Г. Формування творчої активності дошкільників засобами ігрових технологій. Таверійський вісник освіти. 2013. №3(43). С.83-89.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т. К.: Рад. школа, 1976. Т.1 654с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЕДЬЮТЕЙНМЕНТУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті розкривається проблема впровадження едьютейнменту в навчальну та ігрову діяльність дітей дошкільного віку. Характеризуються поняття і місце едьютейнменту в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Описується едьютейнмент як інтеграційний процес, який охоплює розвагу, активну пізнавальну діяльність і захоплення дітей під час навчання.

***Ключові слова:** едьютейнмент, заклад дошкільної освіти, діти дошкільного віку, навчання, розвага, гра, захоплення.*

Постановка проблеми. Дошкільне дитинство забезпечує загальний розвиток, який слугує фундаментом для набуття необхідних знань і навичок з різних видів діяльності для подальшого процесу навчання дитини. Для найбільш інтенсивного вольового розвитку, формування інтелектуальних і творчих здібностей у процесі навчання завжди мають бути присутні ігрові прийоми. Так, науковці, для кращого засвоєння знань, пропонують впроваджувати нову освітню технологію – едьютейнмент, яка ґрунтується на отриманні дитиною задоволення у процесі навчання.

Поняття «едьютейнмент» є об'єктом пильної уваги сучасних науковців. Характерні ознаки едьютейнменту як освітньої технології описується у наукових працях Д. Варченко і О. Дьяченко. На різницю у змісті технологій «навчання розвагою» і «навчаюсь, граючись» вказує К. Крутій. Л. Фірсова, О. Юрченко звертають увагу на необхідність підвищення професійної компетентності педагогів щодо ознайомлення з технологією едьютейнменту.

Метою статті є комплексний аналіз сутності та особливостей впровадження едьютейнменту в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Едьютейнмент (від англ. edutainment: «education» – навчання і «entertainment» – розвага) – у дослівному перекладі цей термін можна визначити поняттям «навчання розвагою», або донесення певної важливої ідеї, створення динамічних стереотипів, які дозволяють дітям в ситуації реального вибору вчиняти дії автоматично.

Науковці по-різному трактують це поняття. Так, Л. Фірсова визначає едьютейнмент як цифровий контент, який з'єднує освітні та розважальні елементи та забезпечує при цьому інформування аудиторії при максимально полегшеному аналізі подій [3].

К. Крутій застерігає педагогів від ототожнення термінів «едьютейнмент» та «ігрові педагогічні технології», «ігрова діяльність», «ігрові методи та прийоми», оскільки всі вони різні за змістом та застосуванням в роботі з дошкільниками. Гра як елемент присутня у всіх видах діяльності (праці, відпочинку, пізнанні, в мисленні та практичній діяльності), але як особливий вид діяльності існує в трьох формах: дитяча гра, мистецтво (художня діяльність), спорт. Гра є видом непродуктивної діяльності, мотив якої полягає не в її результатах, а в самому процесі [2, с.4].

Тож, під едьютейнментом ми розуміємо форму освітнього процесу, в якому навчальний матеріал презентовано із залученням ігрових методик, часто з використанням інформаційних технологій.

На занятті за технологією едьютейнменту ігрові елементи є лише деяким інструментом, вбудованим в інші види діяльності. Тобто, термін «едьютейнмент» ширше, ніж просто гра, так як гра в даній технології є лише одним з багатьох елементів, захоплюючих способів передачі знань. Гра в ході навчання допомагає дошкільникам: усвідомити, що результат залежить від них; стати nobільнішими та більш зібраними; відпрацьовувати вміння швидко реагувати, тренувати пам'ять і увагу; відчувати дух здорового суперництва; запалати бажанням побороти обставини й перемогти. Специфіка технології едьютейнменту зумовлюється наявністю наступних ознак:

- захоплення: важливим є безпосередній інтерес дитини, який веде до розвитку нових навичок і накопичення знань;
- розвага: саме розвага виступає основним мотивом, який забезпечує отримання задоволення, одночасно формуючи стійкий інтерес до процесу навчання, знімає психологічне навантаження від процесу освіти;
- ігровий підхід: завдяки універсальності гри відбувається ефективний процес навчання незалежно від віку;
- сучасність: при використанні актуальних можливостей сучасних технологій, таких як відео-та аудіоматеріали, дидактичні ігри, освітні програми в мультимедійному форматі і багато інших засобів, досягається максимальне залучення дошкільників в освітній процес.

Завдання з технології «Едьютейнмент» мають відповідати трьом педагогічним принципам: зв'язок теорії з практикою, послідовність і доступність. Для досягнення принципу зв'язку теорії з практикою рекомендується вивчення практико-орієнтованих тим, забезпечення діалогічності спілкування. Проблемно-пошукові та дослідницькі завдання є дієвим засобом зв'язку теорії з практикою. Теоретичні проблеми можуть бути доповнені прикладами з дійсності. Принцип послідовності вимагає, щоб знання доводилося до рівня системності, тому слід повертатися до вивченого матеріалу і на його основі розглядати нові теми. Принцип доступності

передбачає відповідність складності завдань віку, навичкам і умінням учнів. Подання матеріалу має проходити від простого до складнішого [1].

Засоби едьютейнменту для навчання дітей дошкільного віку поділяються на традиційні і сучасні. До традиційних засобів належать книги, музика, фільми, освітні ігри. Сучасні засоби едьютейнменту поділяються на електронні системи (електронні книги, мережеві варіанти музейних виставок), персональні комп'ютерні системи (комп'ютерні та відеоігри, електронні тренажери й енциклопедії) і веб-технології (веб-квести, вікі, блоги).

При розробці і реалізації освітніх проектів рекомендується використовувати наступні групи ігрових навчальних завдань:

- а) завдання з навичками співпраці;
- б) завдання з навичками комунікації;
- в) завдання з навичками самопрезентації;
- г) завдання, спрямовані на формування рефлексії;
- д) завдання з ціннісно-смысловими установками;
- е) завдання, спрямовані на формування ІКТ-компетентності [2, с. 6].

Наприклад, у грі «Алфавіт» діти старшого дошкільного віку навчаються виконувати завдання в ситуаціях обмеженого часу, працювати в команді, бути творчими та слухати один одного. Педагог об'єднує дітей у групи по четверо. Кожній групі роздається по букві. Протягом трьох хвилин діти мають вигадати та назвати якомога більше слів, які розпочинаються із цих букв. Переможуть ті, хто пригадав найбільше слів.

Або ж для дітей молодшого дошкільного віку наприкінці заняття можна організувати розвагу «Знайди предмети». Вихователь розподіляє дітей на чотири групи. Кожній групі роздається по аркушу паперу певного кольору. Кожна команда отримує колір, що відрізняється від кольорів інших команд. Завдання: за три хвилини принести предмети того кольору, що вказаний на картці. Бажано наперед визначити місце для речей у кімнаті для кожної групи, розсортувати їх по кутах кімнати. Це дасть змогу не заплутатися та зекономить дітям час. Перемагають ті, у кого найбільше предметів.

На базі дошкільного навчального закладу у комп'ютерному класі заняття проводиться здебільшого з дітьми старшого дошкільного віку. На них використовуються комп'ютерні ігри та програми відповідно до теми та віку дитини: «Цікава логіка», «Вивчаємо алфавіт», «Острів математики», «Маленькі дослідники», «Розклади колір води», програма Paint, електронні фізкультхвилинки тощо. Такі заняття визначаються присутністю елементів новизни, незвичності, сюрпризності. Часто робота з комп'ютером використовується як засіб заохочення та мотивації вихованців, адже дитина сприймає ПК як іграшку. Використання ІКТ на заняттях дозволяє вихователю

збільшити об'єм засвоєної інформації; реалізувати індивідуальний підхід у навчання; розвивати уяву, мислення; дає можливість діагностувати уміння та навички дітей.

Отже, едьютейнмент – це не просто навчання і розвага, це залучення, навчання і захоплення за допомогою різноманітних засобів навчання з урахуванням певних психологічних потреб учнів. Засоби едьютейнменту для навчання дітей дошкільного віку поділяються на традиційні і сучасні. До традиційних засобів належать книги, музика, фільми, освітні ігри. Сучасні засоби едьютейнменту поділяються на електронні системи (електронні книги, мережеві варіанти музейних виставок), персональні комп'ютерні системи (комп'ютерні та відеоігри, електронні тренажери й енциклопедії) і веб-технології (веб-квести, вікі, блоги).

Щоб едьютейнмент «прижився» в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, на думку О. Юрченко, необхідно:

- впроваджувати мультимедіа в освітній процес ЗДО. Завдання сучасного вихователя – зробити заняття цікавим і змістовним. У цьому допоможе впровадження мультимедіа в загальноосвітню систему. Педагог може використовувати всі сучасні досягнення науки для передачі інформації – не тільки в текстовій формі, а й в аудіо-, відеоформаті та за допомогою анімації і цікавих презентацій;
- занурювати дітей у матеріал-інтерактив. Едьютейнмент неможливо застосувати без двосторонньої взаємодії педагога і дошкільника. Діти мають брати активну участь в освітньому процесі, сприймати його як захопливий квест у пошуках нових знань. Саме в такому форматі дитина починає залюбки міркувати, винаходити, продумувати й планувати;
- подавати знання як нагороду в рольовій грі. Найпопулярніша форма інтерактивного навчання – рольова гра. Як правило, її учасники вчаться здійснювати правильні дії в кожній конкретній життєвій ситуації, яку моделює педагог [4].

Висновки. Таким чином, едьютейнмент є новою освітньою технологією, яка поєднує в собі розважальні прийоми, методи інтерактивного й активного навчання, мотивацію до пізнання та взаємодії. Він ґрунтується на отриманні дитиною та педагогом задоволення від процесу навчання. В едьютейнменті освітньо-інформаційний матеріал презентовано із залученням розважальних методик, часто з використанням інформаційних технологій, що веде до глибокого захоплення проблемою, запропонованою дитині дорослим або сформульованою самостійно.

Список використаних джерел

1. Дьяченко О. *Edutainment як принцип навчання* URL: <https://www.creativeschool.com.ua/edutainment/> (дата звернення 23.10.2019).
2. Крутій К. *Едьютейнмент: навчання як розвага. Дошкільне виховання. 2017. №1. С. 2-6.*

3. Фірсова Л. Що таке ед'ютейнмент і чому не варто боятися «ігрових» димей URL: <https://osvitoria.media/experience/navchannya-rozvagoyu-metodom-edutainment/> (дата звернення 24.10.2019).
4. Юрченко О. Навчання розвагою: 5 ігор за методом Edutainment URL: <https://osvitoria.media/experience/navchannya-rozvagoyu-5-igor-za-metodom-edutainment/> (дата звернення 17.11.2019).

УДК 159.942.5-053.4

Хіміч М. О.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Пасічніченко А.В.

ПРОЯВИ ТА ПРИЧИНИ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті подано результати теоретичного аналізу підходів до вивчення тривожності як індивідуально-психологічної особливості людини. Проаналізовано особливості прояву та причини виникнення тривожності у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: тривожність, особистість, дошкільний вік.

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем сьогодення є емоційне благополуччя дитини, яке виявляється, перш за все, у позитивному самовідчутті, психологічному комфорті, адекватному оцінюванні нею своїх можливостей. У дошкільному віці ці компоненти можуть бути спотворені в силу наявності тривожності як одного із бар'єрів, що ускладнює життя дитини, впливає на її психічне здоров'я і процес становлення особистості на етапі дошкільного дитинства. Оскільки, практика та наукові дослідження свідчать про наростання тенденції до підвищення тривожності вже у дітей дошкільного віку, то необхідним є вивчення особливостей її прояву, визначення причин та виявлення характерних для її актуалізації життєвих ситуацій.

Аналіз останніх досліджень. Тривожність як індивідуально-психологічна особливість стала предметом наукових досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних вчених (В. Астапов, Т. Артемова, Н. Білопільська, О. Волошок, О. Захаров, В. Каган, Ю. Кисельов, В. Кисловська, Н. Коваленко, Б. Кочубей, К. Лебединська, Л. Макшанцева, О. Новікова, Я. Неверович, Л. Пасєчник, Г. Прихожан, Г. Сельє, Ч. Спілбергер, І. Троїцька, П. Якобсон та ін.).

Мета статті: аналіз й узагальнення поглядів вчених на прояви та причини тривожності у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Тривожність – це «індивідуально-психологічна особливість, яка виявляється в

схильності людини до переживання стану тривоги в очікуванні несприятливого розвитку подій. Іноді є показником неблагополучного особистісного розвитку. Вона може бути передвісником неврозу або результатом складної фізичної чи психічної травми» [4, с. 367].

На думку Г.М Прихожан, тривожність – це емоційно-особистісне утворення, яке має когнітивний, емоційний і операційний аспекти. Як зазначає Г. Прихожан, певний рівень тривожності в нормі властивий всім людям і є необхідним для оптимального пристосування до дійсності. Наявність тривожності як стійкого утворення – свідчення порушень в особистісному розвитку, що перешкоджає нормальному розвитку, діяльності, спілкуванню. Саме тривожність знаходиться в основі цілої низки психологічних труднощів дитинства, у тому числі порушень розвитку та поведінки дитини і підлітка (наприклад, деліквентність та аддиктивна поведінка) [3].

Тривожність як особистісна характеристика завжди пов'язана з переживанням людиною негативних емоцій, хвилюванням, страхом, невпевненістю. На думку ряду дослідників (Б. Кочубей, О. Новикова, О. Дьяченко), тривожність проявляється на соматичному та поведінковому рівнях. Внутрішніми соматичними корелянтами тривожності є прискорене серцебиття, поверхнєве дихання, сухість у роті, клубок у горлі та ін. Поведінкові ознаки тривожності ще більш різноманітні, ніж соматичні: діти гойдаються на стільці, ретельно труть ніс, зупиняють одяг, не можуть прокашлятися та ін.

Для дітей з високим рівнем тривожності характерними є постійне відчуття тривоги, очікування небезпеки. Вони дуже чутливі до своїх невдач, гостро реагують на них, не рішучі у прийнятті рішень, із заниженою самооцінкою, яка виявляється в невпевненості у собі, несміливості, пасивності. Такі діти рідко проявляють ініціативу в спілкуванні, малоконтактні. У більшості випадків їх статусне положення у групі однолітків – неприйнятні або ізольовані. Вони важко адаптуються до нових умов, відчують дискомфорт у незнайомому оточенні.

Діти з середнім рівнем тривожності характеризуються переживаннями, тривожними станами лише під час певної діяльності. Чутливі до своїх невдач, але більш рішучі у прийнятті рішень. Рідко проявляють ініціативу у спілкуванні, хоча із задоволенням йдуть на контакт. Для них характерна дещо занижена самооцінка, яка проявляється в несміливості. Статусне положення таких дітей у групі – прийнятні. Спокійно поведуть себе під час ігрової діяльності та у спілкуванні з однолітками. При потребі звертаються за допомогою до вихователя або іншої дорослої людини, але дещо невпевнено.

Для дітей з низьким рівнем тривожності характерним є переживання тривожності лише в тих ситуаціях, які є дійсно

небезпечними, можуть становити певну загрозу для малюка. Вони мають адекватну самооцінку, впевнені у собі, у своїх силах, можуть рішуче приймати рішення. У спілкуванні проявляють ініціативу, активно взаємодіють з оточуючими. Адекватно реагують на свої невдачі, готові працювати над їх виправленням, прагнуть до виконання будь-яких завдань. Легко адаптуються до нових умов, почувують себе комфортно як із знайомими людьми, так і з незнайомими, але за умови, що це не може бути небезпечним [5, с. 95].

Досить різноманітними є причини тривожності. Тривожність одними авторами описується як вроджений стан (К. Хорні, Е. Фромм, А. Адлер), що виникає внаслідок дії природних, генетичних факторів розвитку психіки. Іншими – як набута властивість особистості, що формується в результаті впливу соціальних чинників (Ф. Березін, С. Васьківська, О. Захаров, В. Кисловська, Б. Кочубей, А. Співаковська, К. Шафранська).

Прихожан Г. зазначає, що тривожність як стійке утворення обумовлена незадоволенням провідних соціогенних потреб, перш за все потреб «Я» [3]. Старший дошкільний вік – це вік найбільшої вираженості тривожності, що обумовлено як інтенсивним емоційним розвитком, так і когнітивним - зростаючим розумінням небезпеки (Г. Прихожан, А. Співаковська, Л. Костіна, ін.).

На думку С.А. Велікової, однією з основних причин дитячої тривожності, є порушення дитячо-батьківських відносин в сім'ї. Дефіцит тепла, ласки, розлад між членами сім'ї, відсутність тісних емоційних контактів з батьками призводять до формування у дитини тривожно-песимістичних особистісних очікувань. Використання неефективного типу дитячо-батьківських відносин, несформованість у батьків правильних уявлень про виховання дитини, призводить до того, що вона не відчуває себе затишно і комфортно в сім'ї [1, 152].

Козлюк О.А. та Руденко Н.М. стверджують, що характер дитячо-батьківських взаємин безпосередньо впливає на рівень тривожності дитини. Авторитарні тенденції у ставленні до дітей лише сприяють зростанню проявів тривожності. Недостатність, обмеженість емоційного спілкування і активної доброзичливої уваги з боку близьких дорослих призводить до появи у дитини тривожності [2, с.145].

Однією з умов успішного становлення особистості, розкриття її індивідуальних особливостей, накопичення досвіду спілкування та взаємодії зі світом, іншими людьми є формування життєвих компетенцій, ключовими з яких є соціальна та комунікативна. У тривожних дітей ці компетенції недостатньо розвинені. Тривожні діти, навіть якщо у них добре розвинені ігрові навички, не користуються загальним визнанням в групі, оскільки такі діти вкрай невпевнені в собі, замкнуті, малотовариські або ж навпаки, конфліктні, з проявами агресивної поведінки, тобто не здатні

ефективно взаємодіяти, успішно адаптуватися в умовах динамічного розвитку соціальних відносин [6, с.284].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, дитяча тривожність, її негативна роль у психічному розвитку є темою численних наукових досліджень. Тривожність виступає як один із механізмів погіршення психофізичного благополуччя особистості. Причини, що викликають тривожність, дуже різноманітні і можуть знаходитися в усіх сферах життєдіяльності дитини.

У межах даної проблеми потребують свого подальшого дослідження питання пошуку шляхів профілактики та корекції різних видів тривожності у дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Великова С.А. Влияние отношения матери на тревожность у детей дошкольного возраста. Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова. 2010. Том 16. С.150-152.
2. Козлюк О.А., Руденко Н.М. Особливості розвитку тривожності дошкільників у системі дитячобатьківських взаємин. Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України/ за наук.ред. С.Д.Максименка, Л.А.Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський, 2017. №36. С. 131-145.
3. Прихожан А.М. Психология тревожности. СПб., 2007. 192 с.
4. Психологічна енциклопедія/ Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ, 2006. 424 с.
5. Пасічніченко А.В. Особливості тривожності дітей дошкільного віку. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія. Харків, 2012. Випуск 49. С. 93-95.
6. Пасічніченко А.В. Формування соціально-комунікативної компетентності дошкільника засобами ігрової діяльності. Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи: зб. матеріалів XXI Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 18 лютого 2019 р. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 21. С.284-287.

УДК 373.2.015.3:316.614

Хоролець О.Ю.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Вашак О.О.*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПІДГОТОВЦІ ДИТИНИ ДО НОВИХ УМОВ НАВЧАННЯ

У статті розкривається проблема наступності дошкільної освіти та початкової школи. Основна увага зосереджена на значенні соціалізації дитини у нових для неї умовах. Наголошується на важливості тісної співпраці родини, закладу дошкільної освіти та школи у підготовці дитини до навчання.

Ключові слова: наступність, соціалізація, виховний вплив, співпраця батьків та педагогів.

Постановка проблеми. Орієнтація національної освіти на особистість дитини зумовлює нову стратегію виховання на основі гуманістичних засад. Це передбачає визнання особистості дитини найвищою соціальною цінністю, що підтверджується різними документами. Так, державний стандарт якості розвитку, виховання й навчання дитини «Базовий компонент дошкільної освіти в Україні» наголошує на цінності особистісного розвитку дитини, досягнення нею соціальної і життєвої компетентності, необхідної для її функціонування в навколишньому середовищі, входження у шкільне життя. Все це зумовлює перегляд і конструктивні зміни організації підготовки дітей старшого дошкільного віку до школи [1, с.5].

Протиріччя між потребою суспільства в забезпеченні психолого-педагогічної готовності дитини до навчання в школі та відсутністю матеріально-технічних, кадрових, нормативних, науково-методичних умов для організації освітнього простору в сучасних умовах, доводять актуальність зазначеної проблеми.

Мета статті полягає у доведенні важливості тісної співпраці закладу дошкільної освіти, школи та батьків у підготовці дитини до нових умов навчання.

Аналіз останніх досліджень. На думку Л.С. Виготського, Л.І. Божович, О.М. Леонтьєва та інших видатних вчених, кожному психічному етапу розвитку особистості властиві не лише специфічні види діяльності, пізнавальні потреби, але й своєрідні, лише йому притаманні системи взаємин з навколишніми людьми [4, с.39]. Тому на сучасному етапі, підготовка дитини до школи, із психолого-педагогічної проблеми переростає у проблему великої соціальної значимості, бо ставиться завдання не тільки підготувати дитину до навчання у початковій школі, а й дати їй можливість вибудовувати взаємостосунки з новим соціальним оточенням: учителями, однокласниками, працівниками школи; самостійно знаходити вихід у різних ситуаціях, вирішувати будь-які задачі. У розв'язанні цього складного і відповідального завдання велика роль належить педагогам та батькам, а також і іншому соціальному середовищу, у якому перебуває дитина. Адже зі вступом дитини до школи в її житті починається новий етап, де ігрова діяльність змінюється навчальною.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи педагогічні та психологічні проблеми всебічного розвитку і підготовки до школи старших дошкільників, видатний педагог О.В.Запорожець зауважував, що в системі суспільного дошкільного виховання особливого значення набуває її остання ланка, де, з одного боку, ніби завершується, підсумовується той величезний шлях розвитку і виховання, який проходить дитина в ранньому та дошкільному дитинстві, з іншого, здійснюється перехід до якісно нового вікового ступеня, відбувається підготовка до шкільного навчання і до більш віддаленого майбутнього [4, с.43].

Перехід дитини з дошкільного навчального закладу до школи є важливим етапом її життя, який пов'язаний не лише зі зміною середовища, але й з розвитком психічних процесів, формуванням соціальних навичок, морально-етичної поведінки. Тому успішний розвиток особистості, ефективність її подальшого навчання, напряду залежать від рівня підготовки її до школи.

Процес адаптації до нових умов потребує значних духовних і фізичних сил дитини. Успіх цього процесу великою мірою залежатиме від того, яку психологічну та морально-вольову підготовку до роботи у подальшому отримає дитина, перебуваючи ще у закладі дошкільної освіти та у першому класі школи.

Відповідно до вимог Нової української школи, діти, що йдуть до першого класу, повинні мати не тільки спеціальні знання та уміння, але й виконувати складну розумову аналітико-синтетичну діяльність, проявляти морально-вольові якості, працьовитість [2, с.43]. Тому програма дошкільної освіти орієнтує вихователів під час підготовки їх до школи до таких основних якостей, як розумова, моральна, вольова, мотиваційна і фізична готовність. Проте, нерідко зусилля окремих вихователів і вчителів спрямовуються переважно на вивчення мови та математики.

Уцілому, готовність до навчання у школі передбачає розвиток інтелектуальної, особистісної, соціально-психологічної та вольової сфери дитини старшого дошкільного віку. Вони мають різні емоційні реакції на нові для них умови. Одним дітям це додає піднесеного настрою, а у інших породжує стресові стани, негативний настрій. Окрім того, не всі дошкільники інтелектуально готові до навчання у школі, причиною чого є обмеженість їхніх інтелектуальних вражень та інтересів. Проте, такі діти швидко виконують найпростіші навчальні завдання, якщо їх перевести в практичну площину або ігрову діяльність. Загалом, такі діти потребують особливої уваги педагогів. Особливе значення у процесі підготовки дитини до школи має тісна співпраця закладу дошкільної освіти та батьків, що дасть можливість дошкільникам безболісно пройти шлях адаптації до нових соціальних умов.

Вплив сімейного виховання важко переоцінити. Готувати дитину до школи в родині потрібно з перших років. Роль батьків у підготовці дітей до школи величезна. Дорослі члени сім'ї виконують функції і батьків, і вихователів, і вчителів. Однак, не всі батьки можуть на належному рівні підготувати дитину до шкільного життя, правильно засвоєти шкільну програму без допомоги фахівців. Як правило, діти, що не відвідували заклад дошкільної освіти, показують нижчий рівень готовності до школи, ніж діти, які його відвідували. Тому вкрай важливим тут є дотримання принципу єдності вимог у вихованні та розвитку дитини як особистості.

Формування якостей, необхідних майбутньому школяреві, може забезпечити лише чітка педагогічна система тісної співпраці закладу дошкільної освіти та родини. Саме сім'я закладає перші та найголовніші підвалини для подальшого майбутнього дитини. Вона з раннього віку формує свідомість, волю, почуття дітей. Тому ставлення до дитини, сімейні звичаї та традиції, авторитет батьків, повага до всіх членів родини відіграють велику роль у формуванні уяви дитини про майбутню школу. Під керівництвом батьків дитина набуває свого першого життєвого досвіду, елементарні знання про навколишню дійсність, уміння і навички життя в суспільстві. Проте, дуже часто шкільні невдачі дітей, їх важке входження в колектив, невміння і небажання вчитися - результат батьківських прорахунків і помилок, тих відносин, які панують в сім'ї, тих життєвих цінностей та принципів, які в ній засвоюються. Тому з самого початку, навколишній світ дитини повинен бути наповнений турботою, терпінням та повагою. Батькам необхідно визначитися з основними пріоритетами, вимогами та правилами їх дотримання.

Актуальними формами роботи з батьками є індивідуальні та групові бесіди з приводу агресивних, конфліктних, сором'язливих, замкнених, гіперактивних дітей, що зазнають мовні труднощі, страхи; на яких вони отримують рекомендації та поради, до якого фахівця звернутися в разі потреби; батьківські збори, тренінгові вправи, де батьки отримують теоретичні та практичні знання уміння і навички щодо підготовки дітей до школи в ігровій формі.

Висновки. Отже, вивчивши труднощі і успіхи дитини при переході на сходинку початкового навчання та простеживши їх взаємозв'язок з вихованням і розвитком дитини в сім'ї, можемо зробити висновок, що готувати дитину до школи в родині потрібно з перших років, роль батьків у підготовці дітей до школи величезна, її значення важко переоцінити.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л.Ю.– Видавництво, 2012.–26 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1–18.
3. Закон України «Про дошкільну освіту». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст. 259 / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 259 с. – (Бібліотека офіційних видань). 7. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 34, ст.451. Введено в дію Постановою ВР N 1144-XII (1144-12) від 04.06.91// ВВР. – 1991. – N 34. – 452 с.
4. Козлова С.А. Теорія і методика ознайомлення дошкільників із соціальною дійсністю. - М.: Видавничий центр «Академія», 2004. - 132 с.

5. Пантюк Т. Підготовка дітей до школи в Україні : суспільнопедагогічний контекст : Монографія / Т. Пантюк. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. – 504 с.
6. Пантюк Т. Methodика співпраці дошкільних закладів з родинами : Навчальний посібник / Т. Пантюк, С. Івах. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 145 с. (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист ф 1/11-12272 від 29.12.2010 року).
7. Пантюк Т. Актуальні проблеми педагогіки початкової освіти : Навчально-методичний посібник / Т. Пантюк, М. Пантюк, Л. Колток. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. – 178 с.

УДК 373.2.016:811.111

Шматко Т. В.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Королленка
Науковий керівник – к.п.н., доц. Зімакова Л.В.

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ В ЗДО

У статті розглянуто особливості організації навчання іноземної мови дітей дошкільного віку. Висвітлено методичні рекомендації щодо здійснення цього процесу в умовах гурткової роботи в ЗДО.

Ключові поняття: сензитивний, комунікативна компетенція, фонетична компетенція, лексичний запас, гурткова робота, ЗДО, дошкільник.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Навчання дітей іноземної мови – це відносно новий вид освітньої діяльності у ЗДО. Недивно, що на шляху його реалізації у вихователів виникає багато запитань. Брак спеціалістів із дошкільної освіти, що володіють іноземною мовою, змушує залучати до цього процесу вчителів. Але навчання іноземної мови у дитячому садку кардинально відрізняється від цього процесу в школі, адже вимагає знань основ дошкільної педагогіки та психології. Педагог, який не володіє дошкільною лінгводидактикою, який би досвід і успіх у школі не мав, на жаль, не може забезпечити якісне навчання іноземної мови дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень. Проблемі навчання іноземної мови дітей дошкільного віку приділяли увагу зарубіжні та вітчизняні вчені-лінгвісти: В. Плахотник, І. Верещагіна, Т. Шкваріна, А. Богуш, С. Гунько, К. Віттенберг, О. Казачінер, Л. Виготський, Ф. Гопкінс, Гелен Дорон, Н. Доусон та інші.

Мета статті – висвітлити основні проблеми, з якими стикаються вихователі дошкільних навчальних закладів під час навчання іноземної мови дітей дошкільного віку; сформулювати методичні рекомендації, що допоможуть запобігти поширеним помилкам під час організації цього процесу в умовах гурткової роботи в ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні без знання однієї чи декількох іноземних мов вже не обійтися. Саме тому раннє навчання іноземної мови є одним із важливих напрямів удосконалення і розвитку системи освіти, який був визначений законом України «Про дошкільну освіту», а також Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні як його варіативна складова [1, с.27]. За останні роки віковий поріг початку навчання дітей іноземної мови суттєво знизився. Дошкільний вік є найбільш сензитивним для мовленнєвого розвитку особистості. Це обумовлено специфікою психофізіологічних можливостей дітей цього віку, а саме високою пластичністю функцій мозку та психіки, що з віком зменшується [8, с.28]. Існує думка, що «під час вивчення іноземної мови в дошкільному віці вона засвоюється так само, як і рідна» (Л. Виготський). Але, не дивлячись на велику кількість факторів, що сприяють ефективному вивченню іноземної мови в дошкільному віці, існують і деякі труднощі. Серед них є і та, що навчання іноземної мови відбувається в умовах штучного мовного середовища. Тож завдання педагога – допомогти дітям швидко і легко, а, головне, із задоволенням вчити іноземну мову.

Основною метою навчання іноземної мови в дошкільному віці – є формування у дитини елементарних навичок спілкування або комунікативного-мовленнєвої компетенції [5, с.251]. Психолог М. Вільямс та інші наполегливо підкреслюють доцільність розробки таких підходів до навчання дошкільнят іноземної мови, які б спиралися на закономірності їхнього психічного розвитку, зокрема, враховували пізнавальні можливості дитини дошкільного віку. Не слід сприймати процес навчання дошкільнят як спрощене дошкільне навчання. У багатьох садочках та центрах розвитку вихователі розучують англійську абетку з дітьми 3-4 років. На нашу думку, користь від таких занять сумнівна, а в дитини може втратитись цікавість до занять та сформувався неправильне уявлення про іноземну мову. Основне ж завдання вихователя на початковому етапі вивчення іноземної мови – це сформувати у дітей дошкільного віку стійкий інтерес до іноземної мови як засобу комунікації між дітьми та дорослими [5, с.251]. Процес навчання необхідно здійснювати в усній формі з метою його наближення до реальних умов спілкування. Тривалість занять з дітьми 4-5-го року життя складає 20-25 хвилин, 6-го року – 25-30 хвилин. Важливим аспектом є і місце занять з іноземної мови в режимі дня групи. Для вивчення іноземної мови в умовах ЗДО ми пропонуємо організувати гурткову

роботу. Доцільно планувати роботу гуртка іноземної мови на другу половину дня (3-4 рази на тиждень). Завдання, які добирає педагог, мають бути доступними й цікавими для дітей дошкільного віку, які надихали б дитину на навчання. Лише за умови відчуття ентузіазму та успіху навчання буде ефективним. Хвалити дитину за досягнення потрібно спочатку рідною мовою, а потім іноземною.

Ще одним із завдань на початковому етапі вивчення іноземної мови дошкільнят є створення у дитини стійкої мотивації до її вивчення. Бажання дошкільника спілкуватися з однолітками й дорослими іноземною мовою може бути одним із мотивів. Якщо педагог зустрічається з дітьми і в інший час, крім занять іноземної мови, то іншомовний «персонаж» – це невід'ємний елемент кожного заняття, оскільки саме він «розмовляє з дітьми і грає з ними в ігри», а вихователь тільки «допомагає» [2, с.14]. Персонажем може бути бідь-яка м'яка іграшка, велика за розміром, але достатньо рухлива, щоб вихователь і діти могли нею легко маніпулювати. Іграшка має з'являтися тільки на заняттях з іноземної мови, її ім'я обов'язково має бути мовою, яка вивчається. Таким чином вона буде асоціюватися у дітей з іншою мовою та країною. Персонажем може бути герой сучасного іншомовного мультфільму або казки. На своїй заняттях з англійської мови ми «запрошуємо» свинку Пеппу, ведмедика Вінні, інопланетну тваринку Гоу-Гоу та інших. Ще одним шляхом формування у дошкільників пізнавальних мотивів та інтересів до вивчення іноземної мови має стати надання цьому процесу ігрової спрямованості. Саме у грі дитина буде мимовільно докладати зусиль, напружувати пам'ять, вправлятися у вимові звуків, вживанні іншомовних слів та фраз [7, с.17]. Побудова на заняттях уявної ситуації «чарівної казки» допомагає дитині розв'язувати завдання спілкування іншомовними засобами [8, с.35]. Заняття з іноземної мови повинні бути емоційно насичені, рухливі, передбачати постійну зміну діяльності вихованців [7, с.14]. Це має запобігти перевантаженню дітей, розсіюванню їх уваги, втраті зацікавленості. Серед мовленнєвих видів діяльності мають бути і рухова (фізкультхвилинки у супроводі окремих команд чи римованих текстів, рухливі ігри, вправи, імітація рухів тварин чи зображення їхнього зовнішнього вигляду тощо), образотворча, трудова, театралізована, музична та інші. Серед ігор, які ми застосовуємо на заняттях гуртка англійської мови в дитячому садку є такі: «Show me, please», «What is missing?», «Guess», «Wright or wrong?», «Flashcard Chain», «Flashcards Riddles», «Do it with me» тощо.

Зміст навчання дошкільників іноземної мови передбачає формування у них фонетичної компетенції, серед компонентів якої є навчання правильної вимови (звуків, слів, фраз та речень). Артикуляційний апарат дошкільнят є гнучким та швидко при звичається правильно вимовляти незвичні звуки іноземної

мови, передавати інтонації, а засвоєна у цей період вимова надалі закріплюється та зберігається [8, с.5]. Важливо, щоб педагоги самі мали бездоганну або принаймні дуже добру звуковимову, що дасть змогу уникнути переучуванню дітей у майбутньому [6, с.3]. Фонетична зарядка (хвилинка) має бути складником кожного заняття. Проводити її необхідно цікаво, бажано виключно іноземною мовою, рухами та емоціями обігрувати кожен звук, артикулювати його дуже чітко [2, с.12]. Зарядка має містити звуки, звукосполучення та слова, які зустрічаються в лексичному матеріалі заняття або теми. Дуже важливо, не замінювати іншомовні фонемні відповідниками українським. Допомогти робити фонетичну зарядку може симпатичний помічник – Mr. Tongue (Пан Язичок), з яким постійно відбуваються цікаві історії. Наприклад: «Одного разу Mr. Tongue вирішив вимити дзеркало. Він почав дмухати на нього: [h], [h], [h-h-h] і витирати». Далі потрібно: попросити дітей допомогти Пану Язичкові й показати, як він дмухав і витирав дзеркало; нагадати дітям, де вони вже чули цей звук; запропонувати їм вимовити його голосно та тихо, швидко та повільно [7, с.8]. Необхідно обов'язково слідкувати за правильністю вимови дітей. Не потрібно повторювати помилковий варіант дитячої вимови, просто вимовити правильно і попросити дитину повторити разом із педагогом [2, с.17].

Поповнення лексичного запасу дітей відбувається також в ігровій формі. В жодному разі не треба «зазубрювати» слова, а також перекладати їх рідною мовою. Замість цього О. Низьковська радить використовувати всі можливі способи невербальної семантизації: міміку, жести, наочність (кольорові картки, іграшки, предмети побуту, оточення, комп'ютерні ігри та мультимедіа, дії, контекст тощо). Важлива безпосередньо комунікація іншою мовою, а не переклад [9, с.59]. С. Гунько у своїй програмі «Граючись, учимось» пропонує метод асоціативних символів (МАС). МАС – це мова рухів, міміки, мова нашого тіла, мова уявлення та асоціації. За допомогою яскравої дитячої уяви створюються образи будь-якої лексичної або граматичної одиниці, адже відомо, що дитина набагато краще та швидше засвоює іноземні слова якщо вони пов'язані з конкретними образами або діями [4, с.3]. Таким чином МАС можна вважати одним з видів мнемотехніки.

Проте, під час вивчення нових іншомовних граматичних явищ можна і потрібно спиратися на рідну мову, адже ефективне формування динамічного стереотипу іноземної мови відбувається на основі сформованого стереотипу мови рідної [7, с.15]. Навчання граматичної структури мовлення у дитячому садку відбувається на основі типових зразків (моделей, структур, типових речень тощо). Вагоме місце при цьому займає використання віршиків, лічилок, пісеньок. Римований текст, порівняно з прозовим, забезпечує емоційне піднесення дітей, легше і міцніше запам'ятовується [8, с.4].

Принцип апроксимації навчання дозволяє ігнорувати помилки в мовленні дітей, якщо вони не порушують змісту висловлювання, комунікативного акту і не заважають розумінню іншомовного мовлення [7, с.15]. Допомогати дітям можна підказуючи їм тихенько, пошепки. Такий спосіб «підказування» дуже подобається дітям, малюк сприймає підказку як власну думку і радіє власному успіху.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Навчаючи дошкільнят іноземної мови, педагоги мають виявляти креативність у виборі навчальної програми, використанні різних форм, методів, прийомів та засобів. Необхідно робити свої заняття яскравими, емоційними та кольоровими, і тоді дошкільники із задоволенням «гратимуться в іноземну мову». У подальшому націлюємо свій педагогічний пошук на широке впровадження інформаційно-комунікативних технологій.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Нова редакція / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України: Національна Академія педагогічних наук України. – К., 2012. 21с.
2. Віттенберг К. Ю., Білоущенко І. Б. Повний курс англійської мови в ДНЗ. – Харків : Основа, 2010. 398с.
3. В'юнник В.О. Сучасні методи навчання дітей дошкільного віку іншомовного спілкування : від теорії до практики [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.psyh.kiev.ua> [дата: 29.09.2019].
4. Гунько С., Гусак Л., Лещенко З. Граючись, учимось: Англійська мова: Програма та методичні рекомендації. – К. : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. 88с.
5. Дитина : освітня програма для дітей від 2-ох до 7-ми років / Г. В. Беленька, О. В. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін. – К. : Бізнес-Логіка, 2016. 303с.
6. Іванюк О. Англійська мова для малят. Палітра Педагога. 2017. №2. С. 5-12.
7. Казачінер О. С. Заняття з англійської мови в ДНЗ. – Харків : Основа, 2014. 284с.
8. Кулікова І. А., Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку: Програма та методичні рекомендації. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. 48с.
9. Низьковська О. Англійська з дошкільного віку: Мода чи вимога часу. Палітра Педагога. 2017. №2. С. 3-4.

Ющенко Л. П.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к.п.н., ас. Вільхова О. Г.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ СІМ'Ї

У статті схарактеризовано особливості адаптаційної діяльності дітей дошкільного віку в умовах сучасної сім'ї. Проаналізовано функції сім'ї як специфічного соціального інституту та могутнього чинника розвитку, емоційно-психологічної підтримки особистості. Окреслено основні показники соціалізованості дітей дошкільного віку.

Ключові слова: соціалізація, діти дошкільного віку, функції сучасної сім'ї, стилі спілкування батьків, соціальне середовище

Постановка проблеми. Поняття «соціалізації» є базовою дефініцією дослідження багатьох наук. Соціалізація неможлива без активної участі самої людини в процесі засвоєння широкого кола цінностей, понять та навичок, на ґрунті яких складається її повсякденне життя. Соціалізація особистості невід'ємна від соціального середовища. Воно охоплює людину від моменту її народження і впливає на неї до самої смерті. Певним мікрорівнем соціального середовища виступає сім'я, одна з найдавніших форм спільності людей з часів первісного ладу, в якій відтворюється населення, яка є первинним, базовим середовищем формування й розвитку особистості.

Соціалізація дитини, тобто її входження у світ людей, починається від самого народження. Першорядну роль у цьому процесі відіграє мама. Саме вона віддає дитині більшу частину свого життя, стає взірцем любові, ніжності, турботи, вчить малюка спілкуватися з іншими людьми. Також важко переоцінити вплив батька та інших найближчих родичів на процес соціалізації дитини дошкільного віку. Саме від сформованих у родині цінностей, внутрішніх установок, моральних норм залежить, як складеться подальше життя особистості у майбутньому. Тому сьогодні дослідження цієї проблеми набуває особливої актуальності і гостроти.

Аналіз останніх досліджень. Інститут сім'ї досліджують різні науки, тож визначення і поняття «сім'я» різняться між собою. Демографи (наприклад, В. А. Головенько, І. О. Курило, Г. Ю. Швидка, П. Є. Шевчук) переважно розглядають сім'ю як сукупність осіб, що спільно проживають, формують сімейний бюджет, об'єднані родинними зв'язками. Економісти (С. О. Гудзинський, І. В. Калачова, В. І. Куценко, О. В. Позняк, Л. О. Прокопа) завважують системний характер сімейних стосунків і схиляються до

трактування сім'ї як невеликої соціальної групи, «клітини» соціальної структури, в процесі функціонування й розвитку якої проявляється найбільш істотно в соціально-економічних стосунках. Соціологи (О. І. Антонов, С. І. Голод, М.К. Мацьковський, В. М. Медков, О. Г. Харчев), психологи (Н. В. Абдюкова, М. Г. Алексеева, В. Г. Єрмаков, В. С. Заслуженюк, З. Г. Кісарчук, С. І. Кондратьєва, В. С. Семиченко, Л. О. Синютка та ін.) розглядають сім'ю як малу соціальну групу, засновану на шлюбі або кровній спорідненості, члени якої взаємодіють задля задоволення своїх інтересів і потреб. Варто зауважити, що дослідженням проблем соціалізації особистості, підтримки дітей у складних ситуаціях, соціального супроводу займалися А. Й. Капська, Л. В. Долинська, О. Г. Карпенко, В. С. Филипчук, А. В. Мудрик, О. В. Безпалько та ін.

Метою статті є розгляд та аналіз особливостей впливу сучасної сім'ї на процес соціалізації дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Сім'я як специфічний соціальний інститут виконує кілька функцій: 1) господарсько-побутову (економічну) – забезпечує матеріальні потреби членів сім'ї (в їжі, притулку тощо). Це ведення господарства, наявність спільного бюджету, відновлення втрачених при праці сил. 2) репродуктивну – відтворення життя, народження дітей, продовження людського роду. 3) виховну – задовольняються індивідуальні потреби у батьківстві та материнстві, у контактах із дітьми та їхньому вихованні. Сім'я забезпечує соціалізацію молодого покоління, підготовку нових членів суспільства. 4) емоційну – задовольняються потреби членів сім'ї у симпатії, повазі, визнанні, емоційній підтримці, психологічному захисті. 5) комунікативну, або функцію культурного (духовного) спілкування – посередництво сім'ї в контактах її членів із соціумом, задоволення потреб у спільному відпочинку та взаємному спілкуванні; духовний розвиток. 6) первинну соціалізацію – це передача дитині моделей сімейних комунікацій та суспільної поведінки [2, с. 40].

Сім'я може бути як могутнім чинником розвитку та емоційно-психологічної підтримки особистості, так і джерелом психічної травми й різноманітних розладів: неврозів, психозів, психосоматичних захворювань, сексуальних та соціальних відхилень. Р. Немов пише: «Родина як соціальна група забезпечує дитину необхідним мінімумом спілкування, без якого вона не змогла б стати людиною та особистістю. Водночас, жоден інший соціальний інститут не може потенційно завдати такої шкоди, як сім'я» [1, с. 4].

Основними показниками соціалізованості дитини дошкільного віку є:

1. Гуманне ставлення до людей, сформовані норми поведінки в товаристві, правила бережливого ставлення до природи, вимоги щодо користування предметами побуту тощо.

2. Сформована культура спілкування дошкільника.
3. Сформоване уявлення про взаємини дітей між собою та з дорослими, уміння дотримуватися тиші.
4. Уміння розрізняти стани дорослих, розуміти їх, співчувати і допомагати.
5. Сформоване уміння узгоджувати свої бажання з конкретними обставинами.
6. Бажання допомагати в сім'ї один одному у виконанні побутової роботи, робити послуги, уміння ділитися.
7. Сформоване мовлення дошкільника [4, с. 33].

Багато науковців досліджували стилі батьківського виховання в родині. Нам найбільше імпонує класифікація Є. Г. Сйдеміллера, в якій виокремлені такі стилі: гіпопротекція (недостатній догляд за дитиною, контроль за її поведінкою, брак чи відсутність турботи про фізичний і духовний розвиток дитини, відсутність інтересу до справ дитини); домінуюча гіперпротекція (завищена увага і турбота про дитину, яка проявляється в надмірній опіці та постійному контролі, великій кількості заборон та обмежень); потураюча гіперпротекція (центрація батьків на дитині як «кумирі сім'ї, оберігання дитини від усіляких труднощів, надмірне обожнювання дитини, потурання всім її бажанням, захоплення мінімальними успіхами); емоційне відчуження (дитина є тягарем для батьків, вони часто виявляють незадоволення з приводу її існування, ігнорують потреби дитини. Причиною цього може бути те, що дитина була небажаною, або не справдилися очікування батьків щодо народження дитини певної статі); підвищена моральна відповідальність (від дитини вимагають таких проявів почуття обов'язку, які не відповідають її віку, покладають на дитину відповідальність за життя і благополуччя близьких (здебільшого молодших дітей чи старих людей), що не відповідає її реальним можливостям; очікують від дитини великих досягнень в житті і вона боїться не справити ці сподівання рідних) [5, с. 163].

Не менш важким для дитини є непослідовний, змішаний стиль виховання, неузгодженість і суперечливість вимог батьків до дитини. Це позбавляє дитину відчуття стабільності оточуючого світу, породжує в неї підвищену тривожність.

Говорячи про соціалізацію дошкільника в сім'ї, акцентуючи увагу на важливості материнського впливу, не можна не згадати і ролі батька у цьому процесі. А. Адлер підкреслює роль батька у формуванні в дитини соціального інтересу. Батько має позитивно ставитися до дружини, роботи і суспільства. Його сформований соціальний інтерес повинен проявлятися у стосунках із дитиною. За А. Адлером, ідеальний батько – це той, хто вважає своїх дітей за рівних і разом із дружиною активно їх виховує. Батько має уникати двох помилок: емоційної відчуженості й авторитаризму, які мають однакові наслідки [3, с. 14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасний стан розвитку сімейного виховання в Україні можна схарактеризувати як етап пошуку шляхів і методів, які б давали змогу краще здійснити соціалізацію дошкільників у сім'ях. Організація цього процесу передбачає створення умов, які стимулюють адаптаційні дії дітей, підготовку батьків до здійснення виховної діяльності, наявність позитивно забарвленої, доброзичливої атмосфери в родинях, поєднання зусиль батьків і педагогів ЗДО.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. Соціалізація дитини в родині. Дошкільне виховання. 2004. №3. С.3–5.
2. Вільхова О. Вплив сім'ї на соціалізацію дитини. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Полтава, 2003. № Вип. 1-2 (28/29). С. 39–41.
3. Грицишина Т. І. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2016. № 12. – С. 12–15.
4. Кравченко Т. В. Сім'я та її вплив на соціалізацію дитини. Педагогіка і психологія. 2009. №3. С. 32–42.
5. Явтушенко Н. Роль батьків у соціалізації дитини. Реабілітаційна педагогіка: актуальні питання теорії та практики: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 20-21 листопада 2008 року /Полт. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка, Державний департамент України з питань виконання покарань у Полт. обл., Управління у справах сім'ї молоді та спорту Полт. обласн. держадміністрації та ін. Полтава, 2009. С. 162–164.

УДК 373.2.015.31:796.012]:796.022

**Яковлева М.В.,
Бабенко Т.С.**

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – д.п.н., проф. Гнізділова О.А.*

ВПЛИВ НЕСТАНДАРТНОГО ОБЛАДНАННЯ НА СТИМУЛЮВАННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкривається роль і значення нестандартного обладнання у фізичному розвитку дітей дошкільного віку. Наголошується на необхідності застосування нестандартного фізкультурного обладнання з метою активізації рухової діяльності дошкільників.

Ключові слова: дитина дошкільного віку, нестандартне фізкультурне обладнання, рухова активність, фізичний розвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасному суспільстві особливої актуальності набуває проблема виховання

здорової нації. Вона зумовлена стійкими тенденціями погіршення здоров'я молодого покоління, зниження рівня його фізичної підготовки. Ці негативні явища значною мірою пов'язані з недостатньою руховою активністю дітей. Оскільки чимало рухових задатків, навичок, умінь розвиваються в дошкільному віці, то їх формування, а також становлення загальних основ здоров'я доцільно починати саме на цьому віковому етапі. Тому серед пріоритетних завдань дошкільної освіти, визначених державними документами, є збереження та зміцнення фізичного, психічного, духовного здоров'я дитини, підвищення опірності й захисних сил дитячого організму, виховання стійкого інтересу до рухової активності, потреби в ній, вироблення звички до здорового способу життя.

Стратегічною метою роботи закладу дошкільної освіти повинна стати турбота про здоров'я дітей, адже здоровий малюк легше сприймає виховні впливи, швидше набуває необхідних умінь і навичок, краще пристосовується до змін у навколишньому середовищі. Проблема збереження і зміцнення здоров'я дітей повинна бути важелем виховної роботи, що здійснюється педагогами. У зв'язку з цим постає проблема вдосконалення рухового режиму дітей та виявлення умов, що забезпечують його активізацію.

Ефективність збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку забезпечується проведенням фізкультурно-оздоровчих заходів із використанням різноманітного обладнання та інвентарю. Це сприяє зацікавленості дітей руховою діяльністю та підвищує їх мотивацію до виконання фізичних вправ. Урізноманітнити роботу з фізичного виховання можливо за рахунок використання педагогами нестандартного фізкультурного обладнання, що сприяє розвитку фізичних і формуванню морально-вольових якостей, покращенню роботи органів і систем організму, зміцненню м'язів, а головне – збереженню та зміцненню здоров'я дітей дошкільного віку.

Ґрунтовний **аналіз праць педагогів** довів, що розвиток і здоров'я дітей дошкільного віку залежить від оптимального рівня рухової активності, оскільки її недостатність або надмірність сприяє затримці росту та розвитку, а також знижує робочі й адаптивні можливості організму. Чисельними дослідженнями вчених (О. Аксьонової, Є. Аркіна, Є. Вавілової, Е. Вільчковського, Л. Волкової, Т. Глушанок, Н. Денисенко, Ю. Змановського, В. Сухарєва, Г. Шалигіної та ін.) встановлено безперечний вплив рухів на здоров'я дитини, оскільки вони є біологічною потребою організму дитини від народження та природною необхідністю в її розвитку: активізується робота органів, систем організму й органів відчуття.

Важливість рухової активності підкреслюється також у дослідженнях когорти педагогів і психологів: О. Богініч, Є. Вавілової, С. Волкової, Л. Глазиріної, Н. Денисенко, О. Дубогай, Ю. Зма-

новського, Л. Карманової, О. Крилової, М. Маханьової, І. Муравова, М. Рунової, В. Спіріної, Т. Таллер, В. Теленчі, В. Фролова, Г. Юрко та інших. Питання оптимізації режиму рухової активності дітей у дошкільних навчальних закладах ґрунтовно висвітлено в працях Е. Вільчковського і О. Курок. Загальні положення про значення рухової активності в процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку розглядаються в роботах О. Бикової, О. Богініч, Е. Вільчковського, Н. Денисенко, Т. Дмитренко, М. Рунової, Т. Осокіної. Позаяк проблема використання нестандартного фізкультурного обладнання як засобу активізації рухової діяльності дошкільників не була предметом спеціального дослідження.

Мета статті полягає у розкритті ролі та значення нестандартного обладнання у фізичному розвитку дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Недостатня рухова активність дітей дошкільного віку негативно позначається на стані здоров'я, фізичному і психологічному розвитку дітей. Це свідчить про необхідність пошуку шляхів оптимізації рухової активності дітей дошкільного віку та їх реалізації в системі дошкільної освіти. Необхідно: підвищити інтерес дітей до різних видів рухової діяльності; збільшити обсяги рухової активності дітей; спонукати дітей до самостійної рухової діяльності; підвищувати емоційний настрій малюків [1, с.56-59].

Усі перераховані завдання можна вирішити на фізкультурних заняттях, а також в іграх, естафетах та самостійній руховій діяльності дітей із застосуванням нестандартного фізкультурного обладнання.

Нестандартне фізкультурне обладнання це – багатофункціональний, фізкультурно-ігровий інвентар чи переносне спортивне обладнання, що має елементи новизни і творчості, яке легко трансформується при мінімальній затраті часу та ефективно впливає на стимулювання рухової діяльності дітей дошкільного віку [2, с.12-13].

Недостатнє матеріальне забезпечення ЗДО, відсутність можливості придбати потрібне дороге устаткування, бажання зробити фізкультурні заняття цікавими і ефективними, різноманітними і цікавими, спонукали нас до пошуку нових засобів фізкультурно-оздоровчої роботи. Урізноманітнити фізкультурне обладнання та інвентар з метою покращення фізичного здоров'я дітей, їхньої фізичної та рухової підготовки, настрою та зацікавленості, а головне – зміцнення здоров'я вихованців, можна широко застосовуючи в роботі нестандартне фізкультурне обладнання.

Нестандартне фізкультурне обладнання можна ефективно використовувати з оздоровчою метою, забезпечуючи ряд переваг перед традиційними засобами, оскільки йому властиве суворе дозування навантаження, спрямованість тренування на окремі групи

м'язів, а також широке застосування в період відновлення після перенесених хвороб. У фізичному вихованні дітей дошкільного віку нестандартне фізкультурне обладнання дозволяє у більш короткі терміни вирішити завдання розвитку їхніх рухових якостей: сили, витривалості, швидкості, гнучкості та спритності. Особливо ефективним є використання тренажерів у фізичному вихованні дітей з надмірною вагою. Такі діти охоче та із задоволенням займаються на тренажерах, у той час як на стандартному фізкультурному обладнанні вони працюють менш активно. Важливо, щоб тренажери та тренажерні пристрої відповідали антропометричним і функціональним особливостям дітей дошкільного віку, можливістю дозування навантаження, були естетичними, простими в експлуатації, мали невеликі габарити та недорого коштували тощо.

Метою оздоровчих вправ з використанням нестандартного фізкультурного обладнання є: формування правильної постави; корекція різних проблем хребта; розвиток м'язів; зниження надмірної ваги; покращення функціональних можливостей організму; заняття при різних відхиленнях у стані здоров'я; покращення рухливості суглобів.

Працюючи над проблемою підвищення інтересу дітей до різних видів рухової діяльності, ми вирішили урізноманітнити організовану та самостійну рухову діяльність дітей за допомогою нестандартного фізкультурного обладнання, зробленого своїми руками з різних підручних засобів і матеріалів. Один із прийомів підвищення ефективності фізкультурного обладнання – новизна, яка створюється за рахунок внесення нового нестандартного обладнання, зміни переносного обладнання в своєрідні комплекси (смуги перешкод, будиночки, парканчики). Інтерес дітей до різних нововведень викликає у них позитивні емоції і це тонізує організм у цілому. Нестандартне фізкультурне обладнання дало можливість підвищити інтерес дітей до виконання основних рухів та ігор; розвивати у дітей спостережливість, естетичне сприйняття, уяву, зорову пам'ять; формувати уявлення про форму і кольори; сприяти формуванню фізичних якостей і рухових умінь дітей.

На заняттях з фізичної культури, при проведенні ранкової гімнастики, прогулянок, фізкультурних свят і розваг слід якомога широко використовувати нестандартне фізкультурне обладнання, яке хоча й поступається можливостями порівняно з тренажерами, але все ж таки є більш доступним. У спортивному залі або на вулиці воно забезпечує достатній рівень фізичного навантаження, при цьому дозволяє коригувати техніку виконання вправ, змінювати характер зусиль дитини, ураховуючи її можливості та реакцію організму на рівень фізичного навантаження. Дитина може виконувати цілісний рух як самостійно, так і з допомогою інструктора з фізичної культури або вихователя.

Дошкільникам пропонуються додаткові атрибути, які спонукають їх до рухів. Окрім того, обладнання розміщується так, щоб дістаючи їх або прибираючи після ігор, дитина змушена була рухатися, докладати зусиль. Обладнання можна легко переносити, ставити, класти, передавати іншим, грати з ними. Заняття з нестандартним фізкультурним обладнанням цікаві дітям дошкільного віку, вони значною мірою підвищують їх емоційний тонус, зміцнюють м'язи, розвивають почуття відповідальності та самоконтролю. Діти дошкільного віку залюбки виконують вправи з нестандартним фізкультурним обладнанням і досягають високих результатів у фізичному вдосконаленні.

Нестандартне фізкультурне обладнання є важливим засобом активізації рухового режиму. Воно об'єктивно створює умови для рухової діяльності кожної дитини. Розвивальний вплив має періодично оновлене обладнання, яке спонукає дитину до рухів, позитивно впливає на її емоційну сферу. Принципами організації фізкультурно-оздоровчої роботи із застосування нестандартного обладнання є відповідність віку дітей, різнобічність, комплексність й тематичність, динамічність і мобільність, дієвість, варіативність.

Кожне нестандартне фізкультурне обладнання багатофункціональне, що дає можливість застосовувати його в різних видах рухів. Наприклад, при виконанні загально-розвиваючих вправ на занятті або під час ранкової гімнастики ми використовуємо «прапорці», «кольорові стрічки», масажери «горішки», «канат», різноманітні доріжки здоров'я, «парашут», «карусель», «дуги», «скакалки». З метою зміцнення у дітей м'язів плечового поясу, спини, живота та розвитку координації використовуємо гімнастичний ролик, з обох боків якого є ручки [5, с.82-86].

Нестандартне фізкультурне обладнання можна використовувати для стрибків, перестрибування, переступання, а також в рухливих іграх. Слід відзначити позитивну роль використання нестандартного обладнання в іграх і вправах дітей для сприйняття простору і часу, формування спостережливості і умінь орієнтуватися в навколишньому середовищі.

Використовуючи нестандартне обладнання, з зацікавленістю, вигадкою, фантазією підходячи до визначення тематики та відбору змісту фізкультурних занять, приділяючи особливу увагу відчуттям дітьми радості від активної участі в різних спортивних заходах, значно збільшується рухова активність дітей, зростає інтерес дітей до занять фізкультурою, поліпшується техніка виконання рухів [3, с.111].

Нестандартне фізкультурне обладнання може бути індивідуального та колективного використання, а його вплив на організм – локальним (у роботі задіяні окремі групи м'язів), комплексним (у роботі задіяна приблизно третина м'язів) і загальним

(у роботі задіяна більшість м'язів тіла). Крім розвитку м'язів, нестандартне фізкультурне обладнання спрямоване на розвиток фізичних якостей: сили, витривалості, швидкості та спритності, координації рухів та виховання морально-вольових якостей: наполегливості, рішучості тощо.

Таким чином, за допомогою використання нестандартного обладнання поряд з руховою активністю розвивається вправність, увага, спритність, закріплюються знання кольору, форми, виховується вміння бути в колективі, збільшується моторна щільність занять, підвищується емоційний тонус, прагнення до досягнення більш високих спортивних результатів, винахідливість у самостійній діяльності, закріплюються досягнення корекційно-відновлювальної роботи.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, ефективність збереження та зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку забезпечується проведенням фізкультурно-оздоровчих заходів із використанням нестандартного фізкультурного обладнання та інвентарю. Це сприяє зацікавленості дітей руховою діяльністю та підвищує їх мотивацію до виконання фізичних вправ. Урізноманітнити роботу з фізичного виховання можливо за рахунок використання педагогами нестандартного фізкультурного обладнання, що сприяє розвитку фізичних і формуванню морально-вольових якостей (швидкості, сили, витривалості, гнучкості та спритності), покращенню роботи внутрішніх органів і систем організму, зміцненню м'язів, а головне – збереженню та покращенню здоров'я дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Доронина М.А. Роль нестандартного обладнання в фізическом развитии детей дошкольного возраста . Дошкольная педагогика. 2012. 285 с.
2. Козетов І. Методика використання нестандартного обладнання на уроках фізкультури. Фізичне виховання в школі. 2002. С. 12 -13.
3. Петров К.Н. Нетрадиционные физические пособия в ДОУ. Воспитание школьников. 2014. 311 с.
4. Проект оновленого переліку фізкультурного обладнання, спортивного спорядження та інвентарю для використання в дошкільних навчальних закладах URL : <http://www.kmi.gov.ua>
5. Черевков М.А. Особенности использования нестандартного оборудования в детских садах. М.: Просвещение, 2011. 155 с.

АВТОРИ ВИПУСКУ

Agnieszka Gregier – Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu

Aneta Wiśniewska – Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu

Бабенко Тетяна Сергіївна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Бараннік Лариса Василівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Бастракова Тетяна Олексіївна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Васіна Лілія Павлівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Васюта Наталія Георгіївна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Вашак Оксана Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Висоцька Людмила Віталіївна – практичний психолог (спеціаліст I категорії) Сумського дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №27

Воєвода Світлана Валентинівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Демченко Єлизавета Вадимівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Діхтяренко Тетяна Сергіївна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Вільхова Оксана Григорівна – асистент кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Гнізділова Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Гришко Ольга Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Зімакова Лілія Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Іванова Аліна Іванівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Katrin Bogenschütz-Langanki – Pädagogische Fachberaterin beim Amt für Familie, Schulen und Vereine

Кесарєва Аліна Анатоліївна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Китайгора Людмила Іванівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Кишкань Оксана Вікторівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Клевака Леся Петрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Ковалевська Наталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Колісник Анастасія Сергіївна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Котєшова Олена Олексіївна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Крамаренко Валентина Олександрівна – аспірантка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Куценко Оксана Василівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Кучай Алла Іванівна – викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка»

Лукашова Юлія Олександрівна – аспірантка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Любченко Інна Іванівна – кандидат педагогічних наук, голова циклової комісії педагогіки і психології та методик дошкільної освіти КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка»

Малимоненко Олена Вікторівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Дідюра Любов Олексіївна – завідувач дошкільного навчального закладу (ясла-садок комбінованого типу) № 25 м. Умані

Міняйло Олена Володимирівна – вихователь-методист дошкільного навчального закладу (ясла-садок комбінованого типу) № 25 м. Умані

Magdalena Płotczyk – Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu

Манжелій Наталія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Мороз Світлана Василівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Нищун Світлана Іванівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Новоселецька Наталія Іванівна – вчитель-логопед логопедичного пункту при ЗДО (ясла-садок) «Веселка» м. Хорол

Онофрійчук Лілія Олегівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Павленко Олена Ігорівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Пасічніченко Анжела Василівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Петрова Олександра Володимирівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Пилипенко Наталія Володимирівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Полякова Аліна Олександрівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Прокіпець Марія Григорівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Россоха Ольга Іванівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Русіна Катерина Сергіївна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Сало Людмила Володимирівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Семенюк Олена Миколаївна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Сидоренко Марина Вікторівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Сидоренко Тетяна Вячеславівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Сіроштан Оксана Петрівна – викладач комунального вищого навчального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка»

Станіченко Олена Федорівна – аспірантка кафедри дошкільної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Стебакова Олена Іванівна – студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Сторожева Вікторія Валеріївна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Страшко Вікторія Василівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Федяй Ангеліна Анатоліївна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Хімч Марина Олександрівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Хоролець Оксана Юріївна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Шматко Тетяна Володимирівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Ющенко Лариса Павлівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Яковлева Марина Володимирівна – магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Ухналь Ольга Миколаївна – аспірантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	2
Гнізділова О.А. <i>ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В ФІНЛЯНДІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ</i>	5
Dr Magdalena Płotczyk (główny autor) Agnieszka Gregier Aneta Wiśniewska <i>PRZEMOC JAKO DESTRUKCJA I NARUSZENIE PRZESTRZENI LUDZKIEGO OSOBOWEGO ISTNIENIA – ASPEKTY FILOZOFICZNE, PSYCHOLOGICZNE I PRAWNE</i>	12
Katrin Bogenschütz-Langanki <i>FILDERSTADT, EINE STADT, VIELE MÖGLICHKEITEN</i>	17
Бараннік Л.В. <i>ВИКОРИСТНЯ РІЗНИХ ВИДІВ ІГОР У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ПРИРОДОЮ</i>	20
Бастракова Т.О. <i>СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ</i>	24
Васіна Л.П. <i>ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	28
Васюта Н. Г. <i>ВИКОРИСТАННЯ СТЕП-ПЛАТФОРМИ В ОЗДОРОВЧІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	32
Вашак О.О. <i>НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ</i>	35
Висоцька Л.В. <i>РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	40
Вільхова О. Г. <i>ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА</i>	43
Воєвода С. В. <i>РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДОРΟΣЛОГО І ДИТИНИ В УМОВАХ СІМ'Ї</i>	47
Гришко О. І., Клевака Л. П. <i>ВЗАЄМОДІЯ ТА СПІВПРАЦЯ СІМ'Ї І ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ ЕЛЕМЕНТАМ МАТЕМАТИКИ</i>	51
Демченко Є. В. <i>УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	56

Діхтяренко Т. С. ФОРМУВАННЯ СТАТЕВО-РОЛЬОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	60
Зімакова Л. В. «ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ КОНСТРУКТОР» – ДІЛОВА ГРА НА ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО	64
Іванова А. І., Манжелій Н. М. ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	69
Кесарєва А. А. ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ СЛОВА В ЗДО	76
Китайгора Л. І. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПІД ЧАС РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	80
Кишкань О.В. ІНТЕРАКТИВНИЙ ТЕАТР ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	85
Ковалевська Н. В., Пасічніченко А. В. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗДО.....	88
Колісник А. С. ОСОБЛИВОСТІ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	94
Котєшова О.О. МІЖОСОБИСТІСНІ ВЗАЄМИНИ З РОВЕСНИКАМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ..	98
Крамаренко В. О. ВИКОРИСТАННЯ ПЛАСТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	102
Кущенко О.В., Павленко О.І. ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНОГО ФІЗКУЛЬТУРНОГО ОБЛАДНАННЯ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	106
Лукашова Ю. О. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРО ПРОФЕСІЇ ДОРΟΣЛИХ	111
Любченко І.І., Кучай А. І. СТРУКТУРА РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗДО	118
Малимоненко О.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	122

Дідура Л. О., Міняйло О. В. <i>ЛАСКАВО ПРОСИМО НА QR-КВЕСТ!</i>	125
Мороз С. В. <i>РОЛЬ ГРИ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..</i>	130
Нищун С. І. <i>ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЇХ З ПРИРОДОЮ</i>	134
Новоселецька Н. І., Ковалевська Н. В. <i>ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗДО</i>	138
Онофрійчук Л. О. <i>ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КАЗКОТЕРАПІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕМОЦІЙНОГО КОМФОРТУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	144
Петрова О.В. <i>МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ</i>	148
Пилипенко Н. В. <i>ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ЛЯЛЬКОВОГО ТЕАТРУ</i>	152
Полякова А. О. <i>З ДОСВІДУ РОБОТИ СУЧАСНИХ ЗДО ТА СНВК МІСТА ПОЛТАВА</i>	155
Прокіпець М. Г. <i>ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НАРОДОЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ</i>	159
Россоха О.І. <i>ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА</i>	162
Русіна К. С. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ІГОР Б. НІКІТІНА У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	166
Сало Л. В . <i>ФОРМИ І МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	169
Семенюк О. М. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОЛЬОРУ НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ</i>	174
Сидоренко М. В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО- ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ СІМЕЙНОГО ПЕДАГОГА</i>	178

Сидоренко Т. В. ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	181
Сіроштан О. П. НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ..	186
Станіченко О.Ф. СПЕЦИФІКА ВИХОВАННЯ ЧУЙНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	191
Стебакова О. І. ВИКОРИСТАННЯ LEGO КОНСТРУКТОРУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО	196
Сторожева В.В. ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ ІГРАШКОЮ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	199
Страшко В.В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗДО	203
Федяй А. А. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ЕДЬЮТЕЙНМЕНТУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	207
Хіміч М. О. ПРОЯВИ ТА ПРИЧИНИ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	211
Хоролець О.Ю. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПІДГОТВЦІ ДИТИНИ ДО НОВИХ УМОВ НАВЧАННЯ	214
Шматко Т. В. НАВЧАННЯ ДІТЕЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ В ЗДО	218
Ющенко Л. П. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ СІМ'ї.....	223
Яковлева М.В., Бабенко Т.С. ВПЛИВ НЕСТАНДАРТНОГО ОБЛАДНАННЯ НА СТИМУЛЮВАННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	226
АВТОРИ ВИПУСКУ	232

Наукове видання

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

*Збірник наукових праць
Випуск 3*

Комп'ютерна верстка С.П.Цьома

Підп. до друку 28.11.2019
Формат 60x84/16. Гарнітура Arial.
Папір офсетний. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 13,95.
Ум. фарб.-відб. 13,95. Обл.-вид. арк. 14,89.
Тираж 100 пр. Вид. № ____.

Видавець і виготовлювач:
ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.